

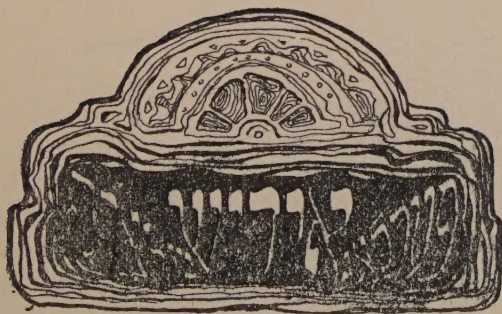

MAR 04 1985

אלע ווערק
פון
אברהם רייזען
אין 12 בענדער

יפילעאום אויסגאבע

דריטע אויפלאגע.

אברהם רייזען.

ניימער באנד :

אין אמעריקע.

ארויסגעגעבען פון פערלאג „אידיש“
ניו-יאָרק, 1917
תרע"ז

Copyright 1918
by
JEWISH BOOK AGENCY, INC.

אין אמעריקע.

ליעבע אהן א היים.

עס איז ווירקליך געווען א גאט-געבענשט פאָרל. ער, היי-מאן, א יונג פון א יאָהר פינף און צוואנציג, א הויכער, א שלאַנר קער, מיט שוואַרצע גוטסקייט-אויסדריקענדע אויגען, און זי, בעסי, א מידעל פון א יאָהר אכצעהן פון מיטעלער וואוקס, אַבער שלאַנק און בויגיג, ווי א יונג ביימעל. א זיסער גוטער שמייכל האָט גערוהט אויף איהרע ליפעלעך און א ברכה צו דער גאנצער וועלט — אין איהרע גרויסע שוואַרצע אויגען.

וואו און ווי אזוי האָבען זיי זיך בעגעגענט? עס איז נישט וויכטיג. אין טעאטער, אויף א קאָנצערט, אָדער גאָר אין א פאָרק? אָדער אפשר אין קוני-איילענד אמאָל, רייטענדיג ביידע אויף הילצערנע פערדלעך? וויכטיג איז אבער זייער אמת'ע ריי-נע יונגע ליעבע, וואָס האָט אָנגעפילט זייערע הערצער און האָט מיט חן און פרייד ארויסגעקוקט פון זייערע יונגע וועזענס.

אָנפאנגס האָט ער געהייסען, אז זיי „געהען ביידע אויס“. אזוינס האָט קיינעם נישט געארט. וואס פאר אַ ביז, אז מען נעהט שפאצירען? דאָס איז ערלויבט. ערלויבט איז שוין נישט געווען אין א פינסטערער אלעע שפעט בינאכט זיך קושען. דאָס האָט דאָס פאָרל געדארפט טהאָן מיט גרויס פאָרזיכטיגקייט. עפעס האָבען זיי ביידע דונקעל געוואוסט, אז קושען זענען דאָ אין לאַנד שטרענג פערבאָטען.

און אַבוואָהל די פאָרזיכטיגקייט האָט פון איין זייט זי-סער געמאכט די איינצעלנע אַבגעהאקטע קושען, האָט דאָך פון דער צווייטער זייט דער שרעק געשטערט, און זייער ליעבע האָט געזוכט א מעהר רוחיגען און זיכערען אָרט.

איינמאל, אין א שענער פרייהלינגסנאכט, ווען דער קוואל פון ליעבע האט אין זייערע הערצער זיך געעפענט און שטארק געשלאגן, און עטוואס מעהרער ווי קושען געפאדערט, האט הייר מאן, שטארק דריקענדיג זיין בעס'ן אין זיין אַרם, זיך אבגע-
דופען:

— בעסילע... וואָלסט אפשר אריינגעגאנגען איצט צו מיר א ווילע...

בעסי, וואָס האָט אין דער נאכט היימאנען ליעבער געהאט ווי אלע מאָל, און וואָס האָט געהאט נאָר איין פערלאנג — זיין מיט איהם איצט נאָר אליין, אליין, — האָט זיך דאָך, אביסעל געקווינקעלט און חנ'עוודיג געשאַקעלט מיט'ן קעפעל...
— ווילסט ניט, נאָרעלע... — האָט היימאן זי געפאָרשט — ווילסט ניט געהן צו מיר?...

— יא, ווילען וויל איך געהן צו דיר... — האָט זי קינד דיש-קאָקעמיש געענטפערט און זיך געדריקט שטארקער צו איהם — איך וויל זעהר געהן צו דיר, איך האָב אָבער מורא פאר דיין מיסעס...

— עט, נאָרעלע... וואָס האָסטו מורא? די מיסעס שלאָפט שוין... מיר וועלען אריינגעהן שטיל, פאמעליך... הערסט, בער-סילע, אבער טאָקע פאמעליך, זי זאָל זיך ניט אויפחאפּען.
— קום! — האָט בעסי דאָך איינגעווייליגט...

— אַ מיין טייער קלוג, מידעלע! — האָט היימאן, ענט-ציקט פאר גליק, איהר אריינגעפליסטערט אין אויער און בגנבה פון דער גאס און נאכט זי א קוש געטהאָן...

— דו ביזט נאָר ניט פאָרויכטיג, היימאן, — האָט זי איהם חנ'עוודיג גע'מוסרט — זעהסט ניט דאָרטען אויפ'ן קאָרנער דעם פאָליסמאן!...

— אוי, דו ביזט טאָקע גערעכט, מיין מידעלע! — האָט איהר היימען נאָכגעגעבן — מען קען טאָקע האפּען א פּסק... שוין מעהר ניט... קום, בעסי, קום צו מיר...

און מיט קלאפענדע הערצער, פול מיט זיסער אויפרעגונג
האבען זיי זיך געלאזט געהן צום הויז, וואו זיין וואוינונג האט
זיך געפונען.

צוקומענדיג צום הויז, האט היימאן ווידער איהר גענומען
פליסטערן אין אויער אריין:

— געדענק, בעסי, דו זאלסט קיין וואָרט ניט אויסריידען...
שטיל אריין... גאָר שטיל...

— יא, יא! — האט בעסי פערזיכערט, און איהר הארץ
איז שיער ניט צוצוגאנגען פאר זיסקייט, און זי האט קוים זיך
איינגעהאלטען ניט צו אַטהעמען.

היימאן האט אָנגעהויבען שליסען די טיר. בעסי האט איינ-
געהאלטען דעם אַטעם.

ענדליך האט זיך די טיר שטיל געעפענט. דאָס פאָרל איז
שוין געווען אינווייניג.

— שששש... — האט היימאן געוואָרענט מיט'ן וואונק
און זיי האבען ביידע קוים-קוים אָנגעריהרט דעם פלאַך...
פלאַצט האט זיך דערהערט א הוסטען פון א שלאָפענדיגען
וועזען, עס האט באלד א קנאק געטהאָן א שוועבעלע, און :
פרוי איז א לאנגען נאכט-העמד, דיק און גרויס, איז אויסגע-
וואקסען פאר זייערע אויגען.

— וואָס איז דאָס, הא? — האט זי זיך צושריען — ווער
מען שלעפט איהר מיר אהער... הען? איך ליגע אזוי מיט מיין
דזשיקען און פיהל, אז מענשען קומען... דזשיק! — האט זי
זיך געווענדט צום מאן, וואָס איז געשלאָפען מיט איהר אין איין
בעט... — וואָס זאָגסטו צו אונזער באַרדער? ניין! אזעלכע
זאכען ווילען מיר ניט ביי אונז אין הויז... איהר קענט אייך
מאָרגען מופען...

און האט זיך צוריק געלאָזט אין בעט אריין צו איהר דזשיק-

קען...

ארויסגעהענדיג צוריק אויפ'ן סטריט, האָט בעסי געצי-
טערט ווי אין אַ פיבער.

— בעסילע, ביזט בייז... — האָט היימאן זי צערטליך גע-
פרעגט.

— אָבער ניט אויף דיר, היימאן, — אויף איהר... אזא
שוויין... אין איין העמד איז זי געשטאַנען, עס האָט מיר גע-
עקעלט...

— זי האָט זיך היינט מיט איהר מאן געשלאָגען און דאָך
שלאָפט זי מיט איהם איצט... זיי מעגען... פוי...

— אודאי איז דאָס מאוס... — האָט בעסי נאָכגעגעבען
היימאנען און האָט איהם מיט ליעבשאפט געצויגען צו זיך.

— קום, בעסילע... איך וועל דיר בעגלייטען אהיים...

— ניין, ניין! היימאן! — האָט זיך בעסי שיער ניט צו-
וויינט, איך וועל דיר נישט אָבלאָזען... איך האָב דיר עפעס די
נאכט ליעבער ווי אלעמאָל... איך וויל זיך מיט דיר ניט שיי-
דען... ווייסט וואָס... מיר דאכט, אז צו מיר קענסטו יאָ אריין...
מיין מיסעס שלאָפט אימער ווי א גע'הרג'עטע...

— און ער? — האָט היימאן געפרעגט.

— ער אויך... זיי שלאָפען אלע מאָל ווי גע'הרג'עטע. אז
איך קום צו געהן, הערען זיי קיינמאָל ניט... קום צו מיר, היי-
מאן, קום!

— אָ, מיין גאָלדענע בעסי! — האָט איהר היימאן גע-
דריקט צו זיך און מיט שרעק און פרייד זיך געלאָזט געהן צו
איהר...

שטילער און פאָרויכטיגער ווי אימער האָט בעסי געשלאָ-
סען די טיר. מיט פערשטיקטע אַטעמס זענען די צוויי פערליעב-
טע אריין.

— ציגד אָן א שוועבעלע! — האָט זי איהם אריינגע-
סוד'עט אויפ'ן אויער.

דאָס שוועבעלע האָט אונערווארטעט ווי א רעוואָלווער
אויסגעשאַסען, און עס האָט דאָס פאַרפאַלק, וואָס שלאָפען איז
מער ווי גע'הרג'עטע, אויפגעוועקט.
— צוריק! — האָט בעסי מיט שרעק אָנגעכאפט היי-
מאנען.

— פערפאלען שוין? — האָט היימאן אין שרעק געשטא-
מעלט.

און גלייך אויף זייערע רייד איז ארויסגעשפרונגען פון אַ
ברייט בעט א פאַרפאַלק אין נאכט־קליידער און האָבען זיך צו-
שריען:

— ווער איז דאָ? וואָס איז דאָ?

דער גאז איז גלייך אָנגעצונדען געוואָרען.

— וואָס איז דאָס? בעסי! איהר! — האָט די מיסים
געמוסרט... — אזוי שפעט מיט א יונגערמאן... פע! שעמט
זיך...

— טאקע שעמט זיך! — האָט אויך דער מאן מיט שטארק
פערשלאָפענע אויגען און א הייזעריגליכער שטים געבייזערט
זיך...

— סטייטש, סטייטש! — האָט די מיסעס זיך נישט
בערוהיגט — איינס א זייגער ביינאכט מיט א באַי... אַט אזוי
ווערט מען דאָס דאָ צולאָזען.

— איך האָב איהם ליעב... ס'איז מיין חתן... — האָט זיך
בעסי קוים געפונען...

— און אז ליעב, איז וואָס? — האָט די מיסעס גע-
טענה'ט... ביז וואנען איהר האָט נישט קיין לייסענס...

— נעהמט לייסענס... — האָט אויך דער מאן, וואָס האָט
זיך שוין אויסגעטשוכעט, פעסטער גערעדט... לייסענס, און דע-
מאָלט געזונטערהייד... אָבער איצט... איצט געהט אייך ערנעץ
אנדערשיוואו... מיר קענען נישט ערלויבען איינס א זייגער
ביינאכט קומען אהער... ניין... געהט אייך...

דאָס פאַרפאַלק איז אריין צוריק אין בעט און בעסי מיט
היימאַנען זענען ארויס צוריק אויפ'ן גאַס.

— בעסילע, דו וויינסט? — האָט איהר היימאן געפרעגט,

בעמערקענדיג טרעהרען אין איהרע אויגען.

— ניין, היימאן, ניין! עס איז גלאט א פערדרוס... אזוינע

מיאוסע מענשען... איצט ערשט האָב איך דיר לייעב...

— ערשט איצט האָב איך דיר לייעבער ווי אלעמאַל... —

האָט היימאן פון זיין זייט געזאָגט. — אַ, מיינ בעסילע, אונזער

ליעבע איז די שעהנסטע און ריינסטע און דאָך... זעה — זי

האָט נישט קיין היים...

און דאָס פערליעבטע פאַרל איז געבליבען שטעהן אין מיי-

טען סטריט, נישט וויסענדיג וואוהין צו געהן מיט זייער לייע-

בע.

די גאס איז געווען שטיל און לעער. אויבען איז געשוואר-

מען רוהיג און געלאסען די אוראלטע לבנה און האָט ווי מיט

פאַרוואורף אראָבגעקוקט אויפ'ן פאַרל.

אויף דעם צווייטען קאָרנער איז געשטאַנען דער פאַליס-

מאַן און האָט זיי שטרענג נאָכגעקוקט...

די אַמעריקאנער איראפעיִשע.

ווען אמאליע איז נאָך געגאנגען אין פאבליק סקוהל פלעגט זי אין געוויסע אבענדען בעמערקען ווי צו איהר פאָטער, דעם דאָקטאָר וואָלפּזאָהן אין הויז קומען זיך צונויף אזוינע מענ-שען, וואָס זיינען אין געוויסע הינזיכטען זעהר „פאָני“. דער טאַטע אָבער, פלעגט מיט זיי פערברענגען זעהר גערן, פלעגט זיך היצען, מאכען מיט די הענט און פלעגט אָט די אלע געסט פון פערשידענעם עלטער און געשלעכט נעהמען זעהר ערנסט. און ווי באלד, אז דער פאָטער לאַכט ניט פון זיי, פלעגט אמאליע אליין אויף קוקען אויף זיי מיט מעהר אָדער וועניגער אַכטונג, כאָטש בעפרייען זיך אינגאנצען פון דעם קאָמישען געפיהל, וואָס מאַכט פון די בעזוכער האָבען ביי איהר ארויסגערופען, האָט זי ניט געקענט. אז די געסט פלעגען איי-נער נאָכ'ן אנדערען ענדליך אָנהויבען צו פערלאָזען דאָס הויז, און זי איז נאָך שלאָפען ניט געגאנגען, פלעגט זי זיך ארויפ-כאַפען צום טאַטען אויף די קניאָ און האַלב-לאַכענדיג, האַלב ערנסט, פלעגט זי איהם פאַרשענדיג, אין די אויגען אריינקוקען, און פרעגען, איז ענגליש, נאָטירליך:

— פא, ווער זיינען זיי דאָס? ...

— וואָס הייסט ווער? פלעגט דר. וואָלפּזאָהן איהר אָנ-נעהמען פאר איהר לאַנגער, חנ'עוודיגער גאמבעלע — האָסט אליין ניט געזעהן? — מענשען, געבילדעטע מענשען... — סאָשעליסטען? פלעגט זי ווידער ווי ניט אָהן מורא פרעגען.

דאקטאר וואלפזאָהן פלעגט א שמייכל טהאָן און ענטפער
רען:

— עס זיינען צווישען זיי אלערליי, „סאָשעליסטען“,
אנארכיסטען, זייאָניסטען, פועלי זייאָנים...

— אין בייזבאָל שפיעלען זיי אויף? ... האקט אמאליע
איבער דאָס צעטעל פון די איסטען.

דער טאטע פלעגט זיך צולאכען און ענטפערען:

— ניין, מיין בייבי, זיי זיינען ניט קיין אמת'ע אמערי-
קאנער... צו בייזבאָל זיינען זיי נאָך ניט דערגאנגען — זיי
האלטען דערפון ניט...

— זיי זיינען פון אייראָפּא? ...

— יא, מיין בייבי...

— דו, פא, ביזט אויף פון אייראָפּא? — פרעגט אמאליע
איבער נאָך אמאָל, כאַטש זי ווייסט עס שוין לאנג, איהר ווילט
זיך אָבער, אז דער פא זאָל עס איהר אמאָל אבליקענען.
דר. וואָלפזאָהן שטאַלצירט אָבער מיט אייראָפּא און ער
שמייכלט:

— שור, בייבי, איך בין פון אייראָפּא...

און אזוי ווי אמאליע פלעגט נאָך דעם דאָזיגען ודוי פון
טאטען ווערען אביסעל אומעטיג, פלעגט ער זיין געצוואונגען
איהר צו טרייסטען:

— איך בין שוין לאנג, לאנג פון אייראָפּא...

די דאָזיגע ערקלערונג האָט דעמאָלט אמאליע'ן גרינגער
געמאכט. און א צופריעדענגעשטעלטע פלעגט זי זיך פרעגען
ווענען די געסט:

— זיי זיינען שוין אויף לאנג פון אייראָפּא? ...

— נאָ, מיין בייבי... פאראנען צווישען זיי אזוינע, וואָס
זיינען ערשט א האַלב יאָהר פון לאַנד... פיינע מענשען!

— זיי זיינען אָבער „פאָני“... אמת, פא? ...

— „פאָני“! פאר וואָס? דו ביזט א נאַר! זיי זיינען גע-
לערנטע. אלע געלערנטע און האָבען אידעאלען.

— פא, וואָס איז דאָס אידעאלען? — פלעגט אמאליע
פרעגען ניט גאָר אַהן שרעק.

— אידעאלען... אידעאלען... — פלעגט דר. וואָלפּזאָהן
אַנהויבען שטאַמלען און ניט וויסען ווי אזוי דאָס צוועלף-יעה-
ריגע טעכטערל זיינער צו ערקלערען אזא איינפאך וואָרט און ער
האַט עס געמוזט אָבלעגען אויף א צווייטען מאָל, אז זי וועט
ענדיגען פאָבליק סקוהל..

אַבער, אז זי האָט געענדיגט פאָבליק סקוהל האָט זי שוין
ניט געפרעגט „וואָס איז דאָס אידעאלען“? ערשטענס האָט זי
זיך געלערענט דאן „דענסטינג“, צווייטענס האָט זי זיך פארבע-
רייט צו האָי סקוהל און האָט שוין געטרוימט וועגען א לענגער-
רער דרעסקע און צו איבערבייטען דעם באַיטשיקעל פון פאָב-
ליק סקוהל אויף א באַי פון האָי סקוהל... אין דערזעלבער צייט
האַט זי אָנגעהויבען צו בעמערקען, אז צווישען די געסט וואָס
קומען אריין צום טאַטען זיינען דאָ א פאָר באַיס אויף. מיט
איינעם פון זיי האָט זי זיך פערצינטערעסירט, כאַטש ער איז
געווען „פאָני“ ווי די איבעריגע, האָט זי דאָך צווישען די פיעל
הויכע פראזען, וואָס ער פלעגט שיטען מיט פייער און עקסטאז,
אייניגע פערשטאַנען און זי פלעגט זיך אמאָל צוועצען גאָר נאָ-
הענט און איינהערען זיך וועגען וואָס די דאָזיגע מענשען רע-
דען און פלעגט זיך וואונדערן, פאר וואָס זיי היצען זיך אזוי...
האַט זי איינמאָל געפרעגט דעם פא, וועגען דעם דאָזיגען
יונגען מאן, וועלכער היצט זיך מעהר ווי אלע. דער פא האָט
איהם פאָרגעשטעלט האַלב אין ערנסט, האַלב אין שפּאַס. זיין
נאָמען האָט זי דייטליך ניט געקענט בענעהמען. עס האָט זיך גע-
ענדיגט אויף „סקי“ און אז זי האָט איהם געוואָלט איבערפרעגען.
האַט זי זיך געשעמט צו איהם זיך צו ווענדען אַהן א נאָמען.

אזוי זיינען פערגאנגען נאך עטליכע יאָהר. אמאליע האָט געענדיגט האַרסקוהל, און האָט שוין געטראָגען קליידער ווי אַ דערוואַקסענע מיידעל. וואָס איז אזוינס אידעאלען האָט זי שוין געוואוסט אליין, אבער זי האָט נאָך קיין אידעאל ניט געהאט. געצויגען אבער האָט איהר שוין יא צו א וועלכען עס איז אי־דעאל !

— פא, דו האָסט דאָך אזוי פיעל אידעאלען ? האָט זי זיך פיעסטשענדיג איין מאָל געווענדט צו דר. וואָלפּזאָהן — גיב מיר עפעס א שטיקעל אידעאל. ס'איז מיר אומעטיג... דר. וואָלפּזאָהן, וואָס האָט שוין בעקומען פיעל גרויע האָר אין קאָפּ, און די שלייפּען זיינען שוין אינגאנצען זילבערנע געווען — האָט א ביטערען שמייכעל געטהאָן און געענטפערט: — איך האָב שוין אויף באלד קיין אידעאלען ניט... איך בין שוין דאָ דרייסיג יאָהר אין לאַנד, שוין צייט צו פערליערען זיי. האָט זיך אמאליע אָנגעהויבען אויפּמערקזאמער צוצוהערען צו די שמועסען, וואָס קומען פאַר אין איהר פאָטערס הויז. אמאָל האָט זיך איהר געוואָלט אריינװארפּען א וואָרט, אבער אזוי ווי די שמועסען זיינען געפיהרט געוואָרען אין אידיש, האָט זי ניט געוואָלט מיט איהר ענגליש אריינטראָגען א דיסאַנאַנס. זאָגען איהר מיינונג אויף אין אידיש, האָט זי מורא געהאט מען זאָל ניט לאכען פון איהר „אויסשפראכע“ און זי האָט געשוויגען, מאכענדיג דעם איינדרוק אויף די געסט פון אן אונענטוויקעל־טער אמעריקאנער מיידעל.

איין מאָל האָט דר. וואָלפּזאָהן בעמערקט, ווי אמאליע איז שוין אַ לאַנגע צייט אין ערגעץ ניט געווען. זי האָט זיך געלאנג־ווייליגט און זיך געקלאָגט אויף קאָפּ־שמערצען.

— פאר וואָס געהסטו ערגעץ ניט, מיין טאכטער ? — האָט ער איהר געפרעגט מיט אנטויל.

— איך האָב ניט וואוהין — האָט זי געשמויכעלט.
 — וואָס הייסט, וואו זיינען דיינע אלע „אמעריקאנער“
 בעקאנטע? — האָט זיך דער האָקסטאַר געוואונדערט.
 — עס איז מיר מיט זיי ניט אינטערעסאנט, פא. — האָט
 זי ווי פערשעמט זיך ענדליך מודה געווען — נאָך די אלע גע-
 שפרעכען, וואָס איך האָב זיך אָנגעהערט פון דיינע געסט, קען
 איך מיט „מיינע“ גאָר ניט רעדען און דאָס וואָס זיי רעדען איז
 אזוי ווייט פון מיר... פא — האָט זי נאָך א קורצער פאזע זיך
 געווענדט צו איהם מיט א שמויכעל — האָסט מיר שלעכט ער-
 צויגען — דיינע בעקאנטע — ווי פרעמד זיי זיינען מיר —
 האָב איך דאָך עפעס פון זיי גענאָשט. אינאנצען אָבער זיינען
 זיי ניט לויט מיין געשמאק. יענע ווידער זיינען פאר מיר צו
 טעמפ און ניט ענטוויקעלט. עס איז מיר כאמת אומעטיג.
 דער פאָטער האָט געשוויגען און געטראכט ווי אזוי זיין
 אמאליע'ן פערבינדען נעהענטער מיט זיין געזעלשאפט.
 אין דערזעלבער צייט האָט אמאליע זיך בעקאנט מיט אן
 אמעריקאנער באַי. האָבענדיג אלע פרייהייטען ביי איהרע על-
 טערען, פלעגט זי איהם מאנכעס מאָל ברענגען צו זיך א היים.
 דער פאָטער האָט איהם פאָרגעשטעלט פאר די געסט פון די פער-
 שידענע „איסטען“. מען האָט איהם גענומען אויפ'ן פערהער. עס
 האָט זיך ארויסגעוויזען אז כאָטש ער איז שוין א פערטיגער
 אינזשיניר איז ער דאָך אין העכערע פראגען, א גרויסער עס-
 הארץ. די אייראָפעאישע געסט האָבען צוגעשמויכעלט און זיך
 געוואונדערט, וואָס צו דר. וואָלפּאָהן אין הויז האָבען אָנגע-
 הויבען צו קומען אזוינע מינים ברואים.
 האָט אמאליע איהם אוועקגעלאָזט און אויסגעקליבען א
 באַי פון איהר טאָטענס געסט און איהם גענומען צו איהרע
 בעקאנטע, האָט זי דאָרט געהאט פון איהם בזיונות. גע-
 רעדט האָט ער ניט אנדערש ווי אידיש און פאר דער גאנצער
 צייט האָט ער אפשר איין מאָל געזאָגט „עקסקיז מי!“

איין חבר'טע האָט איהר איינגערוימט אין אויער:

— וואו האָסטו גענומען דעם דאָזיגען „קאָיק“?

און אזוי האָט זיך אמאליע געוואָרפען מיט איהרע באַיעס,
דאָ איז זי געגאנגען מיט א „היימישען“, דאָ מיט אן אמערי-
קאנער און פון ביידערליי מינים האָט זי געהאט אויסצושטעהן
בזיונות: פון דעם היימישען האָבען געלאכט די אמעריקאנער
און פון דעם אמעריקאנער האָבען געלאכט די היימישע.
כאָטש בלייב אויפ'ן גאנצען לעבען איינע אליין!...

די אילווע.

א צימער, אָדער ריכטיגער געזאָגט — א צימערל פלעגט לעווין אימער זוכען מיט א סעפּעראטען אריינגאנג, אָדער ווי ער פלעגט עס אליין רופען „גאנץ פריוואט“. עס האָט אבער נישט געהייסען, אז לעווין איז א מיזאנטראָפּ און האָט פיינט מענשען און געזעלשאפט. אדרבא, לעווין האָט שטענדיג געבענקט נאָך א פאמיליע־לעבען. ווער רעדט קליינע קינדער איז גע־ווען זיין העכסטער אידעאל. אָבער וויסענדיג גוט אז די אלע, וועלכע לאָזען ארויס א צימער, קוקען אויפ'ן „סווארטיראנט“ ווי אויף א פערדעכטיגער און זאָנדערבארער פערזענליכקייט. האָט דערפאר זיין שטאַלץ נישט ערלויבט ביי אזוינע מינים מעג־שען זוכען ווארעמקייט און פאמליאריטעט.

און זיין צימערל, וואָס האָט זיך שטענדיג געפונען דאָס ערשטע ביים אריינגאנג, איז ווירקליך געווען שטיל און איינזאם. זעלטען פלעגט זיך דערטראַגען אהין א קלאנג פון „עס־צימער“. וואו די פאמיליע, ביי וועלכער ער האָט געוואוינט, איז געזעסען און רוישענדיג פערבראכט. מיט א געוויסער פעראכטונג צו זיי און צו זייער גערויש פלעגט ער פעסטער צומאכען די טהיר, אז דער גערויש זאָל צו איהם נישט דערגרייכען...

דאָס זיינען אנדערע מענשען! פלעגט ער טראכטען און פלעגט זיך פערטעפען אין א בוך אָדער גאָר אין זיין אייגענעם „איד“ וואָס איז געווען נאָך א טיעפערער און שווערערער בוך פון אלע ביכער וואָס ער האָט געלעזען.

פלעגט ער אמאָל דארפען אריינגעהן אין עס־צימער וואו דאָס געזינד פלעגט ויצען ביים קיילעכדיגען טיש מיט'ן טישטוך

איבערגעדעקט, פלעגט ער פיהלען ווי ער איז צווישען זיי און איבעריגער. מיט ניט דרייסטע בליקען פלעגט ער זיך ארומקוקען און קוים-קוים בעמערקען די געזיכטער פון די מיטגליעדער פון דער פאמיליע: — פרעמדע, ווייטע און פיינדליכע! און אמאל פלעגט ער זיך פערבענקען נאך זיי און פלעגט בעשליסען: ער וועט זיך אוועקזעצען ביים טיש אויף א שטוהל און ברייט זיך צושמועסען מיט זיי.

אליין בין איך פון ווילנער גובערניע... איך בין שוין דא אין ניריארק זיבען מיט א האלב יאהר... ווי הייסט אייער על-טערע טאכטער? און אַט די קליינטשינקע? ... א שעהן מידע-לע... ס'איז נאָר א באַי... איך האָב געמיינט א מידעלע... טאקע א שעהנער באַיטשיקעל... יא... א שעהנער באַיטשיקעל...

אַבער צו וואָס? דאָס זיינען נאָר פרעמדע מענשען, אַב-געצאָהלט זיי בעפאָר פאר'ן מאָנאט איז גענוג, מעהר האָסטו מיט זיי קיין צוזאמנהאנג, קיין געמיינשאפטליכעס...

און לעווין פלעגט דערפאר זעלטען זיך געפינען אין זיין צימער.

אין קאפע איז שוין געווען פרעהליכער. אויך דאָרט האָט ער ניט מיט אלעמען קיין געמיינזאמעס. יעדער מענטש איז פאר איהם א פערמאכטער בוך. אבער, אז מען זיצט ביי איין טישעל און מען שמועסט אפילו וועגען וועלט-פאָליטיק און וועגען פרע-סע און וועגען א נייעס מיניסטער און וועגען דעם גורל פון אל-באניען, איז דאָך אלץ אינטערעסאנטער און פרעהליכער, ווי דאָר-טען אין סעפעראטען צימערעל, וואו עס דאכט זיך, אז די גאנצע וועלט איז אויסגעשטאָרבען און אפילו די יעניגע וועלכע געפי-נען זיך אַט דאָ הינטער איהם, זיינען פאר איהם אויך אזוי פרעמד און ווייט ווי אן אנדער מין מענשען אויף א ווייטען פלא-נעט...

אין קאפע האָט ער דאָך נעהענטערע בעקאנטע. ביי איינעם נעהמט ער אַ סיגארעטעל, אַ צווייטער נעהמט ביי איהם. אָט דער יונגער מאן מיט דעם גלאט - גערא-זירטען געזיכט האָט זיך איהם מודה געווען, אז ער איז אלט שוין פינף-און-פערציג יאָהר, האָט זיך לעווין איהם צו-ריק מודה געווען, אז ער איז אלט זיבען-און-דרייסיג. צורעדט מען זיך וועגען די יאָהרען נאָך היציגער, ווייזט זיך ארויס, אז דער דריטער ביים טישעל, וועלכער זעהט נאָך אויס אַ אינגעל איז שוין אויך באלד דריי און פערציג יאָהר.

און אז מען שאצט זיך אויס אלע די יאָהרען, בעשליסט איינער פון דער חברה, אז ביז פערציג איז נאָך „אַל-דרייט“, אָבער נאָך פערציג איז שוין בארג אראָב און אז מען איז אלט פופציג מעג מען שוין זאָגען גוד-באי.

ווערט לעווין אַפטימיסטיש און דערזעהלט, אז ביי זיי אין שטעדטעל איז געווען א איד פון ניינציג יאָהר, האָט ער זיך אין מיטען דערינען מיטב געווען און געלאָזט איבערבויען זיין הויז, האָט מען איהם געפרעגט: סטייטש, ר' בעריש? האָט ר' בעריש געשמייכלט און געענטפערט: איד פיהל מיך נאָך נאָך יונג...

אין דעם דאָזיגען געשפרעך מיטט זיך אריין דער איינציג-גער מאן אין קאפע, וואָס טראָגט א באָרד און ער איז געוויס אַ פאמיליע-מאן. לעווין איז איהם מקנא! ער האָט אורדאי א הויז, קינדער... א ווייב...

און לעווין'ען האָט עס געצויגען צו דעם דאָזיגען אידען מיט דער באָרד.

— און ווי אלט זיינט איהר, מר. הורוויץ? — האָט ער איהם איינגעלאָ א פרעג געטהאָן.

און מר. הורוויץ האָט א גלעט געטהאָן די באָרד און מיט א זיפצעלע אָבגעענטפערט:

— איד בין שוין קרוב צו פערציג.

— איז לעווין'ען אויך דער ענטפער זעהר געפעלען געוואָ-

רען: „קרויב צו פערציג“ — פונקט ווי זיין טאטע אין דער היים האָט געענטפערט אמאָל, ווען לעווין איז אין דער היים נאָך אַ אינגעל געווען.

— א טאטע פון קינדער איז גאָר אנדערע ווערטער! האָט לעווין געטראכט און עס האָט איהם גענומען ציהען צו דעם דאָ זיגען אידען מיט דער באָרר, מר. הורוויץ, וואָס כאַטש ער איז א פאמיליע מאַן, קומט ער דאָך אזוי אָפּט צוגעהן אין קאפּע און שמועסט מיט די אלע אונפעהירראטע מענער און איז ווי איינער פון זיי.

— א פיינער מענש! א פרייער גייסט! — האָט לעווין זיך וועגען איהם אויסגעדריקט.

און איינמאָל האָט זיך לעווין צו איהם געווענדעט:

— א מאַדנע זאך, מר. הורוויץ, איך בין שוין דאָ אין ניר יאָרק זיבען מיט א האַלב יאָהר און קיינער האָט נאָך מיר ניט איינגעלאדען צו זיך אהיים טרינקען א גלעזל טהעע... איך בין ניט אויסען די טהעע, נאטירליך, איך מיינ אָבער די געמיטליכ־קייט.

— מען איז פּעריאָנט, מר. לעווין! — האָט הורוויץ ווי אונטער דער נאָז געענטפערט.

און א צווייטען מאָל ביים זעלבען געשפרעך האָט הורוויץ זיך אָנגערופען:

— אויב איהר ווילט, פאָהרט צו מיר טרינקען א גלאָז טהעע.

לעווין האָט זיך אָנגעכאפּט:

— מיט'ן גרעסטען פּערגעניגען, מר. הורוויץ. איך האלט עס פאר א כבוד און א גליק צוזאמען.

און פאָהרענדיג אין דער קאר צו מר. הורוויץ'ן אויף טהעע, האָט לעווין זיך געמאָלט א פרוי אין די מיטעלע יאָהר רען, הורוויץ'עס ווייב, א מיידעל פון א יאָהר אכטצעהן, מיט שווארצע אויגען און מיט א חנ'עוודיגען געזיכט — הורוויץ'עס

טאכטער און דערצו א פאָר קליינע קינדער, א באַיטשיקעל מיט אַ מיידעלע.

און דערמאָהענענדיג זיך אָן די קלענערע קינדער האָט זיך לעווין פאַרווירפֿע געמאכט וואָס ער האָט ניט געקויפט קיין קענדי פאר זיי.

אַראָבגעהענדיג וועט ער זיכער קויפֿען קענדי.

— וויפֿיעל רומס בעוואוינט איהר, מר. הורוויטץ? — האָט לעווין אין מיטען פֿאָהרען א פרעג געמאָן און בעטראכט דער-ווייל הורוויטץ'ס שעהנע באלעבאַטישע פאמיליענבאָרד...

הורוויץ האָט איהם אָנגעקוקט און א שמייכל געמאָן: — וואָס הייסט וויפֿיעל רומס? וואָס דארף איך די סך רומס? איין מענש אליין...

— וואָס הייסט איינער אליין? — האָט לעווין זיך גע'חדוש'ט.

— וואָס חדוש'ט איהר זיך... איך בין א סינגעל מאן און וואוין אין א פריוואט רום... אָבער צו טהעע האָט עס ניט... איך האָב דוקא א מאשינקע און איך מאך אליין טהעע.

לעווין האָט זיך דערפיהלט, ווי ער וואָלט אַראָבפא-לען פון הימעל אין א טיעפען אבגרונד. ער האָט געקוקט אויף הורוויטץ'עם שווארצע באָרד און גאָר ניט פערשטאַנען. ענדליך איז ער צו זיך געקומען און איבערגעפרעגט:

— איהר, מר. הורוויטץ, זיינט אויך אונפֿעהרייראט?...

— געוויס, וואָס וואונדערט איהר זיך?

— אייער באָרד? ... א איד מיט א באָרד... האָט לעווין געשטאַמעלט — איך האָב געמיינט אז איהר זיינט א פאמיליע מאן און ביי אייך אין הויז איז דאָ א ווייב, א טאכטער און קליינע קינדער... אויב ניט, איז דאָך די קשיא: צי וואָס טראַגט איהר א באָרד?...

— אף, די באָרד... האָט הורוויץ געשטאַמעלט — עס איז

פרעהליכער...

לעווין האָט אויף איהם אויסגעשטעלט די אויגען...

— יא, יא, מר. לעווין, — האָט הורוויטץ נאָך ברייטער געשמיבעלט — א באָרד איז פרעהליכער, עפעס מוז דאָך אַ מענש האָבען, נו האָב איך א באָרד... מען פיהלט זיך דאָך ניט אזוי איינזאַם...

לעווין'ען האָט ווי געשוידערט פון דער דאָזיגער מאָדנער ערקלערונג. אבער זיצענדיג ענדליך ביי הורוויטץ'ן אין צימער ריל ביי א גלאַז טהעע און בעטראכטענדיג הורוויטץ'ן גאָר אויף דאָס ניי, האָט ער אין הארצען צוגעגעבען, אז הורוויטץ איז גערעכט: מיט א באָרד האָט זיין פריינד אויסגעזעהן ווי א פאמיליע מאן, וואָס זיין ווייב און קינדער שלאָפען שוין אין די הינדטערשטע חדרים, נאָר ער אליין, דער מאן און פאָטער פון הויז זיצט שפעטער אביסעל מיט א פריינד און טרינקט טהעע.

און לעווין האָט פאר א לאנגער צייט זיך געפיהלט ווי דער ווארעמט און איז אין הארצען דאנקבאר געווען זיין פריינד וואָס האָט שכל געהאט צו פערלאָזען זיך א באָרד און שאפען א שטיק קעלע אילוזיע פון א פאמיליען מאן...

גלייכהייט.

שוין באלד א יאָהר, אז העררי, א הויכער, שלאנקער פיערר-
און-צוואנציגריגער ברונעט „געהט אויס“ מיט דער קליינער
גראציעזער צוואנציגריגער איידע. די ליעבע צווישען זיי
איז א זיכערע, א פעסטע, שוין פעררינגעלט מיט א קליין גאלד-
דען פינגערדאלעריגען רינגעלע, וואָס ער, הערי, האָט איהר גע-
שאַנקען, און פערבונדען מיט א ניין-און-פערציגסענטיגען
„טאָי“ וואָס זי, איידע, האָט איהם צוריק געקויפט א מתנה. ווער-
גען חתונה האָבען טראכט מען נאָך ניט: סיי איידע, סיי העררי
האָבען דאָ נישט קיין עלטערען, וואָס זאָלען זיי צוואַגען חתונה
צו האָבען. זיי אליין האלטען, אז חתן-כלה אָדער געליעבטער
און געליעבטע איז א פיעל שעהנערער נאָמען איידער מאן און
ווייב. דאָס וואָרט „מאן“ קלינגט נאָך וויעס-דאָז, אבער „ווייב“
— דאָס דאָזיגע וואָרט קענען זיי ביידע נישט פערטראַגען...
— א מיאוס וואָרט: ווייב! — קרימט זיך חן'עוודיג איידע.
— א גראָב וואָרט! — איז העררי מסכים פון זיין זייט.
עס איז זיי א סך אנגענעהמער צו טרעפען זיך א פאָר מאָל
אין וואָך ביי געוויסע, אָבגערעדטע פלעצער. דאָ ביי אן עלער-
ווייטאָר סטיישאָן, דאָ אויף א קאָרנער ביי אַ שטילער סטריט.
איידע איז קיינמאָל נישט פינקטליך. א צעהן מינוט מוז זי פערר-
שפעטיגען, אויסער די צעהן מינוט, וועלכע העררי ווייסט
שוין זיכער, אז זי וועט פערשפעטיגען. העררי איז שטארק
אונגעדולדיג. „א גרויסע עולה!“ — טראכט ער — „וואָס זי
איז אזוי נישט פינקטליך. ער וועט איהר דורכרעדען...“ אבער
אז ער דערזעהט זי געהן, לאָזט ער זיך איהר אנטקעגען מיט אַ
פריינדליכען שמייכלע און נאָכדעם ווי זי פרעגט איהם: „דו

ווארטסט שוין לאנג, העררי? — ענטפערט ער איהר גוט-מוטיג:

— עס שאדט ניט, איידע.. עס איז אנגענעהם...

אָט די דאָזיגע זיסע ערווארטונג ווייסט העררי זיכער, וועט נאָכרעם ווי זיי וועלען חתונה האָבען — אויפהערען. ווארטען וועט זי אויף איהם אין א שטוב, וואו עס וועלען שטעהען צוויי בעטען הארט איינע נעבען די אנדערע און ווער עס וועט צו זיי אריינקומען וועט גלייך אלץ וויסען און וועט מאַדנע פאר-דעכטיג שמייכלען...

איז דען ניט בעסער, אז ער גנב'עט זיך אריין צו איהר אין צימערעל, וואו עס געפינט זיך איין קליין שמאָלע בעטעלע, ווייס און פינקעלדיג, און ער האָט ניט קיין העזה אוועקצווע-צען זיך צען זיך ביין ברעג אפילו; ביז וואנען די לייעבע איידע פערזיכערט איהם ניט, אז אדרבא און אדרבא זי וויל ער זאָל זיך דוקא זעצען אויפ'ן בעט, ווייל דער איינציגער „משער" וואָס די מיסעס האָט איהר אריינגעשטעלט איז „א קלאָג צו די יאָה-דען..."

אָדער דאָס ארויסנעהן בנגבה צוריק פון צימערעל שוין מיט איידע'ן צוזאמען און איידע'ס בעקעלאך פלאמען פון די קוושען זיינע, און דאָס קאלטע וואסער מיט וועלכע זי האָט זיי אַבגעוואשען. מען זאָל ניט דערקענען, האָט ניט געהאַלפּען און זי בייזערט זיך כלומרשט:

— מיר ברענען די באקען ווי פייער, העררי.

און העררי פערזיכערט איהר, אז עס דוכט זיך איהר גור, און מאכט א וויצעלע, אז „אויפ'ן גנב ברענט דאָס היטעל..." איידע צולאכט זיך מיט איהר קלינגענדען געלעכטערי. אויף די טרעפ, אראַבנעהענדיג, ווערט העררי וויעדער אויף דאָס ניי פערליעבט אין איידען: א שפּאַגעל נייע לייעבע! און אויף די טרעפ גופא גיט ער איהר וויעדער א קוש. מאכט זיך איידע, אז זי איז שטארק אין כעס און מוסרט איהם:

— דו ביזט, העררי, גאָר ניט פאָרזיכטיג, מענשען קענען זעהן... — און זי צולאכט זיך פלוצלונג אזוי, אז מען דארף זיין שטארקער פון אייזען, נישט צו געבען איהר וויעדער א קוש. אָבער זיי געפינען זיך שוין אויפ'ן גאס און מען זעטיגט זיך בלויז מיט דעם שטארקען דריקען זיך אין די אַרעמס און מיט'ן טוליען זיך איינע צו די אנדערע.

דאָס אלעס, ווייסען ביידע זיכער, וועט נאָך דעם ווי זיי וועלען חתונה האָבען פערשווינדען. און דאָס גליקליכע פאָאָרל וויל דערפאר פון חתונה גאָר ניט טראכטען...

פון דער פראקטישער זייט לוינט דאָס חתונה האָבען אודאי ניט. העררי פערדיענט 15 דאָלאַר א וואָך — איז ער א „ספאָרט“. פערמעגט דריי סוטס, איינער איז געמאכט געוואָרען „טו אָרדער“ פאר גאנצע פינף און צוואנציג דאָלאַר; איינעם האָט ער גע-קויפט א פארטיגען פאר פופצען דאָלאַר און איינער איז שוין א צעהנדאָלאַרדיגער סוט, געהט ער אין איהם צו דער ארבייט. וואָס אנבעטרעפט „טאיס“ איז אויסער דעם „טאי“, וואָס איידע האָט איהם געקויפט, פערמעגט ער נאָך זעקס, וועלכע זיינען נאָך שפאָגעל ניי, און דריי, וואָס מען דארף נור אויספרעסען. אויסער דעם רויטען, וועלכען ער טראָגט דעם ערשטען מאי און אמאָל ביי א גרויסער דעמאָנסטראַציע פון סטרייקער...

ווער רעדט וועגען קלייניגקייטען, איז דאָך אָבגערעדט... קראנע- פערמאָנט ער אודאי ביי א זעקס טויז. געהט ארויס אַ נייער סטייל קראגען, קויפט העררי דער ערשטער א פערטעל טויז... און אפילו אויבער העמדער, וואָס דאָס איז שוין א מעהר טהייערע זאך, פערמאָנט ער אויך צוויי האלב-זיידענע, און איי-נע אן עכטע זיידענע, געקויפט אויף א סיל... שיד האָט ער צוויי פאָר: שווארצע אויף ווינטער, געלע אויף זומער, און האַלבע-שיד פאר זעהר שעהנע זונענדיגע טעג, ווען ער פאָהרט זיך דורך אין קונייאילענד.

אז מען איז „סינגעל“ איז פופצעהן דאָלאַר א וואָך א מטבע!
 מען קען זיך ערלויבען אפילו גייסטיגע זאכען: אלע טאָג קויפט
 ער צוויי פייפערס — א ראדיקאלען וואו עס ווערען בעשפראכען
 זיינע ארבייטער אינטערעסען, און א נאציאָנאלען, וואו עס
 ווערען בעשפראכען די אינטערעסען פון זיין טאטען און מאמען
 אין דער היים. זונטאג קויפט ער א „וואָרלד“ פאר גאנצע
 פינף סענט. די שעהנע פיקטשורס שניידט ער אויס און
 שענקט עס איידען. פאר זיך אליין שניידט ער בלוז אויס דעם
 קאָפּ פון דער שעהנסטער אקטריסע און בעהאלט עס טיעף אין
 וועסט קעשענע.

בעווייזען ביי א געלעגנהייט זיינע בעקאנטע אין שאפ
 אָדער אין רעסטאָראן ביין לאַנטש...

מיט איין וואָרט: העררי אלס „סינגעל“, פיהרט זיך ברייט.
 ער האָט אלץ, וואָס עס ברויכט א ספּאָרט פון זיין גראד, און עס
 בלויבט נאָך איהם גענוג אום ער זאָל קענען „אויסגעהען“ א פאָר
 מאָל אין וואָך מיט איידען און ספענדען א שעהנע פאָר סענט
 פאר ריינעם „פלעזשור“.

דער גרעסטער פערגעניגען זיינער איז, ווען ער זיצט מיט
 איידע'ן אין א רעסטאָראן, הייסט דערלאנגען פון דאָס שעהנסטע
 און דאָס בעסטע, ביז סטראָבעריס מיט קריס זומער צייט און
 ביז א בייקט־עפּעל מיט קריס ווינטער־צייט... און בעקומענדיג
 פון „וועיטער“ די צוויי טשעקס פאר איהם און איהר, מאכט ער
 א חשבון, בעטראכט ביידע סומען, וועלכע זיינען צוזאמען קיינ-
 מאָל ניט מעהר פון פערציג און ניט וועניגער פון פינף־און-
 צוואנציג סענט, לאָזט איבער, אלס ספּאָרט־סמאן, א ניקעל
 אויפ'ן טיש פאר'ן וועיטער, און לאָזט איידען געהן אין פאָר-
 אויס און שטעלט זיך אָב ביי דער קאסע. עס הייסט: דו, איידע,
 געה, צאָהלען — דאָס איז שוין מיינע ביזנעס...

נאָכ'ן צאָהלען פיהלט זיך העררי שטאָלץ, ווי נאָך זעהר א
 בעדייטענדע טהאט.

אויפ'ן גאס ווערט איידע נייגערויג און פרעגט:

— האָסט, העררי, א סך בעצאָהלט?

און ער ענטפערט, ווי אוועקמאכענדיג עס:

— א קלייניגקייט...

אָבער אין דעם דאָזיגען ענטפער קלינגט דער שטאַלצער

טאָן פון מאן, וואָס צאָהלט פאר דער פרוי...

און איידע לעגט אריין איהר קליין הענטל אין זיין אויס-

געשטרעקטען ארעם און מען לאָזט זיך געהן ערגיץ אין א מואד

ווינג-פיקטשור פלאץ...

ער שטעלט זיך אָב ביי דער קאסע, בעצאָהלט צוויי ני-

קעלס פאר צוויי טיקעטס, פאר זיך און פאר איהר, און דער

„טריט“ איז וויעדער פארטיג.

אט דער דאָזיגער פראָצעס פון „טריטען“ האָט איהם גע-

מאכט שטאַלץ און מעגליך... כאָטש געטהאָן האָט ער עס לייכט,

מיט א געוויסער גראציע...

איידע האָט די אלע „טריטמענטס“ אָנגענומען, ווי א נא-

טירליכע זאך: געוויס צאָהלט דער מאן פאר דער לייד, אָבער

מאנכעס מאל פלעגט זי איהם בעמערקען:

— ווייסט העררי, אָפט ווילט זיך מיר צאָהלען פאר דיר.

און נאָכדעם פלעגט זי זיך צולאכען און זיך אָנרופען:

— איך וויל דיר געבען א „טריט“...

פלעגט העררי ערנסט בעלידיגט ווערען און מאכען א מי-

נע ווי מען וואָלט איהם אָנגעריהרט דאָס סאַמע הייליגסטע:

— רעד נישט, איידע, קיין נארישקייטען. פון דינע זיע-

בען דאָלאר א וואָך וועסטו מיר געהן טריטען...

— יאָ... נאטירליך... — פלעגט איידע שטאַמלען פער-

שעמט — איצט טאקע ניט, אָבער שפעטער, ווען איך וועל

אָנהויבען ארבייטען ביי דרעסעס און וועל פערדיענען פופצעהן

דאָלאר א וואָך...

— דו, פופצעהן דאָלאַר א וואָך! — פלעגט איהר העררי
אַנקוקען ווי מיט חוזק.

— אוראי... דו גלויבסט דען ניט, אז א מיידעל קען פער-
דיענען פופצעהן דאָלאַר א וואָך?

— יא... — פלעגט העררי מורמלען ווי אונצופריעדען—
עס זיינען דאָ אזעלכע אפשר... אבער צו וואָס דארפסטו עס...
און ווען איידע פלעגט זיך צורעדען וועגען איהרע קינפ-
טינע פופצעהן דאָלאַר וויידזשעס, פלעגט העררי אויסהערען.
שאַקלען מיט'ן קאָפּ, שמייכלען און ווי אייפערזיכטיג צו דער
דאָזיגער מאנסכילשער סומע, פלעגט ער איהר אָנהויבען מוסר'ן:
— אַט שלאָג זיך ארויס פון קאָפּ די נאָרישקייט!...

— א שעהנע נאָרישקייט! — צולאכט זיך איידע — עס
וועט זיין די גרעסטע חכמה!

און אריינקוקענדיג העררי'ן אין די אויגען, פלעגט זי זיך
מיט איהם רייצען:

— דעמאָלט וועל א יך צאָהלען ביי דער קאסע די
טשעקס. אָך, וועט עס זיין שעהן!..

העררי פלעגט דאן ניט אויף א געלעכטער ביזן ווערען און
פלעגט מיט א געצוואונגענעם שמייכלעל איהר אַבשטעלען:
— מען וועט שוין זעהן...

ענדליך איז איידע'ס ערווארטעטער טאָג געקומען. איהרע
א חבר'טע האָט נאָך א לאנג מיהען זיך איהר אריינגענומען אין
איהר שאַפּ, וואו מען האָט געארבייט דרעסעס און האָט איהר
אויסגעלערענט די ארבייט, ביי וועלכער זי קען פערדיענען די
לאנגגעהאָפטע סומע.

א צוויי וואָכען צייט האָט זי עס געהאלטען פון העררי'ן
בסוד. ערשטענס, האָט זי אין די ערשטע צוויי וואָכען נישט
פערדיענט די פולע סומע, אויסארבייטענדיג א קלענערע צאָהל
קליידער... די דריטע וואָך אבער האָט זי זיך שוין אין איהר

ארכייט פערפאלקאמט און ווען זי האט מאנטאג געעפענט איהר „ענוועלאפ“ האט זי דאָרט איבערגעצעהלט פופצעהן דאָלאַר... דעם זעלבען אבענד האט זי זיך געדארפט טרעפן מיט העררי'ן.

דאָס מאָל האט זי נישט פערשפּעטיגט. העררי איז געווען איבערראשט...

— ביזט געקומען צו דער צייט!

— איך האב דיר אָנצוואָגען א שמחה!

— א שמחה! — האט העררי זיך פּערוואונדערט — וואָס

איז מיט דיר היינט די שמחה?

— קום בעפאר עפּעס עסען, איך בין אזוי הונגעריג.

זי האט איהם אָנגענומען אונטער'ן ארעם און זיי האָבען זיך געלאָזען געהן צו דער ריכטונג פון א בעקאנטען רעסטאָראַנט.

אין וועג האט זי זיך אָבגעשטעלט, אריינגעקוקט העררי'ן

אין די אויגען און שעלמיש זיך אָנגערופען:

— העררי, היינט בעקומסטו פון מיר — א טריט!

העררי האט זיך ווי דערשאַקען און קוים מיט א שמייכלע

אָבענטפּערט:

— זיי נישט קיין נאָר!

— העררי, איך מיינ עס ערנסט — האט איידע זיך צו-

היצט — אנדערש וועט עס נישט געהן — היינט צאָהל איך פאר'ן סאפּער.

זי האט זיך צולאכט...

העררי האט געוואָלט עפּעס בעמערקען, אבער זי האט איהם

איבערגעשלאָגען און מיט א שטאַמלענדען געזיכט וויעדער חן'עוודיג געפלאַפעלט:

— און נאָכדעם געהט איך דיר אין טהעאטער, פּער-

שטעהסט, טאַקע אין אן אמת'ן טהעאטער, נישט אין א מוא-

ווינג-פיקטשור, אן ערנסטע דראמא... ווייסט וואו? — צו פופ-
ציג סענט א טיקעט... איך וועל צאָהלען...

זי האָט זיך וויעדער אָבעשטעלט און לאכענדיג, מיט א
גליקליכער מינע, האָט זי ארויסגענומען פון פאקעט-בוך דעם
ענוועלאָפּ:

— צעהל! — האָט זי זיך געווענדעט צו העררי'ן איבער-
געבענדיג איהם דעם ענוועלאָפּ.

העררי האָט מיט ציטערדיגע הענד גענומען דעם ענווע-
לאָפּ, אן עפען געטהאָן און אינוועניג דערוועהן א צעהנ-דאָ-
לערדיגען און פינף-דאָלערדיגען בילל...
— פופצעהן דאָלאַר! — האָט ער אויסגעשריען מיט
שרעק.

— יא, איך ארבייט שוין דאָרטען, ביי די דרעסעס... —
האָט זי וויעדער מיט פרייד געמאָלדען.

העררי איז ביזן געוואָרען נישט וויסענדיג אליין פאר
וואָס און האָט אויסגעשריען:
— ביזט א נאריש מידעל!

— ביזט אליין א נאר! — האָט איידע גוטמוטהיג גע-
חוק'ט — אבער א „טריט“ וועל איך דיר געבען...

העררי איז איהר נאָכגעגאנגען, ווי געטראָפּען פון א גרוי-
סען אומגליק. איידע האָט דעם גאנצען וועג געלאכט און גע-
טריבען שפאס. העררי האָט נישט געפונען קיין ריכטיגען
וואָרט צו זאָגען, וואָס עס זאָל זיך אריינפאסען אין איהר פרעה-
ליכער לאגע. ענדליך האָט ער ארויסגעמורמעלט ווי תס'עווא-
טע:

— ווייסט, אויב אזוי קענען מיר דאָך שוין חתונה האָבען...

— איצט ווילסטו שוין חתונה האָבען — אזוי נאָר? —
האָט איידע זיך צולאכט — א רייכע כלה געפעלט דיר שוין..
טא ווארט אקאָרשט, לאָמיר אָנזאמלען עטליכע הונדערט דא-

לאר... און נאכדעם וועל איך ערשט מיט זיין זיך צי עס לוינט מיר...

און אַנקוקענדיג איהם, צו זעהן דעם איינדרוק וואָס איהר רע ווערטער האָבען אויף איהם געמאכט, האָט זי זיך צולאכט... העררי האָט אויך געלאכט. דאָס לאכען זיינס איז אבער געווען נישט עכט. אויפ'ן הארצען איז איהם געווען זויער און טרעב...

זיי זיינען אריין אין רעסטאָראַנט.

איידע האָט א לאכענדיגע צוגערופען דעם וועיטער. — עס איז נישט שעהן! — האָט העררי איהר אריינגעשושקעט אין אויער. — א לייד רופט נישט קיין וועיטער, דאָס טהוט דער מאן...

— עס שאדט ניט — האָט איידע איינגעווענדעט — היינט וועל איך שפיעלען ד י י ן ראָלע. איך האָב דיר אלע מאָל אזוי מקנא געווען. עס פלעגט מיר שטענדיג אזוי געפעלען.. נו, העררי, וואָס געהסטו עפעס געהמען, אבער עפעס רעכטס, איך צאָהל!...

און כאַטש העררי האָט עס אָנגענומען בלויז פאר א שפיעל פון איהר זייט, האָט ער דאָך ערנסט געענטפערט: — איך וועל געהמען עפעס א קלייניגקייט... איך בין נישט הונגעריג...

— נעהם וואָס דו ווילסט! — האָט איידע ברייטהערציג פאָרגעלעגט.

נאָכ'ן עסען האָט זי שנעל צוגענומען ביידע טשעקס, וואָס דער וועיטער האָט זיי דערלאנגט און האָט זיי פערקוועטשט אין איהר פויסט...

— גיעב מיר אהער די טשעקס — האָט העררי, כאַטש מיט א שמיכעלע, אָבער מיט א געוויסע שטרענגקייט, געפאָדערט.

— פאר קיין פאל ניט! — האָט איידע געהאלטען זיך
פעסט און איהר געזיכט האָט אויסגעדריקט ענטשלאָסענקייט...
און מיט שטאַלצע טריט האָט זי זיך געלאָזט צו דער
קאסע.

א לאכענדיגע האָט זי דערלאנגט די צוויי טשעקס מיט א
פינף-דאָלאַר-בילל. די קעשירערין, א הויכע שלאנקע ברונעקטע,
מיט א שעהן פריזירטען קאַפּ, האָט אויף איהר א קוק געטהאָן.
נאָכדעם אויף העררי, און האָט זיך לייכט צושמייכעלט...

— פאַר טו! — האָט איידע אָנגעוויזען אויף העררי'ן.
און געהמענדיג מיט א שמייכעל דאָס רעשט איז זי מיט
שטאַלצע טריט ארויס. העררי נאָך איהר...

דרויסען האָט העררי נישט געפונען פאר כעס וואָס צו
זאָגען איהר. ענדליך האָט ער ארויסגעוואָרפען א פראזע:
— איידע, דו האָסט געהאנדעלט מאָדנע... דו האָסט מיר
בעליידיגט...

— מיט וואָס? — האָט איידע לאכענדיג געפרעגט.

— אַט מיט דעם צאָהלען פאר מיר.

— פארוואָס-זשע האָסטו מיר אזא לאנגע צייט בעליי-

דיגט? — האָט איידע געפרעגט און איז ערנסט געוואָרען.

— איך — דורך בעלעדיגט? — ווען? — האָט העררי
אויסגעשטעלט די אויגען פערוואונדערט.

— ווען דו האָסט פ א ר מ י ר געצאָהלט... מיינסט,
אז עס איז טאקע אזוי אנגענעהם: אלע מאָל דו! איך וויל
אויף אמאָל האָבען דאָס פערגעניגען צו צאָהלען... פערגינסטו
עס מיר נישט... אָ, איהר עגאָאיסטלעך! — האָט זי זיך ענד-
ליך צולאכט, — איהר ווילט ניט מיר זאָלען האָבען גלייכע
רעכטע מיט אייך...

העררי האָט דערויף נישט געהאט וואָס צו ענטפערען. ער
האָט דאָ געשמייכלט, דאָ ערנסט געוואָרען. ער האָט אבער גע-
פּיחלט, אז די דאָזיגע גלייכהייט איז צו ניי און ראדיקאל און.
ווי יעדע נייע זאך, האָט עס איהם געשראָקען.
און ער האָט דאָס מאָל איידע'ן שטארקער און אנדערש ווי
שטענדיג געהאלטען אין די אַרעמס, ווי ער וואָלט מורא געהאט
זי נישט צו פערלירען...

אויגען.

אין דעם שטערטיל, וואו גרשון האָט זיין גאנצע קינדהייט און א שטיק יוגענד פערבראכט, וועלכעס איז ביז נאָר ניט לאנג זיין היים געווען, פון וואנען ער איז קיינמאָל ניט ארויסגער-פאָהרען געפינט ער זיך איצט עלענד ווי א שטיין און ביינקט נאָך זיין נייער היים, נאָך אמעריקא... און עס ציהט איהם אהין צום טאָטען, צו דער מאמען, צו די ברידער און שוועסטער, צו די פעטערס און מוהמעס, וועלכע זיינען ביסלעכווייז, איינציג-ווייז, פאָרווייז און חברות'ווייז אריבערגעפאָהרען, אויסהעל-פענדיג איינע די אנדערע מיט שיפסקארטען.

ער נאָר איז געבליבען אליין.

און געבליבען איז ער ניט, ווייל מען האָט איהם פיינט, אָדער אין דער שיפסקארטע, וואָס מען האָט געשיקט פאר די גאנצע שטוב, איז זיין נאָמען ניט געווען. אויך פאר איהם איז די שיפסקארטע געווען, און ליעב האָט מען איהם גלייך מיט אלע קינדער, אָבער נעהמען איהם גלייך מיט אלע האָט מען ניט געקאָנט. די וואָס האָבען די שיפסקארטע געשיקט האָבען צעהנדליגע מאָל געוואָרענט, אז טאָמער האָט ווער שוואכע אויגען, זאָל ער זיך ניט וואנען צו פאָהרען קיין אמעריקא. „וואָרום אין אמעריקא — האָבען זיי געשריבען — קוקט מען אויף אויגען מעהר ווי אויף א קאָפּ, האָטש א קאָפּ דארף אויך זיין ריין... אוי-גען אָבער זיינען נאָך ערגער.“ יענקע גנב, „אזוי האָבען זיי גע-שריבען, „האָט האָלט געזונטע אויגען. זעהט־זשע למען השם“... און דערשראָקענע האָבען די עלטערן זיך גענומען בורק

זיין די קינדערס אויגען און האַבען זיך געכאפט, אז דער על-טערער 15-יעהריגער גרשון האָט טאקי שלעכטע אויגלעך...
— וועה צו מיר, וואָס טהוט מען מיט איהם! — האָט די מאמע געבראַכען מיט די הענד.

— אפשר מיט בליי-וואסער זיי וואשען, — האָט דער טאטע געראטען.

— וואָס בליי-וואסער, וועה איז מיר? — האָט די מוטער געקרעכצט. — מען דארף מיט איהם אריינגעהן צום דאָקטאר. און דער דאָקטאר האָט, בעטראכטענדיג גרשונ'ס אויגען געפונען, אז ער האָט טראַחאַמע און מען מוז זיי לאַנג היילען.
— לאַנג היילען! — האָט די מוטער פערבראכען מיט די הענד, — אז די שיפסקארטע געהט סך הכל באַלד אויס...

דער דאָקטאר איז אבער געבליבען ביי זיינס און האָט מיט א קאלטקייט פון א גולן געזאָגט:
— איהר וועט איהם מוזען לאָזען דאָ, מען וועט איהם ניט אריינלאָזען...

גרשון האָט זיך פונאַנדערגעוויינט...

— וויין ניט, וועה איז מיר... האָט די מוטער ניט דער-לאָזט... דו וועסט זיי נאָך מעהר קאליע מאכען...
— אודאי טאָר ער ניט וויינען! — האָט דער דאָקטאר פערזאָגט.

און גרשון האָט צוגעזעהן, ווי זיין טאטע מאמע, ברידער און שוועסטער פאקען זיך אין וועג אריין, און ער וועט בלייבען אליין, איינער אליין, און האָט ניט געמאָרט וויינען.
און אז אלע זיינען אוועקגעפאָהרען און איהם האָט מען איבערגעלאָזען ביי א ווייטער קרובה, וועלכע האָט אויך גע-ווארט אויף א שיפסקארטע און האָט איהם געדארפט מיטנעה-מען, ווען די אויגען וועלען זיך אויסהיילען, ערשט דאן האָר בען איהם די טרעהרען געוואָרגען. געשטיקט, נאָר געוויינט האָט

ער ניט. און שטיקענדיג אזוי די טרעהרען, פלעגט ער אָנהויבען זיך לען אמעריקא.

— א ביז לאנד! א שלעכט לאנד! וואָס איז דאָרטען זייער דאָגה, אז איך האָב שלעכטע אויגען! זיי טהוט דען וועה?
מיר טהוט דאָך וועה, ניט זיי.

און באלד פלעגט ער חרטה האָבען:

— אז עס איז גאָר א ליגען, אז מיר טהוט גאָר ניט וועה...
איך האָב געזונדע אויגען... איך זעה די קלענסטע ווערטער אין סדור'5.

און דאמאלס האָט זיך איהם פערוואַלט אויפהויבען איי-בער די דעכער און א פליה טהאָן אזש קיין אמעריקא, און וויי-זען זיי דאָרט אלעמען זיינע אויגען, ווי אזוי ער זעהט גוט.
„מען לאָזט ניט אריין!“ דערמאָהנט ער זיך פלוצלונג...

און ער ווערט מלא רציחה, ווי אמאל אויפ'ן שמש, וואָס פלעגט איהם ניט אריינלאָזען אין שוהל, ווען דער חזן פלעגט דאווענען.

שילטען וואָלט ער זי וועלען... גאָר ווי אזוי קאָן ער זי שילטען, אז דאָרטען זיינען זיינע עלטערן, זיינע ברידער און שוועסטער, פעטערס און מוהמעס?...

ניין, ער וועט אמעריקא ניט שילטען... די בעסטע זאך וואָלט געווען וויינען, וויינען... גאָר וויינען טאָר מען ניט...

אָבער, אז עס איז אָנגעקומען דער ערשטער בריעה פון „דער נייער היים“ און ער האָט גאָר איבערגעליענט די ערשטע ווערטער: „מיין ליבער זוהן“, האָט ער זיך ניט געקאָנט אייני-האלטען. א שטראָם טרעהרען האָבען זיך פון איהם א גאָס גע-טהאָן און יעדער טרעהר האָט זיך איהם געדאכט מאכט איהם אלץ ווייטער, ווייטער פון אמעריקא, פון זיין היים...

און דערויף האָט ער זיך ערשט פונאָנדערגעוויינט...

ראטשילד און ראקאפערלער.

פון שיף האָט ברוך'ן אראָבגענומען זיין שוואַגער ביינוש, א יונגער-מאן פון א יאָהר 35, וועלכער איז שוין פינף יאָהר אין „לאנד“. דערוועגנדיג איהם מיט די קורץ-געשוירענע וואַנסען און מיט דעם גלאט געראזירטען פנים, האָט ברוך גלייך דרך ארץ פאר איהם בעקומען און אנשטאַט, וואָס אין דערהיים איז ער, ברוך, געווען דער י ח ס ו און ער פלעגט ביינוש'ן זאָגען דו און ביינוש איהם — איהר — האָט ער ביים בעגעגעניש גלייך איהם גענומען איהרצען, און צו זיין גרויס פערוואונדערונג האָט איהם ביינוש דוקא געזאָגט דו, דעמאָלט האָט ברוך דער-פיהלט, וואָס הייסט א ג ר און האָט זיך שוין מכין געווען אויף א סך ערנידערונגען.

אויף מאָרגען האָט ביינוש, קומענדיג פון דער ארבייט, און זעצענדיג זיך גלייך ביי דער וועטשערע, וואָס די בעל-הבית'טע וואו ער איז א שכן געווען, האָט איהם צוגעטראָגען, זיך גע-ווענדעט צום גרינעם:

— נו, ווי געפעלט דיר, ברוך, אונזער אמעריקא?

ברוך איז נאָך געווען שטארק מיער פון וועג, געדאכט האָט זיך איהם נאָך אלץ, אז ער איז אויפ'ן שיף און אלץ שאַקעלט זיך נאָך... אין דרויסען איז ער סך-הכל א האַלבע שעה געווען — אי דאָס בלויז נעבען הויז. אויסער קליינע קינדער, גרויסע „עזות-פנימער“ פאָהרענדיג אויף „רעדלעך“ האָט ער נאָך גאָר נישט געזעהן. אבער אז דער שוואַגער פרעגט, דארף מען ענטפערן ערעל:

— א וואוילע מדינה...

— א וואוילע מדינה! האָט ביינוש שפּאַטיש איבערנע-
חזר'ט. א, דו גרינער, האָסט דען א בעגריף, וואָס אמעריקא
איז.

ער איז אנטשוויגען געוואָרען. האָט ארויסגענומען פון
טאָש א באַנאָנע און קוקענדיג שטאַלץ אויף ברוך'ן האָט ער
געפרעגט:

— וואָס דאָס איז ווייסטו?

ברוך האָט זיך נכנעדיג צוגעבויגען, בעטראכט די ווילדע
פרי און ווי א פערשולדיגטער מיט א מאָנערען שמייכלעל גע-
ענטפערט:

— לאָס איך אזוי וויסען פון ביז...

— אודאי, ווי קומען גרינע צו וויסען פון אזוינע זא-
כען, — האָט ביינוש געלאכט מיט גאָה — ביי אייך אין איי-
ראָפּא ווייסט מען נאָר פון בולבע...

— בולבע איז איצט אויך ביי אונז זעהר טייער געוואָ-
רען — האָט ברוך מיט א זיפּץ איבערגעריסען...

— און וואָס איז ביי אייך ניט טייער? — האָט ביינוש
גע'חזק'ט... אזא באַנאָנע אויב מען קריגט שוין ביי אייך.
מוז אודאי קאָסטען א פערציגער און ווייסט וויפיעל קאָסט
זי דאָ? טרעף!

— אודאי נישט מעהר ווי פינף סענט... האָט ברוך שוואַך
אויסגערופען, ציטערנדיג צי איז ער חלילה ניט אריינגעפאלען
מיט'ן מקח.

און טאקי אריינגעפאלען! ביינוש האָט אויף איהם זיגע-
ריש אויסגעשטעלט די אויגען און זיך פונאָדערנעלאכט שטאַלץ.
געזונד און זיכער:

— א גרינער איז א גרינער! מענש דו! פאר פינף סענט
קריגסטו צעהן אזעלכע!

— צעהן שטיק! — האָט ברוך זיך בעגייסטערט פון דעם

זול — מע! מע! מע! — האָט ער געמאכט מיט די ליפּען. אַט
דאָס הייסט א זול.

בלויבענדיג צופריעדען וואָס דער גרינער איז דאָך א שטיר-
קעל מכין אויף זיין אמעריקא, האָט ביינוש גוטמוטהיג איהם
פאַרגעלעגט די באַנאַנע.

— נא, פערזוך, וועסט זיך אויסגרינען.
ברוך האָט גענומען די פרוכט מיט ציטערדיגע הענר און
ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן.

— אַהא, איך האָב גאָר פערגעסען, אז דו ביזט א גרינער,
ווייז, איך וועל דיר אַבשיילען...

— אזוי גאָר... דאָס שוילט זיך, הייסט עס... האָט ברוך
זיך געמאכט חרוש'ן.

— אוראי שוילט זיך עס... האָט ביינוש דערקלערט און
קונציג ארונטערגענומען פון דער באַנאַנע די גראַבע הויט.

— ס'איז הייסט עס, אינוועניג גאָר ווייס... האָט ברוך
ווערער אויסגעדריקט זיין התפעלות...

— עס בעסער, וועסטו זעהן וואָס הייסט גוט... האָט ביי-
נוש ווי בעפוילען, ווי מען בעפעחלט א קינד.

ברוך האָט פאַרויכטיג אַבגעביסען דעם שפיץ, געגעבען א
קיי און זיך מיט שארפער מבינות צוגעהערט צום טעם... ביי-
נוש האָט אויף איהם געקוקט און געווארט אויף מבינות. „מען
מוז לויבען!“ האָט ברוך בעשלאָסען, האָטש געוואלט האָט ער
דעם ביסען צוריק אויסשפּייען. פאר איהם איז עס צו זיס גע-
ווען:

— נו?

— עס צוגעהט פשוט אין מויל... אַט דאָס הייסט
פרוכט! האָט ער אויסגערופען מיט התפעלות...

און ביינוש איז מיט'ן שוואַגער פון ערשטען עקזאמען גע-
בליבען צופריעדען.

אויף מאַרגען האָט ברוך אויסגעהאלטען אויך דעם עקזאָ-
מען פון די „טומייטעס“, ביי וועלכע ער האָט זיך פון דעם
ווילדען טעם פערקרימט, האָט אבער שטארק געלויבט און גע-
זאָגט, אז ביי „זיי“ וואָלט מען עס צוצוקערט...

ביינאָש איז געבליעבען מיט זיין גרינעם וויעדער צופריד-
דען. האָט איהם צוגעזאָגט אין גיכען געפינען א שאַפּ, וואו ער
וועט צונעהען הענגערס צו מידעלשע בלוזקעס... און ער וועט
מאכען א לעבען...

דארף אָבער אין א פאָר טעג ארום ביינאָש מאכען א
שמועס וועגען אמעריקאנער מיליאָנערן און דאָ הויבט זיך אַן
ברוך'ס אומגליק.

אַנגעפאנגען האָט ביינאָש איהם צו ערקלעהרען, אז אמע-
ריקא פערמאָגט 400 מיליאָנערען, אזוי הייסען זיי טאקי — „די
פיער הונדערט!“ נאָר דער גרעסטער פון זיי איז ראקעפעלער...
— ווער איז דער ראקעפעלער?

— ראקעפעלער, האָט ביינאָש ערקלערט, איז דער גרעס-
טער מיליאָנער פון דער גאנצער וועלט.

דאָ האָט זיך ברוך דערמאָהנט אַן ראָטשילד'ן. ראָטשילד
איז ברוך'ן געווען איינגעבאקען טיעף אין הארצען: ערשטענס,
א איד און צווייטענס, טאקי ראָטשילד. און דערהערענדיג, אז
ראקעפעלער איז גאָר דער גרעסטער מיליאָנער, האָט איהם
עפעס א ריהר געטהאָן ביים הארץ און זעהר פאָרזיכטיג האָט
ער בעמערקט:

— און ראָטשילד...

— עט, ביזט א שוטה, האָט ביינאָש זיך אָנגעכאפט... ביי
אייך אין אייראָפּא איז ראָטשילד א שיסער, דאָ ווייסט מען
אפילו נישט פון איהם... ראָטשילד פערמאָגט נישט אפילו ראקע-
פעלער'ס מיסט...

ברוך האָט ביטער א שמייכעל געטהאָן און בעשלאָסען, אז
אונטערגעבען זיך דארף מען נישט אזוי גיך. באַנאָנעס און טי-

מייטעם קאנען טאקי גוט זיין, ער איז א גרינער און קריעגען זיך דערפאר מיט זיין שוואַגער וועט ער ניט. אבער עס האָט דאָך אלץ א גרענעץ! ... און ער האָט איידעל בעמערקט:

— מיר דאכט זיך ביינוש, אז איהר האָט א טעות... איד, למשל, האָב פון ראקעפעלער קיינמאָל ניט געהערט. פון ראָט-שילד'ן אָבער ווייס א קינד אין וויעג... א קלייניגקייט — ראָט-שילד...

— נו, — האָט ביינוש א שטאָך געטהאָן — וואָס זשע ביזטו ניט געפאָהרען קיין פאריזש צו ראָטשילדען?

— חע-חע-חע! — וואָס האָב איד מיט איהם פאר א נע-שעפטען — האָט ברוך מוטעהלאָז געלאכט — נאָר איד מיינ, אז מען רעדט, רעדט מען: ס'הייסט, ווער ווייס דאָס ניט אז ראָט-שילד איז דער גרעסטער מיליאָנער!

— ביזט א גרינער — האָט ביינוש גע'טענה'ט — מען זאָגט דיר, אז ראקעפעלער איז דער גרעסטער מיליאָנער, קומסטו מיט דיין ראָטשילדען...

— מיינער, וואָס הייסט מיינער — האָט ברוך זיך גע-האַלטען פעסט — ער איז מיינער, ווי דיי... ווי דיי... ווי איי-ערער... עס רעדט זיך נאָר, ראטשילד ווייסט יעדער איז דער גרעסטער מיליאָנער...

— אויב אזוי, לאָמיר בעסער וועגען דעם ניט רעדען — האָט ביינוש טרוקען ארויסגערעדט, זיך אויפגעשטעלט און שטום פעררויכערט א דריי-סענטיגען סיגאר...

ברוך האָט געפיהלט, אז דער שוואַגער איז ביז אויף איהם, נאָר קיין חרטה האָט ער דאָך ניט געהאט.

— ס'איז דאָך נארישקייט! — האָט ער פאר זיך גע-טראכט — עס האָט דאָך אלץ א גרענעץ!

זיין רייזע קיין אמעריקא.

נאָך דעם ווי מיין חבר היימאן איז אבגעוועזען פינף יאָהר אין ניו יאָרק און האָט איבערגעארבייט ביי פערשיעדענע „טריידס“ — פון א קעסטעל־מאכער ביז א פויפער־הענגער, פון א פויפער־הענגער ביז א „האַנד“ אין א רעדאקציע, — האָט איהם אָנגעהויבען ציהען אין דער וועלט אריין.

— איך קען דאָ מעהר ניט זיין, — איך ווער דערשטיקט! האָט ער זיך פאר מיר געקלאָנט און האָט צושפרייט די הענד ווי ער וואָלט וועלען פליהען.

— וואוהין ווילסטו — צוריק אין אייראָפּא? — האָב איך איהם אבגעהאקט די פליגלען.

— ניין, — האָט ער אויסגעזיפצט, — איך וויל אין אמע־ריקא!

און זיינע אויגען האָבען זיך אָנגעצונדען מיט א מאָדנעם פייער, — אין אמעריקא וויל איך פאָהרען!

— ביזט משוגע! — האָב איך זיך דערשראָקען, — דו ביזט דאָך אין אמעריקא, — ניו יאָרק איז דאָך די הויפט שטאָדט...

— ניין, ברודער, האָט ער אויסגעקערעכצט, — ניו יאָרק איז נישט אמעריקא, ניו יאָרק אין בריסק, קאוונאָ, בערדי־טשעוו, לעמבערג, יעהופעין, וואָס דו ווילסט אליין — איך אָבער וויל פאָהרען אין אמעריקא. אז איך בין נאָך געווען א קינד האָב איך שוין געטרוימט פון אמעריקא.

— וואו זשע איז אמעריקא? — האָב איך איהם גע־פרעגט, שטארק בעאונרוהיגט ווענען זיין גייסטיגען צושטאַנד...

— האָטש קאליפּאָרניא... — האָט ער אויסגעברומט, און זיין ייִנזיכט האָט זיך בעשטראהלט. — האָטש קאליפּאָרניע, ברודער! דאָרטען הויבט זיך ערשט אָן. האָטש די אמת'ע אמע-ריקא איז בראזיליען.

— זאָג שוין באלד — יאפּאן! — האָב איך גע'חוזק'ט.
— יאפּאן נישט! — האָט ער נישט נאָכגעגעבען, — האָטש צוריק געשמועסט, מעהר אמעריקא ווי ניו יאָרק איז עס זיכער. איך אָבער וויל אין דער אמת'ער אמעריקא — אין קאליפּאָרניע...

און מיין חבר האָט זיך גענומען גרייטען אין אמעריקא, אין קאליפּאָרניע הייסט עס.

איז אן אומגליק אָבער — מיין חבר היימאן האָט בשום אופן נישט געקענט אבשפּאַרען די גרויסע סומע געלד וואָס די רייזע נאָך קאליפּאָרניע האָט געפאָדערט...

עס איז אריבער צוויי יאָהר און מיין בחור קרעכצט וויע-דער, שפּרייט די הענד, ווי פליגלען, און בעט זיך:

— נוואלד, איך וויל פאָהרען קיין אמעריקא! — און ער לאָזט שוין אראָפּ פון קאליפּאָרניע אויף שיקאגא.
— קיין שיקאגא אָבער מוז איך פאָהרען!

געוויס איז קיין שיקאגא די רייזע ביליגער — אכטצעהן דאָלאַר — און מיין חבר קען דאָרטען זיין! אָבער די צייטען זיי-נען ביי מיין חבר ערגער געוואָרען: „סלעק“, פוילקייט און אנ-דערע אומשטענדען.

ניין, אזוי ווייט — אין שיקאגא — קען ער זיך ניט אונ-טערנעהמען.

און עס געהט אוועק נאָך א יאָהר. מיין חבר היימאן בעט זיך:

— ברודער, גיעב אן עצה, — ווי ווערט מען פטור פון ניו-יאָרק, און ווי אזוי פעקעלט מען זיך פאָרט איבער ערגיז אין א שטיקעל אמעריקא.

איך נעהם אנטהייל אין זיין לאנע באמת, וויל איהם אויסהעלפען מיט אן עצה, און מיר נעהמען דעם קורס-בוך פון די ריווען, זוכען שטערט אין אמעריקא, און געפינען אויס אז אין דעטראיט קאסט ביי א דרייצעהן דאלאר. מיין חבר גיעט א פאטש אין ריווע בוך אויף דעטראיט און צווינגט זיך:

— יא, איך פאָהר קיין דעטראיט! — און ער ציהט אויס די הענד — ער פליהט שוין, הייסט עס!

אָבער באלד גלעט ער דעם שטערען, זוכט אין די טאשען און געפינט ענדליך אויס, אז דרייצעהן דאלאר איז טאקי נישט קיין געלד, אבער ער פערמאָגט עס דערווייל ניט...

ער וועט מווען, הייסט עס, וויעדער נעהמען זיך צו זאמלען, שפאָרען נאָך א פאָר מאָנאַט...

די פאָר מאָנאַט זיינען אריבער. איך בענעגען מיין חבר היימאן א פערביינקטען: — נו? — פרעג איך איהם.

ער האָט ערשט זיעבען דאלאר, און מיט צושפרייטע הענד קלאָגט ער:

— מעהר ווי 7 דאלאר האָב איך ניט געקענט אָבשפאָרען. איך געה דאָ אויס, אין ניו יאָרק, ווי א ליכט... איך וויל אין אמעריקא!

— פאָהר אין באָסטאָן, — ראט איך איהם, — באָסטאָן איז אן עכט אמעריקאנער שטאָדט, דאָרט ערשוינט אפילו א אידישע צייטונג, אבער קיינער ווייס פון איהר ניט, מען זעהט זי נישט אָן... יא, ברודער, פאר זיעבען דאלאר קענסטו פאָהר דען קיין באָסטאָן...

מיין חבר איז צופריעדען. געוויס איז באָסטאָן אמעריקא. פון דער איינציגער אידישער צייטונג דאָרטען לאכט ער. ער וועט זי זיכער נישט אָנקוקען, און טאָמער קומט אהין איינער א ניו יאָרקער לעקטשורען, וועט ער זיך מאכען כאילו לא ידע — ער וואָהנט אין אמעריקא, און אויס לעקטשורס פון גרינהאָרנס!

מען קען איהם דאָרט נאָך נישט טהאָן — ער וועט זיין אין אמעריקא.

אַבער ביז ער האָט זיך צוגעגרייט איז פון די זיעכען דאָ לאַר געוואָרען דריי מיט א האַלב; האָט ער פאר א דאָלאַר גע-מוזט אויסלייזען די וועש, ווארום ווי געהמט מען אונטער אזא ריזע אָהן וועש?

— ברודער! — האָט ער פאר מיר וויעדער געקלאָנט, — אויס מיט באַסטאָן — איך האָב פונקט צוויי און א האַלב דאָ לאַר... איך מוז אבער פאָהרען ערגעץ קיין אמעריקא. דאָ וועל איך קראַנק ווערען, שטארבען און בעגראָבען ווערען ערגעץ ביי מיינע לאַנדסלייט אויף דער סעמעטערי און וועל קיינמאָל אמעריקא נישט אָנזעהן.

— אויב דו האָסט נאָך באַמת צוויי און א האַלב דאָלאַר — האָב איך איהם געטרייסט, איז נאָך דער אונגליק ניט אזוי גרויס, — פאר אזא סומע קענסטו פאָהרען אין פילאדעלפּיא. דאָרטען איז אויך אפילו דאָ א אידישע צייטונג, און צום אונגליק, א טעגליכע. אבער — אויך די אייגענע מעשה ווי אין באַסטאָן — קיינער ווייס פון איהר נישט — דערפאר אַבער פערמעגט פילאדעלפּיא יענעם גלאַק, וואָס האָט אויסגע-קלונגען פרייהייט פאר אמעריקא — איך מיינ, אז דערפאר אליין מוזטו פאָהרען קיין פילאדעלפּיא.

מיין חבר היימאן האָט זיך מאַדנע דערפרעהט, גענומען צעהלען זיין קאפיטאַל, ערשט ער כאַפט זיך; ער פערמאגט בלויז א דאָלאַר מיט א האַלבען...

און א דאנק מיין עצה בעשטימט ער צו פאָהרען קיין פע-טערסאָן... ס'איז דאָך געהנטער צו קאליפאָרניע, און עס וועט נאָך איהם בלייבען ביי א דאָלאַר אויף די ערשטע טעג לעבען. און ער האָט זיך ענדליך געלאָזט אין ווייטען וועג אריין — קיין פעטערסאָן.

אַבער, ווי עס האָט זיך אויסגעלאָזט איז ער אויך אין פע-

טערסאָן נישט געפאָהרען. בעגעגענט האָב איך איהם אין א פאָר
מאָנאט ארום שפאצירען אויף פיטקין עוועניו אין בראַנזוויל.
— ביזט גאָר נישט געפאָהרען קיין פעטערסאָן? — האָב
איך זיך פער'חרוש'ט.

— ניין, ברודער, איך האָב נישט געקענט... עס האָט זיך
אונטערגערוקט שוין פאר'ן פאָהרען א זייטיגע הוצאה און איך
בין געבליבען ביי א האַלבען דאָלאַר. פאר גרויס בענקשאפט בין
איך אנטלאָפּען קיין בראַנזוויל.

און דערביי האָט ער אויף מיר א וואָרף געטהאָן א האַפּט
גונגסלאָזען בליק, ווי גערעדט: שווער, ברודער, צו דערנריי-
כען אמעריקא, ווען דו פאלסט אריין אין ניו יאָרק...

דעם ברודער'ס משעק.

מיסטער גאלדבערג, א מאן פון א יאהר עטליכע און דריי-סיג, מיט א לאנגליך מאָנערען געזיכט, מיט א שטרענג-פערזאָרגטען אויסדרוק, איז געזעסען אין זיין אָפּיס ביים שרייב־טיש און דורכגעקוקט די פריהמאָרגענדיגע פּאַסט. לייַענען איז אין די בריעף ניט געווען קיין סך. עטליכע ווער-טער, דייטליך געשריבען, ווי עס קען נאָר שרייבען א שרייב-מאַשין (קיין האַנד-געשריבענע בריעף האָט ער ניט בעסער מען!), האָבען איהם שוין קלאָר געמאַכט מיט דעם ענין. די בריעף זיינען געווען ניט נאָר געשריבען מיט א מאשין, נאָר אויך ווי מיט א מאשין געטראכט — און גאלדבערג, פון דער נאָמור א ראַמאַנטיש געשטימטער מענש, האָט ביי די דאָזיגע בריעף זיך געפיהלט, ווי ער וואָלט גענאָנען אויף א גלאַטער שאסע, וואו ביי די זייטען פון וועג איז ניטאָ קיין בוימל און קיין בלימל און קיין גרעזעלע, און מאַנכמאָל פלעגט ער האָבען ביים לעזען די דאָזיגע בריעף געפיהלט, ווי עס דאָרשט איהם...

שווערער איז איהם געווען אויף די דאָזיגע בריעף צו ענטפערען, דאָס הייסט צו דיקטירען דער „טויפֿרייטערין“, וועלכע ער האָט געהאַלטען אין זיין אָפּיס. די ווערטער האָט ער ארויס-געלאָזט פון מויל מעכאַניש, דאָס מיידעל פלעגט עס סטע-נאָגראַפירען אויף א שטיקעל פאַפיר און נאָכדעם נעהמען עס קלאַפען אויפ'ן מאַשין „טאַק-טאַק-טאַק!“ גאלדבערג פלעגט נאָר מיט דער פעדער מוזען אונטערשרייבען זיין נאָמען. אבער די אונטערשריפט איז אויך ארויסגעקומען ווי מאַשינאַל. איין אונטערשריפט האָט זיך ניט אונטערשיידט פון דער צווייטער.

זיין ערשטער און צווייטער נאָמען העררי גאָלדבערג האָט שטענדיג פערנומען איין לענג, איין ברייט און די אותיות תמיד שפיר ציגליך און ווי בייזליך. דער לעצטער שטריך פערקרימט ווי אַ העקעלע...

מאנכמאָל פלעגט ער אליין בעוואונדערען, וואָס זיין אונדערשריפט געהט ביי איהם אזוי איינארטיג. אז ער איז געווען אַ אינגעל, געדענקט ער, פלעגט ער יעדעס מאָל זיך אנדערש אונטערשרייבען. נאָך די דאָזיגע פערשידענארטיגע אונטערשריפטען האָט ער מאנכמאָל ווי פערבענקט זיך. אבער א וויכטיגערע ביזנעס-אידעע פלעגט איהם פון דעם דאָזיגען סענטי-מענטאלען צושטאנד אַברייסען און ער האָט זיך ווידער פער-וואנדעלט אין א געשעפטס-מענשען, מיט געוויסע פליכטען, גע-זעצען און כללים...

אין אָפּים איז אריין א מאן.

גאָלדבערג האָט איהם געשעפטליך געענטפערט אויף זיין העללאַ, אָנגעוויזען א שטוהל און זיך מיט איהם גענומען חשבונ'ען.

נאָכ'ן אויס'חשבונ'ען זיך האָט גאָלדבערג איהם אָנגעשריבען א טשעק, אונטערגעשריבען זיין נאָמען, איהם אבגעגעבען און געווארט, אז יענער זאָל זיך אבטראָגען.

דער מאן אבער, אריינגעגעדריג דעם טשעק אין טאש איז נאָך געבליבען זיצען און ענדערגענדיג די ביזאָהעריגע מינע פון זיין פנים אין א פריינדליכערער, האָט ער זיך אָנגערופען מיט אַ ליעבען שמיכעלע:

— איהר ווייסט, מר. גאָלדבערג, איך האָב צו אייך אַ

גרוס...

— פון וועמען? — האָט גאָלדבערג געפרעגט, מיינענדיג

אז יענער האָט עפעס צו דערזעהלען פון א געשעפטס-מאן.

— פון אייערען א ברודער...

— א ברודער! — האָט זיך גאָלדבערג שוין אנטכאפּט

מיט מעהר טעמפעראמענט. — איך האב דא בלויז איין ברודער...
דער...

— נו, איז דאס פון דעם ברודער. מיר וואוינען גראד אין איין הויז... א גאנץ וואוילער מענשעל... ניט רייך... עפעס א קינד איז ביי איהם ניט געזונד...

גאלדבערג איז רויט און בלאס געווארען, האט אנפאנגט זיך פערלארען און ניט געוואוסט וואס צו ענטפערען און ווי אזוי צו האלטען זיך ביי דעם דאזיגען פאל... באלד אבער האט זיך זיין געשעפטליך פערזארגט געזיכט אויסגעלויטערט, זיינע גראהע אויגען האבען ווי פון זיך אליין זיך אויסגעווישט און ער האט געמורמעלט:

— אזוי, פון מיין ברודער... יא... איך דאנק אייך... איז ביי איהם א קינד נעביך קראנק? ... אי וועה! א שאד!...

און די אלע ווערטער, וואס גאלדבערג האט איצט ארויסגעשאטען פון מויל אהן א ארדענונג, נישט געשעפטליך איבערגעטראכט, האבען דא אין אפנים אזוי מאדנע געקלונגען, אז סיי גאלדבערג, סיי די טויפרייטערין און דער מאן, וואס איז דא געזעסען האבען זיך אומגעקוקט ווי פער'חידוש'ט... גאלדבערג האט זיך אזש פערשעמט און ווען דער מאן איז ארויס האט ער זיך געפיהלט ערלייכטערט...

אבער דאס געזיכט פון זיין ברודער האט זיך געטראגען פאר גאלדבערג'ס אויגען אויך נאכ'ן מאנ'ס ארויסגאנג... און דער דאזיגער ברודער, וועלכען ער האט שוין א לאנגע צייט, צוליעב דעם וואס ער איז שטענדיג פערנומען, ניט געזעהען, האט פול געמאכט דעם גאנצען אפנים... וואו ער האט זיך געקעהרט האט ער געזעהען זיין ברודער, וועלכען ער האט אלע מאל אזוי ליעב געהאט און וועלכען ער האט צוליעב טרוקענע געשעפ'טען אזוי פערגעסען און אזוי לאנג ניט בעזוכט...

ער האָט געוואָלט יא, מיינע אייבער געהן צו איהם, גע-
וואָהר ווערען דאָס קראַנקע קינד... אָבער היינט האָט ער נאָך
אזוינע וויכטיגע געשעפטען צו פערזאָרגען... מאָרגען? ניוו,
מאָרגען וועט ער אויך ניט קענען... ער וועט א גאנצע וואָך
ניט קענען געהן צו איהם...

— איך וועל איהם דערווייל שרייבען א בריעף און שיקען
א טשעק... האָט ער בעשלאָסען און ער האָט פאר אויפגעגונג
עם הויף ארויסגערעדט:

— מען דארף איהם שרייבען א בריעף!...

די טייפרייטערין דערהערענדיג „א בריעף“ האָט זיך שוין
אַנגעגרייט מיט א שטיקעל פאפיער און געקוקט דאָ אויף גאָלד-
בערג'ן און דאָ אויף דער שרייב-מאַשין...

— ניוו... — האָט גאָלדבערג ווי פערשעמט געשטאַמעלט—
דאָס איז גאָר אן אנדער בריעף... דעם מוז איך אליין מיט דער
האנד שרייבען...

און ווערענדיג זעהר דערווארימט האָט ער צוגעגעבען מיט
א שמייכל:

— דאָס איז צו א ברודער...

די טייפרייטערין האָט אויף גאָלדבערג'ן א קוק געטהאָן,
ווי זי וואָלט אָנפאנגס ניט פערשטאַנען, אבער באלד האָט זי ווי
בענעהמענדיג עס, פריינדליך געשמייכלט און ווי צוגעגעבען:
— אָך, צו א ברודער... דאָס איז פיין!...

און אין אַפּים האָט עפעס א וועה געטהאָן מיט ברודער-
שאפט...

די שרייב-מאַשין איז ווי א פערשעמטע געשטאַנען אויפ'ן
שרייב-טיש און געווארט, געווארט אויף עפעס און האָט זיך
ניט דערווארט...

דעם בריעף צום ברודער האָט גאָלדבערג געשריבען מיט
דער אייגענער האנד... די אותיות, פולע און רונדע, ווי אמאָ-
ליגע, ווען ער פלעגט אינגעלויזן שרייבען, האָבען זיך געגאָסען

אויפ'ן ווייסען גלאטען פאפיר און גאלדבערג האט נאך יעדער זאץ זיך אָבגעשטעלט און בעוואונדערט זיין האגדשריפט. נייע אותיות!...

אפילו אין דעם טשעק, וואָס ער האָט געשריבען פאר'ן ברודער האָט ער יעדען אות אָבגעטאַקט. דער „פיפטי“ איז ארויס ווי געמאַלען און דעם ברודער'ס נאָמען האָט זיך צושפרייט אויף אַ גאַנצער שורה. דער עיקר אָבער האָט גאלדבערג זיך אָכגעגעבן מיט'ן אונטערשריפט אויפ'ן טשעק. שוין לאנג, אז ער האָט קיין פערגעניגען ניט געהאט פון שרייבען זיין נאָמען אויף אַ טשעק, ווי איצט אויפ'ן טשעק צום ברודער.... ווען ער וואָלט געקענט אנשטאט דעם בלויען נאָמען נאָך צושרייבען דאָס וואָרט ברודער!... זאָל מען טאקי אין באנק וויסען, אז דאָס איז ניט סתם אַ טשעק, נאָר אַ טשעק צו אַ ברודער...

אין עטליכע טעג ארום, איבערקוקענדיג די פריהמאָרגען פאָסט, האָט גאלדבערג געעפענט אַ בריעף און אינעוועניג איז געלעגען אַ בעקאנטער טשעק...

דאָס איז געווען דערזעלבער טשעק, וואָס ער האָט געשיקט דעם ברודער....

דער ברודער דאנקט איהם פאר זיין פריינדליכקייט און בערויערט, וואָס דער טשעק איז צוריקגעקומען, ווייל ער איז עפעס ניט ריכטיג געשריבען. ער האָפט, אז ער וועט איהם זעהען פיקסען...

גאלדבערג האָט בעטראכט דעם טשעק און געזוכט דעם פעהלער...

ער האָט א ביטערען שמיכעל געטהאָן: דער אונטערשריפט
 איז געווען, ניט דער, ווי ער האָט זיך אין דער באַנק אונטער-
 געשריבען: דאָ איז ער גאָר אן אנדער גאָלדבערג: פול, רונד און
 ברייט. ניין! די באַנק ווייס פון אן אנדער גאָלדבערג! אזא קען
 זי ניט!...

און גאָלדבערג האָט זיך פערשעמט...

ערשטע רייהע.

פון אלע ביונעס, וואָס זלמן האָט אונטערנענומען פאר די עטליכע יאָהר וואָס ער איז אין ניו יאָרק האָט זיך אויסגעלאָזט זען א טייד. „עס געהט נישט כאָטש צורייס זיך!“ — אזוי האָט זלמן אליין געזאָגט מיט א שמייכלע. א זייטיגער מענש פלעגט צוריק א שמייכל טהאָן. און כאמת, וואָס געהט עס אָן א זיידטיגען מענשען ווי אזוי זלמן פיהלט זיך נאָך אלע קראכען. נאך טירליך, זיינען נאָך נישט אלע מענשען אזוי שלעכט און צווישען זיי געפינען זיך אזעלכע, וואָס גיבען זלמן'ען עצות. איינער הייסט איהם זיך „צולערנען די שפראך“ און ווערען אן „אינשורענס איידזשענט“, ווערליג ער איז א מענש אן „אסאָבע“ און אז ער וועט אריינגעהן צו עמיצען „אינשורען“ וועט מען איהם געוויס נישט אָבזאָגען. אן אנדערער האָט נאָך א בעסערע עצה — אינשורענס איידזשענטס זיינען שוין דאָ צופיעל, אָבער א „פיי-פער סטענד“ וואָלט פונקט גוט געווען. קיין סוף געלד דארף מען דערצו נישט האָבען און דער עולם לייגעט היינט זעהר א סוף... א דריטען פאלט איין, אז פאר זלמן'ען וואָלט גוט געווען ארויס-צופאָהרען אין א קליינער קאנטרי-שטאָדט... דאָרטען, מיט זיינע פלענער, קען ער ווייט אוועקגעהן... א פיערטער הייסט דוקא בלייבען אין ניו יאָרק, נאָך אויב יא זוכען גליק, אז שוין בעסער פאר איהם צו פאָהרען קיין סאן פראנציסקא, מען זאגט, אז דאָרטען איז געלד ווי בלאַטע, קיין פעניס זעהט מען דאָרטען נאָך נישט אָן, בלויז ניקעלס און ניקעלס...

אָבער פון די אלע עצות זיצט שוין זלמן באלד א יאָהר אָהן א „ביונעס“ און נישט קוקענדיג וואָס ער האָט נאָך אין זיך

גענוג שטאַלץ, פיהלט מען שוין, אז ער איז אין גאנצען גער-
בראַכען. עס האלט שוין דערביי, אז א רייכערער לאנדסמאן
שלאַנט איהם פאַר עטליכע דאָלאַר א גמילת־חסד.

אַבער זלמן געהערט ניט צו דעם סאָרט אידען וואָס באַר-
גען גמילת־חסדים גלאט אין דער וועלט אריין. ערשטענס, איז
א גמילת חסד גלאט א מאוס'ע זאך. דאָס הייסט, דער וואָס
גיט דער גמילת חסד איז דוקא א שעהנער מענש, אַבער דער
וואָס נעהמט איז שוין א פערפאלענער. א מענש — זאָנט זלמן
פאר זיינע נאָהענטע, מוז זיך אליין ראנגלען. צו לייטען אַנ-
קומען דארף מען ניט.

און זלמן אליין וואָלט אפילו געקענט הונגערן און קיינער
זאָל ניט וויסען וואו ער האלט אין דער וועלט. איז אבער זיין
ווייב, עטיל, שוין אן אנדער מין מענש. זי וויל דוקא מאכען א
לעבען, ווי גאָט האָט געבאָטען און זי האָט טענות צו דער וועלט.
— וואָס הייסט עס — פאלט זי אמאָל אריין צו קרובים און
לאנדסלייט — פאר וואָס זאָל מען מיין זלמן'ען לאָזען פאר-
לען? — ער, אז ער האָט געהאט פלעגט ער אלע מאָל געבען.
נישקשה, זי האָפט נאָך, אז ער וועט צוריק אויפגעריכט ווערען
און ער וועט נאָך וויעדער מענשען העלפען.

דערווייל אַבער וויל זי מען זאָל איהם אויסהעלפען. אבער
אויף אזא אופן, אז ער אליין זאָל ניט וויסען. — ער קען זיך
חלילה א מעשה אָנטהאָן — צעווייגט זי זיך. ער איז דאָך א
משוגענער. ביי לייטען אז עס טרעפט אן ענגע צייט, לעגען זיך
פריינד און קרובים צוזאמען און מען העלפט אויס צו מאכען
עפעס א געשעפט, צי וואָס. מיט איהם אבער איז אן אומגליק —
ער וויל צו קיינעם נישט אָנקומען.

דערפאר מוז מען איהם אזוי אויסהעלפען, אז עס זאָל
אויסקומען אויף אן איידעלען אופן און שטארק בסוד...

און עטעל, א כוואטסקע ווייבעל גיט אויף א פלאן: מען
זאָל נעהמען א „טהעאטער“, פערקויפען טיקעטס און דאָס געלד

וואָס וועט אריינבריינגען זאָל מען איהר אוועקגעבען. און זי וועט זאָגען, אז דאָס האָט זי בעקומען פון דער חיים פון איהרע עלטערען.

און ענדליך האָבען זיך צוויי יונגע באַיעס ארויסגערופען די דאָזיגע אונטערנעהמונג דורכצופיהרען.

— זאָלט איהר זשע געדענקען, אז ער טאָר דערפון ניט וויסען, עס מוז זיין בשתיקה פון איהם, ווייל טאָמער ווערט ער געוואָהר וועט ער זיך בעגראָבען א לעבעדיגער.

און בעקומענדיג אן הבטחה, אז עס וועט דורכגעפיהרט ווערען אין דער גרעסטער בעהאלטענקייט איז עטיל אוועק א חיים.

אין א וואָך ארום איז זלמן געזעסען ביי זיינעם א לאַנדס-מאן. עס איז געווען א זונטאג נאָכמיטאג. זלמן האָט זיך גע-פיהלט זעהר גוט אויפגעלעגט, ער האָט אין דער פריה געקריגען אן אלטען חוב — פינף דאָלאַר — האָט ער דריי דאָלאַר אוועק-געגעבען אין שטוב און צוויי דאָלאַר איז איהם נאָך געבליען בען אויף צו בעצאָהלען מאָרגען אין גראַסערי. דערווייל אבער האָט ער זיי געפיהלט אין טאָש און דאָס האָט איהם צוגעגעבען א ביסעל מוטה און קוראזש. די צוויי דאָלאַר זיינען גראד גע-ווען איינציגע און אזוי ווי די מיסעס האָט גראד געדארפט האָבען צוויי איינציגע דאָלאַר האָט ער זיך דער ערשטער אויס-גערופען, אז ער קאָן אויסטוישען.

— דער רייכסטער פון אונז איז פאָרט זלמן. — האָט די מיסעס א זאָג געטהאָן און געשמייכעלט.

— וואָס דען? — האָט דער לאַנדסמאן פאָדטאָקעוועט און וויסענדיג פון דער אונטערנעהמונג, וואָס מען געהט פאר זלמן'ען מאכען, האָט ער צוגעגעבען:

— זלמן וועט נאָך ערשט ווערען א נגיד! ...

זלמן האָט פון דעם דאָזיגען אויסרוף זיך דערפיהלט נאָך געהויבענער, ער האָט געוואָלט עפעס ענטפערען, אָבער דערווייל

האָט זיך געעפּענט די טהיר און עס זיינען אריין די צוויי באָ-
יעס.

אזוי ווי אין הויז איז געווען א מיידעל, וואָס האָט געדארפט
א חתן, האָט מען די באָיעס זעהר שעהן אויפגענומען. דער
לאנדסמאן האָט זיי געבעטען זיצען און די מיסעס האָט זיי
פאָרגעשלאָגען צונעהמען אן אַראַנוש פון טעלער.

די באָיעס אָבער, האָבען אויסגעזעהן צו ביזי צו זיין, זיי
האָבען געקוקט אויף זלמן'ען, ווי ער וואָלט זיי אין עפעס גע-
שטערט. אבער באלד האָבען זיי זיך איבערגע'סוד'עט און איי-
נער האָט זיך אָנגערופען:

— מיר האָבען איצט קיין צייט נישט. מיר זיינען געקו-
מען וועגען ביזנעס...

דערהערט ביזנעס, האָט זיך זלמן דער ערשטער אָנגע-
כאפט:

— ווי באלד אז ביזנעס, וויל איך טאָקע הערען...

די צוויי באָיעס האָבען זיך איבערגעקוקט און לייכט גע-
שמויכעלט, אבער באלד זיינען זיי ערנסט געוואָרען און איינער
האָט זיך אָנגערופען:

— דאָס זיינען ניט פאר אייך קיין ביזנעס, ר' זלמן... דאָס
נעהט מען מאַכען א טהעאטער אונטערנעהמונג פאר אן אַרי-
מען לאנדסמאן. מיר פערקויפּען טיקעטס...

— טיקעטס... דאָס איז זעהר שעהן — האָט זלמן זיי
געמוטהיגט. שטיצען א לאנדסמאן איז אלע מאָל א יושר... גע-
וויס... געוויס... ווער איז ער דער דאָזיגער לאנדסמאן... איך
קען איהם אויך?...

— דאָס איז א סוד... האָט איין באָי געענטפערט.

— נו, אויב א סוד, צווינג איך אייך ניט צו דערצעהלען.
איך בין ניט פון די מענשען וואָס זיינען שטארק נייגעריג צו
וויסען.

— יא נייגעריג זיין דארף מען טאקי ניט... האָט דער לאנדסמאן אליין זיין מיינונג ארויסגעזאָגט. איז הייסט עס ווילט איהר איד זאָל נעהמען טיקעטס...

— געוויס! — האָבען די באַיעס אויסגערופען און איינער האָט ארויסגענומען אַ פעקיל טיקעטס און פאָרגעשלאָגען פער-שיעדענע סאָרטען: באַקס, אַרקעסטער און ערשטע באַלקאָני. דער לאנדסמאן האָט זיך גע'ישוב'ט וועלכע צו נעהמען: צי אַרקעסטער אָדער באַלקאָני, די מיסעס האָט געראַטען באל-קאָני.

— פאר וואָס באַלקאָני? — האָט זלמן אָנגעשלאָגען — באַלקאָני איז צו ווייט. איד וועל נעהמען אַרקעסטער. די צוויי באַיעס האָבען זיך איבערגעקוקט און האָבען זיך אָנפאנגט, ווי פערלאָרען. אבער באלד האָבען זיי זיך גע-כאַפט, אז אדרבא, זאָל ער טאקי קויפּען — און האָבען זיך צו איהם העפליך געווענדעט:

— איהר ווילט אַרקעסטער, ר' זלמן...

— יא, אַרקעסטער, דאָלאַרדיגע... אן אַרימער לאנדסמאן געוויס... וואָס הייסט? — מען מוז אזא אונטערשיצען, עס איז א יושר... איד ווייס אפילו ניט ווער ער איז, אָבער ס'איז נאָך גרעסער די מצוה...

די באַיעס האָבען זיך וויעדער אומגעקוקט און זיך ניט געקאָנט בעהערשען און איינער האָט הויך זיך צולאכט. — וואָס זשע לאַכט איהר — איז זלמן אָבהענדיג גע-וואָרען — וואָס איד זאָג, אז עס איז א מצוה... וואָס דען איז דאָס? — אודאי א מצוה...

— פערקעהרט... האָט זיך דער באַי פערטיידיגט און איז רויט געוואָרען. איד האלט אויך, אז עס איז א גרויסע מצוה, דערפאר געה איד דאָך ארום פערקויפּען די טיקעטס. און ווערענדיג צוריק ערנסט, האָט דער באַי איהם דער-לאנגט צוויי טיקעטס ערשטע רייהע און ער האָט בעטאָנט:

— איהר בעקומט ר' זלמן ערשטע רייהע...

זלמן האט זיך דערפיהלט זעהר שמאלץ. ער האט גענומען די צוויי טיקעטס, בעטראכט זיי פון אלע זייטען און מיט א רחבות'דיגען שמייכל ארויסגענומען די צוויי לעצטע דאָ-לאָר:

— אַט האָט איהר צוויי דאָלאָר... איז הייסט עס, ווען וועט דאָס זיין?

איינער פון די צוויי האָט איהם געזאָגט דעם דאטום.
— זעהר פיין! זעהר פיין! — האָט זיך זלמן ענטציקט—
איך וועל טאקע געהן מיט מיין עטלען.

און אז די צוויי באַזעס זיינען שמייכלענדיג ארויס, נאָך דעם ווי זיי האָבען פערקויפט נאָך צוויי באלקאניטיקעטס, האָט זלמן ווי מיט גרלות זיך געווענדעט צום לאַנדסמאן:

— האָט איהר, ווייסט עס, געקויפט באלקאני — צו 75 סענט...

דער לאַנדסמאן האָט געשוויגען, נאָר די מיסעס האָט מיט א זיפץ געענטפערט:

— עס איז דאָס אויך היינטיגע צייטען שווער, נאָר וואָס זאָל מען טהאָן מיט אן אַרימען לאַנדסמאן?

דער דאָזיגער טרויעריגער טאָן פון דער מיסעס האָט זלמן'ען אויפגעוועקט פון חלום, ער האָט זיך דערמאָהנט, אז ער האָט אוועקגעגעבען די לעצטע צוויי דאָלאָר פאר טיקעטס ערשטע רייהע.

ער האָט שוין מעהר ניט געקאָנט איינזיצען, עס האָט איהם געהויבען פון אַרט.

און אָבעגענדיג זיך מיט זיי איז ער ארויס פון שטוב.
און א דערשלאָגענער, נישט האָבענדיג קיין ניקעל אויף קאר-פער, האָט ער געשפאָנט א היים צו פוס מיט די צוויי טיקעטס ערשטע רייהע אויף זיין אייגענער אונטערנעהמונג...

דער גענאסע מיט'ן וויין.

זיצענדיג ערב יום טוב אין „על“ פאָהרענדיג צו דער ריכ-
טונג אין בראַנקס, איז ביי א צווייטער סטיישאָן אריין אין קאר
א בעקאנטער אלטער גענאָסע. ער האָט אויסגעזעהען פערמא-
טערט און צורודערט. זיינע אויגען האָבען געקוקט ווי ביז אויף
דער גאנצער וועלט, אין האנט האָט ער געהאלטען א לענגלי-
כען און שמאַלען פעקיל, וואָס האָט אויסגעזעהען ווי א פאָר
פערפאקטע פלעשער וויין. קענענדיג אבער דעם דאָזיגען רא-
דיקאל-געזינטען מענשען, האָב איך דאָך שטארק געצווייפלעלט
צי דאָס איז טאָקע וויין, און אויב יא וויין — האָב איך גע-
טראכט — איז דאָס געוויס חמצ'דיגער.

איך האָב איהם געוואָלט פרעגען און גלאַט לאָזען זיך איהם
זעצען. פאָרט אן עלטערער מענש! אבער בעמערקט האָב איך,
אז דער דאָזיגער עלטערער מענש מיידט אויס מיינע בליקען
און וויל זיך ניט בענגענען מיט מיר.

ענדליך האָב איך איהם פאָרט אָנגעקוקט אזוי, אז ער
האָט קיין ברירה ניט געהאט אוועקצוקוקען פון מיר.

ביי דער נעקסטער סטאנציע איז שפעטער געוואָרען א פריי-
ער פלאץ נעבען מיר. ער האָט זיך אוועקגעזעצט און דאָס
פעקעל האָט ער געלעגט הינטער זיך, ווי טריפה סחורה.

— וואָס איז דאָס פאר א פעקיל, מר. פיינקינד? — בין
איך ניינעריג געוואָרען.

— ווייס איך וואָס — נאָרישקייטען! — האָט ער ביז
געברומט.

און אַנקוקענדיג מיך שוין אביסעל פריינדליכער, ווי ער
וואָלט פאר מיר זיך געוואָלט אויסדיידען דאָס הארץ, האָט ער
פאַרטגעזעצט:

— א פּעקעל... ס'איז שוין איינמאָל א פּעקעל... ס'איז א
פאַר פלעשלעך ווין...
און צולאכענדיג זיך מיט א בייזקייט, האָט ער פער-
ריכט:

— פסח'דיגע ווין... צום סדר...
— אזוי... איהר מאכט א סדר!... — האָב איך זיך גע-
וויצעלט, — איהר ווערט, הייסט עס, אויף א בעל תשובה...
— ניט דערלעבען וועלען עס די אמעריקאנער קאפיטאליס-
טען... — האָט ער געענטפערט, ווי בעלעדיגט — איך
וואָלט עס קיינמאָל ניט געהאָבן. אבער מיין זוהן — וואָס זאָל
מען טהאָבן מיט די הוינטטיגע קינדער? זיי האָבען פערגעסען
אין גאנצען דאָס, וואָס איך האָב מיט זיי געלערענט. די טאָכ-
טער אפילו איז, געלויבט דער אויבערשטער, געבליבען א טרייע
גענאָסין און ראדיקאלע עד היום. פון מיין זוהן אבער האָב
איך ניט קיין נחת — ער איז אוועק אין גאנצען אויף אן אנדער
וועג. איך האָב שוין געפרופט ווערען ברוגז אויף איהם. עס האָט
דאָך אלץ א שיעור!... שטעלט זיך פאַר אז דאָס צווייטע קינד,
א אינגעלע זינס, האָט ער געלאָזט מל זיין. א מין בארבאריזם!
איך האָב געקעמפּפט מיט איהם, געקעמפּפט, און ס'האָט נישט
געהאָלפּען. נאטירליך בין איך אויפ'ן ברית ניט געווען.. אבער
אונטער די אויגען איז מיר אויך גענוג געווען. מיינע בעקאנט-
טע האָבען פון מיר חזק געמאכט: „אזוי, גענאָסע פייניקער, איי-
ער זוהן איז אוועק אין א שלעכטען וועג — ער פראוועט גאָר
ברית'!\" עס האָט מיר באמת געפלאמט דאָס פנים. נאכדעם
האָט זיך אָנגעהויבען א סדרא מיט פסח, מיט סדרים. אמאָל
פלעגען מיר צום ערשטען סדר האָבען א סאַציאליסטישען מיר-
טינג, איהם פלעג איך שטענדיג מיטנעהמען. זאָל ער וויסען וואָס

עס טהוט זיך ביי אונז! איך האָב געגלויבט, אז ער וועט נאָך
 מיך איבערשטייגען: איז אבער נישט נאָר ער איז קאלט געוואָרען
 צו אלע אונזערע לעהרען, פאר וועלכע מיר האָבען אונזערע
 בעסטע יאָהרען אוועקגעגעבען — ער איז געוואָרען אן עכטער
 איד! אַט מאכט ער שוין דאָס דריטע יאָהר א סדר!
 סדרים מיט ברית'ן!..

דאָס ערשטע יאָהר, נאָטירליך, אז איך האָב עס ערפאָהר-
 רען, בין איך אויף מאָרגען אוועקגעלאָפֿען צו איהם און זיך
 צושריען: סטייטש, וואָלטער, וואָס איז מיט דיר געוואָרען?
 פֿערגעסט, אז דו טראָנסט א נאָמען פון דעם גרויסען פראַנץ-
 צוויזשען ראציאָנאליסט — וואָלטער! אבער אנשטאָט צו פֿער-
 ענטפֿערען זיך, האָט ער זיך אויסגעלאכט. „וואָלטער“, זאָגט
 ער, איז טאקע א שעהנער נאָמען. אבער משה איז אויך געווען
 א רעוואָלוציאָנער און דער סדר איז אן אנדענקונג פון דער
 בעפרייאונג. היינט געהט טענה זיך אויס מיט איהם.

— אָבער, ווי איך זעה, האָט איהר דאָך מיט איהם פאָרט
 שלום געמאכט? — האָב איך געפרעגט דעם פֿערביטערטען
 טאטען, אַנווייזענדיג אויף די וויין.

— שלום געמאכט? — האָט ער טרויעריג געשמייכעלט —
 עס איז דאָך א זעהן... מען קען זיך העלפֿען — ער האָט מיך
 שטארק געבעטען צו קומען.. שוין צוויי יאָהר, אז ער לאָזט
 מיך נישט רוהען... מען איז דאָך נישט מעהר ווי א טאטע, א
 צולאָזענער זעהן איז דאָך אויך א זעהן...
 — א צולאָזענער? — האָב איך דעם אלטען פֿערוואונד-
 דערט אנגעקוקט.

— עס רעדט זיך אזוי... — האָט דער אלטער גענאָסע זיך
 פֿערכאפט, — אזוי איז ער זעהר א וואוילער מענש... נאָר א
 פיינער מענש, נאָר דאָס וואָס ער האָט פֿערהאטען דעם טא-
 טענס לעהרען און איז געוואָרען צופיעל איד... אַט וואָס מיך
 קרענקט...

איך האָב אָנגעקוקט דעם אלטענ'ס פנים און האָב בער
 מערקט אין זיינע אויגען א מיעפען צער. דאָס איז געוועזען
 דער אלטער צער, וואָס קוקט ארויס ביי יעדען טאטען זייט
 לאנגע דורות... אזוי האָבען מיט צער געקוקט די אויגען, פון
 זיינע טאטען, ווען ער איז אמאָל, אמאָל פסח, צו דער ערשט-
 טער סדר-נאכט אוועק אויף א „סתאָרקע“ אין וואַלד...

דעם בארבערס ווייבעל.

שבת, עלף א זייגער אין דער פריה. היימאן דער בארבער
שטעהט איבער א יונגען ארבייטער, וועלכער ליעגט אויסגעצוי-
נען איבער'ן טשער א שלאפעדיגער און ער, היימאן, מאכט איהם
צורעכט. שצבט איהם די באקען מיט גרויס פלייס, ווי ער וואלט
איהם וועלען כשר'ן צו א הייליגע זאך. די ארבייט געהט ביי
היימאן'ען, ווי געשמירט, ער איז שוין 15 יאָהר א בארבער,
10 יאָהר אין יוראָפּ און שוין 5 יאָהר אין ניר-יאָרק, אין אידי-
שען קווארטאל, ער וואלט יעצט פערמאָגט א הונדערט חלק ווי
פיעל מאָל 10 סענטען ער האָט שוין בעקומען, וואלט ער קיין
בארבער ניט געדארפט שוין זיין. ער וואלט שוין דאָ געהאט
הייווער און וואלט אויף זיי א סענט אפילו ניט שולדיג געווען.
אויסער דעם האָט ער גלאט א פלינקע האנד, און דאָך פיהלט ער,
אז ער וואלט פיעל פלינקער און בעסער געשייווט, ווען הינטער
איהם וואלטען ניט געזעסען פיער יונגע לייט, ארבייטער, און
וואלטען ניט געווארט. מילא זייער ווארטען וואלט איהם שוין
ניט געארט, ער איז זיכער, אז ער וועט זיי אלעמען אברא-
זירען, זיינען זיי אבער אלע אזוי אונגעדולדיג, אז ער קען בשום
אופן זיי ניט בערוהינען, און אלע וויילע רייסט זיך יעמאנד פון
די ווארטענדע אוועקצוגעהן. אמת, ער האָט דערפאר קיין מורא
ניט — אוועקגעהן וועלען זיי ניט. ערשטענס זיינען זיי אלע
לאנדסלייט און צווייטענס — וואוהין וואלטען זיי דען געהן?
ביי א צווייטען בארבער וועלען זיי דאָך וועדער דארפען וואר-
טען. אָבער נאָך אלעם דעם איז איהם ניט אנגענעהם.

— איך זאג דיר, היימאן, קלאַנט זיך אויפשטעהענדיג איין ארבייטער פון די ווארטענדע, אז דו פערשטערסט מיר דעם שבת. א גאנצע וואָך אין שאַפּ, קומט דער שבת, וויל מען אביר סעל ארויסגעהן, מוז מען ביי דיר זיצען און ווארטען די „רייזע“. נעהם, צו אלדי טייוועל „א האנד“.

— ניין, ברודער, צוליב א פאָר שעה אין וואָך קען איך קיין האנד ניט נעהמען — ענטפערט היימאן. פערענדיגענדיג שאַבען די באקען פון דעם קאָסטימער, וואָס איז שוין ליגענדיג אויפ'ן טשער גוט איינגעשלאָפּען און חלום'ט אוראי פון דעם שאַפּ — אין מיטען וואָך איז סלעק, קיין מענשען האלטען קען איך ניט. נישקשה, דיר וועט נאָך בלייבען צייט צו ארומגעהן, און וואָס געהט מען גלאט ארום? — פאלט היימאן אריין אין א מוסר-טאָן — איך א גאנצע וואָך, זיך דאָס רוב אין אין שטוב. אַט נעהם לייען א פייפער.

— איך האָב שוין דריי פייפערס דורכגעלייענט, — ענטפערט מיט רוגזא דער ארבייטער — צו אלדי טייוועל, נאָך דעם מיסטער מוזטו מיר שיווען.

דערהערענדיג די דאָזיגע פאָרלעגונג, שטעלט זיך אויף נאָך אן ארבייטער פון די ווארטענדע און שרייט אויס:

— ניין, מיסטער. איך בין געקומען פריהער פאר אייך.

— איך וועל אייך אלעמען אבשייווען — בערוהיגט היימאן די קאָסטימער.

ער האָט אפילו קיין מורא ניט, אוועקגעהן וועלען זיי ניט, גאָרישקייט! ערשטענס זיינען זיי לאַנדסלייט, און צווייטענס, וואוהיז וועלען זיי געהן? אבער אנגענעהם איז עס איהם ניט און ער איילט וואָס גיכער צו פערענדיגען דעם קאָסטימער, וועלכען ער וואשט שוין דעם קאָפּ, פון וואָס יענער כאַפּט זיך אויף. — אַט שוין געענדיגט — טרייסט היימאן דעם וויערער שפענסטיגען קאָסטימער, זיין לאַנדסמאן. דו ביזט דער דריי-טער, א האַלבע שעה און דו ביזט א געשייוועטער.

דער ארבייטער לאָזט זיך בערוהיגען, נאָר ניט אין גאנצן צען, ער מורמעלט אלץ:

— האָסטו כּאָטש אויף שבת אליין געדארפט נעהמען אַ מענשען, צו אלדי טייוועל!

היימאן שייווט שוין א צווייטען, וועלכער שלאָפט שוין אויף, און פליהענדיג מיט דעם ראזיר-מעסער איבער דעם צווייטען קאסטימערס באקען, ענטפערט ער:

— אויף שבת אליין, זאָגסטו, און אכצאהלען איהם צוויי דאָלאַר און וואָס וועט מיר בלייבען? אָט נעהם לעז א פייפער. באלד, באלד קומט דיין אַטשערעד, נאָך א האלבע שעה'לע...

דער ארבייטער פערלאָזט זיך אויף גאָט'ס בעראַט און נעהמט אויף זיך צו זיין געדולדיג, זיצען אבער קען ער שוין ניט, עס הויבט איהם פון טשער. נעהמט דעם „פאָרווערטס" און לעזט די אדווערטייזמענטס פון אידישען טהעאטער.

— ביזטו געווען אויף „לייזער'ס בלינצעס"? — פרעגט ער, בעמערקענדיג די אדווערטייזמענטס.

— ווער האָט צייט צו געהן? — ענטפערט היימאן — מען זאָגט, אז עס איז א זעלטענע „שאָו".

— איך בין שוין געווען צוויי מאל און היינט געה איך מאַטינע. נאָר ווער וועט שוין געהן, פערכאפט ער זיך צוריק, ביז דו וועסט פערטיג ווערען וועט מען שוין אַבשפיעלען. — ביזטו בדלות! — ענטפערט היימאן, — וועסטו ניט פערשפעטיגען. געה בעסער אויף „א מענש זאָלסטו זיין" — וועסטו זעהען ווי האלב נאקעטע נקבות הוידען זיך און זינגען... אויך זעהר א שעהנע זאך...

דער ארבייטער לאָזט זיך אבער ניט טרייסטען, ערשטענס האָט ער שוין „א מענש זאָלסטו זיין" געזעהען 20 מאל און מאַקע א דאנק די האלב נאקעטע נקבות, וואָס הוידען זיך אויף דער סצענע, און זיי זיינען איהם שוין נאָם געוואָרען און ער

הויבט זיך אָן וויעדער צו בונטעווען. באלד אבער ווענדט ער זיך מיט א פראגע:

— זאג מיר היימאן, וואָס זעהט מען עפעס ניט דיין וויי- בעל?

— דו האָסט זיך פערביינקט נאָך איהר — ענטפערט היי- מאן אינגאָרירענדיג — איך ביינק נאָך איהר ניט אזוי שטארק. פון הינטער'ן צימערעל, וואָס איז פעהאנגען מיט א פאָר האנג, דערהערט זיך א שטים און באלד ווייזט זיך א קאפ פון א יונג-חן'עוודיג ווייבעל.

— דו ביינקסט ניט, איז ווי דו ווילסט זיך, איך ביינק אויך ניט נאָך דיר. וואָס מאכט איהר זיסעל? ווענדעט זי זיך צום ארבייטער.

— אָט אזוי, שמועס אביסעל מיט מיין ווייבעל, — זאגט היימאן צו זיסעלן — זי קען גאָט צו דאנקען אביסעל שמועסען. וואָלט זי אזוי אנדערע זאכען געקענט.

— איהר קריענט זיך נאָך אלץ! — פרעגט זיסקע.

— איך האָב שטארק מורא פאר איהם! — לאכט ביין דאָס ווייבעל.

— זאג מיר, היימאן, פאר וואָל גאָר דיין ווייבעל ניט מאכען אמאָל א שייוו, צו אלדי טייוועל — חולה איז זי! מיד האָט שוין אמאָל, נאָך אין יוראָפּ, א נקבה געשייווט, ס'איז זעהר אנגענעהם, עס קיצעלט — האָט ער זיך ציניש צולאכט.

די איבעריגע ארבייטער, וואָס זיינען פאר לאנגווייליגען ווארטען שיער ניט איינגעשלאָפּען, האָבען זיך אויך צולאכט און דאָס ווייבעל האָט זיך אָנגערופען, ווארפענדיג אוינלעך צו זיסקען:

— נו, זעץ זיך, זיסקע איך וועל אייך מאכען א שייוו.

— מיט'ן גרעסטען פערנגיגען! — האָט זיך זיסקע אָנגעכאפט און האָט זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן שייד-טשער.

— נו, נו, מען בעט דיר ניט — האָט היימאן ביז אויס-
גערופען — איך בין שוין באלד פארטיג.

— וואָס ארט עס דיר — האָט זיסקע זיך געווענדעט צו
היימאן'ען ווי מיט געבעט, — זי וויל מיר מאכען א שיוו, זאָל
זי מאכען. אין יוראָפּ זיינען דאָ ליידים, וואָס שיווען.

— דאָ אויך, — האָט בעשטעטיגט איינער פון די וואר-
טענדע און עס איז געווען קענטיג, אז ער וואָלט אויך ניט געווען
דאָגעגען אז דאָס ח'עוורדיגע ווייבעל זאָל איהם מאכען א שיוו.
ער האָט אויף איהר געקוקט און געקוקט. ווי ער וואָלט זיך גע-
בעטען: מיך אויך...

— זעצט זיך! — האָט דאָס ווייבעל פאָרגעלעגט, וויג-
קענדיג צו זיסקען.

— זי וועט דיר צוקראצען דאָס פנים, אז דו וועסט אין
גאס ניט קענען ארויסגעהן — האָט היימאן געוואָרענט און גע-
קוקט ביז אויף זיין ווייבעל.

— זאָל זי צוקראצען, עס מאכט ניט — איך קען שוין,
ווי איך בין א איד, מעהר ניט ווארטען — האָט זיסקע געענט-
פערט אוועקזעצענדיג זיך אויפ'ן שייורטשער.

— אָט איך ענדיג שוין! — האָט היימאן איהם בערר-
היגט. נאָך דעם קומסט דו.

— ניין, איך בין פריהער געקומען — האָט זיך אָנגעכאפט
איינער פון ווארטענדע.

— לאָזט איהם היינטיגעס מאָל איבער — האָט זיך היימאן
ווי געבעטען. און צום ווייבעל האָט ער זיך געווענדעט, וואר-
פענדיג ביזע בליקען אין איהר זייט.

— דו געהסט אוועק, צי ניט?

דאָס ווייבעל איז א ברוג'ע אריין צוריק אין הינטער-
צימערעל, היימאן איז רוהיגער געוואָרען און האָט פערענדיג-
גענדיג דעם צווייטען קאָסטימער זיך געווענדעט צו זיסקע'ן:

— אַט באלד, זיסקע, באלד, נעהם לייען א פייער... א בעלנות פון א מענשען, לאָזען זיך שייווען פון א פרוי, זי וואָלט זיך אזוי צוקראצט, אז דו וואָלסט זיך אויפ'ן סטריט ניט גע- קענט ווייזען.

זיסקע, וועלכער האָט טאקע באמת געוואָלט פערזוכען א ווייבערשען שייוו, האָט ביז געענטפערט:

— דו צוקראצט אמאָל, ברודער-לעבען, אזוי, אז ערגער קען שוין ניט זיין... זאָג בעסער — האָט ער איראָניש צוגע- געבען — אז דו ביזט „פעפערזיכטיג“. אי, איך האָב דאָס פיינט!

היימאן האָט זיך ווי בעליידיגט און ער האָט אויך ביז געענטפערט:

— נו, ברודער, אויב דו ווילסט אז דוקא מיין ווייבעל זאָל דיר מאכען א שייוו, קען איך דיר ניט העלפען. דאָס וויי- בעל ברויך איך פאר זיך... איך בין נאָך א יונגעראַן...

— איך וואָלט זי ניט אָבגעביסען! — האָט זיסקע א מור- מעל געטהאָן...

— פאר אָבבייסען האָב איך שוין קיין מורא ניט, נאָר קיין בארבער, וויל איך ניט זי זאָל זיין, איך וועל מיך איס- פראווען אליין.

זיסקע האָט גאָר נישט געענטפערט, היימאן האָט אין זיין שווייגען געפיהלט א בייזקייט. ווער ווייס, אפשר וועט ער שוין א צווייטען מאָל נישט קומען. א קאָסטימער איז א שאַד, דאָס ווייבעל איז איהם אבער אויך א שאַד און א פיעל גרעסערער, ווי א קאָסטימער...

און, אז זיסקע האָט וויעדער זיך גענומען בונטעווען אין שרייען, אז ער קען ניט ווארטען, האָט היימאן איהם שוין ניט

פערהאלטען, קיין פייפער לעזען ניט פארגעלעגט, נאָר מרוקען
און לאקאָניש ארויסגעמורמעלט.

— מילא, אז דו יאָנסט אזוי, טאָ געה געזונטערהייט...
זיסקע האָט נישט געענטפערט, איז אבער ניט אוועק און
אין דעם ענגען בארבער-רום האָט געהערשט א דריקענדע שטיל-
קייט...

די הינקעדיגע טענצערין.

— ליזא איז שוין א מיידעל פון עטליכע און צוואנציג יאָהר, אָבער איהר ניט־הויכער וואקס און דראָבנעס פנים'ל גיט איהר אן אויסזעהן פון א זיעבצעהניעהריג מיידעל. איהרע שווארצע בענקענדיגע אויגען קוקען שטענדיג נאָאיוו און פרעגענדיג, און בשעת זי רעדט מאכט זי מינעס ווי קינדער וואָס ווערען פון אלץ נתפּעל, גלויבען אין אלץ און בעזונדערס גיט איהר צו קינדער־שעס, וואָס נאָך יעדע פראזע לעגט זי צו מיט זיכערקייט: אודאי אזוי, אמת...

עס הייסט אָבער ניט, אז ליזא איז טאקי א קינד, פער־קעהרט, זי האָט שוין אין איהרע עטליכע יאָהר נאָך איהר ווירק־ליכער קינדהייט פיעל שטארקע געפיהלען דורכגעלעבט, פיעל מאָל שוין אהינגעריסען געוואָרען פון שווארץ־אויגיגע און לאנג־לאַקינע בחורים, שוין געווען בעקאנט אפילו מיט עפעס א הויכען טרעמפ, און אפילו וועגען איהם פלעגט זי אויף האַבען א ריין קינדיש אויסדרוק:

— יא, ער איז זעהר א פיינער מאן, ער וועט מיך נעה־מען אין דער וועסט, צורפוס.. ער האָט מיר דערצעהלט, אז דאָרטען דארף מען גאָר ניט ארבייטען, איך וועל אמאָל געהן מיט איהם.. בעסער, ווי אין שאפ... יא, אודאי אזוי, אמת...

די חבר'טעס איהרע, גיט עלטערע און אמאָל אינגערע פון איהר, פלעגען איהר ווארנען:

— א, ליזיטשקע... רעד ניט קיין נאָרישקייט... א טרעמפ בלייבט א טרעמפ... בעגעגען זיך מיט איהם מעהר ניט... ער וועט דיך נאָך פערפיהרען...

דאן פלעגט זי אויסשטעלען דערשראקען די אויגען און זיך
חרוש':

— פערפיהרען? וואס קען ער מיך פערפיהרען? ער איז
דאך אזא שעהנער... יא, אודאי אזוי — ער איז א שעהנער.
שעהן האט ביי איהר געהייסען ניט נאָר שעהן אין אויסזעהן.
נאָר אין געפיהלען און פיהרונג...

נאָר דער פערלאנג צו געהן אין דער וועסט מיט'ן טרעמפ
האט ביי איהר נישט לאנג אָנגעהאלטען: דער טרעמפ מיט
וועלכען זי פלעגט זיך צופעליג אבער אָפט טרעפען אין יוניאן
סקווער איז ערגעץ פערשוואונדען און זי האט זיך הינגעריסען
מיט א צווייטען יונג, שוין דער געגענזאמץ פון א טרעמפ: דאָס
איז געווען א שעהנער יונגער סטודענט פון קאָלומביא קאָ-
לעדזש. מיט דעם דאָזיגען סטודענט פלעגט זי זיך טרעפען
שבת און זונטאג און פלעגט מיט איהם פערברענגען דעם גאנצן
צען טאָג ביז צוועלף אין אבענד. ער פלעגט איהר געהמען אויף
בראָדוויי אין די בעסערע מיוזיק-האַלס. דאָרט פלעגט זי זיך
אָפט ענטציקען פון די טענצערינס און ביי יעדער ארויסטריט
פון א טענצערין פלעגט זי דעם סטודענט א סוף אריינרוימען:
— דו ווייסט, אז איך וואָלט אויך געקענט זיין א טענצע-
רין...

דער סטודענט קוקט זי אָן שמייכלענדיג און וואָרענט איהר
פריינדליך:

— עס איז א מאוסע בעשעפטיגונג...
נאָר ליזא צינדט זיך אָן מיט א קינדערשען כעס און
ענטפערט:

— א מאוסע בעשעפטיגונג.. ס'אליגען.. איך ווייס אז
ס'איז א ליגען. מיר האט דערצעהלט די הינקענדיגע טענצע-
רין...

— וועלכע טענצערין? — וואונדערט זיך דער סטודענט.
— די הינקענדיגע...

דער סטודענט צולאכט זיך.

— א הינקעדיגע טענצערין... ווי אזוי איז דאס מעגליך,

נארעלע, דו...

— הערסט... אודאי אזוי, אמאל איז זי געווען ניט קיין הינקעדיגע... איך האב זיך מיט איהר בעקענט, אז זי איז שוין געווארען הינקעדיג... זי האט מיר אלץ דערצעהלט: זי האט מיר געזאגט, אז איך האב שעהנע פיס און איך בין א קליינינקע און דאס איז גוט... א גרויסע קען ניט זיין קיין טענצערין, זי איז אויך א קליינע, נאך זי האט איינמאל געטאנצט מיט אזא שנעל-קייט, אז זי האט אויסגעלונקען א פוס, און פון דאמאלס אן הינקט זי...

— און מעהר טאנצט זי ניט... האט דער סטודענט גע-

לאכט גוממוטהיג, אריינקוקענדיג אין ליזע'ס אויגען...

— געוויס טאנצט זי שוין ניט... אבער זי האט דאך דריי

יאָהר געטאנצט... זי האט געזאגט, אז עס איז אזוי גוט צו זיין א טענצערין. די ערשטע וואָך געהמט מען אכטצעהן דאלאר און נאכדעם געהמט מען דאָפעלט... נאָך א האלב שעה טאנצט מען... און דערנאָך איז מען פריי...

— און וואָס האט זי דיר נאָך דערצעהלט? — פאַרשט

מיט א שמייכלע דער סטודענט.

— א, רויטעלט זיך ליזא, די הינקעדיגע טענצערין האט

מיר דערצעהלט א סך זאכען... אודאי אזוי... זי ווייס... זי זאגט אז איך בין ווי געבאָרען דערצו... זי האט געזאגט אז איך האב שעהנע פיס... און איך וואָלט געהאט ערפאַלג...

זי האקט אָב, ווייל א נייע טענצערין געהט ארויס אויפ'ן סצענע. קלינגענדיג מיט צוויי גלעקעלעך אין די ביידע קאָקע-טיש אויסגעשפרייטע הענדרעך זי זיך איבער די ביהנע און איהר קורץ קליידעל, בלויז ביז די קנייה, בילדעט זיך אין א גאַל-דענע ראָד...

— אט אזוינע טענץ האט די הינקעדיגע טענצערין גע-

טאנצט... — בעגייסטערט זיך ליזא, — פאר אזא טאנץ נעהמט מען א סך... און דערצו...

זי האפט אָב...

דער סטודענט ווערט נייגיעריג:

— וואָס דערצו? שמייכלט ער.

— דאָס וועל איך שוין ניט דערצעהלען, לאָזט ליזא אראָב

די אויגען...

— שעמסט דיר?...

— ניין, ס'איז גאָר ניט מיאוס... גאָר איך וויל ניט... דו

וועסט ניט פארשטעהן. אבער ס'איז ניט מאוס... אודאי אזוי... —

בעהויפטעט זי פעסט... — מען טאָר דען נישט פערברענגען

נאָכדעם מיט שעהנע מענשען...

— אַהא... חאפט זיך דער סטודענט... — אַהא!

— דו ווייסט שוין? ... פרעגט זי.

— אודאי...

— יא, ווען דו הערסט ווי די הינקעדיגע טענצערין דער-

צעהלט עס, וואָלסטו געזאָגט, אז עס איז שעהן...

— קען זיין... איז מסכים דער סטודענט...

— געוויס איז שעהן... ווערט ליזא דרייסטער... זי זאָגט,

אז דאָרטען איז גאָר אן אנדער וועלט, און מען פערגעסט אָן

אונזער וועלט... זי זאָגט, אז אונזער וועלט איז א מאוסע, אן אר-

מעטיגע... א וועלט פון שעפער און סטאָרס... אודאי אזוי, זי

איז טאָקע גערעכט... איך וועל אויך ווערען א טענצערין... סטרא-

שעט זי צום סוף, — וועסט זעהן!...

— נרינו, איז מסכים דער סטודענט... און באלד פרעגט

ער:

— וואו איז זי איצט?

— ווער?

— אָט דיין הינקענדיגע טענצערין...

— איך ווייס ניט, זי איז ווי אין וואסער אריינגעפאלען...
 איך זוך זי אומעטום...
 — וואָס דארפסטו זי ?
 — יא, איך דארף זי... זי דערצעהלט אועלכע שעהנע
 זאכען... איך האָב אזוי ליעב געהאט צו הערען...
 — אפשר טאָנצט זי וויעדער ?
 — חיי-חיי — צולאכט זיך ליזא מיט א קינדערשען
 געלעכטעריל... ווי אזוי קען זי איצטער טאָנצען, אז זי איז היינט
 קעריג...
 — אָבער דו וואָלסט געקענט טאָנצען... לאכט דער סטודענט...
 — א, אוואָדע! האפט זיך ליזא אָן דערמונטערט... איך
 האָב א קליינע וואקס און שעהנע פיס... אזוי האָט זי מיר פער-
 זיכערט... זי ווייסט דאָך... זי האָט דריי יאָהר געטאָנצט... דריי
 יאָהר איז דאָך א סך, אמת ? זעהר א סך...
 דער סטודענט פערטראכט זיך און מורמעלט ארויס:
 — יא, א סך, א סך... אבער דערנאָך ווערט מען הינקע-
 דיג.
 — אָבער דערפאר האָט זי דאָך געטאָנצט, — שפארט
 זיך ליזא מיט קינדערשע עקשנות...
 דער סטודענט שווייגט...

דער אלטער.

איך בין געווען ניט לאנג איינגעלאדען אויף דינער אין א
ראדיקאלען ארבייטער פאמיליע.

די יוגענד איז געווען פרעהליך געשטימט. עס איז געווען
א זונטאג, איילען זיך צו דער ארכייט דארף מען ניט. דערצו
איז מען געווען אָנגעגרייט נאָך דינער צו זעהן אויף אַ פּיק-
ניק, וועלכער האָט געזאָלט זיין זעהר אינטערעסאנט.

די צוויי טעכטער, וועלכע ארבייטען א גאנצע וואָך אין
שאַפּ, האָבען זיך געפלייסט, אז דער דינער זאָל לכבוד מיר ארויס
וואָס געראַטענער. די צוויי זיהן, וויעדער, האָבען געקוקט אז עס
זאָל זיין א גוט גלעזעל ביער ביי'ן עסען. און דערפאר האָבען די
הכנות צום דינער צו לאנג געדויערט און איך האָב מיך שוין
אָנגעהויבען אביסעל צו לאנגווייליגען.

ענדליך איז שוין אלץ צום דינער געוועזען גרייט. די טע-
לער האָט מען שוין אוועק געשטעלט אויפ'ן טיש, אויסלעגענדיג
ביי יעדען טעלער א גאָפעל, לעפעל און מעסער. דאכט זיך אלץ
איז שוין פארטיג געווען און דאָך איז מען נאָך עסען אלץ ניט
גענאנגען.

די עלטערע טאָכטער, חוה, מיט בלאסע באקען און טיעף
איינגעגראָבענע אין שטערען פינקעלדיגע שווארצע אויגען, האָט
זיך גע'סוד'עט מיט'ן ברודער, חיים'; דערנאָך מיט דער אינ-
גערער שוועסטער, לייסע, א מיידעל פון א יאָהר צוויי-און-צוואנ-
ציג, וועלכע האָט נאָך ענטהאלטען אביסעל נאטירליכע פארב-
אין געזיכט און די שווארצע האָר פערקאמט אין א צאָפּ.
האָט זי נאָך פיעל אינגער געמאכט. אָבסוד'ענדיג זיך זאלבע-

דריט צווישען זיך איז ענדליך לייקע צו מיר צוגעגאנגען און מיט א פריינדליכען שמייכל מיך געפרעגט:

וואָלט איהר וועלען זיך בעקענען מיט אונזער טאטען?

— אַך, מיט'ן גרעסטען פערגעניגען! — האָב איך מיך אָנגעכאפט מעהר אויס העפליכקייט. איך האָב געהערט נאָך פריהער אז זייער פאָטער איז איבער אכציג יאָהר אלט און איז אונגעוועהנליך פרום.

— וועט ער וועלען קומען דען? — האָט די מוטער, א פרוי פון א יאָהר זעכציג געצווייפעלט — ער וועט ניט אוועקנעהן פון בית מדרש.

— נאנצע טעג זיצט ער אין בית-מדרש... האָט זי זיך צו מיר געווענדעט מיט א בעדויערונגס-שמייכל — אינטערעסירט זיך ניט מיט קיין זאך.

— צוליעב'ן גאסט וועט ער געוויס קומען, — האָט לייקע פערזיכערט. — חיים, זאָג איהם, אז דער גאסט איז א בעל-הבית'שיער יונגער מאן און קומט ערשט פון רוסלאנד... צו אונז וועט ער לויפערן...

— יא, יא! — האָט די מוטער געזיפצט, — דערהערט ער אז עמיצער איז געקומען פון רוסלאנד, ווערט ער אן אנדער מענש.

איצט ערשט האָב איך מיך שטארק פֿעראינטערעסירט מיט דעם אלטען פאָטער זייערען, און האָב ארויסגעזאָגט מיין פֿער-לאַנג, אז מען זאָל איהם רופען.

חיים איז אוועק נאָך איהם אין בית-מדרש, וועלכער האָט זיך געפונען ניט ווייט פון זייער וואָהנונג. איך האָב מיט אונז געדולד געווארט...

אין עטליכע מינוט ארום איז מיט חיים'ן אריין אין שטוב א גרייז-גראַהער הויכער זקן, אביסעל אונטערהינקענדיג אויף א פוס...

איך האָב מיך איינגעקוקט טיעף אין זיין פנים און האָב

דערזעהען אין זיינע אויגען א פערבארגענע שרעק, צומישונג
און אונגעהייערע בענקשאפט...

ער איז שטעהן געבליבען אין מיטען שטוב און האט ווי
פערוורט געקוקט ארום.

— טאטע, דאס איז אונזער גאסט! — האט ענדליך לייקע
פרעהליך זיך געווענדעט צו איהם.

איך בין גלייך צוגעגאנגען צו איהם..

— שלום-עליכם! — האט ער מיר אויסגעשטרעקט זיין

אלטע ביינערנע האנד.

אין דעם „שלום עליכם“ האט א קלונג געטהאן אזוי פיעל
ליעבע, מענשליכקייט און אין דער זעלבער צייט עלענדקייט,
אז איך האב די האנד זיינע שטארק א דריק געטהאן און הויך
און דייטליך, ער זאל גוט הערען, איהם געענטפערט:

— עליכם שלום!

— טאטע, — האט שוין די עלטערע, חוה, זיך געווענ-

דעט צו איהם, — דער יונגער מאן איז ערשט פון רוסלאנד.

— הא? — האט ער האלב גיט גלויבענדיג זיינע אויע-

רען אויסגערופען הייזעריגליך, — וואס זאגסטו, טאכטער?

— ערשט פון רוסלאנד געקומען...

אין זיינע אלטע אויגען האט א פינקעל געטהאן א פייערלי

און ער האט מיט א בעזונדער מין ווארימקייט צו מיר זיך אנ-
גערופען:

— אזוי, ערשט פון רוסלאנד... זעצט זיך... זעצט זיך...

זעצט זיך... און אבשטאמלענדיג א פאך פראזען האט ער שוין
דייטליך ארויסגערעדט:

— דער עולם פאָהרט נאָך אלץ אהער... דאָרטען איז דאָך

בעסער... חי-יחי... מיינע קינדער ארבייטען דאָ אלע, נעבעך...
אלע ארבייטען...

— אָבער דאָ איז דאָך פרייער... האָב איך איהם געוואָלט

עפעס בעמערקען.

— יא, פרייער, פרייער... האָט ער געזיפצט. מען מעג טהאָן וואָס מען וויל... אוואדע... פון דעסטוועגען וואָלט איד נאָך געפאָהרען צוריק אהיים...

— ווי אזוי וואָלט איהר געלאָזען די קינדער דאָ? —
 — היי-הי-הי! — האָט ער גוטהערציג לעכאט... די קינדער... דאָ בין איד א קינד... זיי ארבייטען נעבעך און שפייזען מיר...

— ווי אזוי קומט איהר טאקי צו פאָהרען אהער? — האָב איד געפרעגט.

— ווי אזוי? הא, ווי אזוי? עס איז טאקי א קשיא... ווי קום איד אין אמעריקא? ... האָט ער זיך צוויפצט... איד איז אמעריקא? ... געווען א איד א סוחר, ברייט געהאנדעלט... געווען אלערליי צייטען, אבער שטענדיג געווען א בעל הבית, מיט א נאָר מען, מיט א פונדאמענט... נו, האָט מען דאָך געוואָלט „פריי-הייט“, היי-הי-הי — פרייהייט. איז געוואָרען פריי, פערשטעהט איהר מיד, און מען האָט געמאכט פאָגראַמען, גערויבט, גע-שלאַגען...

— איהר קומט אהער נאָכ'ן פאָגראַם? —
 — וואָס דען — פאר'ן פאָגראַם וואָלט איד אהער גע-פאָהרען? ... איד האָב געדארפט אמעריקע? ... איד האָב דען ניט געוואוסט וואָס אמעריקע איז... אלא וואָס דען? מען איז ניט געוואָרען זיכער מיט'ן לעבען אפילו נאָכ'ן פאָגראַם. דער עיקר — די טעכטער... א קלייניגקייט, אז איריש בלוט און איר דישער כבוד איז הפקר... האָב איד טאקע געוואָלט, אז די טעכטער זאלען אוועקפאָהרען; דער בחור איז נאָך נאָכ'ן ערשטען פאָגראַם אוועקגעפאָהרען... האָבען זיי אָבער מיד ניט געוואָלט לאָזען אליין... אין דער היים איז א טאטע ניט ווי דאָ... און צוריק גערעדט האָב איד אויך דאָ גאָר נישט צו זיי...
 — הייסט עס זענט איהר צוליעב די קינדער געפאָהרען... האָב איד געפרעגט...

— עס פערשטעהט זיך, וואָס דען — איך האָב דען גערעד
 כענט צו פאָהרען אין אמעריקא? ... איך האָב נאָר געוואָלט זיי
 זאָלען פאָהרען און איך וואָלט מיין לעבען געענדיגט אין דער
 היים, ליגענע לעבען מיינע עלטערען... אויף וואָס האָב איך גע-
 דופעט... אז מען וועט מיך ניט אריינלאָזען... די „הצפירה“ האָב
 איך געלייענט, האָב איך דוקא געוואוסט, אז אלטע לייט לאָזט
 מען ניט אריין און דערצו נאָך בין איך אין פאָגראַם געראניעט
 געוואָרען אין פוס, געלעגען זעקס וואַכען אין האַספּיטאַל, און
 הינט עד היום, איז דאָך אורדאי גוט, וועט מען דאָך מיר אורדאי
 ניט אריינלאָזען — און מיט די אויגען מיינע בין איך אויך
 געווען זיכער, אז זיי טויגען ניט פאר אמעריקע... איך האָב דאָס
 אלץ געוואוסט פון דער הצפירה. בין איך דאָך געווען ביי
 מיר זיכער, אז מיך וועט מען שיקען צוריק און אָהן מיר וואָלטען
 די סיגנער ניט געפאָהרען — האָב איך זיי געוואָלט אָבנאָרען.
 אויסען בין איך נאָר געווען, אז זיי זאָלען בלייבען אין אמע-
 ריקא, ווייל מען איז דעמאָלט ניט געווען זיכער מיט'ן לעבען...
 איבערהויפט די טעכטער... א קלייניגקייט, אז עס איז הפקר...
 — הייסט עס זענט איהר געפאָהרען לכתחילה אז מען
 זאָל אייך שיקען צוריק? — האָב איך מיך שוין שטארק פער-
 וואונדערט.

— וואָס דען? — האָט זיך דער אלטער אָנגעכאפט, —
 ווען איך ווייס, אז מען לאָזט מיך אריין, וואָלט איך דען גע-
 פאָהרען? ... איך אין אמעריקע? ... ווייזט זיך אָבער ארויס, אז
 די הצפירה ווייס טאָקע און דאָס האָט זי גראַד ניט געוואוסט...
 ס'הייסט די הצפירה איז ניט שולדיג... אריינלאָזען האָט מען
 טאָקי לכתחילה מיך ניט געוואָלט; אלא וואָס דען? ווי באלד,
 אז איך האָב געליטען פון פאָגראַם הייס איך שוין א „פאָליטי-
 שער“ — איהר פערשטעהט? און ווי באלד איך בין א פאָליטי-
 שער קומט מיר שוין אריינלאָזען... דאָ איז פונקט פערקעהרט...
 איך האָב דערהערט דעם גור איז מיר געוואָרען פינסטער אין די

אויגען. די קינדער פרעהען זיך, די אלטע פרעהט זיך און איך בין ווי צוטומעלט: מיין גאנצער פלאן, הייסט עס, איז צו נאָר-נישט געוואָרען... ניט איינגעגעבען זיך... זיי אַ חכם און ווייס, אז אמעריקא האָט אזוי פיעל יושר...

— איז דאָך גוט — האָב איך איהם געוואָלט טרייסטען. ווי באלד אז דאָ איז אזוי פיעל יושר, היינט וואָס בענקט איהר אהיים... ביי אונז אין דערהיים איז דאָך ניטאָ פון דעם מין... היינט וואָס בענקט איהר?

— וואָס הייסט איך בענק... האָט ער זיך געווענקעלט... עס איז גלאט ניט קיין דרך אויף דער עלטער צו לעבען אין אמעריקא... פאר מיר האָט דאָס ניט געפאסט... עס איז דען א לאַנד?... איהר ווייסט — האָט ער ענדליך צוגעגעבען, אמאָל דאכט מיר, אז דאָ איז אלץ אויף צוכלומרשט... ס'איז אלץ עפעס ניט דאָס... דאָ איז דאָך אויך דאָ א בית-מדרש... און א רב, און א שוחט, און א קצב... נאָר ס'איז אלץ אויף צו כלומרשט... ווי מיינט איהר? דאכט זיך עס אייך אויך ניט דאָס זעלביגע?

ער האָט אויף מיר א קוק געטהאָן און האָט דערזעהען מיין געראזירט פנים, האָט ער אראַבעלעאָזען די אויגען און מעהר נישט געפונען קיין ווערטער...

איך האָב שטיל אַבגעזיפצט און געוואָלט וואָס זאָגען, נאָר עס איז צוגעגאנגען דער זוהן חיים, אָהן א היטעל און מיד איינ-געלאָדען צום טיש.

— און איהר? — האָב איך שוואַך געפרעגט, ווענדענדיג זיך צום אלטען.

— ניין, א דאנק, איך עס ניט קיין פלייש..

— און מילך אפנים עסט ער? — האָט די אלטע זיך צוזיפצט... אלץ איז דאָ ביי איהם טרייף...

— טרייף? חלילה! — האָט ער זיך אָנגעכאַפּט — ווער
 זאָגט דען? ... נאָר איך גלויב זיי נישט...
 מיר האָבען זיך געזעצט אלע ביין טיש... די קינדער האָבן
 בען פרעהליך געפּלוידערט. מיר אבער איז געווען עפעס ניט צום
 מוט, און טיעף אין האַרצען האָב איך בערויערט דעם אלטען,
 וואָס דער מזל איז צו איהם געווען אזוי גרויזאם און מען האָט
 איהם יא אריינגעלאָזען אין דעם פרייען לאַנד...

א שאפ מיידעל.

דבורה איז שוין אכט יאָהר אין אמעריקא. געקומען איז זי, אז זי אלט געווען 20 יאָהר. אזוי האָט זי דאמאָלס אליין געזאָגט. איצט זאָגט זי, אז זי איז געקומען, איז זי אלט גער-ווען זיעבצעהן יאָהר. דריי יאָהר וויל זי אראָבנעהמען, ווי זי וואָלט וועלען דערמיט גרינגער מאכען די משא פון די יאָהרען. מענשען אָבער געדענקען גוט יענעמס יאָהרען און די פאָר-חבר'טעס און בעקאנטע, וואָס דבורה האָט זיך דאָ אין פערשיע-דענע שעפער און וואָהנונגען ערוואָרבען, שמייכלען אינעווייניג, ווען זיי הערען, ווי דבורה כאפט אראָב דריי קיילעכדיגע יאָהר, פונקט, ווי דריי יאָהר לעבען אין ניו-יאָרק וואָלט געגאנגען באַרפעס....

דבורה אליין לאכט אמאָל אויך פון זיך, וואָס זי וויל פער-ליקענען דריי יאָהר. „וואָס איז די נפקא מינה — רייצט זי זיך מיט זיך אליין — ווי פיעל דו ביזט אלט: 25 יאָהר, צו 28. צו 25 יאָהר האָסטו אויסגעזעהען ניט בעסער ווי יעצט און ניט גליקליכער ווי יעצט, און קיין נאָהנטען מענשען ווי יעצט ניט געהאט... און אזוי וועט זיין אין דריי יאָהר ארום, אין פינף יאָהר ארום, אויב דו וועסט לעבען“...

„אויב דו וועסט לעבען“ — דערמיט מיינט זי צו זאָגען זיך אליין, אז דער טויט שרעקט איהר ניט. כאָטש אויב שטאר-בען — וואָלט בעסער געווען אין דער היים... ליענען אויפ'ן ניו-יאָרקער בית-עולם מוז זיין א גוואלד, ווי אומעטיג... א היים אָבער וועט זי ניט פאָהרען. זי שעהמט זיך צו קר-מען אהין. פאר'ן אלטען טאטען-מאמען ניט — פאר שכנים

אבער יא! אַט הערט זי שוין ווי זיי וואונדערן זיך: אוי, וואָס פון דבורה'ן איז געוואָרען!...

וואָס וואונדערן זיך די נאראַנים! זיי מיינען, אז אכט יאהר אַבארבייטען אין שעפער איז פון די גרינגע זאכען און דערצו נאָך אַנזאמלען דערפון פיער הונדערט דאָלער...

די פיער הונדערט דאָלער ציהט זיך דורך ווי א ווייסליכעס פאסעלע אויף דעם שווארצען פאָן פון איהר לעבען...

באלד אַבער דערטרינקט עס זיך אין די שווארצקייט. און ס'איז וויעדער דורכאויס שווארץ...

— וואָס דארף זי זיי, די פיער הונדערט דאָלער? אמאָל האָט זי זיי געהאלטען פאר א חתן, איצטער: טאָמער ווערט זי קראנק און וועט ניט קענען ארבייטען...

ס'איז געווען א נארישקייט, וואָס זי האָט געזאמעלט פאר א חתן. איצט זעהט זי ערשט, ווי זי האָט געלעבט אין טעות! פאר געלד קען מען קיין חתן ניט קויפען — א ליגען די מעשה. אַט האָט זי טאָקי יענע וואָך געלייענט, ווי איינער האָט זיך געשאַסען פאר א מיידעל. ער האָט זי לייעב געהאט און זי איהם ניט. נעמט ער און שיסט זיך... די מיידעל האָט קיין נדן געוויס ניט געהאט. ווער דארף האָבען איהר נדן? דער עיקר איז מען פערליעבט זיך...

דאָס פערליעבען זיך איז ביי איהר א רעטעניש: צוויי חבר'טעס, ביידע זיינען שעהן: איין חבר'טע האָט ארום זיך אפשר צעהן באַיעס, וואָס געהען אויס נאָך איהר, און די אנדערע געהט אום שטענדיג אליין און בעזוכט אלע פערזאמלונגען. ליטערארישע אבענדען און אלץ אליין...

זי געהט אויך אויף פערזאמלונגען. מען פערנעסט זיך אביסעל... אויף די פערזאמלונגען איז אבער אויך ניט גוט... איז לעדיג איז זעהר אומעטיג — זיץ אליין אויף א באנק און קוק אויף די ווענד... איז פול, שטויסט מען זיך און מען איז זיך אין גאנצען מבטל, ווי אן איבעריגע...

מענשען זיינען עפעס מאַדנע, אז זיי איז גוט פערנעסען זיי
נאָר אָן דעם צווייטען. פאר וואָס זיינען מענשען אזוינע שלעכ-
טע?

ווייסען ווייס זי אפילו יאָ דעם סוד נאָר זי האָט מורא זיך
אליין עס צו ענטפלעקען! בנגבה זאָגט זי זיך אליין אויס. מענ-
שען האָבען לייעב פּרעהליכע, שעהנע, געזונדטע...

וואָס דארף זי מעהר? זי האָט דאָ א קרובה, האָט די קרובה
א זוהן, איז ער א מענש א דימענט, וועגען שעהנקייט רעדט
זי שוין ניט. אמאָל קומט זי צו געהן, רעדט ער מיט איהר גאנץ
פריינדליך. זי זעהט בעשיינפערליך, אז ער האָט אויף איהר
רחמנות... פון דעסטוועגען, אז עס קומט אריין צו איהם די יונגע
שעהנע בעלא, טהוט ער זיך גלייך אָן, ער זעהט אויס דאמאָלס
ווי א מאַנאַרכע! און געהט מיט יענער אוועק... אמת, פאר'ן
אוועקנעהן גיעט ער איהר, דבורה'ן, די האנד און זאָגט איהר
מיט א לייעבען שמייכל: איהר וועט דאָ נאָך זיצען. איך וועל
באלד קומען.. קומט אריין אָפט...

אָבער איינלאדען זי אויך געהן מיט איהם — דאָס האָט
ער נאָך קיינמאָל ניט געטהאָן, און א נאָהנטער קרוב!...
אמת, די מוטער זיינע, די קרובה, געהט איהר אויף
פיין. נאָכדעם ווי דער זוהן געהט אוועק גיט זי איהר טהיי און
לעגט אוועק אויפ'ן טיש צוויי פאָמעראנצען... דעם טהיי טרינקט
זי נאָך אויס ווי עס איז א האַלבע גלאָז, אבער צו די פאָמעראנ-
צען האָט זי שוין קיין מוטע ניט צוצושטעקען זיך: עס קריכט
איהר ניט אין האַלז...

— עס, דבורה, א פאָמעראנץ, בעט פריינדליך די קרובה.
— איך דאנק אייך זעהר — ענטפערט דבורה שטארק גע-
ריהרט, און זי ציטערט זי זאָל זיך ניט פונאָדערוויינען — איך
מוז שוין געהן...

— וואָס איילסטו זיך? — פרעגט די קרובה און גיט אַ

גענעץ...

— איך מוז מאַרגען פֿריה אויפֿשטעהן צו דער ארבייט...
 — ארבייטסט נאָך אלץ אין דעם זעלביגען שאַפֿ? — פרעגט
 די קרובה און לעגט ארויף די האַנד אויפֿ'ן מויל, כדי ניט צו
 גענעצען...
 — אלץ אין זעלביגען שאַפֿ — ענטפערט דבורה און זעגענט
 זיך אַב אהיים צו געהן — אלץ אין זעלביגען שאַפֿ...
 און אראָבגעהענדיג פון די שטיגען, בלייבט זי שטעהן און
 רעדט ארויס ווידער, ווי זי וואָלט אימיצען געענטפערט:
 — אלץ אין זעלביגען שאַפֿ...

די צוויי ארבייטער מיידלעך.

דאס זיינען געווען צוויי אידישע ברוגעטקעס מיט א אידישע אויגען, אידישע נעזלעך און אידישע בעוועגונגען. איינע, נעלי, אלט א יאָהר צוויי און צוואנציג; די אנדערע, איידע, עט וואָס אינגער. אין באַרדינג הויז, ביי דער פארם זיינען זיי ביין טיש געזעסען שטענדיג צוזאמען. רעכטס, נעבען נעלין, איז געזעסען מר. קאהן; לינקס — נעבען איידען — מר. קווין, מיט וועלכע זיי פלעגען אין צייט פון עסען פלירטעווען אויפ'ן „אמע-ריקאנישען שטייגער“; קוויטשען, לאכען און פאטשען זיך איבער די הענטלעך.

איך בין געזעסען קעגען-איבער, — אזוי האָט מיר די וויר טהין בעשטימט. איך רעד עס בפירוש אויס, כדי מען זאל מיר ניט חושד זיין, אז איך האָב דאָס אליין געוואָלט... פערקעהרט, די דאָזיגע צוויי מיידלעך האָבן איך שטארק ניט „געליכען“. צופיעל האָבען זיי מיר פערלעצט מיינע עסטעטישע און נאציאנאלע געפיהלען. ערשטענס האָבן איך שטארק פיינט געהאט זייערע גרויסע „פאָוס“ אויף זייערע קליינע קעפּלעך, געמאכט פון ביליגע האָר, וועלכע האָבען מיר דערמאָהנט אָן די האָר פון פערדישע עקען. פון וועלכ איך האָב אינגעלוייזט געמאכט סטרו-נעס אויף די הילצערנע פידעלעך. צווייטענס — זייער שטענדיג ענגליש רעדען, ניט וועלענדיג נעמען קיין אידיש וואָרט אין מויל, כאַטש ווי איך האָב געוואוסט פון א ריכטיגע קוועלע, האָבען זיי געשטאַמט פון אידיש-שפרעכענדע עלטערן אויף מעדיסאָן סטריט.

און דריטענס — און דאָס איז די הויפט־זאך — האָב איך זיי ניט געגליכען דערפאר, ווייל זיי האָבען מיך ניט געגליכען פאר מיינגרינקייט, ווייל איך האָב שטענדיג גערעדט אידיש. ניט אויסנעטהאָן אין הייסע טעג דעם ראָק, ווי מר. קאהן און מר. קווין, און ניט געשפיעלט אין באָל גאָלף עסען. די דריי זינד האָב בען זיי מיר נישט געקענט מוחל זיין. נאָך מעהר האָב איך זיך צום סוף פערזינדיגט דערמיט, וואָס איך האָב ארויסגעזאָגט אַ זעהר ווילדע מיינונג, נעמליך: אז אין אייראָפּא איז מען ציוויר־ליזירטער ווי אין אמעריקא.

דערהערט פון מיר די דאָזיגע מיינונג אין אידיש, און נומ פערשטענענדיג עס, האָבען זיי זיך דאָך געווענדעט, איינע צו מר. קאהען, די צווייטע צו מר. קווין, יעדער זאָל זיי זאָגען וואָס זאָג איך.

— ער זאָגט — האָט מר. קאהען פון דער רעכטער זייט איבערגעגעבען זיין „ליידי“, — ער זאָגט, אז די אמעריקאנער דארפן זיך לערנען ביי די אייראָפעער.

— ער זאָגט, — האָט מר. קווין פון דער לינקער זייט איבערגעגעבן פאר זיין „ליידי“ — אז די אייראָפעער זיינען ערע־לער פאר די אמעריקאנער.

א געלעכטער האָט פערטויבט אלע געסט וואָס זיינען גע־זעסען ביין טיש.

— אויב אזוי — בין איך ביז געוואָרען, — וועל איך אייך נאָך מעהר זאָגען, — איך האָב זיך אויפגעפלאמט און האָב באלד ארויסגעשאָסען:

— וואָרים א בעווייז האָט איהר, אז די רייכע אמעריקאנער פאָהרען זיך לערנען איידעלע מאניערען אין יוראָפּ — צו אונז! ... מר. קאהען און מר. קווין האָבען עס וויעדער פערטייטש פאר די צוויי „גוירלס“ פון רעכטס און פון לינקס, און מיינ מפלה איז שוין פאָלקאם געוואָרען: אנשטאָט צו לאכען זיינען

זייערע אויגען אנגעפילט געוואָרען מיט האַס און איינע האָט צו דער אנדערער געשיפּט:

— אַ גרינהאַרן! רעד מיט איהם ניט!

און פון דאָן האָבען זיי שוין אויפגעהערט צו קוקען אין מיין זייט, ווי זיי וואָלטען מיר אין גאנצען אינגאָרירט. נאָכ'ן עסען, ווי געזאָגט, פלעגען די דאָזיגע צוויי מיידלעך שפּיעלען אין באָל, זינגען ניגער-ליעדלעך און טאנצען די אמעריקאנער טענץ, ארויסווארפענדיג איין פוס אין מורח-זייט, די אנדערע אין מעריב זייט. אן עקעל פלעגט מיר אָנכאפּען צוקור קענדיג עס און אונזער געגענזייטיגע פּעראכטונג איז געוואקסען פון טאָג צו טאָג.

אין צוויי וואָכען ארום נאָך מיין אָנקומען אהער, האָב איך בעמערקט, אז די צוויי מיידלעך ווערען פון טאָג צו טאָג טרויער-ריגער און ערנסטער. דער האַס אין זייערע אויגען איז פּער-שוואונדען, און עס האָט פאסירט אז אמאָל איינע, אמאָל די אנדערע האָט זיך צו מיר געווענדעט, זיצענדיג ביי דינער ביים טיש, איך זאָל איהר דערלאנגען דעם קרוג וואסער.

— פליען, גיוו מי דהי וואָדער!

איך בין מיר מודה, אז איך האָב עס געהאלטען פארא שטיל-קעל זכיה: אמעריקאנער מיידלעך אין פאָרום ווענדען זיך צו מיר אין ענגליש. און וועלענדיג ווייזען אז איך בין א דזשענטל-מען, האָב איך שנעל ערפילט די ביטע.

נאָך דינער האָבען זיי שוין אין באָל זיך ניט געשפיעלט. טרויעריג זיינען זיי געזעסען אויף דער וועראנדע, צוגעטוליעט איינע צו דער אנדערער, און האָבען עפעס ערנסט געשמועסט. איך האָב זיך געזעצט נישט ווייט פון זיי און זיי בעטראכט.

— וואָס איז מיט זיי פלוצים געשעהן? — וואו איז אהינ-געקומען זייער פרעהליכקייט?

איך האָב מיט אנטהייל זיי אָנגעקוקט, ווי איך וואָלט גע-פרעגט דערמיט די אורזאכע.

ענדליך האָב איך צו מיין גרויס איבערראשונג, דערהערט ווי איינע פון די צוויי רופט זיך אָן צו מיר אין א געבראָכענ אידיש:

— אין ניו יאָרק היינט זעהר הייס.

— אַ, יא, יא! הייס, אין פייפער שרייבט מען, אז נעכט-

טען האָט די היץ געהאלטען הונדערט אין שאַטען.

— דו הערסט, — האָט זיך איינע געווענדעט צו דער אנדערער.

— וואָס קען מען העלפֿען?...

נאָך א קורצעם שווייגען האָט איינע פון זיי מיך אָנגעקוקט, און ווי נאָך א לאנגען ישוב הדעת, מיך הכנעה'דיג געפרעגט:

— איז אין יוראָפּ אויך אזעלכע היצען?

די דאָזיגע פראגע האָט מיך געקיצעלט: אַט איצט זענט איהר אין מיינע הענד! — האָב איך אין געדאנק טריאומפירט. וואָס דען? אזוינע היצען ווי דאָ! — האָב איך זיך געוואָלט רייצען מיט זיי פאר זייער נישט וועלען אנערקענען יוראָפּ.

איך האָב אָבער זיי אָנגעקוקט און בעמערקט אין זייערע אויגן גען א מין שרעק.

— נאָטירליך, נישט ווי דאָ, אָבער זומער איז איבעראל הייס.

מיין ווייכער טאן האָט זיי גאָר גוט אויפגעלעגט צו מיר, און די אינגערע, איידע, האָט צו מיר זיך אָנגערופען:

— ווי לאנג דו פון יוראָפּ?

דער „דו“, וואָס איז געוואָנט געוואָרען גאנץ אונשולדיג, בלוז א דאנק דעם וואָס זי ווייס ניט פון „איהר“, האָט מיך דאָך געריהרט. איך האָב אָנגעקוקט דאָס שווארצע מיידעלע מיט'ן קליין פנים'ל און גרויסע פאָוס, און האָב מיך מודה געווען:

— פיער מאָנאטען.

מיין ענטפער האָט זיי ביידען איבערראשט. אזוי גרין האָט בען זיי, ווייזט אויס, זיך גאָר ניט געקענט פאַרשטעלען. זיי האָבען זיך ווי פערשעהמט איבערגעקוקט און אראָבגעלאָזט די קעפלעך.

אַבער באלד האָט נעלי מיך אָנגעקוקט און זיך געווענדעט צו מיר מיט א פראגע:

— האָסטו אזא גוטען דזשאַב — קענסט אויף קאונטרי זיצען? ...

— איך? — האָב איך געשטאמעלט, פערשעהמענדיג זיך, — א, איך קען! ...

— און מיר מוזען פאָהרען מאָרגען צוריק אין ניו-יאָרק, — האָט איידע געזאָגט זיך מודה געווען.

— איהר ארבייט? — האָב איך מיט אנטהייל געפרעגט.

— שור ארבייט איך! — האָט איידע, ווי ביז, געענטפערט.

— אין אמעריקא מוז מען ארבייטען! — האָט נעלי אונז טערנעהאַלפֿען און איהר שטימע האָט געקלונגען צורייצט! ...

איך האָב געוואָלט איהר צוגעבען, אז ארבייטען מוז מען. שור! ... וואָס דען! ... זאָל זי ניט מיינען, אז איך בין חלילה אזא גרינהאַרץ, וואָס ווייס ניט, אז מען דארף ארבייטען; נאָר די ווירטהין פון הויז, א יונגע פרוי, מיט גוטע שווארצע אויגען, איז צוגעגאנגען צו אונז, עפעס זיי דערלאנגט א פאפיערעלע און געזאָגט אין ענגליש:

— אַט האָט איהר אייער בילד! ...

די ביידע מיידלעך האָבען אויסגעשטרעקט די הענט צום בילד, און גלייך איבערגעקוקט דעם חשבון. באלד האָט זיך נעלי אָנגערופען:

— אַללרייט! ... — אוי האָט א זיפֿן געטהאָן.

— פאָהרט איהר מאָרגען נאָך דינער? — האָט די פרוי געפרעגט.

— יעס, נאך דינער... — האָט נעלי געענטפערט, און גער-
וואָרפֿען אַ בליק אין דער ווייט, ווי זי וואָלט זיך געוואָלט אכ-
זעטיגען מיט'ן שעהנעם געגענד, וואָס איז געלעגען אויסגע-
שפּרייט ארום און ארום...

די פרוי איז געבליבען שטעהן אַהן ווערטער, ענדליך האָט
זי בעמערקט, קוקענדיג דאָ אויף איידען, דאָ אויף נעלי:
— איהר'ט זיך אין די צוויי וואָכען פיין געפיקסט...
נעלי איז פון דער בעמערקונג פּרעהליכער געוואָרען, און זי
האָט איבערגעפרעגט:

— געפיקסט... יא, מיר דאכט...

איידע האָט אָנגעטאפּט מיט די קליינע הענטלעך דאָס
פנים'ל און נאָאיוו געפרעגט:
— און איך?

— א, איהר אויך... — האָט די פרוי גוטמוטליג געשמוי-
כעלט. — איהר קוקט פיין...

— נעלי, — האָט זיך איידע געווענדעט צו איהר פריינד-
דין. — מיר וועלען זיך מאַרגען אין דיפּאָ אָפּוועגען...
— אַלל-דרייט! — האָט נעלי צוגעגעבען.

איך האָב דעם גאנצען שמועס צוגעהערט מיט גרויס אינ-
טערעס. די דאָזיגע צוויי מיידלעך, וועלכע האָבען מאַרגען
געמוזט אוועקפּאַהרען, האָבען מיר טיעף געריהרט. איך האָב
זיי אין הארצען מוחל געווען זייער פריהערדיגעס בענעהמען זיך,
און האָב אנשטאט זייער פריהערדיגען האָס, דערפיהלט צו זיי
אַ גרויס רחמנות:

און וואָס אַזערט מיר וואָס פאר אַ שפּראַך זיי רעדען, און
וואָס פאר אַ האָר זיי טראָגען? האָב איך זיך גע'מוסר'ט, — אי-
בערמאָרגען וועלען זיי אין אזא היץ אין שאפּ שטעהן, און אר-
בייטען, און עס וועט זיי פעהלען לופט צו קענען אטעהמען.

איך האָב געוואָלט זיך ווענדען צו זיי מיט עפעס א פראגע.
 נאָר באלד איז אָנגעפאָהרען די פוהר, וואָס האָט געבראכט פון
 סטיישאָן נאָך נייע נעסט.
 פון וואָגען איז אראָבגעקראַכען א דיקע פרוי מיט צוויי קינד-
 דער, קליינע מיידעלעך פון א יאָהר זיעבען און ניין.
 די פרוי פון הויז איז זיי ענטקעגען געלאָפֿען און זיי גע-
 האָלפֿען אראָבנעהמען די געפֿעק.
 באלד איז זי פאָרגעשטעלט געוואָרען פאר די באַרדערס פון
 פאָרם.

— הייס אין ניו יאָרק? — האָט געלי געפרעגט.
 — אַך, וואָס פאר א היץ! אונמעגליך צו לעבען! — האָט
 די נייע באַרדערקע מיט שרעק איבערגעגעבען — איבער פופ-
 ציג מענשען זיינען געפאלען... וועגען פערד איז שוין גאָר קיין
 צאָהל נישטאָ — זיי פאלען ווי פליגען.
 איך האָב בעמערקט ווי געלי מיט איידען האָבען א ציטער
 געטהאָן...

— ס'איז ניט אזוי שרעקליך... — האָב איך זיי שטיל גע-
 טרייסט, — אלטע לייט שטארבען סיי ווי סיי, שרייבען די פיי-
 פערס אז דאָס איז פון היץ... ס'איז א בלאָף...
 מיינע ווערטער האָבען קענטיג געווירקט. דען איך האָב גע-
 זעהן ווי די צוויי מיידעלעך האָבען זיך ווי בערוהיגט פון דעם
 ערשטען איינדרוק, וואָס די ערשט אָנגעקומענע פרוי האָט אויף
 זיי געמאכט מיט זייער שווערען גרוס...

אויף מאָרגען איז געווען די היץ אונערטרעגליך. זיי זון איז
 געשטאָנען הויך אויפ'ן הימעל און פון דאָרט מיט א זיכערע און
 פעסטע רוהיגקייט געשאַטען מיט ברענענדע שטראַהלען. די געסט
 פון באַרדינג הויז זיינען אלע ווער געזעסען, ווער געלעגען צוויי-
 שען די בוימער אָדער העמאַקען, און מען האָט זיך געפּוילט
 אפילו צו רעדען איינע מיט די אנדערע.

נאָר די צוויי מיידלעך, נעלי און איידע, האָבען אַרומגע-
שמייעט פון הויז אין זייער רום און פון רום צוריק; האָבען
זיך געפאַקט אין וועג אריין און געווישט דעם שווייס פון זייערע
מאָנערע געזיכטער...

ענדליך האָט דער גלאַקס גערופען צו דינער.
אין עס-צימער איז געווען שרעקליך הייס. די געסט
האָבען געטריבען גיכער צו דערלאנגען דאָס עסען, כדי צוריק
ארויסצוגעהן אונטער'ן פרייען הימל — אזוי שטיקענד איז
געווען אין צימער. איך בין געזעסען, ווי שטענדיג, קענען איבער
די צוויי מיידלעך און האָט ניט אַראָבגענומען פון זיי קיין אויג.
זיי זיינען געזעסען ווי פער'משפ'טע. אין זייערע שוואַרצע
אויגען האָט מען דייטליך געזעהן א ווילדען שרעק אַרומלויפען;
און אַט האָב איך געהערט ווי איידע האָט זיך שטיל אָנגערופען
צו נעלי:

— מוזען מיר טאקע היינט פאָהרען?

נעלי האָט דערויף גאָר ניט געענטפערט. זי האָט נאָר א
שטומען פארוואורף אויף איהר פריינדיגן געוואָרפען, ווי זי וואָלט
געזאָגט:

— קענסט לענגער בלייבען?...

נאָך דינער בין איך ארויס אויף דער וועראנדע. די פוהר
איז שוין געשטאנען גרייט צו געהען די צוויי מיידלעך.
טרויעריג זיינען די צוויי, צום וואָגען געשפּאנטע פערד
געשטאנען מיט אַראָבגעלאָזטע קעפּ, און האָבען געווארט מיט
פילאָזאָפישער געדולד.
באלד זיינען ארויס נעלי און איידע. נאָך זיי די פרוי פון
הויז.

— ווער פאָהרט בעגלויטען? — האָט די פרוי פריינדליך
זיך געווענדעט צו די אַרומיגע.
אלע האָבען געשוויגען.

— מר. קווין, איהר פאָהרט? — האָט די פרוי געפרעגט, ווענדענדיג זיך צו א הויכען, געזונדען יונגאטש, וועלכער איז געשטאַנען אויף דער וועראנדע אָהן א ראָק, מיט פערקאמטשעטע אַרבעל פון העמד ביז די עלענבויגענס, אזוי, אז עס האָבען זיך ארויסגעעזעהן זיינע פעסטע הארטע מוסקולען, מיט וועלכע ער האָט קענטיג, שטארק שטאַלצירט — איהר פאָהרט בעגלייטען?
— צו היים, — האָט ער קאַלט געענטפערט.

אויף מר. קאָהען, א ניעדעריגער אבער פעסטער באָי, אין זעלבען אנצוג ווי מר. קווין, האָט זיך ענטזאגט:

— אַך, מיין גאָט! יעצט פאָהרען! בין איך פערריקט!
— און איהר, גרינהאַרן? — האָט די פרוי לאכענדיג צו מיר זיך געווענדעט.

— איך פאָהר מיט פערנניגען! — האָב איך זיך אָנגע-
כאַפט.

איידע מיט נעלין האָבען זיך אָנגעקוקט. נאָכהער האָבען זיי זיך צו מיר געווענדעט מיט די בליקען, און נעלי האָט זיך אָנגערופען:

— ס'איז דאָך היים!...

— אַ, עס מאכט ניט... — האָב איך געשטאַמעלט, — היים!... וואָס הייסט היים... איך וועל איך בעגלייטען.
זיי האָבען זיך שטיל אָבגעזעגענט מיט די פערבליעבענע געסט, מיט מאַנכע זיך צוקושט. מר. קווין האָט לאכענדיג גע-
זאָגט:

— מיס נעלי, מיט מיר צוקושען זיך?

— מיס איידע, איהר מיט מיר? — האָט מר. קאָהען אָנגעשטעלט שפאסענדיג די רעכטע באק.

די מיידלעך זיינען רויט געוואָרען און נעלי האָט ביז גע-
זאָגט:

— שאַט-אַפ!

זיי האָבען זיך אריינגעזעצט אין וואַגען. דער פוהרמאן, אַ הויכער דאָרער איירישמאן, האָט גענומען די געפּעק, אוועקגע- לעגט הינטען. באלד בין איך ארויף און זיך געזעצט געגען אי- בער נעלי און איידע, אזוי אז מיר דריי זיינען אויסגעקומען ווי אַ סגל.

די פרוי פון הויז האָט זיך געזעצט נעבען פוהרמאן.
— גורבאי! — האָבען די מיידלעך מיט פערשטיקטע שטימען אראַבגעשריען פון זיך.
— גוט־באי! גורבאי! — האָבען די אַרומיגע אַבנער ענטפערט. דער וואַגען האָט זיך געריהרט.

אז די פוהר איז געקומען צום סטוישאַן איז נאָך געבליע- בען אַ האַלבע שטונדע צום צוג. אין דיפּאָ-געביידע איז געווען אַ שטיקענדע היץ. די בוימעלעך ביים דיפּאָ זיינען געשטאַנען אונגעוועגט, ווי פער'חלש'ט, און האָבען זיך ניט געריהרט מיט קיין בלעטעל...

נעלי און איידע, וועלכע זיינען געווען די איינציגע פא- סאזשירען, האָבען גלייך געקויפט טיקעטס, און האָבען מיט אונ- געדולד געווארט אויף דעם צוג...

זיי האָבען גאָר נישט גערעדט... זיי זיינען גאָר ארויסגע- גאנגען היז און צוריק, און פון צייט צו צייט צוגעוואָרפען מיר אַ בליק...

ענדליך איז זייער בליק געפאלען אויף דער וואַג.
— נעלי, אַט איז אַ וואַג! קום זיך ווענען! — האָט איידע אויסגערופען.

נעלי האָט אַ מאָד געטהאָן מיט דער האַנד, ווי געזאָגט: וואָס מאַכט עס אויס? דער שאַפ וועט שוין אַבנעהמען דאָס ביסעלע צוגעקומענע.

דאָך איז זי ארויפגענאנגען אויף דער וואָג, אריינגעוואָר-
 פען אויבען אין שפאלט א ניקעל און זיך צוגעקוקט:
 — 115 פונט! דריי פונט צוגעקומען, — האָט זי געמאָלדען.
 — און איך? — האָט זיך איידע אָנגעכאפט, איז אויך
 ארויף אויפ'ן וואָג, אריינגעוואָרפען א ניקעל און זיך צוגעקוקט:
 — נעלי, וויפיעל וועג איך?... איך פערשטעה ניט.
 נעלי האָט בעטראכט די ציפער און בעשטימט:
 — 112... וויפיעל האָסטו פריהער געוואויגען?...
 — אויך אזוי, — האָט איידע טרויעריג געענטפערט, —
 וואָס הייסט עס, גאָר ניט צוגעקומען!
 זי האָט געוואָרפען א בליק ווי מיט פאָרוואָרף אויף דער
 פרוי פון הויז, וועלכע איז צוגענאנגען און ווי פערשולדיגט גע-
 זאָגט:
 — ווייס איך... ווער האָט אייך געהייסען אזוי פיעל וואָ-
 סען?...
 איבריגענס האָט זיי דאָס וועגען אביסעל צושטרייט. איך
 האָב בעמערקט און עס האָט מיך געפרעהט.
 — נישקשה, איהר וועט זיך אין ניו יאָרק פיקסען, — האָב
 איך אריינגעוואָרפען א פראזע.
 זיי האָבען מיך אָנגעקוקט ווי משוגע, און נעלי האָט זיך
 אָנגערופען צו דער פרוי:
 — א גרינהאָרן...
 איך האָב מיך אָבער ניט בעליידיגט. אין געגענטהייל. איך
 האָב דערפיהלט צו די צוויי מיידלעך ווי איך בין זיי עפעס א
 סך, א סך שולדיג... און א פערשולדיגטער בין איך געבליבען
 שטעהן ווארטען אויפ'ן צוג.
 ענדליך איז דער צוג אָנגעקומען.
 די צוויי מיידלעך זיינען ווי צוטומעלט געוואָרען. זיי האָ-
 בען זיך שנעל און מיט פערצווייפלונג גענומען זעגענען מיט
 דער פרוי.

די פרוי האָט זיך מיט יעדער ארומגענומען און צוקושט.
 איך בין געשטאַנען און געווארט...
 — נו, מיסטער, גור-באי! — האָט מיך נעלי אויסגעצוי-
 גען די האַנד.

— גור באי! גור באי! — האָב איך מיך צוטומעלט...
 — גור-באי! גור-באי! — האָט אויך איידע דערלאנגט
 מיר איהר הענטעל...

איך האָב זי שטארק, שטארק געדריקט...
 איך האָב אָבער דערפיהלט א נויטיגקייט צו צוקושען זיך
 מיט די צוויי מיידלאך... און נאָכדעם, ווי מיר האָבען זיך אָב-
 געזעגענט און זיי זיינען אריין אין וואַגאָן, בין איך אלץ גע-
 שטאַנען און געפיהלט אז די דאָזיגע צוויי מיידלאך, זיינען מיינע
 שוועסטער, כאַטש זיי רעדען נישט מיין שפראך און זיינען גע-
 בוירען אין אן אנדער לאַנד!

און צולעגענדיג מיינע פינגער צום מויל, האָב איך זיי צו-
 געשיקט א קוש אין דער לופט.

די טריין האָט זיך געריהרט און האָט מיין קוש מיטגענומען
 און ווי דערטרונקען איהם אין א געדיכטען נעבעל פון רויך
 און דאמפף, און האָט איהם פערשריען מיט ווילדען ליאַרמען...

צוקונפטיס-ארטיקלען.

דער רעדאקטאָר פון דער טעגליכער צייטונג „דער וועלט-קוריער“, א מאַן פון אונבעשטימטען עלטער און אונבעשטימטע איבערצייגונגען, איז זיך בעגאנגען מיט זיינע מיטארבייטער זעהר שטרענג. די יעניגע מיטארבייטער, וואָס האָבען בעפאָר געארבייט אין געוועהנליכע שטעלעס, האָבען דעם רעדאקטאָר פערגליכען צו א פאָרמאן אין ניט קיין יוניאָן שאפּ.

אין אמת'ן אבער האָבען די מיטארבייטער, דאָס רוב פער-ביטערטע מענשען, א דאנק די קארגע געהאלטען און שלעכטע מאַגענס — די זאך אביסעל איבערגעטריבען. דער רעדאקטאָר האָט קינמאָל ניט געפאָדערט די ארבייט זאָל זיין שעה, ווי דאָס פלעגען פאָדערען געוויסע פאָרלייט. זעלטען ווען ער האָט געהייסען אן ארטיקעל איבערשרייבען, צוגעבען מעהר גלאַנץ, אויספרעסען די שפראך עס זאָל זיך לעזען גלאטער, אדער אמאָל אַבשטעפען א שטיקעל נייעס, אז די וואהרשיינליכקייט זאָל זיך בעסער האלטען. פערקעהרט, די אלע זאכען זיינען איהם כלל ניט אָנגעגאנגען. די עלטערע מיטארבייטער האָבען זאָגאר אין דער שטיל געשמועסט, אז וואָס דאָס ארטיקעל אָדער שטיקעל נייעס איז טאנדעטנער געשריבען, איז דער רעדאקטאָר אלץ מעהר צופריעדען. עס האָט ניט איינמאָל פאסירט, אז דער רעדאקטאָר האָט שעהנער געשריעבענע ארטיקלען צוריקגעוויזען פערקרימענדיג זיך: — אונזער צייטונג איז ניט פאר דער אינ-טעליגענץ; אזוינס וועט דאָס פאָלק ניט פערשטעהן!

וואָס דער רעדאקטאר האָט שטרענג געפאָדערט איז גע-
ווען נאָך — פינקטליכקייט...

— מיר זיינען ארומגערינגעלט פון אלע זייטען מיט
שונאים! האָט ער געדונערט, ווען א שטיקעל נייעס איז ניט צי-
דער צייט פארטיג געוואָרען, מיינענדיג מיט דעם וואָרט שונאים
די איבעריגע צייטונגען — אלץ וואָס האָט פאסירט אין דער
וועלט און אין אונזער לאַנד און אין אונזער שטאָדט, מוז זיין
ביי אונז פריהער ווי ביי יענע באַנדיטען.

און גלייך ווענדעט ער זיך צום עלטסטען רעפאָרטער:

— געוועזען אין פאָליס סטיישאָן?

— געוועזען...

— נו, עפעס דאָ אונגליקען, מערדערייען, פערברעכענס...

— יא... אן אויטאָמאָביל האָט איבערגעפאָהרען אן עלטע-

רען אידען...

— אויף טוידט? — פרעגט דער רעדאקטאר קאלט-

בלוטיג...

— עס איז נאָך אומבעשטימט... שווער פערוואונדעט...

— שטערבליך! — פערריכט דער רעדאקטאר... — וויי-

טער!...

— א פייער אין ברנאָוויל...

— מענשליכע קרבנות דאָ? — דורשט דער רעדאקטאר...

— ניין! מען האָט אלע געראטעוועט...

— הם... געראטעוועט... איז דער רעדאקטאר ניט צופריע-

דען — ניט וויכטיג...

— א פייערצעהניעהריג מיידעל פערנארט פון א זעכציג-

יעהריגען מאָן...

— וויכטיג! — בעשטעמיגט דער רעדאקטאר. — אויפ'ן

ערשטען פיידזש, דאָבל־קאָלום־קעפיל...

און ער געהט צו צום צווייטען מיטארבייטער:

— מעקסיקאָ בונטעוועט זיך ווידער... — מעלדעט דער מיטארבייטער מיט שרעק, פונקט ווי ער אליין וואָלט דעם בונט געמאכט...

— א קליין ארטיקעל וועגען דעם!

— איך וועל אָנשרייבען! איז זיך מכין דער מיטארבייטער...
טער...

— אָנשרייבען!.. — קרימט זיך דער רעדאקטאָר. — עס דארף ליגען פארטיג אזוינע מינים ארטיקלען.

— ווייס איך... פערענטפערט זיך דער מיטארבייטער — איך האָב גראָד אָנגעגרייט אן ארטיקעל וועגען א שטילשטאַנד אין מעקסיקאָ...

— עס דארף זיין אָנגעגרייט ארטיקלען אויף אלע פאלען... ערקלערהרט דער רעדאקטאָר — אין גרויסע צייטונגען זיינען דאָ אָנגעגרייט ארטיקלען אויף אלץ וואָס עס קען פאָסירען...
רעז...

— אזוינע ארטיקלען האָב איך! — האָט זיך אָנגערופען אַ קליין־מענשעל, וואָס האָט אויסגעזעהען ווי א פרוש אין אַ פערצייטיגען בית־מדרש'ל, אבער אין זיינע אויגען האָט געדליהט עפעס אן אונהיימליך פייעריל...

דאָס איז געווען דער ראָמאַן־שרייבער פון דער צייטונג, וועלכער האָט אבער אויך געמוזט אלע טאָג געבען אן ארטיקעל איבער א פראגע — סתם אין דער וועלט אריין...

דער רעדאקטאָר איז צו איהם צוגעגאנגען, איהם אָנגעדוקט און געפרעגט:

— וועלכע ארטיקלען, למשל, האָט איהר פארטיגע?

— איך האָב פארטיג אן ערד־ציטערניש אין קאליפאָרניע, אין סיציליע, איבער א קלענערע ערד־ציטערניש אין אייראָפּא, וואָס וועט דאָך אמאָל מוזען פאָרקומען...

— דאָס איז שעהן! האָט דער רעדאקטאָר געריהמט פאר דער פינקטליכקייט.

— איבער וואָס האָט איהר נאָך — האָט ער ווערענדיג
נייניעריג געפרעגט:

— איך האָב אן ארטיקעל איבער א פערפלייצונג אין ניו-
יאָרק... אן ארטיקעל איבער דער אויסגעלאָשענער זון, איבער דעם
קאָמעט ב... וואָס דאָרף אמאָל אראָבפאלען אויף דער ערד
און צושמעטערען זי...

— פיין! פיין! — האָט דער רעדאקטאָר זיך ענטציקט.
— איך האָב פארטיג געקראָלאָגען אויף די גרעסטע לייט
פון דער וועלט, וואָס זיינען עלטער פון פופציג יאָהר און קע-
נען א ליאדע טאָג שטארבען... זייערע אויספיהרליכע ביאָגראַ-
פיען, מעלות און חסרונות, זייערע טונגענדען און פערדאָרבענע
זיטען...

— אויף וועמען, למשל? איז דער רעדאקטאָר נאָך נייגע-
ריגער געוואָרען, אבער ער האָט שוין דערפיהלט אן אונהיימליכ-
קייט.

— אויף וועמען? אויף אלעמען! — האָט דער מיטאר-
בייטער אויסגערופען מיט גרויס בעגייסטערונג און זיינע אוי-
גען האָבען זיך אָנגעצונדען מיט א מאָדנעם פייער. — איך
האָב פארטיג געקראָלאָגען אויף וועלט־הערשער, גרויסע מיליאַ-
נערען, בעריהמטע באַנקירען, גרויסע ערפינדער פון לופט־בא-
לאָנען... פון אייראָפלאָנען, פון צעפעלינס...

— געפעהרליכער מאטעריאל! — האָט דער רעדאקטאָר
מיט דייטליכען שרעק אָנגעקוקט זיין מיטארבייטער, וועלכער
איז געזעסען און האָט רוהיג געשמיכעלט, בליצענדיג מיט די
אויגען ווי א חיה, וואָס קוקט אָן איהר רויב.

— אָ! האָט דער מיטארבייטער איהם בערוואַנדט — איך
האָב געלאָסענעם מאטעריאל אויך... ביי מיר, למשל, זיינען דאָ
פארטיג א רייהע געקראָלאָגען איבער גרויסע דיכטער, שריפט-
שטעלער און רעדאקטאָרען...

דער רעדאקטאָר איז דאָ רויט און דאָ בלאַס געוואָרען, האָט פערביסען די ליפּען, אַ הוסט געטהאָן און בעמיהענדיג זיך צו שמייכלען האָט ער אַ מורמעל געטהאָן:

— אזוי — רעדאקטאָרען אויף? ... די עלטערע, הייסט עס.

— יא, די עלטערע... — האָט דער מיטארבייטער נאָכגע-

געבען און האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגען צו דער ערד...

— האָפענטליך, האָט איהר מיך נאָך ניט בעהערט מיט

א נעקראָלאָג... האָט דער רעדאקטאָר געשמייכלט און פאר-
שענדיג אָנגעקוקט דעם מיטארבייטער...

דער מיטארבייטער, וועלכער האָט דוקא געוואָלט ארויס-

ווייזען זיין גרויס פערעהרונג צו זיין רעדאקטאָר, האָט דאָך אין

דעם פאל ניט געוואוסט ווי צו האַנדלען. אבער דער אינסטינקט

פון זעלבסטפערהיטונג האָט איהם אונטערגעזאָגט, אז כאַטש דער

רעדאקטאָר איז עהרגייציג, זאָל ער בעסער ענטפערען ניין...

אבער אום דעם רעדאקטאָר אינגאנצען ניט צו פערשעמען, וואָס

איהם האָט ער דורכגעלאָזט האָט ער דיפלאָמאטיש געענט-
פערט:

— פאר אייך, הערר רעדאקטאָר, האָב איך אָנגעגרייט אַ

יובילעאום-אַרטיקעל...

דעם רעדאקטאָר איז אַראָפּ אַ שטיין פון האַרץ... ער איז

געוואָרען, ניט נאָך זיין שטייגער ווייך געשטימט, האָט זאָר-

נאָר אַ שמייכל געטהאָן און ווי פאר זיך אַ מורמעל געטהאָן:

— ווי ווייט איז אייגענטליך אַ יובילעאום פון אַ נעקראָ-

לאָג...

און דעם דאָזיגען טאָג איז דער רעדאקטאָר געווען אין אַ

בעזונדער ווייכער שטימונג. האָט ניט געפאָדערט קיין פינקט-

ליכטייט, פאר וואָס די מיטארבייטער האָבען איהם געוואונ-

שען אין האַרצען לאַנג לעבען...

זיין אייגען ארטיקעל, וואס ער האט אין יענעם טאג גע-
 שריבען האט זיך אויסגעצייכענט מיט א געוויסען גוטמוטיגען
 יאוש, איבער די ציילען האט געשוועבט א לייכטער הומאָר און
 אין מאנכע שטעלען האט געקלונגען א פילאָזאָפישע נאָטע...
 דאָס איז געווען דאָס איינציגע ארטיקעל, זייט די צייטונג
 האט עקזיסטירט, וואס די לעזער האבען נישט פערשטאנען...

וויכטיגע מיטינגען.

נאך דעם קליינעם סאפער, וואָס איז בעשטאָנען פון צוויי געריכטען, האָט זיך איסאק אויפגעהויבען פון שטוהל, זיך דורכ־געגאנגען איבער'ן שטוב און ארויסגעהמענדיג דאָס זיינעריל פון וועסט־טאש, האָט ער ווי פאר זיך געמורמעלט:

— איך מוז שוין געהן אויפ'ן מיטינג...

דאָס יונגע ווייבעל העלען, וועלכע האָט אבגערוימט פון טיש, האָט מיט א גלאָז אין האנט זיך אנידערגעשטעלט קעגען איסאק'ן, איהם אריינגעקוקט אין די אויגען און זיך געקלאָגט: — וויעדער א מיטינג? ביזט געוואָרען א גאנצער כלל־טהוּער.

— וואָס־זשע מיינסטו, העלען, מען מוז פאר דער מענש־הייט אויך עפעס טהאָן — האָט איסאק געענטפערט און זיך קוים איינגעהאלטען ניט צו שמייכלען...

— די מענשהייט! — האָט העלען איהם נאָכגעקרימט — די מענשהייט איז ביי אייך טייער, נאָר דער יחיד האָט ביי אייך קיין ווערט...

און אָנשטעלענדיג א וויינענדיגען פנים האָט זי זיך גע־בעטען:

— איך וויל אויך געהן אויף מיטינגען, ארבייטען פאר דער מענשהייט, מיר איז אַליין דאָ אומעטיג...

— אומעטיג! — האָט איסאק ווי אויסגעשריען — וואָס הייסט אומעטיג... האָסט דאָך עפעס פאר דער חתונה געהאט חבר'טעס... געהט מען אריבער צו זיי...

— ניט נאָר חבר'טעס... — האָט העלען זיך בעליידיגט...
 איך האָב געהאט חברים אויך...
 — זאָל זיין חברים... איך בין ניט אייפערזיכטיג...
 — ביזט ניט אייפערזיכטיג — האָט העלען אויסגעשטעלט
 אויף איהם ביין די אויגען — אָט דאָס איז טאקע מיין אונ-
 גליק... איך האָב געוואָלט דו זאָלסט יאָ זיין אייפערזיכטיג...
 — א מאַדנע זאך מיט די ווייבער! — האָט איסאק גע-
 פילאָזאָפירט — קיינמאָל קען מען זיי ניט צופריעדען שטע-
 לען; איז מען אייפערזיכטיג פראָטעסטירען זיי, איז מען ניט
 אייפערזיכטיג — קלאַגען זיי — איבריגענס, איך מוז שוין
 געהן... דער מיטינג הויבט זיך אָן אכט שארפ...
 און איסאק איז ארויס, לאָזענדיג העלענ'ען א ביזע און
 דערצאָרענטע...

דער מיטינג איז פאַרגעקומען אין א קליינעם, שעהן-אויפ-
 גערוימטען צימער, ביי מים בערטע פיין.
 מים פיין האָט איסאק'ען בעגעגענט מיט אויסגעשטרעקטע
 ארעמס און נאָך דעם קוש, וואָס ער האָט מיט געוויסער עטי-
 קעט אַבגעזיענעלט אויף איהרע ראָזעווע ליפעלעך, האָט ער זיך
 ענטשולדיגט...

— זי האָט מיך פּערהאלטען, מיין ווייבעלע.
 בערטע האָט זיך אָנגעבלאָזען:
 — דיין ווייבעלע... אָט דאָס איז דאָך מיין אומגליק, וואָס
 זי איז דאָס ווייב און איך בין בלוז א געליעבטע, צו מיר מעג
 מען קומען, נאָר דאן, ווען דאָס ווייב לאָזט אָב...
 איסאק, פון דער נאָטור, אן אָנהענגער פון פרויער-רעכט,
 האָט דערפיהלט אין בערטע'ס טענות א געוויסע גאָס גערעכ-
 טיגקייט און ער האָט זי ארומגענומען און געזאָגט:
 — דו ביזט גערעכט, מיין טייערע, אבער די פליכטען צו
 א ווייב, קען מען אויך ניט אַבלייקענען... ענטשולדיג...

בערטע האָט אָבער געפאָדערט איהר רעכט, די רעכט פון
א געליעבטער:

— איך האלט, אז א געליעבטע שטעהט העכער פאר דער
געזעצליכער פרוי...

— צי העכער צי נידעריגער ווייס איך ניט — האָט איסאק
געמורמעלט — אבער מיט דער געזעצליכער פרוי איז מיר אַי-
בערדריסיג, לאנגווייליג, — און מיט דיר, מיין לייעבע...
און צו אילוסטרירען ווי אזוי איהם איז מיט איהר, האָט
ער זי פעסט צוגעדריקט צו זיך און געקושט...

— ווי לאנג אבער וועט עס זיך ציהען אזוי? — האָט
בערטע געוואָלט אויסנוצען די געלעגנהייט — נאָך אלע גלוי-
קען, וואָלט איך וועלען דיר לייעבען פראנק און פריי, און ניט
גנב'ענען די פאָר פונקען לייעבע...
— ס'הייסט דו וואָלסט וועלען ווערען מיין געזעצליכע
פרוי...

— געוויס... — האָט בערטע איהם געגלעט איבער די
הענט און זיך געטוליעט צו איהם ווי א קעצעלע...
איסאק, דערווארעמט פון איהרע צערטליכקייטען, האָט
זיך ווי פערלירען, און פערגעסענדיג אָן זיינע פליכטען צו
העלען, האָט ער אויסגערופען:

— האב געדולד... איך וועל מיט העלענ'ען איבעררייסען,
איך וועל זיך מיט איהר צוגעהן... איך וועל מאכען אזוי, אז זי
וועט זיך בעטען, מיר זאָלען זיך צוגעהן...

אין פערלויף פון א יאָהר צייט האָט ענדליך העלען ער-
פאהרען איסאק'ס בעהאלטענע לייעבע צו בערטע'ן.
— איסאק, אַט אזוי האָסטו מיר גענאָרט! אויף מיטיג-
גען געגאנגען, ארבייטען פאר דער מענשהייט...
— זא... — האָט איסאק געמורמעלט און וואָט אויסגע-
וויזען זעהר געבאכריג...

— טאָ נעה און קום שוין קיינמאל ניט... איך וועל מיין
שטערטעל בעשטעהן אליין...

איסאק האָט זיך געוואָלט פערענטפערען, פערטיידיגען,
אַבער העלען, אַ ביזע און שטאַלצע, האָט זיך אָבגעקעהרט
און ניט געוואָלט הערען:

— געה, אָדער איך געה אוועק!

און זעהענדיג ווי ער בלייבט זיצען אונבעוועגט אויף
זיין שטוהל, האָט זי זיך גענומען פאקען און באלד איז זי גע-
שטאַנען אַן אָנגעטהענע מיט אַ פעקל אין האנט און זאָגענדיג:
איך בעפריי דיך! — איז זי ארויס פון צימער...

איסאק איז מיט אַ געזונקענעם קאָפּ אוועק צו בערטע'ן.

— בערטע... איך בין פריי... זי האָט מיר פערלאָזט...

בערטע, וועמענס אידעאל איז געווען צו בעזיצען איר
סאָפּ'ען אליין, און צו ווערען זיינע פאר דער וועלט, איז מיט
פרייד אויפגעשטאַנען פון זאָפּקע, וואו זי איז געלעגען אויסגע-
צויגען, און ארומגעהענדיג איסאק'ן האָט זי געפליסטערט:
— אַ, מיין טהייערער, איצט ביזטו מיינער אין גאנצען,
אין גאנצען...

איסאק האָט זיך דערפיהלט אונבעקוועם אין איהרע ארעמס
און האָט זיך בעמיהט צו בעפרייען:

— פארוואָס ביזטו אזוי צוטראַגען, איסאק? — האָט
בערטע געפרעגט.

— צוטראַגען... חלילה... נאָטירליך... האָט ער גענומען
שטאַמלען — נאָטירליך, אזא מאַמענט...

און פאר זיינע אויגען האָט פארגעשוועבט דאָס געזיכט
פון דער בייזער און שטאַלץ-אוועקגעהענדיגער העלען...

„וואוהין און צו וועמען האָט זי געקאָנט אוועקעהן?“ —
האָט זיך איהם געבאָמבעלט אין קאָפּ און ער האָט געקוקט אויף
בערטע'ן מיט גלייכנילטיגע בליקען...

ער האָט אָבער די אויגען געהאלטען אראָבגעלאָזט און זי

האָט זיין בליק ניט געקאָנט כאַפּען...

עס איז אוועק אַ יאָהר, בערטע איז געזעסען מיט איסאָק'ן אין צימער, וואו זיי האָבען גאָר וואָס אָבגעגעסען סאָפּער. איי-סאָק איז געווען גערוועזן, אויפגערעגט, ווי אַ מענש, וואָס וויל עפעס טהאָן און האָט מורא פאר עמיצען...

— וואָס איז מיט דיר, איסאָק? — האָט בערטע געפרעגט, אריינקוקענדיג איהם אין די אויגען.

— מיין סאָסייעטי „מיטעט" היינט און איך מוז געהן...

איך האָב אזוי קיין געדולד דערצו ניט...

— וועלכע סאָסייעטי? — האָט בערטע זיך פער'—

חרו'ט.

— וועלכע סאָסייעטי! — האָט איסאָק ביז איהר איבער-

געקרימט — זי ווייסט שוין גאָר ניט...

— ביזט אויפגעגרגט... — האָט בערטע געמורמעלט, ניט

קענענדיג פערשטעהן...

— נו, געוויס... פרעגסט אזוינע נאָרישקייטען... איך האָב

א וויכטיגע זיצונג... איך מוז געהן...

— העלפּאָ, העלפּען! — האָט איסאָק אויסגערופען אריינ-

געהענדיג אין אַ קליין געמיטליכען צימערעל, וואו העלפּען האָט

געוואוינט דעם לעצטען יאָהר...

זי האָט איהם אויסגעצויגען די האנט און געבעטען זיצען.

— אז איך קום צו דיר, פיהל איך מיר אזוי גוט, אזוי

גוט...

— עס פרעהט מיר... — האָט העלפּען מיט אויגען אָנגע-

גאָסענע מיט ליעכשאפט געענטפערט — מיר ווערט אויך אזוי

גוט... אך, ווי נאָריש מיר זיינען! — האָט זי מיט אַ גוטמור-

טיגען שמייכלעל אויסגעזיפצט, און אוועקגעצענדיג זיך נעבען

איסאָק'ן אויפ'ן פארענטש פון וויעג'שטוהל, האָט זי וויגענדיג

איהם, געפרעגט:

— וואָס האָסטו איהר געזאָגט פאר א תירוץ?
 — איך האָב איהר געזאָגט, אז איך געה אויף א מיטינג...
 — דערוועלבער אלטער תירוץ... — האָט העלען שטימונגס-
 פול אויסגערופען...
 און אָננעהמענדיג איהם פאר'ן האנט האָט זי פאַרטגעזעצט:
 — ווייסט איסאק, אז איך וויל שוין ניט מעהר מיט דיר
 צוזאמענגעהן זיך... אזוי איז בעסער... איצט האָסטו מיר לייע-
 בער... נאָרסט אָב צוליעב מיר אן אנדערע... אבער מיר — ניט...
 איך וויל ניט זיין קיין ווייב, איך וויל בעסער זיין א געליעבטע...
 א ווייב לאָזט מען אליין און מען געהט אוועק אויף א מיטינג
 און צו א געליעבטער קומט מען און מען זיצט אזוי לאנג, אזוי
 לאנג. איסאק, וועסט דאָך היינט ביי מיר לאנג זיצען... יא?
 מיר וועלען אבהאלטען א וויכטיגען מיטינג.
 — א, זעהר א וויכטיגען! — האָט איסאק מיט בענייס-
 טערונג אויסגערופען און האָט זיך געדריקט פעסטער און פעס-
 טער צו דער געוועזענער ווייב און צו דער איצטיגער געליעב-
 טער...

דער מאן קומט!

דער „קאמעדזש“ איז געשטאנען ווי אַכגעזונדערט פון דער גאנצער וועלט. שטעהענדיג אויף דער לאנגער און ברייטער וועראנדע האָט מען בלויז געזעהן וואו ניט וואו א הייזעל, א פארם און וויעדער פֿעלד, וואלד און האַריזאָנט.

ליזע, וועלכער דער מאן האָט געשיקט אהער אויף עטליכע וואָכען האָט זיך דאָ געפיהלט ווי ניי געבוירען. די ערשטע טעג האָט זיך איהר בשום אופן ניט געגלויבט, אז דאָס איז א קאונד די אין אמעריקא. וואוינענדיג אין אן ענג בעזעצטען געגענד אין ניו יאָרק האָט זיך איהר געדאכט, אז גאנץ אמעריקא איז געפאקט מיט מענשען, קארס און בייבי־קערעדזשעס. די ברייט־קייט, פרייהייט האָט איהר דערמאָנט איהר היים, א שמעדטעל ערגעץ אין טשערניגאָווער גובערניע, וועלכע זי האָט פערלאָזט מיט זיבען יאָהר צוריק, ווען זי איז אלט געווען זיעבצעהן יאָהר. דאָרט איז אויך געווען אזוי ברייט און פריי און זי פלעגט אזוי ליעב האָבען מיט איהרע יונגע חבר'טעס זיך לאָזען לוי־פען און יאָגען זיך יעדער פרייען פארנאכט און יעדען שבת, ווען דער טאטע, א בייזער און שטרענגער איד, פלעגט נאָר ניט זיין אין דער היים.

דאָ איז זי ווידער פריי. מיט די עטליכע יונגע מיידלעך און יונגע ווייבלעך וואָס האָבען זיך געפונען מיט איהר אין זעלבען קאמעדזש איז זי געוואָרען בעפריינדעט אין די ערשטע פאָר טעג און האָט זיך געפיהלט מיט זיי, ווי מיט יענע חבר'טעס אין דער היים. אויך מיט די פאָר באַיעס וואָס האָבען זיך דאָ געפונען האָט זי זיך געפיהלט היימיש און זיך געהאל־

טען פריי, ווי א יונג מיידעלע וואָס ווײַט גאָן פון קיין זאך ניט..
זי האָט זיך מינוטענווייז פּערגעסען, אז זי איז שוין א יאָהר
פּערהייראט מיט עפּעס איינעם א מיסטער און דער מיסטער
האָט עס איהר טאקע געשיקט אהער צו פיקסען זיך...

און שפּיעלענדיג מיט א באי אין באָל אָדער אזוי אויס-
פּראווענדיג זיך אין לויפּען: ווער וועט וועמען אריבעריג-
נען — דער באַי זי, אָדער זי דעם באַי — פלעגט זי זיך פלוצ-
לונג דערמאָנען אָן איהר מאן און פלעגט זיך אין מיטען גע-
לויף אבשטעלען, אזוי אז דער באי האָט איהר שנעל געקענט
כאַפּען. ארומנעהמענדיג זי און האלטענדיג זי פּעסט אין די
הענט. זי פלעגט זיך אָבער אויסרייסען פון איהם, מורמלענדיג:
— דאָס מאַר מען ניט...

— פארוואָס טאָר מען ניט?

פלעגט זי זיך פּערשעהמען און ענטפּערען:

— איך האָב דאָך עפּעס א מאן.

און גלייך פלעגט איהר פּערדריסען וואָס זי האָט זיך אויס-
געדריקט אזוי איראָניש: „עפּעס א מאן“ און זי פלעגט זיך
פּעריכטען:

— מײַן מאן איז א שעהנערער פאר אייך.

און נאָך דעם ליגען וואָס זי האָט אזוי גלאט אָבגעזאָגט
פלעגט זי זיך צולאכען מיט א העלען קלינגענדען געלעכטער
און אין א וויילע ארום ווידער פּערגעסען אן מאן, אָן ניריאָרק
און האָט זיך ווידער געלאָזט לויפּען מיט'ן באַי צי מיט א מיי-
דעל, ביז וואָנען דער יונגער פאַרמער פלעגט ניט אַרויסגעהן
מיט'ן גלאַק אין דער האנט און מיט'ן קלינגען צונויפּזאמלען.
ווי א פאַסטויד זיין סטאדע, די „געסט“ זיינע, וואָס האָבען זיך
צושפּרייט איבער'ן פּעלד, דער דאָ, דער דאָרטען.

דערהערענדיג דאָס קלינגען פלעגט ליזע זיך לאָזען לוי-
פּען די ערשטע צום הויז. געלאָפּען איז זי ווי א קליין מיידעלע,
זוען די מאמע רופט עסען און האָט ווידער פּערגעסען אָן דעם

מיסטער דאָרט אין ניו־יאָרק, וואָס האָט איהר אהער געשיקט.
איהר האָט זיך געדאכט, אז דאָ איז זי געבוירען געוואָרען און
דאָ וועט זי שוין בלייבען אויף שטענדיג, א פרייליכע, א גליק-
ליכע, א פרייע...

פלעגט איהר דער יונגער פארמער ברענגען פון סטיישאָן,
וועלכע האָט זיך געפונען א פאָר מייל פון קאטעדוזש, א בריוועל.
פלעגט זי זיך ווידער דערמאָנען און איהר פרעהליכקייט פלעגט
פערשווינדען. אין יעדען בריוועל האָט זי ערווארטעט אן
אונאָנגענעמע נאכריכט: אָדער אז עס איז שוין איהר צייט
צו פאָהרען צוריק אין ניו יאָרק, אָדער אז ער קומט אליין אויף
א פאָר טעג. איבערלעזענדיג דאָס קורצע בריוועל פון דעם
„ביזי“ מאן און אויסגעפינענדיג אז ער איז נאָך אלץ ביזי און
קומען קען ער נאָך ניט און איהר הייסט ער נאָך בלייבען, פלעגט
זי דאָס בריוועל צורייסען מיט הנאה אויף קליינינקע שטיקע-
לעך און פערווארפען ערגעץ אויפ'ן פעלד. דער ווינט פלעגט
די שטיקלעך צוריסענע פאפיר אויפהויבען פון דער ערד, פלי-
הען מיט זיי אין דער לופט און מאנכען שטיקעל איהר צוריק
ברענגען — פונקט ווי דער ווינד האָט אלעס געוואוסט און
האָט געוואָלט איהר דערמאָנען אָן איהרע פליכטען און אז צו
פרעהליך דארף זי ניט זיין, ווייל פריהער-שפעטער וועט זי מר-
זען אָדער צו איהם פאָהרען אָדער איהם דאָ אויפנעהמען...

ענטפערען פלעגט זי זיך ניט איילען. דאָס שרייבען איהם
איז פאר איהר געווען אן אָפּקומעניש. זי מוז שרייבען „מיין
ליעבער מאן“, אבער די פערדער, ווי זי וואָלט געפיהלט דעם
ליגען פון דער פראזע, האקט זיך אריין אין דעם פאפיר און זי
מוז פערבייטען אויף „מיין טייערער מאן“. איהר דאכט זיך,
אז „מיין טייערער“ איז וועניגער פאלש ווי „מיין ליעבער“.
זי האָט שוין געפרופט שרייבען „האָכגעשעצטער מאן“, האָט זי
זיך צולאכט און פערשעהמט פאר זיך אליין.

ענדליך איז איהר אָנגעקומען א בריוועל, וואו ער מעלדעט איהר, אז ער קומט אויף שבת... דאָס בריוועל איז איהר אָנגע-קומען דאָנערשטאג פארנאכט. יענעם אווענר האָט זי שוין וועניגער פערבראכט און ווען א קליינע קאמפאניע מיידלעך מיט די צוויי כוואטסקע באיעס האָבען זיך פאָרבערייט צו נעהמען א ווייטען „וואָק“ און זי אויך איינגעלאדען, האָט זי זיך ענט-זאגט. אלעמען האָט עס געוואונדערט: וואָס איז געוואָרען מיט דער פרעהליכער ליזע'ן? זי האָט אויסגעטראכט א תירוץ, אז זי פיהלט ניט גוט און איז געבליבען זיצען אליין אין א וויי-קעל, ווי זי וואָלט שוין אָנגעהויבען צו ערווארטען איהר מאן.

פרייטאג האָט זי דער יונגער פארמער גענומען צום סטיי-שאַן צו בענגענענען דעם מאן. זי איז געזעסען מיט'ן פארמער זייט ביי זייט און ווען עס איז געקומען אראָב-בארג, האָט ער איהר צוגעדריקט צו זיך, זי זאָל ניט אראָבפאלען פון שמאָלען קערעדזשעל. ארום איז געווען ברייט און פריי און דאָס יונגע פערד איז גאלאפירענדיג געלאָפען ווי צום טאקט. ליזע איז איצט אזוי ווייט געווען פון מאן, אז זי האָט גאָר ניט גע-וואוסט, ווי אזוי ער זעהט אויס און וואָס פאר א שטימע ער האָט. אבער קומען וועט ער זיכער און אפשר וועט איהם דאָרט וואָס אָבהאלטען און זי וועט בעקומען א דעפעשע, אז ער ק ע ז נ י ט קומען, און זי האָט געפרעגט ביים פארמער: ק ע ז אָ נ ק ו מ ע אהער א דעפעשע? דער פארמער האָט געענטפערט: ניין!

ביים סטיישיאָן איז נאָך אויסגעקומען צו ווארטען. ליזע האָט נאָכגעפרעגט די אורזאכע. דער טריין האָט זיך פערשפע-טיגט. דאָס איז גוט. טרעפט ניט אמאָל אז א טריין פער-שפעטיגט אויף א טאָג? אבער אָט קומט ער שוין אָן! פער-שפעטיגט און דאָך געקומען. אָט קריכט פון א וואנאָן ארויס א נידעריגער, ברייט-בייניגער מאן. דאָס איז ער דאכט זיך? יא.

דאָס איז דער מיסטער, וועלכער האָט זי אהער געשיקט, דאָס
איז ער!

— העללאָו, ליזע!

— העללאָו, אייב...

מאָנכע יונגע ווייבלעך, וועלכע בענגענענען דאָ די ערוואַר-
טעטע מענער, צוקושען זיך מיט זיי. ליזע טראכט, אז זי האָט
זיך אויף געדארפט צוקושען, אבער עס איז אראָב די בענגענעניש
גלאַט אַהן א קוש און זי איז געווען צופריעדען. דער מאַן האָט
זי בעטראכט און א צופריעדענער געזאָגט:

— האָסט זיך פיין געפיקסט...

און וואַרפענדיג א בליק אויף דער וואָג וואָס איז געשטאַ-
נען ביים סטיישאָן האָט ער העפליך פאַרגעלעגט:

— שטעל זיך, ליזע. איך וועל דיך אָבזענען. איך האָב

גראַד אן איינציגע פעני...

ליזע, געהאַרכזאם ווי א סינד, ווען דער טאַטע הייסט וואָס
טהאַן, האָט זיך מיט א פערשולדיגטען שמייכעל אוועקגעשטעלט
אויפ'ן וואָג. דער ווייזער האָט זיך געגעבען א הויב ארויף און
איז געגאנגען ביז הונדערט און צוואנציג און נאָך אריבער א
שטיקעל.

— הונדערט איין און צוואנציג מיט א האלב! — האָט

דער מאַן געמאָלדען. — גאנץ שעהן זיך געפיקסט! דו וועסט

דאָ נאָך בלייבען א פאַר וואָכען... איך וועל אויף בלייבען עט-

ליכע טעג. די ביזנעס זיינען איצט שטילער...

און פאַהרענדיג צוריק צו דער פארם האָט זיך ליזע'ן

געדאכט, אז דער וועג איז ווי שמאָלער געוואָרען און דער וואַלד

פון דער ווייט איז ניט דער זעלביגער... אויף דאָרט דער ווייסער

קאטעדוזש, וועלכען זי האָט אהין פאַהרענדיג בעמערקט איז גאָר

ניט אזוי שעהן ווי זי האָט געמיינט, א געוועהנליכער קאטעדוזש.

און זי וואָלט בכלל שוין געוואָלט פאַהרען צוריק אין ניו יאָרק.

דאָרטען ווייסען אלע אז זי האָט א מאַן און דאָ דארף זי איהם

ערשט ווייזען. זי וועט זיך שעהמען און יענער כוואטסקער באַי מיט די לעבעדיגע אויגען וועט אזוי לאכען... זי האָט אויפגע- הויבען די אויגען און געוואָרפען „ נבה א בליק אויף דעם מאַן, וועלכער האָט געשעפט די פרישע לופט מיט א מינע, ווי ער וואָלט עס געטהאָן צוליבע זיין שוואכען געזונט און ליזע האָט בעשלאָסען, אז דער באַי וועט זיכער לאכען און אפשר וועלען די מיידלעך אויך לאכען...

און עס האָט איהר געקלאפט דאָס הארץ פאר ערווארטונג. עס איז אזוי גוט וואָס דאָס פערד איז מיער און דער וועג צוריק איז ארויף-בארג און מען פאָהרט אזוי לאנגזאם...

דער רב.

פון דער לעצטער בעקאנטשאפט אין סענטראל פארק איז הערמאן ענטציקט געווען. אויסער, וואָס דאָס מיידעל איז א זעהר חנ'עוודיגע און אן אינטערעסאנטע, איז זי דערצו פון גרויסען יחוס: איהר טאטע איז ניט מעהר און ניט וועניגער ווי א רב, און כאטש הערמאן איז א ראדיקאל געשטימטער יונגערמאן, ווייס ער אבער אז די אמת'ע אידישע אריסטאקראטיע זיינען די רבנים. קיין אנדערע אריסטאקראטישע קאסטעס אויסער די רבנים זיינען ביי אידען ניטא. און איידער הערמאן האָט נאָך געוואוסט גענוי איהר שטאַם איז דער ערשטער קאָמפלימענט וואָס ער האָט דער דאָזיגער מיידעל געמאכט געווען אזוי:

— עפעס שפיגעלט זיך אב אין אייערע אויגען, וואָס צייגט, אז איהר שטאַמט פון יחסנים...
— געוויס בין איך א יחסנ'טע! — האָט זי פערשעמט געענטפערט.

— איך האָב געוואָלט וויסען ווער איז אייער פאָטער?
— אייך וועט ער ניט געפעלען...
— אָ, איך בין זיכער, אז איהר האָט א שעהנעם טאטען!
— יא... אבער אייך וועט עס ניט געפעלען... ער איז א

רב...

— א רב! א רב! — האט הערמאן ענטציקט אויסגערור פֿען, — וואָס רעדט איהר. דאָס איז דאָך דער שעהנסטער יחוס.

און בעטראכטענדיג זי נאָך אמאָל ביים שיין פון דער עלעק-טרישער לאמטערן אין פארק, האָט ער ווידער זיך בעגייסטערט:

— איהר זעהט טאקע אויס ווי א רב'ניש קינד. דער איד-

שער אדעל ליעגט אייך אויפ'ן פנים...

זי האָט זיך צולאכט און געענטפערט:

— און איך האָב נאָר ניט געוואוסט, אז עס וועט אייך

אזוי געפעלען...

— עס געפעלט מיר זעהר! — האָט הערמאן זיך אלץ

בעגייסטערט. — נאטירליך, איך בין א פריידענקער, אבער איך

האלט זעהר פון יחוס. און צו די אידישע רבנים האָב איך נאָך

א שוואכקייט פון דער קינדהייט.

און פאר הערמאן'ען האָט זיך גלייך פאָרגעשטעלט דער

רב פון זיין שטערטעל, ר' אהרן-מאיר, מיט דער לאנגער, בריי-

טער באָרד, מיט די גרויסע, קלוגע און עטוואָס געהיימניספולע

אויגען, מיט זיין שטילען און ערלען אויסדריקען זיך. הערמאן

געדענקט, ווען זיין מאמע פלעגט איהם שיקען פרעגען א שאלה

איז ביי איהם געווען א יום-טוב, וואָרים אויסער דער רב אליין

איז דאָס גאנצע רב'נישע הויז געווען פול מיט צוציהונגען און

פערלאָנגען: די רב'יצין מיט איהר ערלען פנים, דעם רב'ס

חרד... אין רב'ס חדר האָט זיך ניט מעהר געפונען ווי א טיש,

צוויי בענקלעך — אמת, געפארבטע — און א גרויסער אלמער

מיט ספרים. אָט דער אלמער האָט צוגעגע-

בען דעם רב'ס חדר א פאנטאסטישען אויסזעהן.

הערמאן, וועלכער האָט דאן נאָך געהייסען הער-

שעלע, פלעגט ניט וואנען נאָהענט צוצוגעהן צום רב, נאָר ביים

שוועל פון חדר פלעגט ער בלייבען שטעהן און ווארטן ביז דער

רב וועט זיך אברייסען פון דער גמרא. אז דער רב פלעגט זיך

ענדליך אַברייסען פון דער אָפענער גמרא און, אויפהויבענדיג

דעם קאָפּ, איהם בעמערקען, פלעגט הערמאן בלייבען ווי דער-

שראָקען און פאר שרעק פערגעסען די גאנצע „שאלה“.

אבער דער רב פלעגט איהם גלייך ערמוטהיגען:

— וועמעס ביזטו, אינגעלע?

- הערשעל, לייבע דעם קרעמער'ס.
 — אזוי, לייבע דעם קרעמער'ס. ביזט מסתמא א גוטער
 שגץ... קום אהער.. קום, שעהם זיך נישט...
 און דער איציגער הערמאן און דער דאמאלסדיגער הער-
 שעלע פלעגט פון די דאזיגע גוטמוטיגע ווערטער גלייך דער-
 מאַנען זיך אָן דער שאלה:
 — די מאַמע האָט אויסגעמישט מיט אַ מילכיגען לעפעל
 דעם פליישיגען טעפעל.
 — האָט דער טעפעל בשעת מעשה געקאכט?
 — יע... געקאכט...
 — דאָס לעפעל איז געווען אַ חילצערנע, צי אַ צינענע?
 — אַ חילצערנע.
 — אויב אַ חילצערנע, איז דאָס לעפעל טריף און דער טע-
 פעל איז כשר...
 און געהענדיג צוריק, האָט ער די גאנצע צייט גע'חזר'ט:
 — דאָס לעפעל איז טריף און דאָס טעפעל איז כשר...
 און קומענדיג אהיים צו דער מאַמע'ן, האָט ער עס מיט
 שמחה איבערגעגעבען:
 — מאַמע, דאָס לעפעל איז טריף...
 — אָבער דאָס טעפעל, נזלן! — איז די מאַמע דערשראָ-
 קען געוואָרען, ווייל עס איז געווען איינס פון איהרע בעסטע,
 געדראָטעוועטע טעפלעך.
 — דאָס טעפעל איז כשר, זאָל איך אזוי געזונד זיין.
 — לאנג לעבען זאָל ער! — האָט די מאַמע געבענשט
 דעם רב אונטער די אויגען. — ווען ער מאכט מיר טריף דאָס
 טעפעל, וואָלט איך נישט געוואוסט וואָס צו טהאָן, ערשט פאר
 פסח איהם איינגעדראָטעוועט...
 און איצט, שטעהנדיג נעבען אַ רב'ס אַ טאָכטער, האָט
 הערמאן דערפיהלט אַ בענקשאפט נאָך יענער צייט. זיין שטיי-
 מונג איז געוואָרען אזוי געהויבען, אז ער האָט רב'ס טאָכטער

אנגענומען פאר'ן האנד און געפרעגט:

— אייער טאטע פסק'ענט אויף שאלות? ...

— יא, אמאל... זעהר זעלטען...

— און ער האט אויף א גרויסען אלמער מיט ספרים?

— ניט זעהר... האט זי געשמייכעלט.

— און א בארד... א לאנגע...

— ניט זעהר...

— איך וואלט געוואלט זעהן אייער טאטען... — האט ער

ווי אויסגעזיפצט.

— איהר קאנט אמאל צו אונז אריינקומען! — האט זי

איהם געגעבען די ערלויבניש.

— וואס זאל איך זאגען פאר א תירוץ? — האט הערמאן

געפרעגט גאטווא.

— א תירוץ! — האט זי געלאכט, — איהר דארפט גאר

ניט זאגען קיין תירוצים, איהר וועט פרעגען אויף מיר...

— טעג מען?

— פארוואס ניט... צו מיר קומען אריין אפט יונגע

לייט... מען פערברענגט...

הערמאן איז געבליבען ווי ענטווישט. ערשטענס דערפאר,

וואס זי, וועלכע ער האט שוין, דאכט זיך, ליעב בעקומען, האט

נאך בעקאנטע יונגע לייט און ער איז ניט דער איינציגער און

צווייטענס, איז נאך פערדריסליכער, וואס צו א רב'ס א טאכטער

קאן מען ארויפגעהן אזוי פראנק און פריי... אבער דאך האט ער

אנגענומען איהר איינלאדונג.

— יא, איך וועל אריינגעהן. ווען? ...

— קומט שבת אָווענד... א זיינער זיעבען...

— שבת אָווענד! שעה! שעה!

און הערמאן האט זיך פארגעשטעלט, אז ער וועט נאך

אוראי כאפען א רב'ס א המבדיל און הערען זינגען די „אליהו'ס'.

— איך וועל קומען זיכער, — האָט ער איהר געגעבען די האַנד און מיט בעגייסטערונג זי געדריקט...

הערמאן האָט קוים דערווארט, אז עס זאָל אָנקומען דער גליקליכער שבת. ערשטענס האָט ער שוין געבענקט נאָך איהר, און צווייטענס, איז ער געווען שטארק נייגעריג צו זעהן דאָ אין אמעריקא א רב... ער האָט זיך פאַרגעשטעלט א הויכען, שעהנעם עלטערען אידען מיט א לאנגער באָרד און מיט א גרויסען שטערען און צוויי גרויסע טיעפע אויגען... און הער מאן האָט געמאכט פלענער, ווי אזוי צו רעדען מיט איהם. איהם האָט באנג געטהאָן, וואָס ער איז אזוי גלאט געראזירט: דער רב וועט געוויס האָבען גרויס צער... אמאָליגע צייטען האָט מען זיך ניט געראזירט.

דערפאר אבער האָט ער בעשלאָסען, וועט ער זיצען די נאנצע צייט אין היטעל, און זאָל איהר טאטע, דער רב, ניט האָבען קיין עגמת-נפש...

א פערטעל צו זיעבען איז שוין הערמאן געשטאנען ביי א גרויסער טענעמענט-הויז אין א אידיש-איטאליענישען געגנט געגן און געקוקט ארויף צו די פענסטער און ניט געקאָנט כאַפּען מיט'ן אויג, וואו זאָל דאָ אין דעם דאָזיגען הויז זיך קאָנען איינגארדנען א רב...

ביים הויז האָבען זיך געשפּיעלט איטאליענישע באַיס, געפרובט די מוסקולען און געראנגעלט זיך. אין האָל זיינען געשטאנען פאַרלעך און געמאכט חנ'דלעך איינע צו די אנדערע.

הערמאן האָט בעטראכט דעם נומער פון הויז און גע-צווייפעלט, צי איז דאָס דערזעלבער נומער, וואָס דעם רב'ס

טאכטער האָט איהם אָנגעגעבען... איהם האָט זיך ניט גע-
גלויבט, אז דאָ זאָל וואוינען א רב.

אַבער אריינגעהענדיג אין האָל און קוקענדיג אויף די האַלב
אַבעריבענע אונטערשריפטען אונטער די „לעטערבאקסעלעך“
האָט ער געפונען דעם נאָמען און די וואוינונג פון רב... דאָס איז
געווען אויפ'ן פינפטען פלאַזאַר...

— עס איז „פּאָלג מיר א גאנג“, — האָט ער אונצופריע-
דען געמורמעלט, — וואוהין א רב קאָן אין אמעריקא פער-
קריכען...

און דערגרייכענדיג דעם פינפטען פלאַזאַר האָט ער אנגע-
קלונגען.

אנטקעגען איהם איז ארויס א בייזער איטאליענער און
האָט איהם אָנגעקוקט מיט חשד...

און טאקע דערזעלבער איטאליענער האָט איהם אָנגע-
וויזען די קעגנאיבערדיגע טהיר.

הייבט גע, אז דער רב וואוינט בשכנות מיט אן איטאַל-
יענער. הערמאן האָט א שמייכל געטהאָן און האָט זיך צוגע-
גרייט צו איבערראשונגען.

ער האָט אָנגעקלונגען און האָט קיין ענטפער ניט בעקו-
מען. הערמאן האָט אונגעדולדיג געווארט, נאָך קיינער האָט איהם
ניט אויפגעמאכט די טהיר.

ער האָט א פאָר מאָל אָנגעקלאפט און ערשט דאן האָבען
זיך געהערט טריט פון אינוועניג. די טהיר האָט זיך אויפגעפענט
און פאר הערמאנ'ען איז ערשיענען א איד אין די מיטעלע יאָהר-
דען, מיט א געשוירען שפיציג בערדעל, אָנגעטהאָן אין א קור-
צען רעקעל.

— וואוינט דאָ דער רב? — האָט הערמאן קוים ארויס-
גערעדט און איז געווען זיכער, אז ער האָט פערבלאָנדרשעט...
— דאָ, דאָ... — האָט דער איד געענטפערט. — דאָס בין
איד טאָקע אליון... — פליעז, קאם אין.

הערמאן איז אריין. באלד איז איהם אנטקעגען געגאנגען
די טאכטער מיט א שמייכל.

— פאפא, איך וועל דיר אינטראדירסען: דאס איז מר...
— אי עם ווערי גלעד... — האט דער רב זיך פערנייגט —
קאם אין!...

הערמאן איז איהם נאכגעגאנגען און האט זיך ענדליך
אונגעלומפערט אוועקגעזעצט אויף א שטוהל.
— נעהמט אראב אייער העט — האט דער רב פארגע-
שלאגען.

הערמאן האט זיך דערפיהלט בעלידיגט און האט ניט גע-
וואגט עס צו טהאן...

— נעהמט אראב! נעהמט אראב! — האט דער רב גע-
וואלט צייגען זיין אויפגעקלערטקייט. — מיר זיינען ניט קיין
פאנאטיקער... פליעז...

און הערמאן האט דעם העט אראכגענומען און דער-
פיהלט, ווי עפעס הייליגעס וואלט פערשוואונדען געווארען. ער
האט בעטראכט דעם רב, ווי ער וואלט איהם אינגאנצען שוין
ניט אָנגעגאנגען. ער האט בלויז געוואלט וואָס גיכער ארויס-
געהן.

ער האט געקוקט אויף דער טאכטער און געשמייכלט,
ווי ער וואלט זאגען:

— מיט אזא רב וועלען מיר שוין אויסקומען בשלום.
זי האט זיין שמייכל פערשטאנען און האט, ניט צערע-
מאניענדיג זיך, זיך געווענדעט צו הערמאן'ען:
— וועלען מיר אביסעל געהן...

— יא, יא... — האט זיך הערמאן אָנגעכאפט.
— יעס... — האט זיך דער רב אריינגעמישט, — א וואָס
נאָך סאפערטיים איז זעהר גוט...

ארויסגעהנדיג פון רב'ס הויז מיט דער טאכטער, האט
זי זיך צו איהם אויף די טרעפ געווענדעט:

— נו, ווי נעפעלט אייד מיין פאטער? —
 — א נאנץ קלונער מענש! — האט הערמאן ווי אַבנע-
 פטר'ט זיין מיינונג.
 — יעס — האט זי צוגעגעבען. — ער איז אַלרייט.
 אַבער הערמאן האט געבענקט נאך אן אנדער רב, נאך
 דעם רב פ ו ז ד ע ר ה י י ס, מיט דער לאנגער באַרד,
 מיט די גרויסע געהיימניספולע אויגען און מיט'ן גרויסען גע-
 היימניספולען אַלמערספריס...

דער זין פון ארבייט.

גרויסן טויבסין, וועלכער איז שוין דא אין לאנד זייט פיער יאָהר, קען זיך נאָך אלץ ניט צוגעוועהנען צו דער ארבייט אין שאפ. אליון פון בעל-הבית'שע קליינשטעדטעלדיגע על-טערען, מיט א נייגונג צו פוילקייט, פערשילט ער זיך און די וועלט, ווען ער דארף מאַנטאג פריה אויפשטעהן צו דער אר-בייט. ער ארבייט דערפאר פון שטיק און ארבייט אויס בלוז אזוי פיעל, אז עס זאָל איהם גענוג זיין צו דערהאלטען די נשמה; און קען ער זיך א טאָג אין מיטען דער וואָך ארויס-דערהען פון ארבייטען און מאכען א יום-טוב, טהוט ער דאָס מיט גרויס הנאה. סידען, אז ער ווייס פאַראויס, אז דער באָס פון שאפ וועט איהם פאר אזא „יום-טוב מאכען" אין גאנצען אַבזאגען. אמת'ע יום-טובים אבער פייערט ער ביידערליי, סיי די אידישע און סיי די אמעריקאנישע, נישט קוקענדיג, וואָס אין דאָס רוב שעפער וואו ער ארבייט, זיינען די באָסעס אויף די אידישע יום-טובים נישט שטארק מקפיד.

זייענדיג אין הארצען אן אַנטי-סאָציאליסט און א פינד פון דער יוניאָן און איהרע פיהרער, איז ער אבער שטענדיג דער ערשטער פאר א סטרייק. און וואָס דער סטרייק ציהט זיך לענגער אלץ מעהר צופריעדען איז ער. ווען עס קומט צו שטימען פאר ענדיגען דעם סטרייק, איז ער דער גרעסטער געג-נער און קאכט זיך מעהר פאר'ן בעסטען סאָציאליסט. ער שיט שווארצען מאָהן אויף די באָסעס און ווארענט דערביי די אר-בייטער, אז זיי זאָלען זיין פאַרויכטיג מיט די יוניאָן-פיהרער.

ווייל, ערקלעהרט ער זיי, דאָס וואָס זיי ווילען אזוי שנעל סעמל לען, בעווייזט, אז די באַסעס האָבען זיי אונטערגעקויפט.

נאָכ'ן סטרייק בעט ער גאָט, אז דער סיואָן זאָל אריבער און עס זאָל זיך אָנהויבען דער „סלעק“. אין סלעק האָט טויב־קין א רוחיגען געוויסען: קיין ארבייט איז נישט, און ער האָט דאָס פולע רעכט ארומצוגעהן לידיג, אָדער זיצען אין דעם ביר־ליגען רעסטאָראַן און טרינקען דריי־סענטיגע קאפע, און פער־ברענגען מיט די איבעריגע לעדיג־געהער פון דעם קליינעם אָרי־מען רעסטאָראַן.

זייענדיג אזא פיינד פון ארבייט, מוז ער זיך דערפאר אבי־זאָגען פון בעקענטשאפט מיט מיידלעך. האָטש קיין פרויען־פיינד איז ער דוקא נישט. ער ווייס אָבער, אז אן אמעריקאנער מיידעל, דערוויסענדיג זיך פון זיינע פערדיענסטען און פון זיין בליק אויף ארבייט בכלל, וועט אנטלויפען פון איהם און קיין איינציגע וועט נישט וועלען האָבען מיט איהם קיין נאָהענטע מען ומשא...

און אין א געשפרעך ווענען אמעריקאנער מיידלעך פלעגט ער זיין מיינונג ארויסזאָגען מיט בייזקייט:

— זיי זיינען מיר דערווידער מיט זייער פראקטישקייט... און אז ער פלעגט זיך שוין יאָ בעקענען מיט א מיידעל, פלעגט ער לענגער ווי צעהן, פופצעהן מינוט מיט איהר נישט פער־ברענגען, כדי עס זאָל איהם נישט אויסקומען נאָך א לענגערען פערברענגען צו „טריטען“ איהר. ער וואָלט נאָטירליך נישט קארט געווען, אבער זיין טאָש האָט איהם קיינמאָל נישט ערלויבט, א דאנק זיין פוילקייט, צו ספענדען אויף א מיידעל אפילו א ביר־קעל אין מאווינג־פיקטשורס.

זייענדיג אמאָל אויף א באָל פון זיינע לאַנדסלייט וואו ער פלעגט א דאנק זיין קרובה־שאפט מיט'ן סעקרעטער, א טיקעט בעקומען אומזיסט. פלעגט ער אויך דאָרט נישט קענען זיך ער־לויבען צו נאָהענט ווערען מיט א מיידעל, כדי ער זאָל זי נישט

ברויכען אָבפיהרען אַ היים. קיין צוויי ניקעלס אויף קאר-פּעיר האָט ער זעלטען פערמעגט. ער איז געווען צופריעדען ווען נאָכ'ן באָל איז איהם געבליבען אַ ניקעל פאר זיך אליין. דאָס רוב פלעגט ער נאָך'ן באָל אַ היים געהן צו פוס, ניט וועלענדיג בויגען זיין שטאַלץ און זיך ווענדען צו אַ לאַנדסמאן נאָך אַ קליינעם גמילת-חסד.

אויך אזוי האָט ער זיך געהיט פון אַ צו נאָהענטער בע-קאנטשאפט אויפ'ן לעצטען באָל וואָס זיינע לאַנדסלייט האָבען פּעראנשטאלטעט. בעמערקט אבער האָט ער, ווי איין מיידעל אַ יונגס און אַ שעהנס מיט אַ זעהר גוטמוטיג און צוגעלאָזטען פנים'ל, מיט שמייכלענדיגע אויגען, — קוקט איהם נאָך, געהט איהם נאָך און שטעלט זיך זאָגאר אוועק דאָרט וואו ער שטעלט זיך אָפּ צו דער דאָזיגער מיידעל האָט איהם עפּעס אָנגעהויבען צו ציהען גראד איז איהם נאָך פון די פאָר דאָלאַר „פּעי“ געבלי-בען עטליכע ניקעלס און ער וועט זיך קענען ערלויבען, אויב מען וועט דארפּען, אָבפיהרען זי אַהיים און צאָהלען פאר איהר קאר-פּעיר און אויב זי וועט ווערט זיין, וועט ער נאָך אימשטאַנד זיין צו טרימען איהר טאקי דאָ אין האָל נופא מיט אַ גלאַז לימאָנאד, אויב זי וועט נאָר זיין דורשטיג...

די בעקאנטשאפט איז געשלאָסען געוואָרען איינס און צוויי. עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אז איהרע אַ חבר'טע האָט מיט איהר שוין אמאָל פון איהם גערעדט. — איהר זייט אַ מאָדנער — האָט זי געזאָגט... איהר האסט די ארבייט!...

און דאָס מיידעל האָט זיך צולאכט און אין איהרע אויגען האָבען זיך אזש טרעהרען בעוויזען. טויבקין האָט זיך פון דעם דאָזיגען געלעכטער אָנפאנגס פּערלאָרען, אבער באלד איז דאָס מיידעל ערנסט געוואָרען, האָט איהם אָנגענומען פאר'ן האַנד און זיך אָנגערופען מיט אַנטייל:

— איך פערשטעה אייך גאנץ גוט...

די דאָזיגע ווערטער האָבען טויבקיין'ען שיעור נישט וויי-
נען געמאכט. אזוי פערטרויליך און חבר'יש זיינען זיי ארויס-
געזאָגט געוואָרען. ניט זייענדיג צו דרייסט מיט דעם שעהנעם
געשלעכט, האָט ער דאָך דערפיהלט, אז ער מיז זי זיכער אָנ-
נעהמען פאר דער האנד.

און האָט מיידעל האָט ניט גאָר איהר האנד נישט אוועק-
גענומען, זי האָט זאָגאר זיין האנד אריינגעדריקט אין איהרע
און נישט אָבגעלאָזען...

טויבקיין איז פון דער דאָזיגער פריינדליכקייט געוואָרען
ווי בערוישט. ער האָט זי אינסטינקטיוו אָנגערופען אָן א זייט
און אריינקוקענדיג אין איהרע ריינע כמעט נאָך אונשולדיגע,
אָבער זעהר קלוגע אויגען, האָט ער אויסגערופען מיט פייער:
— איהר זייט די, נאָך וועלכע איך האב געבענקט!

און אברוהענדיג זיך נאָך דער דאָזיגער ערקלעהרונג, האָט
ער צוגעגעבען:

— פאר אייך וואָלט איך געארבייט מיט'ן גרעסטען
חשק...

— איך וואָלט עס געוואָלט זעהן! — האָט זי קאָקעטיש
אבער אויפריכטיג געזאָגט און איהם אָנגעקוקט מיט פאַרשענדע
בליקען.

און צולאכענדיג זיך באלד ווי א גרויסע קינד, האָט זי
ארויסגעמורמעלט:

— איך פערלאנג עס נישט!

— אָט טאָקע דערפאר וואָלט איך פאר אייך אזוי פלי-
סיג געארבייט; ווייל איהר זענט ניט גלייך ווי אלע.
זי האָט איהם בננבה א דריק געטהאָן די האנד. נאָכדעם
האָט זי זיך גענומען פאָכען און חנודיג געקרעכצט:
— אָך, דאָ איז אזוי הייס!...

און טויבקיין, וועמען עס איז באמת שוין שטארק הייס
געוואָרען האָט צוגעגעבען:

— ווירקליך, זעהר הייס. וועט איהר טרינקען א גלאָז
לימאָנאד?

— יא... קומט צום בופעט.

ער האָט פונקט געהאט צו בעצאָהלען.

צום גליק האָט דאָס מיידעל געוואָהנט ביי א זעקס בלאַק
פון זאָל, וואו דער באָל איז פאָרגעקומען און ער האָט זי בער
גלייט צו פוס.

אין „האַל“ איז דער שידוך געשלאָסען געוואָרען מיט א
לאנגען קוש.

דער קוש וואָלט נאָך לענגער געדויערט, אבער א צווייטע
אַנקומענדע פאָרל האָט איבערגעשלאָגען.

נאָך דעם ווי דאָס פאָרעל איז אוועק האָט טויבקיין געוואָלט
דעם קוש פערלענגערן, אבער דאָס מיידעל האָט לאכענדיג זיך
אַבערופען:

— היינט וועלען מיר עס מאכען בקיצור...

און טויבקיין האָט זיך בענגנוגענט מיט א שטארקען דריק
טהאָן איהר האנד, אַברעדענדיג צו טרעפען זיך קינפטגע וואָך.

די דאָזיגע ערשטע וואָך האָט טויבקיין אבזיכטליך געאר-
בייט אין אן אנדער שאַפ, וואו קיינער האָט איהם נישט גע-
קענט. ער האָט געוואָלט ווערען אין גאנצען אן אנדערער, א
נייער, א שטארקערער.

עס איז געווען אַנפאנג פון סיזאן, ארבייט איז געווען
לרוב און אויך דאָ האָט טויבקיין געארבייט פון שטיק. דער פאָר-
מאן האָט ניט געקענט פערשטעהן וואו געהמט זיך ביי דעם
דאָזיגען ערעלען יונגען מאן אזוי פיעל כח.

— מיין גאט! — האט דער פאָרמאן ביי ענדע וואָך אַרויס־
 גערופען פֿערוואַנדערט — איהר אַרבייט דאָך פאר דריי!
 — ניין, בלויז פאר צוויי... האט טויבקין מיט א שמיכעל
 געענטפערט.

און ווירקליך ער האט געאַרבייט ניט אליין: ער האט פאר
 זיך געזעהן דאָס מיידעל און האט איהם מיט איהר ליכענען
 שמיכעל צוגעהאַלפֿען און עס האט זיך געאַרבייט אזוי גרינג.
 די אַרבייט האט בעקומען א זין און אן אינהאַלט.

וויסענשאפטליכע לייעבע.

אויסער דעם, וואָס העררי וויינער איז געוועזען א שטארקער ברונעט, איז ער נאָך דערצו געווען „וויסענשאפטליך“ געבילדעט. אזוי פלעגט ער זיך אויסדריקען וועגען זיך אליין פאר זיינע בעקאנטע און חברים. איבערהויפט אבער פלעגט ער פראנטעווען מיט זיין וויסענשאפט פאר זיינע בעקאנטע מיידלעך. אויב אנדערע בחורים פלעגען קומען צו זייערע מיידלעך יעדע וואָך אין א נייעם „טאָי“ אָדער אין א נייעם סטייל „קאָלער“, פלעגט וויינער דוקא געהן שטענדיג אין איין סאָרט קאלער און אין איין טאָי, — דערפאר אבער פלעגט ער יעדעס מאָל קומען געקליידעט אין א נייער וויסענשאפט.

און אז וויינער פלעגט געהמען אויסלעגען זיינע וויסענשאפטען איז ער טאקי געווען אינטערעסאנט און אָנציהענד אָהן נייע קראוואַטען און קראגענס. אַט האָט ער למשל געבראכט די נייעסטע סטייל וויסענשאפט וועגען לייעבע.

— און וואס מיינט איהר איז לייעבע אין גאנצען, ווען מען געהמט עס וויסענשאפטליך? — האָט ער א פרעג געטהאָן אין קרייז פון עטליכע באַיעס און א פאָר מיידלעך, איינע א ברודער נעטע און די צווייטע א בלאַנדינע. — וויסענשאפטליך גענומען איז עס בלויז דער „טריב“ אויפצוהאלטען דעם מענשליכען מין. — פאר וואָס-זשע ווילען מיר דוקא שעהנע און געראַטענע? — האָט איינער פון די באַיעס געפרעגט בתמימות.

איז העררי געבליבען אָהן אַן ענטפער, אבער ער האָט נאָכדעם דורכגעשטודירט א נייע וויסענשאפט און דאָס צווייטע מאָל האָט ער שוין געהאט דעם ענטפער גרייט אין טאָש.

— מיר ווילען דוקא שעהנע און גערעכטענע, ווייל די נאך טור פערלאנגט פון אונז, אז דער מענשליכער מין זאל זיין וואס שעהנער און פאלקאממענער.

אבער מעהר פון אלץ האט ער געגלויבט אין דער וויסענשאפט, אז יעדער מאן זוכט דוקא אזא פרוי וואס איז דער געדענאז פון איהם. אויב למשל ער איז א ברונעט, מוז ער ליער בען א מידעל וואס איז בלאנד.

די בלאנדע מידעל, וואס האט די דאזיגע וויסענשאפט אויסגעהערט, האט זיך גערויטעלט און האט געענטפערט: — דאס איז טאקי אמת — מיך ציהט אלע מאל צו ברונער טע יונגע לייט.

— דאס איז נישט קיין וואונדער! — האט העררי ווי א זיענער אויסגעשטעלט זיינע שווארצע אויגען אויף איהר בלאנד דען קאפ האר. — דאס הייסט אין דער וויסענשאפט: „די דער פילונג“, דאס הייסט, דער ברונעט פילט אויס אין אייך דאס. וואס אין אייך איז ניטא.

איינמאל און צוויי מאל און דריי מאל און א דאנק דער טעארי האט דאס בלאנדע מידעל, וואס האט געהייסען בעלא. זיך פערליעבט אין דעם ברונעט העררי וויינער.

און העררי וויינער איז ניט געווען איבערראשט פון דער דאך זינער ליעבע. וויסענשאפטליך איז עס זעהר נאטירליך. איהר. דער בלאנדער פרוי, ציהט צו איהם, צום ברונעטען מאן.

דערפאר פלעגט ער ניט ארויסווייזען קיין שום שפור פון אייפערזוכט, ווען די בלאנדע בעלא זיינע פלעגט אמאל שמייכלען צו דעם בלאנדען פריינד זיינעם, בערמאן. אמת, בערמאן איז געווען טאקי א שעהנער יונגער מאן, אבער ווי באלד ער איז בלאנד און בעלא איז בלאנד, קען ביי זיי קיין ערנסטעס ניט פארקומען, אויסער פריינדשאפט ווי צווישען מאן און מאן אדער פרוי און פרוי. צוויי בלאנדע איז פונקט ווי איין מאן, מעג עס זיין בחור און מידעל.

און ווען וויינערס פערעהרער (אלס וויסענשאפטסמאן האָט ער געהאט פערעהרער) פלעגן אמאָל איהם אויפמערקזאם מאַכען:

— דיין בעלא איז עפעס צו פיעל מחותנת'טע מיט בער-מאן.

— מיט דעם בלאַנדען בערמאן? — פלעגט וויינער שמייכלען.

— יא, מיט דעם בלאַנדען...

— זענט איהר אומזיסט חושד... — פלעגט וויינער נאָך טיעפזיניגער שמייכלען, — איך האָב אייך שוין איינמאָל גע-זאָגט, אז וויסענשאפטליך קענען זיי איינע צו די אנדערע קיין שטארקען געפיהל ניט האָבען, ווייל ער איז בלאַנד און זי איז בלאַנד!

און אזוי ווי וויינער האָט ער פי וויסענשאפט געוואוסט, אז דער מענש דארף זיך אמאָל אויך אמוזירען, פלעגט ער אָפט מיט זיין בעלא'ן געהן אויף אַ באַל. אויף די בעלער זיינען גע-ווען פערשיעדענע יונגע לייט. וויסענשאפטליך האָט ער גע-וואוסט איז די פרוי פאָליגאמיש, און דערפאר פלעגט ער בע-לא'ן אָבחיטען נאָר פון ברונעטע יונגע לייט, אבער קוים איז ארומגעגאנגען ארום בעלא'ן אַ בלאַנדין, איז ער געווען רוהיג, פונקט ווי זי וואָלט פערבראכט מיט אַ מיידעל.

אזוי האָט זיך עס געצויגען אַ יאָהר צייט.

ביז אַ פריינד זיינער האָט איהם אַנגערופען אמאָל אין אַ זייט און איהם אריינגע'סוד'עט:

— איהר זאָלט וויסען, וויינער, אז בעלא איז נאנץ ערענסט פערליעבט אין בערמאן'ען.

— איהר זענט אַ נאָר, — האָט וויינער וויסענשאפטליך געשמייכלעט, — ער קען, אויסער אַ פריינד, קיין אינטערעס פאַר איהר ניט האָבען. איהר זענט ניט גענוג וויסענשאפטליך

עס צו פערשטעהן. א בלאַנדע מיידעל ווי בעלא קען לייעבען
בלויז אזא ווי איך — א ברונעט!

בין וואנען עס איז אריבער א צייט, ווען וויינער האָט זיך
געכאפט, אז בעלא איז באמת צו בערמאנ'ען נישט גלייכגילטיג.
עפעס זעהט ער זיי צוזאמען צו אָפט און צו איהם, וויינער'ן,
אז זי קומט יא, זיצט זי ווי אויף שפילקעס און איהר נאנצער גע-
שפרעך איז ווענען בערמאנ'ען.

האָט איהם נישט געארט אזוי זיין לייעבע צו בעלא'ן, ווי
דאָס, וואָס די טעאָריע וועגען דער פערשירענהייט פון די מינים
ווערט אזוי פערלעצט און פערשוועכט. און איינמאָל האָט ער זיך
אָנגענומען מיט מוט און זיך געווענדעט צו בעלא'ן:

— איז דאָס מעגליך, אז דו, אן עכטע בלאַנדינע, זאָלסט
הינגעריסען ווערען מיט איינעם פון דיין מין, אויך א בלאַנ-
דין?...

— אייך דאכט זיך נאָר, — האָט בעלא געשמייכעלט.
— וואָס דאכט זיך מיר, — האָט וויינער זיך אָנגעכאפט
מיט פרייד.

— אייך דאכט זיך, אז... — און זי האָט זיך אָבגעהאקט.
— אז וואָס?

— אז איך בין א בלאַנדע... — האָט בעלא נאָך פערדעכ-
טיגער געשמייכעלט.

— וואָס דען ביזטו — א שוואַרצע? דייע האָר זיינען
דאָך עכט בלאַנד...

— יאָ... געוויס... בלאַנד... איך האָב זעהר לייעב בלאַנד...
שטענדיג האָט מיר געצויגען צו בלאַנד און דערפאר האָב איך
מיינע האָר אָבגעפאַרבט....

— הייסט עס, ביזט אליין נאָר א ברונעמע! — איז וויי-
נער מיט פרייד אויפגעשפרונגען.

און ערשט איצט האָט ער פערשטאַנען דעם סוד, פארוואָס
איחר האָט אזוי געצויגען צו בערמאַנ'ען — הייסט עס, אז די
וויסענשאפט האָט געויעגט.

דער אויטאמאביל.

אז א מענש מוז זיך מיט עפעס אויסצייכענען, אויב ער וויל פערנעהמען א פלאץ אין לעבען און אין דער געזעלאפט — דאס האט דאָבקין געוואוסט נאָך זייענדיג אין ניו יאָרק. מיט וואָס אבער צייכענט מען זיך אויס?

פון וואָסס איז ער מיטעלמעסיג, אויגען האָט ער ווי אלע אידישע בחורים — שוואַרצע, און ביים טרייד איז ער א קלאָוק-מאכער, ווי אלע קלאָוקמאכערס. איז א סטרייק — סטרייקט ער מיט אלע, איז סלעק — הונגערט ער גלייך מיט אלע, און איז סיאָן — שפּאַרט ער אַב א פאַר דאָלאַר און עסט זיי אויף אין גענעהטע טאשען אנשטאָט איינגענעהטע אינוועניג און מיינט סלעק — אויך ווי אלע. קויפט ער אמאָל אַן אנצוג מיט אַרויפ־אז דערמיט וועט ער זיך אויסצייכענען — כאפט ער זיך, אז דעם דאָזיגען מין „סוט“ טראָגען שוין אלע און ער איז ניט דער איינציגער... קומט זומער די צייט פון די שטרויענע העטס און דאָבקין קויפט זיך א פאַנאַמא און מיינט, אז דערמיט וועט ער זיך אויסצייכענען — ווייזט זיך אַרויס, אז פאַנאַמא העטס טראָגט שוין יעדערער. קויפט ער א געוועהנליכע שטרוי-העט, טראָגט עס אורדי יעדערער — מיט איין וואָרט: עס איז שווער היינטיגע צייטען מיט עפעס זיך אויסצוצייכענען!

האָט ער זיך פערשריבען אין א קלאָב פון „ליטעראַטור, קונסט און דראַמא“ און געהאַפט, אז ער וועט דאָרט ווערען אַ דעקלאַמאַטאָר און פארלעזען אויף פערשיעדענע אונטערנעהמונגען, — האָט זיך אַרויסגעוויזען, אז ער האָט ניט קיין „דיקציע“, און אָהן דיקציע קאָן מען ניט דעקלאַמירען.

האָט ער זיך גענומען לערנען שפּיעלען פּיעדעל; אפשר וועט איהם די פּיעדעל ארויפטרעגן אין דער הויז, — האָט ער זיך אויסגעלערענט א פּאַר לייכטע סאַנגס אויסשפּיעלען און ווייטער איז עס ניט געגאנגען.

איז ער געוואָרען ביז אויף ניו יאָרק און איז אוועקגע- פּאַהרען אין א קלענערע שטאָדט. דאָרט, האָט ער געהאַפּט, זיין נען מענשען וועניגער און אפשר צווישען א קלענערע צאָהל מענשען וועט ער זיך לייכטער מיט וואָס עס איז קאָנען אויס- צייכענען.

אין דער קאָנטרי האָט ער זיך גלייך בעקענט מיט די הע- כערע קרייזען, מיט די מאכער און פיהרער פון די אלערליי פער- באַנדען און פארטייען. געהאַפּט האָט ער, אז אין דער קאָנטרי, וואו פעהיגע מענשען זיינען וועניג, וועט ער קאנען זיך דער- דיענען צו א וועלכען עס איז ראנג. אבער אויך דאָ אין קאָנטרי האָט איהם ניט געגאָלטען, — אלע עמטער זיינען שוין געווען פּערכאפּט!

האָט ער אויפגעגעבען אלע האָפּנונגען ווען עס איז ארויפ- צושווימען אויף דעם געזעלשאפטליכען ים און האָט אָנגעהויבן בען לעבען רוהיג, ווי דער גרעסטער טייל פון דער מענשהייט, אויסזוכענדיג עפעס א שטיקעל בעשעפטיגונג.

און גראַד דעמאלט איז איהם געקומען א געדאנק אין קאפּ. ווי אזוי צו פערנעהמען א פּלאַן אין דער געזעלשאפט. פאַר די עטליכע הונדערט דאָלאַר, וואָס ער האָט אָבגע- שפּאַרט וועט ער קויפּען אן אויטאָמאָביל.

און איידער ער האָט נאָך דעם אויטאָמאָביל געקויפּט, האָט ער שוין בעמערקט, ווי יעדער, וועמען ער האָט זיין פּלאַן פער- טרויט, האָט אויף איהם אָנגעהויבען צו קוקען מיט אכטונג. — איז ווען, מר. דאָבקינ, קויפט איהר איהם, דעם אוי- טאָמאָביל?

— איך לערן מיר צוערשט איהם פיהרען... — האָט ער געמאָלדען.

— איז ווי געהט עס? ...

— עס געהט גרויסארטיג, — איך האָב גרויס פעהיג קייט...

און ענדליך איז דער אויטאָמאָביל געקויפט געוואָרען. אָבער צאָהלט פאר איהם די סומע, וואָס ער האָט פער- מאַנט און בלייבענדיג אָהן איין פעני, האָט דאבסין זיך גענו- מען מעהרער צו ארבייטען. א דאנק דעם אויטאָמאָביל איז זיין הוצאה פערגרעסערט געוואָרען. אן אויטאָמאָביל פאָדערט א דירה להבדיל ווי א מענש און ער האָט געמוזט צאָהלען פאר איהם דירה-געלד. נאָכדעם האָט ער זיך געכאפט, אז מען קען איהם גנבה'נען, האָט ער איהר פערסטראכירט פאר גנבה, שפעטער האָט ער איהם פערסטראכירט אין פאל טאָמער פאָהרט ער אי- בער א מענשען און עס וועט אויסקומען צו בעצאָהלען פאר א לעבען, זאָל צאָהלען די קאָמפאניע... נאָכדעם האָט ער איהם פערסטראכירט אין פאל ער צוברעכט זיך ביי אן אינצידענט און נאָך שפעטער אין פאל זיין אויטאָמאָביל צוברעכט אן אנדער- רען...

ביז וואנען פאר איהם, דאבסינ'ען אליין איז גאָר ניט גע- בליבען...

פלעגט איהם מאנכעסמאָל אויסקומען צו פאָהרען א הונגע- ריגער אויפ'ן אויטאָמאָביל...

אָבער לאנג הונגערען ווען מען האָט אן אויטאָמאָביל קומט ניט אויס: ער זעצט זיך אוועק אויפ'ן אויטאָמאָביל סאפער- טיים און פאָהרט צו צו א בעקאנטענס הויז. אָבשטעלענדיג זיך ביים הויז, מערקט ער ווי אלע קוקען ארויס פון די פענסטער. אין הויז דאָרט ווערט א גערודער: דאבסין איז געקומען מיט'ן אויטאָמאָביל! און אום דעם איינדרוק צו פערשטארקען, פאָרעט ער זיך אביסעל ביי דעם מאָטאָר, דרעהט אב די גומענע ראָד

און פערדרעהט צוריק, פערבייגעהער שטעלען זיך אב און קוקען
און דאָבקיין האָט פאר זיך דעמאָלט גרויס דרד־ארץ, — ענדליך
זיך ארויפגעארבייט!...

נאָטירליך קומט ער אריין אין הויז „צופעליג“ צו סאָ-
פער... ער ווערט איינגעלאדען צום טיש און דערפאר גיט ער
נאָכ'ן סאפער א רייד דעם יונגען ווייבעל מיט'ן קינד...
קיין געלט, ווי געזאָגט, פערמאָגט ער קיינמאָל נישט קיין
פעני, אבער צו וואָס דארף ער געלט? זייט ער האָט דעם אוי-
טאָמאָביל זיינען פאר איהם אָפּען אלע טהירען. ער איז א מעמ-
בער אין קלוב פון אויטאָמאָבילען - אייגענטימער און אויך
דאָרט כאפט ער א סאפער, וואָס עס „טריט“ איהם א רייכע-
רער אמעריקאנער.

קומט ער אין אבענד א היים און כאפט זיך, אז ער האָט
נישט קיין מעטש אָנצוצינדען די געז און קיין פעני אויף א פער-
קעל מעטשעס קויפען האָט ער נישט, געהט ער ארויס צוריק אויף
דרויסען, דרעהט אָן די מאשין, רודערט מיט גדלות, לאָזט ארויס
דאמפ, קנאלט ווי מיט באָמבען און זעצט זיך אוועק ביים מאָ-
טאָר און יאָגט פייל אויסען בויגען.

מענשען בעוואונדערען זיין שנעל פליהען. דער פאָליסמאן
ווארענט איהם מיט'ן קלאָב פון ווייטען, אז ער וועט איהם אוועק-
פיהרען אין סטיישאָן, אבער דאָבקיין הערט די וועלט נישט.
דאָס יאָגט ער צו א בעקאנטער פאמיליע געהמען א פאָר
מעטשעס אָנצוצינדען די געז און אפשר וועט ער שוין באָרגען
א דיים אויף מאָרגענדיגען ברעקפעסט...
און ער פליהט אויפ'ן אויטאָמאָביל פייל אויסען בויגען...

דער נייער לעזער.

א גרופע יונגע לייט, צווישען וועלכע אייניגע זיינען געווען ליטעראריש אָנגעהויכט און די איבעריגע אויך ניט פרעמד פון דעם וואָס מען רופט „שוואַרצע פינטעלעך“, זיינען געזעסען אין א קאפּע און געפיהרט א געשפרעך וועגען דער ווירקונג פון ליטעראטור אויפ'ן לעבען.

ווען דער שמועס האָט שוין אָנגעהאלטען אין רעכטען ברען, האָט איינער פון דער גרופּע, א הויכער ברונעטער יונגער מאַן מיט פער'חלומ'טע, אבער קלוגע אויגען א מאַך געטהאָן מיט דער האַנד, א שמייכל געטהאָן, ווי ער וואָלט זיך אָן עפּים קאָמישעס דערמאָהנט, ערנסט געוואָרען, ווי ער וואָלט שטארק נאָכגעדענקט פון אַן אלטער, וויכטיגער פּאסירונג, וויעדער א שמייכל געטהאָן און געכעטען דאָס וואָרט.

אלע האָבען דערפיהלט, אז דער דאָזיגער יונגער מאַן האָט עפּעס צו דערצעהלען און זיי זיינען אלע אויפּמערקזאם געוואָרען. ער האָט אָנגעהויבען:

„איחר אמפּערט זיך וועגען ביכער... וועגען לעזען, וועגען לעזער... די פראגע האָט מיך אלע מאָל אינטערעסירט. האָט דאָס בוך ווירקליך אַן איינפלוס אויפ'ן לעבען? אז איך זיין אמאָל אין דער שטאָדטישער לייברערי, וואו מיליאָנען ביכער ליגען אין די אלמערס, ווערט מיר מאָדנע אומעטיג. מיר דאכט זיך, אז ווען די אלע ביכער וואָלטען באמת געווירקט און איינפלוס געהאט, וואָלט די וועלט משוגע געוואָרען... שטעלט זיך פאַר, אז די אלע מתים וואָס ליגען בעגראָבען אויף די בית-עולם'ס זאָלען אויפּשטעהן תּחית המתים און זיך אלע ארויסלאָזען פון די קברים און יעדער מת פון יעדען דור וואָלט גענומען

רעדען זיין שפראך און גענומען פאדערען דאס לעבען לויט זיינע אנשויאונגען, מען וואלט געמוזט בויען דול הייזער... שטעלט זיך פאר וויפיעל דולהייזער... עס וואלטען נישט גע-
לעבט קיין פילאנטראפען, וועלכע האבען אזוי ליעב צו פער-
זארגען די מענשהייט מיט די דאזיגע וויכטיגע געביידען...
אבער איך געה אראפ פון ענין... איך בין נאך אויסען צו זאך
גען, אז ביכער זיינען אין גרוגד גענומען די לאנגווייליגסטע זאך
אין דער וועלט, און דער עיקר — מיר האבען טיעף אין הארצען
זיי נישט ליעב... אזוי ווי מיר האבען נישט ליעב אין א געזעל-
שאפט פון יונגע בחורים און מיידלעך, אז עס כאפט זיך אריין
א פרעדיגער און הויבט אונז אן צו דערצעהלען וועגען יענער
יועלט...

„אבער אין מיין זכרון איז מיר געבליעבען א זונדערבאר
רער לעזער.

ענטשולדיגט, וואס איך דערצעהל איך אזוי אין אן אָב-
געריסענער פאָרם. די פראגע אינטערעסירט מיך זעהר. פון
מיינע פריהערדיגע בעמערקונגען מוזט איהר אודאי מיינען,
אז איך בין א האסער פון ביכער... האָט איהר ווידער א טעות.
איך האָב בלויז מורא פאר זיי, מיט זיי איז מיר אומעטיג, אבער
איך וועל דאָך נישט וואנען צו זאנען, אז די וועלט זאל זיך
בענעהן אָהן ביכער.

„אלזא צוריק צו דעם לעזער.

„איין לעזער האָב איך קענען געלערענט נישט לאנג אין
ניו יאָרק אין א קאר, וואָס איז געגאנגען פון דאן טאון אין די
בראָנקס — א לאנגע רייזע. מיר איז געווען שטארק לאנגווייליג.
אבער מיין צייטונג האָב איך שוין געהאט דורכגעלעזען אין די
ערשטע פיער סטאנציעס. איך לעז זעהר שנעל. נאטירליך, ווען
איך זאל לעזען די ארטיקלען מיט'ן ראָמאן, וואָלט מיר גע-
קלעקט לעזע שטאָף נאָך אויף עטליכע סטאנציעס, אבער די
דאזיגע זאכען לעז איך ניט. איך בין צופיעל געשמאקס-מענש!

האָב איך מיר געקוקט אויף מיין שכן, וואָס איז געזעסען געגענ-
איבער מיר און האָט געלעזען א ביכעל. נישט קיין געבונדענעם
ביכעל. געלעזען האָט ער זעהר רוחיג, דאָס ערשטע זייטעל, נאָכ-
דעם דאָס צווייטע און דאָ האָב איך בעמערקט, ווי דאָס ערשטע
זייטעל ליגט נעבען זיינע פיס אויף דר'ערד. איך האָב מיר אויפ-
געשטעלט, איינגעבויגען און אויפגעהויבען דאָס בלעטעל און
איהם דערלאנגט.

„ער האָט א שמיכעל געטהאָן און בעראנקט און האָט
דאָס בלעטעל צוריק אראָבגעלאָזט אויף דר'ערד.
„די זאך איז מיר קשה געוואָרען. אבער איך האָב קיינע
בעמערקונגען נישט געמאכט, האָב בלויז געקוקט דאָ אויף מיין
שכנ'דיגען לעזער, דאָ אויפ'ן בלעטעל, וואָס איז געלעגען נעבען
זיינע פיס...“

„דערווייל איז פון דעם לעזער שוין א צווייט בלעטעל
פערשלוסן געוואָרען אינוועניג; דאָס האָב איך בע-
מערקט לויט זיין אויסדרוק פון געזיכט. עס איז קענטיג גע-
ווען אן אינטערעסאנט בלעטל, ווייל די אויגען זיינע האָבען
געפינקעלט פייערליך. אבער באלד האָב איך געזעהן, ווי דאָס
צוויי בלעטעל ליגט ביי זיינע פיס.

„אזוי איז געווען מיט'ן דריטען און מיט'ן פיערטען בלע-
טעל פון מיין לעזער.

„האָב איך דאָ צו טהאָן מיט א משוגענעם? איך האָב אַז-
געהויבען אביסעל מורא צו קריגען. אזא זאָנדערבארען לעזער
האָב איך נאָך נישט געזעהן. נישט ער פערליערט די בלעטלעך,
נאָר ער רייסט זיי אליין אָפּ! מיין גאָט! עס איז דאָך שטארק
טשיקאווע. און דאָ אין וואַנאָן זיינען וועניג מענשען. עס איז
געווען אין מיטען טאָג, ווען ניו יאָרק איז ביזי אין די שאַפּס,
פעקטאָריעס, און רעדאָקציעס. און וואָס א סטיישאָן ווייטער
ווערט דער וואַנאָן לעדיגער, טאָמער איז ער ווירקליך א משוגע-
נער וועט ניט זיין צו וועמען זיך צו ווענדען נאָך הילף...“

„און אזוי זיצענדיג האלב אין שרעק, האלב אין העכס-
טער ערשטוינונג, איז דאס ביכעל וואס ער האָט געלעזען שוין
א האלבס אין אַבגעריסענע בלעטלעך געלעגען נעבען זיינע פיס
ווי ווייסע בלעטער פון א בוים... מאנכע בלעטלעך האָבען זיך
פערשארט צו מיר... איך האָב איינס אויפגעהויבען און מיט
שרעק גענומען אריינדרינגען אין דעם אינהאלט. אבער דער
אינהאלט איז געוועזען א גאנץ געוועהנליכער. עס איז געוועזען
א פאמיליע-דראַמא, די העלדען האָבען געטראָגען אוניווער-
סאלע נעמען, אזוי, אז עס איז מיר געווען שווער צו בעשטיי-
מען צי איז עס אן אַריגינעל ענגלישער אָדער איבערזעצטער
ראַמאן.

מיין נייגעריגקייט איז געוואקסען ביז דער העכסטער שטור-
פע. און דאָ זעה איך ווי דאָס ביכעל איז שוין באלד אַבגעריסען
געוואָרען ביז דאָס לעצטע בלעטעל, דאָס הייסט, ער האלט שוין
ביים ענדיגען. אין האנד האלט ער נאָך צוויי דריי בלעטלעך.
און אַט לעזט ער שוין דאָס לעצטע בלעטעל. די איבעריגע ליי-
גען אלע נעבען איהם אונטער די פיס, אויף מאנכע בלעטלעך
טרעט ער זאָנאר נאכלעסיג אָן...

„אַט איז שוין בלויז דאָס לעצטע בלעטעל אין זיין האנד.
ענדליך ווארפט ער אוועק דאָס לעצטע, רייבט אָב די שפיץ
פינגער און צוגעניצט זיך ברייט. א גאנץ נאָרמאלער מענש,
הייסט עס!

„איך האָב שוין אויף איהם גענומען רוהיגער קוקען. מיין
שרעק איז אריבער. קיין משוגע/נער איז ער זיכער ניט. א משוגע-
נער געניצט ניט! אבער זיין טהאט איז דאָך פאָרט אונגאָר
מאל.

„זאָל איך איהם פרעגען?

„איך בין אימער א שטיקעל בישן. מיט פרעמדע מענ-
שען מאך איך זעלטען בעקאנטשאפט. איך בין אמאָל געפאָהרען
פון ניו יאָרק ביז סאן פראנציסקא און האָב מיט קיין מענשען

ניט אויסגערעדט קיין זייטיגען וואָרט, כאָטש מאַנכע פון די פאָר-
סאזשירען האָבען מיך שטארק אינטערעסירט.

„אָבער דאָ האָב איך גובר געווען מיין שעמעוודיגקייט און
האָב זיך צו איהם געווענדעט:

— וועט איהר מיר ערלויבען אייך עפעס צו פרעגען?
דער מאן האָט מיך פריינדליך אָנגעקוקט און געענטפערט:
— מיט פערגעניגען.

„זיין ווייכער ענטפער האָט מיר נאָך מעהר מוטא צוגע-
געבען און איך בין גלייך צוגעשטאַנען צו דער עצם פראגע:
— ווארום לעזט איהר אזוי זאָנדערבאר א בוך?
— ווארום זאָנדערבאר? — האָט ער מיך אָנגעקוקט.
— איך מיין — אָט דאָס אברייסען יעדעס איבערגעלע-
זען בלעטעל...“

— אַך, דאָס מיינט איהר... האָט ער זיך צושמייכעלט —
איך בין שוין אזוי געוואָהנט צו בעהאנדלען אזוי מיינע רא-
מאנען, אז איך מערק נאָר ניט, אז דאָס איז פאר א זייטיגען
מענשען אביסעל איבערראשענד, איך פערגעס מיך, ענטשול-
דיגט... אבער איך טהו עס פשוט דערפאר, ווייל דאָס ביכעל
האָט ביי מיר קיין שום ווערטא נישט... צו וואָס זאָל איך האלטען
אין האַנד אן איבעריגע משא, אָבגעלעזען און פריי געוואָרען.
עס איז דאָך גרינגער אין האַנד. איהר פערשטעהט? צו וואָס
זאָל א מענש זיך שווער מאכען ווען ער קען זיך פערגרונגען.
„און בעמערקענדיג דעם נומער פון דעם סטיישאָן וואו די
קאר האָט זיך אָנגעשטעלט, איז ער איילענדיג ארויסגעגאנגען
געבענדיג זיך א פריינדליכען גויג.

„נאָך זיין אוועקגאנג האָב איך מיך פערטראכט. צי האָב
איך נישט געטראָפען דעם קלינגסטען לעזער אין דער וועלט?
א מענש קויפט א ביליגען ביכעל, לעזען מוז ער, ווייל די קאר
געהט, לויט דעם טעמפעראַמענט פון דעם היינטיגען שנעלען
מענשען, צו לאַנגזאַם. נון קויפט ער א ביכעל פאר א גיסקעל, צי

פאר צעהן סענט, דאָס געלד האָט ביי איהם קיין ווערט. צו וואָס
נוצט איהם אין אמת'ן דאָס אבגעלעזענע בלעטעל. צו וואָס זאָל
ער אָן איבעריגע משא האַלטען אין האַנד. ער וויל זיך פון דאָס
אבגעלעזענע בלעטעל גלייך בעפרייען...

„און מיר — מיינע פריינד — האָט דער יונגער מאן מיט
א בעלעהרענדען שמייכעל געענדיגט — מיר ווילען גאנצע
ביבליאטעקען טראָנען אויף זיך און אין זיך... איז דאָס נישט
אביסעל צו שווער?“

די צוהערער האָבען זיך איבערגעקוקט און ניט געקענט
געפינען גלייך קיין וואָרט אבצושלאָנען דעם דערצעהלער. עס
איז אבער געווען קענטיג, אז זיי זיינען שטארק נישט צופריע-
דען...

ער האט געלאכט.

דער שטילסטער פון אלע די, וואָס פלעגן בעזוכען די קליינע קאפע אויף דער איסט-סייד, איז געווען מר. בערקמאן. ניט קוקענדיג, וואָס אין קאפע-הויז איז געווען ניט איבריג גערוים און יעדער טישעל פלעגט זיין בעזעצט פון עטליכע פארשווינען, האָט בערקמאן זיך שטענדיג „געקליגט“ צו געפיר-נען א טישעל פאר זיך אליין, טאָמער פלעגט אזא טישעל פאָרט ניט זיין, פלעגט ער זיך צוזעצען געבען „באָס“ פון קא-פע-הויז, וועמעס פלאץ עס איז געווען אין סאמע ווינקעל. מיט'ן באָס איז ער ניט געווען מחויב צו רעדען, בפרט, אז דער באָס איז אליין ניט געווען קיין שטארק-רעדעוודיגער, עסען פלעגט מען בערקמאנ'ען זעלטען ווען זעהן, דאָס רוב פלעגט ער טרינקען א „שווארצע“ — אזוי האָט געהייסען פערקירצט קאפע אָהן מילך. אז מען האָט איהם איינמאַל, ווען ער איז געווען אין א עטוואָס רעדעוודיגער שטימונג, געפרעגט:

— וואָס טרינקט איהר, מר. בערקמאן, שטענדיג שווארצע

קאווע?

פלעגט ער מיט א טרוקענע אויסדרוק אויפ'ן פנים ענטפער-

רען:

— ערשטענס האָב איך ליעב דעם קאָליר, און צווייטענס

רודערט עס מיר א ביסעל אויף.

אָבער ניכער איז געווען ריכטיגער דאָס ערשטע, אז ער האָט ליעב דעם קאָליר, ווייל וואָס אנבעטרעפט דאָס אויפ-רודערן, איז געווען איבערגעטריבען: נאָך דער „שווארצער“ וואָס ער פלעגט אויסטרינקען פלעגט ער בלייבען זיצען אזוי שטיל און פערטיעפט, ווי בעפאָר. זעלטען ווען ער פלעגט ענטפערען

איינעם, וואָס פלעגט פערבייגעהן זיין טישעל, אויפ'ן „העלאָו בערקמאן“, מיט א שטילען „אַלרייט“. דאָס רוב פלעגט ער יוצא זיין אויף א בעגריסונג ענטפערן מיט א דריק מיט'ן פלייצע, וואָס דאָס האָט געזאָלט בעדייטען: „ווייס איך וואָס—אַט גאָרנישט“... עס פלעגט אבער פאסירען, אז ער האָט זיך אמאָל געוואָלט גאָר שטארק אויפרודערען, דאן פלעגט ער אויסטרינקען צוויי שוואַרצע. נאָך דער צווייטער „שוואַרצער“ פלעגט ער ארויס-נעהמען פון קעשענע דאָס טיכעל, זיך אַבווישען דעם שווייס און האָט ווי עפעס געמורמעלט און דערביי געפויקט מיט די צוויי מיטעלסטע פינגער פון דער רעכטער האַנד אויפ'ן טיש. דאָס האָט געהייסען, אז ער איז שטארק אויפגערודערט, אז זיך נע נערווען האָבען זיך צושפיעלט און אויב מען פלעגט איהם דאן, פערבייגעהענדיג זיין טישעל, בעגריסען, פלעגט ער שוין ענטפערען ברייטער:

— עט, גאָר נישט... מען וועט מוזען שטארבען!

דאָס איז געווען דער איינציגער ווייז, וואָס ער פלעגט נור צען אין דעם קאפּע-הויז. און ווי באלד ער פלעגט דעם דאָזי-גען ווייז אַבזאנען, פלעגט ער זיך פיהלען אין א געהויבענער שטימונג און שוין אויסרעדען נאָך עטליכע ווערטער.

אַבער נאָך אַזא געהויבענער שטימונג, פלעגט באלד אַנ-קומען א רעאַקציע. זיין שטימונג פלעגט פאלען צוריק. ער פלעגט ניט נאָר אויפהערען מורמלען און פויקען מיט די פינגער נאָר זיין געזיכט פלעגט נאָך אַנגעהמען אן ערנסטערן און טרו-קענערען אויסזעהן, ווי בעפאָר, איידער ער האָט געטרונקען די צוויי „שוואַרצע“. דעם קעלנער פלעגט ער דאן צורופען מיט אַ וואונק, שטילערהייט בעצאָהלען און ארויסגעהן פון קאפּע צו-ריק אין אַפּיס, וואו ער האָט געארבייט שוין זייט יאָהרען.

איינמאָל איז בערקמאן אריין אין קאפּע-הויז און אנשטאַט אויסצוגעפינען א לעדיגע טישעל און זיצען אליין ביי א גלאָז

שווארצע, האָט ער גראָד זיך אנדערגעזעצט נעבען אן ענג-
בעזעצטען טישעל און אז דער קעלנער האָט איהם געבראכט,
ניט געפרעגטערהייד די גלאַז שווארצע, האָט ער איהם אָנגע-
קוקט מיט פערוואונדערונג און געפרעגט:

— פון וואנען ווייסט איהר, אז איך וויל שווארצע.

— איהר טרינקט דאָך אלע מאָל שווארצע... האָט דער
קעלנער ווי פערשולדיגט געענטפערט.

— איך מעג דאָך אָבער אמאָל ענדערן מיין אַרט לעבען
און טרינקען א ווייסע קאווע — האָט בערקמאן ווי געבעטען
ערלויבניש.

דער קעלנער האָט געשמייכעלט פערווירט און געענט-
פערט:

— געוויס... פאר אייער ניקעל...

אז דער קעלנער האָט איהם געבראכט די גלאַז ווייסע
קאווע, האָט בערקמאן זי אויפגעהויבען אין דער הויך, אוועק-
געשטעלט זי צוריק, בעטראכט און געזאָגט צופריעדען.

— עס זעהט אויס זעהר שעהן...

און אַבטרינקענדיג די ערשטע צוויי שלוקען, האָט ער
אָנגעקוקט די זיצענדיגע ביים טישעל און צו איינעם, וועלכען
ער האָט געקענט שוין זייט יאָהרען, זיך אָנגערופען:

— איהר ווייסט, מר. ניומאן, וואָס מיט מיר האָט היינט
פאסירט?

אלע ביים טישעל האָבען זיך אָנגעשמערענגט און זיינען
געוואָרען אויפמערקזאם, מר. ניומאן אליין האָט געשמייכעלט
און איבערגעפרעגט:

— וואָס, אינטערעסאנט...

— זעהר אינטערעסאנט... האָט בערקמאן, ווי צורודערט
גערעדט... אלענפאלס פאר מיר... איהר ווייסט...

— ווירקליך.. איז ניומאן גייגנדיג געוואָרען, וואָס האָט

געקענט מיט דעם שטילען, רוהיגען און פינקטליכען בערק-
מאנ'ען פאסירען.

— איהר וועט אבער ניט גלויבען... האָט בערקמאן ווידער
אָנגעהויבען צו דערצעהלען די פאסירונג און ניט געקענט צו-
קומען צו איהר...

ער האָט נאָך א שלוק געטהאָן פון גלאָז און אבנעאטעמט,
ווי פערנעהמענדיג זיך א וויכטיגע זאך צו טהאָן און ענדליך
געזאָגט:

— איהר ווייסט... איך האָב היינט שרעקליך געלאַכט...

— געלאַכט? — האָט ניומאן ניט פערשטאַנען און א
שמייכל געטהאָן.

— יא... איז בערקמאן אויפגעלעבט געוואָרען און די אוי-
גען זיינע האָבען בעקומען א מאָדנעם אויסדרוק, ווי זיי וואָל-
טען עפעס געזעהן זאכען, וואָס קיינער זעהט ניט... יא, מר.
ניומאן — איך האָב היינט געלאַכט...

— ווירקליך? ... האָט ניומאן ניט געוואוסט ווי אזוי צו
רעאגירען אויף בערקמאנ'ס ענטדעקונג.

— איך פערזיכער אייך — האָט בערקמאן זיך שוין צו-
היצט... געלאַכט... און שטארק געלאַכט, אויפ'ן קול... טאקע
ווי מען לאַכט אויף אן אמת.

— פון וואָס פאָרט? — איז שוין ניומאן נייגעריג גע-
וואָרען...

— דוקא פון א קלייניגקייט... די בוכטיפערין האָט גע-
מאכט א גרייז, א קאָמישען גרייז. אבער איך האָב אין מיין לע-
בען שוין געזעהן גרעסערע און קאָמישערע גרייזען, און האָב
אפילו קיין שמייכל ניט געטהאָן... און דאָס מאַל — איהר
הערט — האָב איך אזוי פיעל געלאַכט...

די דערבייזיצענדיגע האָבען זיך אומגעקוקט און ניומאן
האָט געשמייכלט און זיך אַבגערוּפּען:

— ווירקליך, לויט אייער כאראקטער איז טאקע א וואונדער. אלענפאלס, האָב איך קיינמאָל אייך ניט געהערט לאַכען...
— אַט דאָס איז דאָך דאָס!... האָט זיך בערקמאן נאָך מעהר צוהיצט — איהר ווייסט ווי לאנג איך האָב שוין ניט געלאכט?

— ווי לאנג? — איז ניומאן נייגעריג געווארען אויף אן אמת...

— שוין פינף-אונד-צוואנציג יאָהר... איך בין דעמאָלט געווען אכטצעהן יאָהר, געלערנט האָב איך אין דער ישיבה... האָט מיך דערפאר דער ראש ישיבה גוט אויסגעוידעלט...
— האָט איהר זייט דעמאָלט ניט געלאכט? — האָבען ביים טישעל אייניגע מיט אַמאָל אויסגעשריען.

— קיין איינציג מאָל! — האָט בערקמאן פערזיכערט. און דערפאר טאקע, ברידער מיינע, שרעקט מיך אזוי דאָס הארץ דאָס היינטיגע לאַכען... עס איז עפעס ניט גלאַט... איך האָב זעהר מורא...

— רעדט ניט קיין נארישקייטען! — האָט איהם ניומאן בערוהיגט...

— ניין, — האָט זיך בערקמאן געהאלטען פעסט ביי זיינס און זיינע אויגען זיינען ווי מוטנער געוואָרען — איך פיהל, אז דאָס איז ניט אומזיסט... עס איז עפעס געקומען אין מיר אן ענדערונג... איך פיהל עס...

— איך זאָג אייך, אז עס איז גאָרנישט מיט גאָרנישט... האָט איהם ניומאן געטרייסט — איהר וועט נאָך אַמאָל לאַכען...

— ניין! — האָט זיך בערקמאן שוין אויף אן אמת דערשראָקען — מיר איז גענוג דאָס מאָל! די ענדערונג וואָס דאָס היינטיגע לאַכען האָט אָנגעמאכט אין מיין לעבען איז ניט צו גוטען... עפעס פיהל איך, אז מעהר האָב איך ניט צו טהאָן דאָ אויף דער וועלט... זיך אויסגעלאכט און גענוג... אזוי האָב

איך אלץ אויף עפעס געווארט... איצט איז מיר גארנישט גע-
 בליבען... איך פיהל בלויז א מאדנע פוסטקייט...
 ער האט א שלוק געטהאן ווי געצוואונגענערהייד פון
 גלאז, נאכדעם מיט פעראכטונג זי אבגערוקט פון זיך און האט
 אראפגעלאזט פערצווייפעלט דעם קאפ...

די פרעמדע.

דער הויפט אומעט איז אין רעסטאָראַן בעשטאַנען אין דעם, וואָס די געסט זיינען געווען יעדען טאָג איינע און דיזעל-בע און די געשפרעכען האָבען זיך געוויקעלט אויף צוויי-דריי פאסירונגען. נאָך אַן אורזאכע איז געווען, וואָס דער רעסטאָראַן האָט צווישען די געסט ניט פערמאָגט קיין פרויען. די איינ-ציגע פרוי וואָס פלעגט יא דאָרט פערברענגען א געוויסען טייל פון טאָג און פון אבענד, איז אפילו געווען א זעהר סימפאטישע מיט גרויסע בלויע אויגען און מיט א גאָלדענעם קאָפּ האָר. לייך דער איז זי שוין געווען אזוי פערוואַנדט מיט די אלע געסט פון דעם רעסטאָראַן, אז צייטענווייז פלעגט מען גאָר פערגעסען, אז זי איז א פרוי. סיי איהר בעשפטיגונג און סיי איהר האל-טונג איז געווען מעהר אָדער וועניגער מענליך. פלעגט אמאָל אויסקומען צו איבערדערצעהלען א שארפערען ווייטץ פלעגט מען פון דרכי שלום וועגען אין איהר אנוועזענהייט דעם ווייטץ אי-בערדערצעהלען כלומרשט בסוד.

זי אָבער פלעגט זיך בעמיהען אויפצוכאפען איהם און אויב ער איז ווירקליך שארף געווען פלעגט זי לאכען גלייך מיט די מענער און בעמערקען: — וואָס-זשע האָט איהר אזוי מורא גע-האט ? — א גאנץ אונשולדיגער ווייטץ ? ...

דער רעסטאָראַן האָט געהאט א נאָמען ווייט ארום. אז א „בעסערער“ בחור פלעגט וועלען פאר זיין נייער מיידעל זיך אויספיינען, פלעגט ער איהר פיהרען אויף א דינער אין דעם דאָזיגען רעסטאָראַן. אבער די פרעמדע געסט האָבען ניט גע-לאָזען קיין שום רושם אויף די שטענדיגע. אזא פאָרעל פלעגט זיך פיהלען דאָ ווי פערבלאָנדזשעטע. ווער רעדט, אז דאָס מיי-

דעל איז ווירקליך שעהן געווען, פלעגט זי פיהלען ווי עס שטע-
 כען איהר דורך די בליקען פון דעם אינגסטען ביז דעם עלטסט-
 טען גאסט, און פלעגט זיך בעטען ביים בחור, ער זאל וואס שנע-
 לער בעצאחלעז און בעפרייען זי פון דעם דאזיגען זעהר אינ-
 טערעסאנטען פלאץ.

דערפאר האט אריינגעטראגען א נייעם שטראם-לעבען, ווען
 דער שריפטשטעלער מיט די לאנגע האר און גרויסע, דיקע וואנ-
 צעס האט איינמאל אריינגעפיהרט אין דער דאזיגער קאפע זיין
 בעקאנטע שיקסע. דאס איז געווען א הויכע, שלאנסע בלאג-
 דע אמעריקאנערין, מיט א עטוואס פרעכען, עטוואס קלוגען
 און עטוואס שמייכלדיגען בליק. אריינגעגאנגען איז זי אהער
 דרייסט און פריי, געקוקט אלעמען אפען אין פנים אריין און
 אוועקזעצנדיג זיך מיט דעם שריפטשטעלער ביי א שוין-בע-
 זעצטען טישעל, האט זי, נאכדעם ווי זי איז פארגעשטעלט גע-
 ווארען, אויסגעצויגען יעדען די האנט און פריינדליך צוגעשמי-
 כעלט.

דער רעסטאראן האט אכגעלעבט. ביי די ארומיגע טישען
 זיינען די געשפרעכען געווארען נייער און אינטערעסאנטער. דער
 עלטערער גאסט, מיסטער יענקילסאן האט בעשטעלט קאפע און
 א סיגאר און זיך פארבערייט צו א גרויסען יום-טוב...

שפעטער איז די אויפלעבונג נאך גרעסער געווארען. די
 שיקסע האט גענומען א סיגארעטעל ביי איהר פריינד דעם
 שריפטשטעלער, האט איהם גראציעז פעררויכערט און דרייסט
 ארויסגעלאזען דעם רויך פון איהר שעהנעם, עטוואס קרומלי-
 כען מויל.

בלויז די איינציגע פרוי פון רעסטאראן האט זיך דער-
 פיהלט ווי בעליידיגט. זי האט געקוקט אויף דער שיקסע מיט
 אייפערזוכט און זיך אנגערופען:

— דאס איז אן עכטע באהעמין!

געזוכט האָט זי ביי די פאָד מענער אונטערשטיצונג. אבער די פאָד מענער וואָס זיינען געזעסען געבען איהר זיינען געווען אזוי פערכאפט פון דער רייזענדער שיקסע מיט'ן סיגארע-טעל אין מויל, אז איינער האָט מיט ענטציקונג אויסגערופען: אד, ווי הערליך! און דער צווייטער האָט אכגע'פסק'נט, אז עס איז ניטאָ קיין שעהנערע זאך, ווי א מיידעל וואָס רויכערט.

דאן האָט די אידישקע א זיפֿן געטהאָן און זיך אָנגערופען: — אין דער היים, ביי מיר אין צימער, רויכער איך אויך אמאָל א סיגארעטעל, אבער דאָ האָב איך קיין העזה...

איהר מודה זיין זיך אבער האָט איהר מערכה ניט פער-ריכט. איינער פון די צוויי מענער ביים טישעל האָט זי אָנגע-קוקט און געזאָגט:

— איך גלויב קוים, צי אייך וואָלט אזוי געפאסט א סיגאר-רעטעל, ווי דער קריסטין...

— פאר וואָס מיינט איהר אזוי? — האָט די אידישקע מיט ביטערקייט געפרעגט.

און ניט בעקומענדיג קיין ענטפער האָט זי זיך געווענדעט צום צווייטען:

— ניט מיר טאקע א סיגארעטעל, איך וועל אויך פער-רויכערען.

דער מאן האָט איהר געגעבען א סיגארעטעל. זי האָט עס בעטראכט. נאָכדעם האָט זי זיך אומגעקוקט און רויט ווערענ-דיג, געזאָגט:

— איך שעם זיך...

— הערט איהר, אָט דאָס איז דאָך דאָס! — האָט איי-נער פון די צוויי איהר אכגענטפערט ווי מיט חוזק — זעהט איהר ווי יענע רויכערט! זי פערברענט אלעמען מיט איהר רייז.

דאן האָט די אידישקע גענומען דעם סיגארעטעל, צו

געטראָגען צום מויל, אָנגעצונדען א שוועבעלע און פערדויר-
כערט.

אָבער ביים ערשטען ציה וואָס זי האָט גענעבען, האָט זי
זיך פערקרימט, דעם שטערען פערקנייטשט און האָט אויסגע-
זעהן ווי זי וואָלט געליטען פון צייהן־וועהמאָג און זי נוצט
דאָס סיגארעטעל אלס א סגולה...

געגענאיבער איז געזעסען די שיקסע און האָט מיט גראציע
געהאלטען דעם סיגארעטעל צווישען איהרע שעהנע, לאנגע
פינגער און מיט גרויס חן איהם צוגעטראגען צום מויל און בע-
צויבערט אלע געסט פון רעסטאָראנט...

פערברענגענדיג א געוויסע צייט איז די שיקסע ענדליך
מיעד געוואָרען פון די נייע געשפרעכען און פון אנשטרענגונג
אונטערצוהאלטען דאָס, וואָס איז איהר אזוי ווייט און פרעמד.
זי האָט חנ'עוודיג גערופען איהר פריינד דעם שריפטשטע-
לער.

אלע בליקען זיינען זיינען געווענדט געוואָרען צו איהר, א-
דערע האָבען איהר געוואָלט העלפען אַנטהאַן דאָס זשאַקעטעל,
כאָטש דער שריפטשטעלער און דער קעלנער האָבען עס ביידע
געטהאָן בשלימות.

זי האָט קאָקעטיש געשמייכעלט צו די געסט, געוואָרפען אַ
בליק צו דעם עלטערען גאסט יענקעלסאָן, וועמענס פנים עס
האָט זיך צוגאָסען אין א זיסקייט און זי איז מיט קליינע שעהנע
און שטאַלצע טריט ארויס צוזאמען מיט'ן שריפטשטעלער.
אין רעסטאָראן איז דער אומעט גרעסער געוואָרען, א לעב-
גערע צייט זיינען אלע געזעסען און קיין שום געשפרעד האָט
זיך ניט געבונדען. די איינציגע אידישע פרוי איז געזעסען ביי
א זייטיגען טישעל איינע אליין און געטראכט פון סיגארעטלעך,
פערשוואונדענע יאָהרען און האָט ענדליך צוגערופען דעם קעל-
נער, ניט וויסענדיג וואָס זי זאָל בעשטעלען...

די צוויי מוטערס.

די ערשטע בעקאנטשאפט איז פאָרגעקומען אויף א באָל.
נאָכדעם האָט מען זיך געטראָפּען אין פארק ביי דער מוזיק, איז
מען שוין געהנטער געוואָרען, איז מען געגאנגען צוזאמען אין א
קינעמאטאָגראַף און אין דער האלב־דונקעל־הייט געהאלטען איי-
נע די אנדערע די הענד, און זי איהר קאָפּ אויף זיין אקסעל. נאָך
שפעטער האָט מען שוין געוואנט געהן אין א רעסטאָראַן אויף
סאפּער. אין א צייט ארום האָט מען זיך שוין געקושט ביים גע-
זעגענען זיך אין האָל פון איהר וואוינונג אין א טענעמענט־הויז.
ארויפגעגאנגען איינע צו די אנדערע איז מען נאָך ניט. זי,
ליילי, געבוירען אין אמעריקא, האָט דאָ א פאָטער און מוטער. ער,
וואָלפּסאָן, געקומען אלס א יונגער באַיטשיקעל, האָט דאָ בלויז
א מוטער. דער פאָטער איז שוין דאָ געשטאָרבען. אבער סיי ליי-
לי'ס עלטערען, סיי וואָלפּסאָנס מוטער, געהערען ניט צו דעם
סאָרט, אז אזא אויפגעהלערט און ראדיקאל פאָרעל, ווי וואָלפּסאָן
און ליילי זאָלען זיך אינטערעסירען מיט זייערע מיינונגען.

אפילו שפעטער, ווען דאָס פאָרעל האָט פראנק און פריי זיך
ערקלערט פאר חתן-כלה, האָבען סיי ליילי'ס עלטערען, סיי וואָלפּ-
סאָנ'ס מוטער, די אלמנה, דונקעל דערפון געוואוסט. וואָלפּ-
סאָנ'ס מוטער האָט ערפאהרען פון דער געקסט־דאָריגער, אז
איהר באַי געהט אויס מיט א מידעל אן אמעריקאנערין, האָט זי
כאָטש געוואָלט וויסען, צי איז זי א אידישקע און ניט קיין אי-
טאָליענערין, ווי עס פאסירט אמאָל דאָ אין דער דאָזיגער
מדינה. ליילי'ס עלטערען האָבען אויך דאָסזעלבע ערפאהרען פון
אנדערע, אז זייער טאָכטער האָט שוין געפאקט א באַי, און דער

גוטער יאָהר ווייס איהם ווער ער איז. אבער אזוי ווי קיין גרויסע דעה האָבען זיי ביי זייער מאַכטער ניט געהאט, האָבען זיי זיך נעמאכט האַלב ניט וויסענדיג.

ערפאָהרען האָבען לילי'ס עלטערען און וואָלפּסאָנ'ס מור טער, ערשט נאָכדעם ווי זיי האָבען ארויסגענומען לייסענס. ערשט דעמאָלט האָט וואָלפּסאָן ארויפגעפיהרט לילי'ן צו זיין מור טער און האָט איהר פאַרגעשטעלט.

— מאַמע, אַט דאָס איז מיין ווייבעלע! — האָט ער מיט א שמיכעל אָנגעוויזען אויף דער בלאַנדער לילי'ן.

די מוטער האָט זי בעטראַכט און, דערזעהענדיג איהר בליי-הענדען פּנימ'ל מיט די גרויסע בלויע אויגען, האָט זי זיך מיט פרייד צואוויינט און אויסגעזונגען תחינה'דיג:

— ווען דער טאָטע וואָלט לעבען, וואָלט ער נחת געהאט.

און נאָך א קליינעם שווייגען, וואָס איהר וויינען האָט פער-אורזאכט, האָט זי זיך געווענדעט צו איהר נייער שנור:

— קענסטו כאָטש אביסעל אידיש רידען?

לילי האָט זיך פערשעמט און געענטפערט:

— נאט ווערי, כאָטש אביסעל קאָן איך...

— אביסעל איז אויך גוט — איז די אלמנה צופריעדען גע-

בליבען מיט'ן ביסעל.

דאָס זעלבע איז געשעהן, ווען וואָלפּסאָן האָט זיך געלאָזט פאַרשטעלען פון לילי'ן פאר איהרע עלטערען. דאָ איז שוין אבער געווען א פאָטער און א מוטער. ווען די מוטער, א אידענע פון דעם אלטען טיפ, האָט ניט געוואגט פיעל צו רעדען מיט איהר איידים, האָט דערפאר דער פאָטער, אן עלטערער איד מיט א גרויער באָרד, גענומען איהם אויפ'ן פעהער:

— דו ביזט טאָקע געבוירען אין ניו יאָרק?

און ערפאָהרענדיג, אז ער איז געבאָרען ערגיץ אין א ליט-ווישער שטעטלע און איז דאָרט גענאנגען אין חדר, איז ער גע-וואָרען א סך ווייכער און האָט אין האַרצען מודה געווען, אז אליין

וואָלט פאר זיין טאָכטער קיין בעסערען חתן דאָ ניט געקראָגען.
גענומען א דירה, האָט לילי ניט געקאָנט די ערשטע צייט
זיין א באלעבאָסטע. איז געקומען דאָ איהר מאמע, דאָ וואָלפֿ-
סאָנ'ס מוטער די אלמנה, און ביי ביידען איז אָנגעגאנגען אַ
שטילער קאמף, ביידע מאמעס האָבען געוואָלט זיך ארויסווייזען
אלץ ניצליכער פאר זייערע יונגע קינדער.

וואָלפֿסאָנ'ס מאמע, אלס א וואויל-געלערענטע פֿרוי פון
דער היים, האָט איהר געלערענט כשרות. דערפאר האָט לילי'ס
מוטער, אלס רייכערע, איהר געלערענט ווי אזוי צו מאַכען פֿער-
שיעדענע מאכלים, אין וואָס די אלמנה איז שוין ניט געווען אַזוי
בעהאווענט. האָט עס איהר שטארק פֿערדראָסען און זי האָט איהר
דערפאר אויסגעלערענט ווי אזוי צו בראָטען א הערינג אין פֿו-
טער, פון וואָס לילי'ס מוטער, אלס רייכערע, האָט פון אזא אַרי-
מען מאכל ניט געוואוסט. איז לילי'ס מוטער געוואָרען אייפֿער-
זיכטיג אויף דעם געבראָטענעם הערינג און האָט איהר טאָכטער
גענומען לערנען, ווי אזוי צו פֿרעגלען סאָס. האָט וואָלפֿסאָנ'ס
מוטער, די שוויגער, זי געלערענט ווי אזוי מען דארף זיין א
כשר'ע אידישע טאָכטער...

אזוי איז אָנגעגאנגען א שטילער אבער גענוג פֿערביסע-
נער קאמפֿ צווישען די צוויי מוטערס. לילי'ס מוטער האָט זיך
אלץ געראכט, אז די שוויגער די אלמנה קויפט זיך איין ביי איהר
טאָכטער און נעהמט זי ביסלעכווייז פון איהר אוועק, און דער
אלמנה האָט זיך אלץ געראכט, אז וויפֿיעל זי טהוט ניט פאר
איהר שנור איז וועניג, און לילי איז צו איהר צו קאלט...

שפעטער האָט לילי דערפֿיהלט, דאָס וואָס יעדע יונגע וויי-
בעל דערפֿיהלט א פֿאַר מאָנאט נאָך דער חתונה... האָט זיך וויע-
דער אָנגעהויבען א קאמפֿ ביי די מוטערס מיט די פֿערשיעדע-
נע סגולות, וואָס ביידע אלס געניטע געווינערנס האָבען פֿער-
מעגט לרוב.

דערפאר אבער, אז עס איז געקומען די צייט און לילי האָט

גענומען געהן צו קינד און עס האָט איהר אָנגעכאפט שווערע וועהען, איז די אלמנה ווי אויפגעלעבט געוואָרען. וועהרענד ליל'ס מוטער האָט געבראכט א נזירס מיט א דאָקטאר, איז די שוויגער גלייך אוועקגעלאָפֿען אויפ'ן בית־עולם צום מאן.

געקומען אין א פאָר שעה ארום פון בית־עולם מיט א גע־שוואָלען געזיכט, האָט זי דערהערט, אז דער שנור איז שוין בע־סער און באלד, באלד...

און ווירקליך האָט זיך פון ליל'ס צימער דערהערט א גע־שריי פון א ניי־געבוירען בעשעפענישעל... דאָס האָט לילי גע־בוירען א טאָכטעריל...

— איך האָב באלד געוואוסט, האָט די אלמנה זיך געווענדט מיט א שטאָלצע מינע צו איהר מחותנת'טע, ליל'ס מוטער — איך האָב באלד געוואוסט, אז „ער“ וועט דאָרטען ניט שוויי־גען... איך האָב איהם אזוי פיעל געבעטען: וועלוועלע, האָב איך גע'טענה'ט, דיין חיים'עלס ווייבעלע געהט שווער צו קינד, מיה זיך דאָרטען פאר איהר. וואָס דען, ער וועט זיך דאָרט ניט מי־הען?

ליל'ס מוטער האָט זי אָנגעקוקט ווי מיט שפּאַט: געהערט אזא מין יחוס — א מאן אויפ'ן בית־עולם! ... מיט וואָס זי נעהמט זיך דאָס איבער! איהר מאן זאָל בעסער לעבען מיט איהר צוזאמען, און בכלל גלויבט זי ניט, אז טויטע קענען עפעס העל־פען.

אבער פון דעסטוועגען, אז די אלמנה האָט איהר געהען אויפ'ן בית־עולם גענומען צו ערנסט און אלעמען געדולט א קאָפּ, אז נאָר זי האָט געראטעוועט די שנור, האָט ליל'ס מוטער פערדראָסען, וואָס יענע נעהמט זיך איבער און עס האָט איהר באַנג געטהאָן וואָס זי זעלבסט האָט דאָ אויפ'ן בית־עולם ניט קיין גואל... איהרע עלטערען ליגען ערגעץ אין יוראָפּ און איהר מאן זאָל לעבען ביז הונדערט און צוואנציג יאָהר...

אז לילי איז אראב פון קימפעט האָט ערשט די אלמנה זיך
 צו איהר צוגעשארט.
 — איך, טאָכטערקע, און דערנאָכדעם מיין מאן דאָרטען
 האָב דיר אָבגעבעטען...
 לילי, וועלכע איז ווי דער שטייגער פון פיעל ראדיקאל־
 געשטימטע, נאָך דער חתונה געוואָרען אבערגלויביש, האָט
 ווירקליך די זאך גענומען ערנסט און האָט געקוקט אויף איהר,
 שוויגער ווי מען קוקט אויף א לעבענס רעטערין.

דאָס קינד איז געווען א שוואַכס און א ציטריגס, עס פלעגט
 זעהר אָפט קראַנק ווערען און דעמאָלט איז די שוויגער געווען
 פערטאָראַמט:

וועה איז מיר, דאָס קינד האָט הייז, אַט לויף איך אריבער
 אויפ'ן בית־עולם, צו איהם דאָרטען.
 האָט אָבער לילי'ס מוטער ערפאָהרען פון א זעהר גוטער
 „שפרעכערין“ און ווי דאָס קינד פלעגט הייז בעקומען, פלעגט זי
 גלייך כאַפּען א טיכעל, אוועקלויפּען צו דער שפרעכערין און
 אַבשפרעכען אן עין־הרע...

די יונגע מוטער האָט כלומרשט געלאַכט, אבער אין האַר־
 צען איז זי צופריעדען געווען.
 שפעטער פלעגען זיך ביידע מוטערס בעגעגענען ביים
 קינד'ס וויעגעלע.

— איך האָב איהר אָבגעשפּראַכען אן עין־הרע! — מעל־
 דעט מיט גדלות לילי'ס מוטער...
 — ווייס איך וואָס, — איז מבטל די אלמנה, — איך בין
 צוויי שעה אָבגעלעגען אויף זיין קבר...
 — איך ווייס נאָך ניט וואָס האָט געהאַלפּען — מיין עין
 הרע אָבשפרעכען, צי אייער בעטען אויפ'ן בית־עולם... — גיט
 לילי'ס מוטער א שטאָך.
 — איהר ווייסט ניט! — צינדט זיך אָן די אלמנה, —

אוראי האָט מיין מאן דאָרטען מעהר „פול“, ווי אייער שפרעכער-
 רין, מסתמא א גוטע בלאָפערקע... דאָ אין אמעריקא זיינען
 הפנים דאָ רעכטע שפרעכערקעס?...

צינדט זיך אָן לייל'ס מוטער און רעדט שוין אויף א הויז-
 כען קול:

— מיר ווייסען ניט ווער אייערער איז געווען...

אבער דאָ מישט זיך אריין דער ראדיקאל וואָלפסאָהן אליין
 און מאכט שלום:

— זיי זיינען ביידע גוט... אבי דאָס קינד איז געזונד...

אבער די צוויי באַבעס קוקען זיך אָן איינע די אנדערע מיט
 שנאה און מען ווערט אויף א לענגערע צייט ברוגז...

די געשטארבענע.

פערלמאן, אן אינטעליגענטער יונגערמאן, האָט קוים דער-
ווארט, אז זיין איינציג קינד, א אינגעלע, זאָל ווערען אלט דריי
יאָהר און ער זאָל קענען אויסגעפינען זיינע פעהיגקייטען. אין
הויז ביי איהם האָבען זיך געפונען אלערליי קלאסיקער, אבער
אלס א רוסישער אינטעליגענט האָט ער מעהר אכטונג אָבעגע-
בען די רוסישע: פּוּשקין, לערמאָנטאָוו און נעקראָסאָוו איז ביי
איהם ניט אראָב פון טיש. אז דאָס דריי יעהריגע קינד, מישא,
פּלעגט זיי נעהמען בלעטערען, פלעגט פערלמאן האָבען גרויס
נחת, פונקט ווי זיין טאטע האָט אמאָל פון איהם נחת געהאט.
ווען ער, נאָך אלס קינד, האָט געבלעטערט אויפ'ן טיש דעם סדור
און נאָכגעמאכט ווי גרויסע אידען דאוונען: א נוס-נום! ...
פערלמאן האָט אבער מיט'ן קינדס בלעטערען אליין זיך ניט
בעגנוגענט. ער האָט, ניט האָבענדיג קיין געדולד ביז דאָס קינד
וועט עלטער ווערען, שוין אָנגעהויבען ערציהען איהם ליטערא-
ריש. האָט איהם געוויזען אויף די ערשטע בלעטער די בילדער
און מיט איהם גע'חזר'ט די נעמען פון די דיכטער:

— ווער איז דאָס?

— פּוּשקין! — האָט דאָס קינד נאָך ניט געקענט אויסרע-

דען שארף.

— יא, מיין קינד, פּוּשקין.

— און ווער איז דער מיט דער סאָבליע ביי'ן זייט?

— מיט דער סאבדיע ביי'ן זייט איז דערמאָנטאָוו.

— לערמאָנטאָוו! — האָט פערלמאן איהם פערריכט.

— און דער מיט דעם בערדעלע?

— דאָס איז נעטראסאָוו...

— ריכטיג, נעקראסאָוו! — פלעגט זיך פערלמאן ענטציר-
קען און צורופען די יונגע מוטער, זאָל זי, הייסט עס, אויך נחת
האָבען.

— הערסט, בערטא, ער קען זיי שוין אלע...

און בערטא, א יונג חנ'עוודיגע מוטער, פלעגט דאָס קינד
נעהמען צו זיך, גלעטען עס און בעשיטען דאָס ראָזעווע פנימ'על
מיט קושען און פלעגט איהם בענשען:

— הלואי זאָלסטו מיר זיין א פושקין!

אז דאָס קינד איז געוואָרען אלט פיער יאָהר, האָט שוין
פערלמאן מיט איהם איינגעלערענט צו עטליכע סטראָפּען פון
יעדען פון די דריי דיכטער. פושקין'ס האָט ער געקענט „פטיטש-
קא באָזשא“, לערמאָנטאָוו'ס — „בעליעט פארום“ און פון
נעקראסאָוו — דאָס אמת'ע: „אָ, וואָלאָגא, וואָלאָגא...“

און ווי באלד ער האָט געהאט זייערע ווערטער אין מייל-
כעל ביי איהם, האָט דער קליינער מישא דערפיהלט א נויטווענד-
דיגקייט צו וויסען ווער זיינען דאָס די דאָזיגע זונדערבארע
לייט, וואָס רעדען עפעס ניט ווי אלע מענשען, נאָר צום גראַם
און אזוי ווי מיט א ניגון, און ער האָט איינמאָל, בעטראכטענ-
דיג זייערע בילדער, איינע נאָך די אנדערע, געווענדט זיך צום
טאָטען, אויסשטעלענדיג זיינע אויגעלעך מיט א געבעט:

— טאָטע, וואו וואוינט פושקין?...

— פושקין, מיין קינד, איז שוין געשטאָרבען...

האָט זיך דאָס קינד שטארק דאָס הארץ דערפון ניט אָבגע-
געסען און ווייטער געפרעגט:

— און וואו וואוינט לערמאָנטאָף?

— לערמאָנטאָף איז שוין אויך געשטאָרבען...

— לערמאָנטאָף אויך? — האָט זיך דאָס קינד שוין אבי-

סעל פערוואונדערט. אבער באלד האָט ער זיך בערוהיגט און זיך
נאָכגעפרעגט אויף נעקראסאָוו'ן.

— און וואו וואוינט נעקראסאָוו?

— נעקראסאָוו, מיין קינד, איז שוין אויף געשטאָרבען...

דאָס קינד האָט געגעבען א פאטש מיט די הענטעלעך און אויסגערופען פערוואונדערט:

— אלע געשטאָרבען!

און די זאך איז איהם אזוי געפעלען געוואָרען, אז ער האָט זיך צולאכט מיט א קלינגענדען געלעכטער.

דאָס האָט שוין דעם טאטען בעליידיגט און ער האָט איהם גע'מוסר'ט:

— מען טאָר נישט לאכען, מיין קינד, זיי זיינען געווען גרויסע מענשען...

— טאָ פאר וואָס זשע זיינען זיי געשטאָרבען? — האָט דאָס קינד, שוין ערנסט ווערענדיג געפרעגט.

אָבער דערויף האָט דער געבילדעטער טאטע קיין גענויען ענטפער איהם נישט געקענט געבען און ער האָט עפעס אויס-געטראכט א מאָדנעם תירוץ, אבי דעם קינד צו פערענטפערען זיין נאָרישע קשיא...

אָבער זייט דאן האָט שוין מישא קיינמאָל נישט נאָכגעפרעגט אויף א דיכטער. ער האָט שוין געוואוסט, אז ווי באלד אז דער טאטע ווייזט איהם א בילד פון אזא סאָרט מאן, איז ער געוויס א געשטאָרבענער.

און ווען דער טאטע, זייענדיג אביסעל נאָציאָנאַל געשטימט, האָט איהם אין א קורצער צייט ארום געוויזען דאָס באלד פון א בעקאנטען אידישען דיכטער, האָט מישא איהם בעטראכט און איז געוועזען זיכער, אז ער איז שוין לאנג, לאנג געשטאָר-בען.

אָבער מיט'ן דאָזיגען אידישען דיכטער איז פערלמאן גע-ווען פערזענליך בעקאנט. ער האָט שוין אפילו געהאט די זכיה צו באַרגען איהם עטליכע רובעל, ווען יענער איז געווען צופעליג פערענגט... דערפאר האָט ער דעם דאָזיגען דיכטער איינגעלאדען צו זיך אהיים.

— איך וועל אייך בעקענען מיט מיין מישקא, א זעלטען קינד! ער ווייס פון אייך. איך האב איהם געצייגט אייער בילד...

דער דיכטער האט זיך דערפיהלט דערהויבען וואס ער איז פאפולער אפילו ביי קינדער און ער האט דערפאר די איינלאז דונג אָנגענומען.

אריינקומענדיג צו פערלמאנ'ען אין הויז, האט ער נאך דעם ווי ער איז פארגעשטעלט געוואָרען פאר דער יונגער מר טער, געפרעגט אויף זיין קליינעם פערעהערעל:

— וואו איז ער, מיין צוקינפטיגער לעזער?...

די מוטער האט זיך צולאכט און געענטפערט:

— ער לאָזט אייך פון מויל ניט ארויס. אייער ליערעל, וואס מיר האָבען איהם אויסגעלערענט, איז איהם זעהר געפעלען.

דער דיכטער האט געשטראהלט פאר הנאה, וואס ער האט ערפאלג ביי דעם קליינעם מישא. ער האט געפונען פאר פאסיג צו מאכען א ווייץ:

— ווייזט אויס, אז דער קליינער איז א מבין...

דערווייל האט דער פאָטער פון צווייטען צימער געבראכט צו פיהרען מישא'ן און זיך פאַרבערייט פאַרצושטעלען:

— דו ווייסט, מישא, ווער דאָס איז?

מישא האט געקוקט אויפ'ן פרעמדען מיט פערוואונדערונג און שרעק און ניט געקענט ענטפערען.

— נו, ווער איז ער? — האט שוין די מוטער איהם גע-פאַרשט...

דאָס קינד האט זיך אָנגעשטרענגט צו דערמאָנען, וואו האט ער דעם דאָזיגען מאַדנעם מענשען ערגעץ געזעהן...

— נו, דערמאָהן זיך, מיין קינד...

— ווייז איהם דאָס בילד... — האט די מוטער גערא-טהען.

פערלמאן האט ארויסגענומען פון ביכער-שאפקע דעם דיכ-

טער'ס בוך, אויפגעמאכט און געווויען זיין אינגעלע.

— נו...

דאָס קינד האָט זיך איינגעקוקט אין בילד, נאָכדעם אויפ'ן
דיכטער אליין און איז אָבגעשפרונגען מיט א געוווין.
— וואָס איז, מיין קינד? — האָט די מוטער זיך געלאָזען
צו איהם.

— איך האָב מורא... — האָט דאָס קינד אויסגעכליפעט.

— פאר וועמען?

— פאר איהם! — האָט דאָס קינד, מורא האָבענדיג אויפ-
צוהויבען די אויגען, אָנגעווויען מיט'ן הענטעלע אויפ'ן דיכ-
טער...

— נאָריש אינגעל, וואָס האָסטו מורא, ער איז זעהר א
נוטער מענטש...

— יא... אבער ער איז דאָך געשטאָרבען...

— ווער האָט דאָס דיר געזאָגט? — האָבען די עלטערן
געלאַכט.

— אלע זיינען דאָך געשטאָרבען, פושקין, לערמאָנטאָוו,
געקראַסאָוו...

— אָבער ער לעבט נאָך, מיין קינד — האָט דער פאָטער
און די מוטער איהם בערוהיגט.

— יא, מישא, איך לעב נאָך — האָט דער דיכטער פון
זיין זייט איהם פערזיכערט, אז ער לעבט...

דאָס קינד אָבער האָט זיך געוואַקעלט: זאָל ער עס גלויב-
ען?

און נאָך אלע פערזיכערונגען, אז דאָס איז א לעבעדיגער,
האָט ער אלץ געקוקט מיט שרעק אויפ'ן דיכטער, ווי מען קוקט
אויף איינעם, וואָס קומט פון יענער וועלט.

דאָס קינד האָט געוואוסט נאָר איינס: אויב עס איז א דיכ-
טער, איז ער געשטאָרבען...

„די עלעגיע“.

..אין יענער צייט, מיינע קאלעגען, האָבען מיר צוויי אונז-
גליקען געטראָפּען. עס איז ביי מיר געשטאָרבען איינער פון מיינע
נאָהענטסטע און בעסטע פריינד. איך בין ארומגענאנגען מיט
א פערוויינט הארץ און האָט ניט געקענט צו קיין זאך נעהמען
זיך. מיין שטימונג איז געוואָרען געדריקטער פון טאָג צו טאָג.
איך האָב געהאט איין פאָדערונג: וויינען און שרייבען עלער-
גילען... איז אבער דאָס צווייטע אונגליק וואָס מיר האָט אין דער
זעלבער צייט פאסירט געווען א צוגאָב צום ערשטען. איך האָב
גראד אין דער זעלבער צייט פערלאָרען מיין שטעלע אין דער
צייטונג, וואו איך בין געווען א פאָר יאָהר א מיטארבייטער און
מיט דעם געהאלט זיך ווי עס איז דורכגעלעבט צוזאמען מיט
מיין קליינער פאמיליע. די צייטונג איז געווען א שטרענג
ערנסטע און ווען איך פערליר ניט מיין שטעל וואָלט איך די אלע
עלעגיען, וואָס איך האָב אין דער זעלבער צייט וועגען מיין
פריינד געשריבען, געקענט דאָרט פערעפענטליכען און יוצא זיין
אנשטאָט אנדערע ארטיקלען: דער טויט איז פאר יענער צייטונג
געווען פון די פאסענדרסטע טעמען: איהר רעדאקטאָר און דאָס
רוב איהרע מיטארבייטער זיינען געווען זקנים און דאָס טעמע
פון טויט האָבען זיי זעהר גרינג פערשטאנען און זאגאר אכגע-
שעצט...

אָבער ווי באלד איך האָב דאָרט די שטעל פערלאָרען האָב
איך די עלעגיען געהאלטען ביי זיך אין טאָש. מיין לאַגע סיי
גייסטיג און סיי מאטעריעל איז געוואָרען פון טאָג צו טאָג שווער-
רער און שווערער, ווייל „עטנלאסען“ פון דער „טויטער“ צייט-

טונג בין איך געוואָרען פֿלוצים, אָנהויב וואָך, און די אדמיניס־
טראציע, וועלכע איז אויך געווען האלב טויט, האָט אפילו נים
געהאלטען פאר איהר חוב צו בעפרידיגען מיך פאר א צוויי
וואָכען געהאלט, ווי עס טוען מאַכע פרינציפאלען מיט זייערע
אָנגעשטעלטע אין אנדערע, נים ליטעראַרישע, בראַנזשעס...

אָבער אויב דאָס ערשטע אונגליק — דער טויט פון מיין
פריינד איז געווען א פערפאלענע זאך, און מיינע טרערען און
עלעניען האָבען איהם שוין נים געקענט לעבעדיג מאַכען, איז
אָבער דערפאר דאָס צווייטע אומגליק: דאָס פערלירען פון מיין
שטעלע געלינדערט געוואָרען אין א וואָך ארום. איך האָב נעמליך
אין א וואָך שפעטער בעקומען א נייע שטעלע אין אן אנדער
צייטונג. אָבער צום אונגליק איז די נייע צייטונג געווען א לוי־
טער הומאַריסטישע. א חוש פאר הומאַר האָב איך אפילו שטענ־
דיג געהאט, אָבער אין דער דאָזיגער צייט, ווען דאָס געזיכט
פון מיין זעליגען פריינד האָט מיר געשוועבט נאָך־אָנאָד פאר
די אויגען און מיך בעגלייט פון גאס ביז'ן בעט, פון בעט ביז'ן
גאס — אין דער דאָזיגער צייט, מיט א האַרץ געפאקט מיט
שטימונגען, פאסערנע בלוז פאר'ן טויט, האָב איך בשום אופן
נים געקאָנט אנשרייבען קיין שום הומאַריסטישע צייל... עס איז
נים געבאָנען. עס האָט די פערדער בשום אופן נים געקענט
ארויספיהרען קיין איין וויציגע פראַזע אויפ'ן פאַפיער...

און דאָ שיקט מען מיר שילוחים פון דער הומאַריסטישער
רעדאקציע: שנעלער א וויציגען ארטיקעל איבער'ן דורכפאל פון
דעם קאָנרעסמען...

מיין בעסטער יונגער פריינד ליעגט און פוילט אין דר'ערד
און דאָ געה וויצעל זיך איבער'ן פאל פון עפּים א דעפוטאטעל!...
די גאנצע מעשה ריהרט מיך אפילו נים אָן דאָס אויבערשטע
פון הויט, בפרט דאָס אינערליכסטע פון האַרץ.

אָבער וואָס טהוט מען נים צוליבע שפּייזען א פאמיליע. איך
פרוב מיך: איינמאָל — עס געהט נים, צוויי מאָל — עס געהט

ניט! — דאָס האַרץ איז פאַרוויינט און דער קאָפּ איז פול מיט געדאַנקען וועגען טויט. אַך, דעם טויט, וואָלט אײַך אזוי שעהן געקענט איצט בעזיגען, בעשרייבען, בעוויינען, בעפוצען מיט די שעהנסטע ווערטער און פראזען!

אַבער וויצלען זיך איבער עפעס א נארישען דעפוטאַט, וואָס איז דורכגעפאלען ווער ווייס צוליעב וועלכען אונבעדיי-טענדען צופאַל — ווי שווער!

ניין, אײַך קען ניט שרייבען...

שרייבען, שרייב אײַך יא — אַבער א נייע עלעגיע אויף מיין זעליגען פריינד... יעדעס וואָרט איז טרערען און בלוט...! מען שיקט א צווייטען שליח:

— שנעלער די הומאַרעסקע!... דער רעדאַקטאָר איז אוי-סער זיך...

— באלד, באלד!... פערזיכער אײַך...

דער שליח געהט אוועק... אײַך פרוב מיך ווידער עפעס צו וויצלען וועגען אונגליקליכען דעפוטאַט — עס געהט ניט. אײַך שרייב אנשטאַט דעם אָן א נייע עלעגיע אויף מיין געליעבטען זעליגען פריינד...

ענדליך איז דער רעדאַקטאָר אליין געקומען:
— גולן! איהר קוילעט דאָך מיר אָהן א מעסער! האָט ער געדונערט.

אײַך האָב מיך שטארק דערשראָקען, בין צוטומעלט געוואָ-רען און האָב פאַר פערוויררונג אויסגערופען:

— אײַך האָב שוין פערטיג!

— טאָ גיט אהער! איז דער רעדאַקטאָר נאָך אלץ זון

כעס ניט אַבגעגאנגען...

אײַך האָב צוטומעלטערהייט ארויסגענומען פון קעשענע אן „עלעגיע“ אויף דעם טויט פון מיין פריינד און האָב גענומען פאַרלעזען:

„דיינע אויגען, וואָס האָבען מיט פייער געשאַסען, זיינען שוין אויסגעלאָשען“...

דער רעדאקטאָר האָט אויסגעשאַסען מיט א געלעכטער און האָט גלייך בעמערקט:

— גראַסאַרטיג... ווייטער...

— דיינע לאַקען, וואָס זיינען ווי גאָלד-לאַקיג געווען און האָבען געפינקעלט אויף דיין שעהנעם קאָפּ...

— האַ-האַ-חאָ! — אונאיבערטערפליך! איז דער רעדאקטאָר אין גרעסערע התפעלות אריין!

„און דיין האַרץ וואָס האָט געשלאָגען מיט ליעבע פאר דיין פאַלק איז אייז-קאלט געוואָרען“...

דער רעדאקטאָר האָט זיך שוין מעהר ניט געקענט איינ-האַלטען און האָט קלאַפּענדיג מיר אין די פלייצעס און קאטשענדיג זיך פאר געלעכטער, גערעדט:

— אי, איהר קענט דאָך זעהר וואויל! איהר מאכט דאָך פון איהם גוט חוזק — אַט דאָס האָב איך געמיינט... מען דער-קענט איהם דאָ ווי אן אבגעשוּנדענעם...

און אַבלעזענדיג איהם די עלעניע איז דער רעדאקטאָר גע-וועל פון ענטציקונג און בענייסטערונג:

— א אַזעלונגענע הומאַרעסקע האָב איך שוין לאנג ניט געהאט אין מיין ווייז-בלאט! — האָט ער מיר געדריקט די האַנד...

אז דער רעדאקטאָר איז א גליקליכער מיט מיין עלעניע ארויס, בין איך געבליבען זיצען ווי פערשטיינערט. איך בין גע-ווען זיכער, אז ער האָט פון מיר חוזק געמאכט. אבער שטעלט זיך פאַר, אז די דאָזיגע עלעניע איז אַבגעדרוקט געוואָרען אין דער צייטונג האָבען די זעלביגע און נאָך גרעסערע התפעלות ארויסגעוויזען די לעזער. מענשען גאנץ אונבעקאנטע האָבען מיר געדריקט די הענד:

— אזא הומאָרעסקע האָבען מיר שוין לאנג ניט געלייענט...
 דער דעפוטאַט „לעבט“ אין איהר מיט זיין יעדע ביינרעל...
 אט אזוי האָב איד מיט אן עלעגיע אויף א געשטאָרבענעם
 פריינד מיר קונה שם געווען אלס דער בעסטער הומאָריסט
 אין סאטיריקער און בין געוואָרען געקרוינט אין דער דאָזיגער
 צייטונג אלס דער „סטאר“ פון הומאָר...

נױטיגע ווערטער.

אין עטליכע טעג ארום, אז ביינוש האָט זיך שוין אויסגע-
רוהט ביי זיין שוואַגער, וועלכער האָט איהם אראָבגענומען פון
שיף און איז געקומען צו זיך, איז ער געוואָרען אביסעל שטיי-
פער, ער האָט דערזעהן, אז דאָ איז אמעריקא זיינען זיי אויך
מענשען, האָבען רחמנות, האלטען פון קרובה'שאפט, און בכלל
איז אומעטום איין וועלט! אפילו די קארטאָפֿעל, וואָס די שווע-
גערין האָט לכבוד איהם שוין א פאָר מאָל געקאכט, זיינען אויך
די זעלבע ווי אין דער היים. אז ער האָט וועגען דעם אויסגע-
דריקט זיין פֿערוואַנדערונג, האָט איהם דער שוואַגער, וועלכער
האָט שוין געוואוסט די געשיכטע פון אמעריקא, ערקלערט:

— נאָר איינער, קארטאָפֿעל שטאמט דאָך פון אמעריקא,

אין אמעריקא האָט מען עס ענטדעקט.

דאן האָט ביינוש, וועלענדיג ווייזען, אז ער ווייס אויך

עפעס פון זאכען, איבערגעפרעגט:

— טאָקע דער אייגענער קאַלאַמבוס?

איינס נאָר איז ביינוש'ען געווען פֿריקע: די שפראך.

— אזא מין שפראך האָב איך קיינמאָל נישט געהערט,

האָט ער זיך געקלאָגט אויף ענגליש. איך האָב שוין געהערט
מאַלאַראַסיש און פּויליש און ליטוויש און אפילו ציגיינע-
ריש און טאַטעריש, נאָר אזא ווילד לשון, ווי ביי אייך, איז מיר
קיינמאָל נישט אויסגעקומען צו הערען.

וועגען אויסלערנען זיך דאָס דאָזיגע ווילדע לשון האָט ער

גאַרניט גע'חלום'ט.

— דאָס איז נישט פאר מינע יאָהרען און נישט פאר מוין

קאָפּ!

נישט מעהר, אז די 16-יעהריגע בעסי, די פלימעניצע זיין נע, וואָס איז שוין צוויי יאָהר אין לאַנד, געהט שוין אין סקוהל און רעדט ענגליש, באלד בעסער ווי אידיש, אז זי זאָל זיין א גוט מיידעל און איהם אויסלערנען די נויטיגע ווערטער, וואָס א מענש מוז האָבען, וואָלט ער איהר פֿיין בעראַנסט.

בעסי איז שוין א האַלבע אמעריקאנערין, און ווען ניט דאָס פיקאנטע בינטעל „בריעה“, וואָס דרוקט זיך אלע טאָג אין „פאָרווערטס“ און וואָס זי לעזט עס יעדען טאָג, וואָלט זי שוין אינגאנצען אן אמעריקאנערין געוואָרען, — בעסי איז א לעבעדיגע מיידעל, פון פעטער דעם „גרינהארן“ חזק׳ט זי אפילו אַב אונטער די אויגען, דאָך אין האַרצען האָט זי איהם לייעב, זי געדענקט נאָך איהם פון אייראָפּא, ווען ער פלעגט מיט זיין ווייב, דער מוהמען, קומען צו זיי אלע שבת אויף טהיי און עס פלעגט זיין אזוי פרעהליך. זיין בקשה זאָגט זי איהם ניט אַב. זי ווייס נאָך ניט וועלכע ווערטער זיינען פאר איהם נויטיג:

— לאָוו איז לייעב האָבען! — פאנגט זי אָן די ערשטע לעקציע.

— אזוינע ווערטער ברויך איך ניט, — לאכט בינוש פון זיין נאָרישער פלימעניצע, — דו פערטייטש מיר ווערטער, וואָס קומען צוניץ, פערשטעהסט? אַט, למשל, ווי הייסט אויף ענגליש בולבע?

— פאָטייטאָס!

— פאָטייטעס, פאָטייטעס! — חזר׳ט בינוש און מאכט א מינע פון א חדר-אינגעל.

— אפשר ווילט איהר וויסען אויף ענגליש — די זון — סאָן! — שפּרינגט בעסי ארויס מיט א נייעם וואָרט.

— אזא וואָרט קאָן שוין ניט שאַדען, האָטש דארפֿען דאָרף איך נויטיגערע ווערטער: למשל, ווי הייסט אויף ענגליש שוואַרצער ברויט?

— בלעק־ברעד!

— בלעק־ברעד! בלעק־ברעד! — חזר׳ט בינוש.

— איצמער, בעסינסקע, — בעט זיך בינוש, — זאג מיר,
ווי הייסט אויף אייער לשון א ווייב.
— א ווייב.

— אזא גרינג וואָרט, פונקט כמעט ווי אידיש. א שווערע
זאך און א גרינג וואָרט, מאכט ער שוין א וויצעל. אין דער-
היים איז בינוש געווען א שטארקער וויצען-זאָגער און עס טהוט
איהם הנאה, וואָס דאָ אין דער פרעמד האָט זיך איהם ווידער
עס איינגעגעבן.

די שוועגערין, וואָס איז אבער דערביי געווען, האָט מיט
א בייזען שמייכל איהם געשטערט זיין צופרידענהייט:
— דאָ, בינוש, טאָר מען אויף א ווייב קיין קרום וואָרט
ניט זאָגען.

בינוש'ן איז שוין דער ווייץ ניט איינגעגאנגען, און ער האָט
זיך פאַרגענומען, ביז ער וועט ניט קלאָר ווערען אין אמערי-
קאנער מנהגים, זאָל ער קיין וויצען ניט מאכען.

די לעקציע איז איבערגעריסען געוואָרען, אבער מיט די
פאָר ווערטער איז ער געווען צופרידען. אין אבענד האָט ער
געשריבען אהיים א קארטעל, וואו ער האָט מודיע געווען, אז ער
לערנט זיך ביי זיין פלימעניצע ענגליש רעדען און ער קען שוין
כמעט אלע נויטיגע ווערטער...

זיי האבען מורא.

עס איז געווען ארום עלף פאר מיטאג.
אין שאפ איז די ארבייט אָנגעגאנגען אין איחר פולען גאנג.
די פּאַרליירי, א הויכע שלאנקע איטאַליענערין מיט א נערווע-
זען אויסדרוק אין די שווארצע קלוגע אויגען, האָט ארויסגעגע-
בען א בעפעהל אויף א העפליכען אבער שטרענגען אופן. דער
צושניידער, א מאן אין די מיטעלע יאָהרען, איז ווי אימער גע-
שטאַנען איינגעבויגען איבער א שטיק מאטעריע און עס גע-
שניטען אויף פערשיעדענע טהיילען. דער דיזיינער האָט פער-
טיעפט עפעס געצייכענט און אלע וויילע ארויסגעשטעקט די
צונג, ווי ער וואָלט וועלען כאפען דעם אמת'ן סטייל, וואָס
זאָל מאכען דעם געהעריגען „היט“... די פיער און צוואנציג אר-
בייטער מיידלעך זיינען געשטאַנען ביי פיגורען מיט פולע
מיילער מיט שפילקעס און האָבען בעהעפט די צושניטענע
חלקים פון די סתורות און זיך זעלטען אָבגעקעהרט פון דער אר-
בייט, סיידען ווען דרויסען, אויף דער רוישענדיגער סטריט, האָט
אן אויטאָמאָביל א צו שטארקען שאָס געטהאָן מיט דעם בעג-
זין.

אין דער דאָזיגער צייט איז אריין אין שאפ א יונגע שלאג-
קע מיידעל מיט בלאָהע אויגען און מיט גאָלדענע האָר, וועלכע
האָבען אביסעל פרעך, אביסעל חנ'עוודיג ארויסגעקוקט פון אונ-
טער'ן שעהנעם סטיילישען העט. זי איז צוגעגאנגען צו דער פאָר-
ליירי און געזאָגט:

— איך האָב געלעזען אין פייפער, אז איהר דארפט אן אר-
בייטערין.

די פאָרליידי האָט זי אָנגעקוקט מיט אויספאָרשענדיגע בליקען און ניט בלייבענדיג צופריעדען מיט דעם צו פרעכען אנהייב צוג און אויסזעהן פון דער אריינקומענדער מיידעל, האָט זי גע-ענטפערט:

— מען דארף יא. אבער...

און האָט ווידער זי אָנגעקוקט.

די אריינקומענדע האָט א שמיכעל געטהאָן און געווארט אויף אן ערקלעהרונג... די פאָרליידי האָט זי ווידער בעטראכט און זיך אָנגערופען:

— ווארום אזוי שפעט... ארבייט זוכען קומט מען אין דער פריה, איידער די ארבייט הויכט זיך אָן.

— איך האָב מיר פערשלאָפּען — האָט דאָס מיידעל נאָך פרייער געשמייכעלט און אָנגעקוקט דרייט די פאָרליידי און ווי מיט א בעהאלטענער פעראכטונג אין בליק...

— פערשלאָפּען! ... הם... האָט די פאָרליידי צוריק גע-שמייכעלט, אבער מיט בייזקייט און פאָרוואורף — וואָס זייט איינער, א פרינצעסין? אן ארבייטער-מיידעל טאָר ניט פערשלאָ-פען... איבעריגענס, געהט אריין אין אַפּים צום באָס... — שוין געווען... האָט דאָס מיידעל געענטפערט און ווידער געשמייכעלט.

— וואָס האָט ער געזאָגט? — האָט די פאָרליידי זי אנהייב געקוקט נאָך שטרענגער.

— ער האָט געהייסען מיר געבען ארבייט...

די פאָרליידי האָט א דריק געטהאָן מיט די אקסלען און אָהן ווערטער אָנגעוויזען דער נייער ארבייטערין א פלאץ צו ארבייטען...

די איבעריגע ארבייטערנס האָבען אויף א ווילע אויפגע-הערט צו ארבייטען און אָנגעקוקט מיט נייגעריגקייט די נייע אָנגעקומענע. די שעהנע, בלאַסע ראָזע האָט איינער געוואָלט זא-

גען, אז זי זאל מאכען איהר פלאץ לעבען איהר. אבער צוליב דעם פולען מויל מיט די שפילקעס, וואָס זי האָט געהאט, האָט זי בלוזן מיט די אויגען איהר געוואונקען.

די נייע אָנגעקומענע האָט דעם וואונק פערשטאַנען און זי האָט נאָכדעם ווי זי האָט אויסגעטהאָן און אויפגעהאנגען איהר מאנטעל און העט, זיך אוועקגעשטעלט נעבען ראָזע'ן... די שטונדע ביז „לאַנטש“ איז אריבער. דער שאפֿצייגער האָט אויסגעקלונגען 12.

די מיידלעך האָבען אלע ווי איינע אוועקגעלעגט די ארבייט און זיך געלאָזט צום ארויסגאנג.

ראָזע איז געבליעבען מיט דער נייער.

— איהר געהט ניט עסען קיין לאַנטש? — האָט די נייע איהר גוטמוטהיג געפרעגט.

— איך האָב מיטגענומען פון צוהויז — האָט ראָזע גע'ענטפערט.

— קומט ארויס! — האָט די נייע זי איינגעלאדען — איהר האָט דען אזוי לייעב דעם שאפ, אז איהר מוזט אויך דאָ עסען? קומט מיט מיר, איך וועל אייך טריטען...

— איהר מיר? — האָט זיך ראָזע ווי פערוואונדערט און דערשראָקען צוזאמען. — וואָס זייט איהר אזא גביר'טע...

— א גביר'טע... — האָט זיך דאָס מיידעל צולאכט — צי וואָס א גביר'טע... איך האָב ביי זיך געלד וויפיעל איך ברויך...

— טאָ וואָס זשע געהט איהר ארבייטען? ... — האָט ראָזע נאָך מעהר פערוואונדערט געפרעגט...

— ס'איז מיר אומעטיג צו בלייבען א טאָג אליין...

— אומעטיג? — האָט ראָזע שוין ארויסגעהענדיג מיט דער מיידעל געפרעגט.

— יא, אומעטיג... איך האָב מורא אליין צו בלייבען...

און איהר געזיכט האָט אָנגענומען א שרעקענדיגען אויס'דרוק.

אָבער באלד האָט זי זיך פּערכאָפּט און געזאָגט:
 — איך מאַך פון אייך „פּאָן“... ס'איז מיר ניט אומעמיג
 און איך האָב ניט קיין מורא... איך האָב ליעב צו ארבייטען...
 יעדער מענש דארף ארבייטען, ווי מיינט איהר? ... ווי רופט
 מען אייך? — האָט זי פּלוצלונג געענדערט איהר טאָן.
 — ראָזע — האָט די בלאַסע ארבייטערין געענטפערט.
 — און מין נאָמען איז „בייב“...
 — בייב! — האָט ראָזא זיך פּערוואונדערט.
 — יא, אזוי רופען זיי מיך.
 — ווער?

— מיינע פריינד... אויך מיינע שוועסטער און ברידער...
 — בייב! — האָט ראָזע געלאכט — א קינדערשער נאָ-
 מען...

— א קינדערשער — האָב בייב צוריק געלאכט — גע-
 וויס, איך בין דאָך נאָך גאָר א קינד... איך ווייס נאָך גאָר
 נישט... גאָרנישט...

אריינקומענדיג אין פּול-געפּאָקטען „לאַנטש רום“ האָט ראָ-
 זע מיט בייב'ן זיך קוים דערשלאָגען צו א פּלאץ. די קעלנערין איז
 צו זיי צוגענאנגען און געפרעגט, וואָס זיי פּערלאנגען. ראָזא
 האָט בעשטעלט א סענדוויטש מיט קאָפּע.

— נאָ-נאָ! — האָט זיך בייבי אָנגעבייזערט — נעהם א
 בעסערע זאך... איך טריט דיר... איך גלייך דיר... נעהם א בע-
 סערע זאך...

די קעלנערין האָט געשמייכעלט און פּערשטעהענדיג, אז
 זי וועט דאָ כאַפּען א „טיפּ“ האָט זי גענוי אויסגעפּאַרשט וואָס
 צו בריינגען.

ראָזע האָט זיך ביים עסען געיאָגט און אלץ צוגעטריעבען
 בייב'ען.

— שוין באלד אריבער די האַלבע שעה! גיכער.

אָבער בייב האָט געשמייכעלט.

— האָב ניט קיין מורא... נישט זיך וואָס צו זאָגען... מיר וועלען נאָך געהמען אַ ווייטע יאָר.

— אַה, ניין, דער באָס וועט מיך אַבזאָגען... ער האָט ניט ליעב, אז מען פערשפעטיגט.

— און איך האָב פאר איהם קיין מורא ניט! — האָט בייב געשמויכעלט — ערשטענס קען איך אויסקומען אָהן זיין שאפ...

— און צווייטענס — האָט בייב געשטאמעלט און זיך אַבגעהאקט.

ראָזע האָט זיך פּעראינטערעסירט און געפרעגט:

— און וואָס „צווייטענס“?

— צווייטענס איז גאָר נישט... איך האָב אַ שפּאַס גע- מאַכט... ענטשולדיג מיר, איך האָב אַמאָל ליעב אַ שפּאַס צו מאַכען...

— איהר זייט אַ פרעהליכע — האָט ראָזע איהר אָנגעקוקט און איהר מקנא געווען.

— אַ פרעהליכע? געוויס — האָט בייב בעשטעטיגט — און אַמאָל ווערט מיר מאָדנע אומעטיג... איך קריגע מורא פאר אלץ... אפילו פאר זאכען, אין מיטען טאָג, און דערפאר געה איך אין שאפ... איך האָב ליעב די מיידלאך וואָס ארבייטען... איך האָב אויף זיי רחמנות... קום, ראָזע, געהמען אַ וואָס, איך וויל מיט דיר ריידען... איך האָב דיר עפעס ליעב געקראָגען... דו ביזט אזוי בלאַס... פארוואָס פארבסטו זיך ניט... ווילסט אביי- סעלע גוטען פיינט... איך וועל דיר געבען. איך האָב...

ראָזע האָט איהר געדאנקט:

— צו וואָס זאָל איך מיך פארבען? פאר'ן באָס?

— פארוואָס ניט פאר'ן באָס?... — האָט בייב געלאַכט — מיינסט, אז דער באָס האָט ניט ליעב קיין שעהנע מיידלאך?... עס זיינען פאראיבער אַ צווייידריי טעג. די מיידלאך האָ- בען געארבייט ווי שטענדיג. דאָך האָט זיך געפיהלט, אז אין

שאפ איז עפעס פרייער געוואָרען, די ארבייט לייכטער און די דיסציפלין איז געבראַכען. אלע האָבען עס געוואוסט, געפיהלט און ניט פערשטאַנען. און אפשר איז די אורזאכע בייבס אָנגע-קומען?

ווער איז די דאָזיגע בייב, די שלאנקע, בלאַנדע מיידעל מיט די בלאָהע אויגען, וואָס קוקען דאָ אזוי מילד, לאגאדנע, ווי א קינד, וואָס האָט אויף עפעס חרטה, און דאָ אזוי פרעך און מוטטיג מיט א סוד אויף די ליפען. וואָס, ווען זי זאָל איהם ארויסזאָגען הויך קען ער אָנמאכען א גאנצען גערודער אין שאפ.

אין שאפ האָט מען קיינמאָל ניט געטאַרט רעדען און בייב זינגט... זי זינגט „עוורי באדי רואינג איט“ און מאכט צו מיט די הענט, ווי זי וואָלט זיך געפונען אויף א וואַדעוויל סטידיוז. און אָט הערט זי אויף גאָר צו ארבייטען, זעצט זיך אוועק, פער-ווארפט דעם קאַפּ איבער'ן שטול, פערווארפט א פוס אויף א פוס און פערטראכט זיך...

— בייב, דאָ איז א שאפ! — לויפט צו איהר צו די פאָר-ליידי...

— אה, פארדען מי... — כאפט זיך בייב אויף — איך האָב מיר פערגעסען...

— טאָ פערגעס זיך ניט... איך וועל זאָגען דעם באָס און ער וועט דיר געבען די סעק...

— די סעק!... אַלל-דרייט! איך קען מיר בענעהן...

די מיידלעך האָבען זי אָנגעקוקט און מקנא געווען, די בלאָ-סע ראָזע האָט מיט א פולען מויל שפילקעס קוים זיך איינגע-האלטען פון צו שמייכלען. נאָר אינערליך האָט זי אָנגעקוואַלען פון בייב'ען...

— א פרייע נשמה! — האָט זי געטראכט.

עס זיינען אוועק נאָך עטליכע טעג. בייב איז שוין א פאָר

מאָל געקומען צעהן אזויגער, אנשטאָט אכט... די פאָרליידי איז געלאָפֿען צום באָס אין אָפֿיס.

— מען מוז זי דאָך ארויסטרייבען! — האָט זי גע-שריען.

דער באָס איז עטוואָס בלאַס געוואָרען און ווי געבעטען זיך:

— זאָל זי נאָך בלייבען, עס פעהלען ארבייטער... און בייב איז געבליעבען און וויעדער געהאנדעלט אין שאַפּ, אזוי ווי עס איז איהר געפעלען.

ענדליך איז די פאָרליידי פון געדולד ארויס:

י — אָדער זי זאָל אוועקנעהן אָדער איה?

דער באָס איז מיט ניט זיכערע טריט אריין אין שאַפּ...

— וואָס איז מיט דיר, יאָנג לייד? — האָט ער זי גע-

פרעגט, ניט אריינקוקענדיג איהר אין די אויגען.

— וואָס מיינט איהר? — האָט בייב זיך אָנגעצונדען.

— איהר מייז... די פאָרליידי, זי קלאָגט זיך... איהר בעט

צו זיין אנשטענדיג... דאָ איז אַ שאַפּ... אין אַ שאַפּ מוז מען זיין אנשטענדיג...

און ער איז ארויס.

די מיידלעך זיינען געבליבען פֿערוואונדערט. זיי האָבען גאָר ניט געוואוסט ביז אהער, אז זיי האָבען אזא גוטען באָס. ווירקליך, אַ פיינער מענש... ער זאָגט איהר ניט אָפּ... אַ באָס קען, הייסט עס, אויך אמאָל זיין אַ פיינער מאַן... עס איז נאנץ שעהן פון זיין זייט...

און אין שאַפּ איז די דיסציפלין נאָך מעהר געבראַכען גע-וואָרען.

בלויז די בלאַסע ראָזע, וועלכע האָט שוין אַ דאנק בייב'ס מתנה, געהאט ראָזעווע בעקלאך, האָט זיך עפעס אנגעשטוי-סען...

— בייב — האָט זי ביים לאַנטש איהר שטיל געפרעגט —
 בייב, פארוואָס איז דער באַס צו דיר אזוי גוט?...
 — ער האָט מורא... — האָט בייב א שמיכלעל געטהאָן...
 — מורא?... פארוואָס? — האָט ראָזא זיך פערוואונדערט...
 דערט...

— ביזט א נארעלע... האסט ניט פערשטאַנען? ביזט
 נאָך אזא קינד... אָך, ווי די פארכ פאסט דיר... ער האָט מורא,
 ווייל ער האָט געהאט מיט מיר א „גוט־טיים“ אמאָל... ער האָט מיך
 דערקענט... האָט ער מורא... פערשטעהסט?... מיר האָבען ביי-
 בע מורא... איך צו בלייבען אליין בייטאָג און ער — איך זאָל
 ניט אויסזאָגען... ער איז א נאָר, ראָזע, א גרויסער נאָר... איך
 בין טאָקי א זינדיגע, אבער איך האָב נאָך גענוג יושר... איך
 וועל ניט אויסזאָגען, אפילו אז ער וועט מיר הייסען געהן... איך
 קען מאכען א לעבען אָהן שאפ... די גאנצע זאך, וואָס איך האָב
 מורא צו בלייבען בייטאָג אליין...
 ראָזא האָט זי אָנגעקוקט און האָט אויך מורא געקראָנען...

די מובה.

עס איז געווען א מילדער הערבסט טאג, די זונן האָט שוין געהאַלטען ביי'ן פארגעהן און האָט געוועקט אין די הערצער באנגע און זינגענדיגע געפיהלען. אהרן אפרת, א מאן פון א יאָהר דרייסיג, האָט נאָר וואָס געענדיגט זיין ארבייט אין אַפּים און האָט זיך געפיהלט זעהר אנגענעהם, וואָס ער האָט נאָך אזוי פיעל פרייע שטונדען ביז שלאָפּען געהן. איהם האָט זיך געוואָלט זעהן פריינד, בעקאנטע און סתם מענשען. ער איז אריין אין דעם היימישען רעסטאָראַן, אבער דאָרט איז גראדע געווען האלב לעער און די ביסעל מענשען וואָס האָבען זיך דאָרט געפונען, זיינען געווען ווילד פרעמדע. ער האָט אויף גיך אָכגענעטען אַ ליכטען סאפער און איז וויעדער ארויס אויף דער פריי-ער וועלט...

ער האָט געמאכט א הונדערט טריט אָהן א ציעל און איז געבליעבען שטעהען ביי א קאָרנער. ניט וויסענדיג וואוהין צו געהן און וואָס פאַרצונעהמען. ער האָט זיך דערמאָהנט, אז ער האָט ניט קיין סיגארעטען און ער איז צוגעגאנגען צום דערבייר איגען סטענד. די פארקויפערין וואָס איז געזעסען אינווייניג איז צום גליק געווען א שעהן יונג מיידעל. ער האָט איהר אבי-זיכטליך געגעבען א פינף דאָלאַר ביל, כדי ער זאָל ניט דארף פען גלייך אוועקגעהן און געבעטען רעשט.

— עס איז א גוטער, א גוטער! — האָט ער געשמיי-כעלט, זעהענדיג, ווי דאָס מיידעל בעטראכט צו פיעל דעם ביל.
— יא, איך ווייס... האָט זי צוריק געשמיכעלט. און האָט איהם ארויסגעגעבען רעשט.

ער האָט געוואָלט פערבינדען א געשפרעד. האָט זיך ניט געקלעפט, האָט ער געבעטען א גלאַז סאַדע וואַסער. דאן האָט ער ארויסגעקריעגען פון מיידעל נאָך איין פראגע:

— פאר דריי סענט? ...

— פאר דריי... האָט ער געענטפערט.

ער האָט אָנגערונקען אביסעל פון גלאַז, אוועקגעשטעלט און ווידער געפרופט פערבינדען א געשפרעד:

— פון וואָס פאר א לאַנד זייט איהר?

— געבוירען דאָ...

— אָ. דאָ געבוירען! זעהר שעהן! האָט זיך אפרת ענט-

ציקט, ניט וויסענדיג אליין פאר וואָס. ער האָט געוואָלט נאָך עפעס רעדען, אבער עס איז ניט געווען וועגען וואָס. ער האָט געוואָרפען א בליק אויף די פייפערס וואָס זיינען געווען אויס-געלעגט ביי די ביידע זייטען פון סטענדר און האָט געזוכט צווישען זיי דאָס וואָס ער דארף.

די אלע פייפערס זיינען איהם געווען אונאינטערעסאנט.

אבער ער האָט דאָך איינס געקויפט און זיך געזעגענט מיט דער מיידעל.

אוועקגעהענדיג אויף עטליכע טריט ווייטער איז איהם די

צייטונג געוואָרען שווער, ער האָט זי אראָפגעלאָזט אויף דר'ער...

— העי, מיסטער! — האָט איהם נאָכגעיאָגט אן עלטערע

אידענע — איהר האָט פארלוירען אייער פייפער.

— איך דאנק אייך זעהר! זעהר פריינדליך פון אייער

זייט.

ער האָט זיך איינגעבויען, אויפגעהויבען די צייטונג און

זיך געלאָזט ווייטער געהן.

— מאַדנע אומעטיג! — האָט ער צו זיך אליין א מור-

מעל געטהאָן און אָבשטעלענדיג זיך ביי אן אנדער קאָרנער וואו

עס איז דורכגעפאָהרען א קאַר, האָט ער וואונק געטהאָן צום קאָנ-

דוקטאָר. די קאר האָט זיך אָבגעשטעלט. ער איז אריין אינער וועניג. די קאר איז געווען ענג געפאקט און דאָס האָט איהם הנאה געטהאָן. ער האָט זיך געוואָלט פערמישען מיט א סך מענשען, אפשר וועט עס זיין א סגולה צו דער לאַנגווייליגקייט. ביי א צווייטען מאָל אבשטעלען זיך האָט זיך די קאר א טרייסעל געטהאָן, אפרת, וועלכער איז געשטאַנען אין דער מיט ניט אָנהאלטענדיג זיך אָן עפעס, איז ארויפגעפאלען אויפ'ן שוים פון א יונגער לייד. ער האָט זיך דערשראָקען, געווארט אויף א שטיקעל סקאנדאל, אבער די לייד האָט פריינדליך געשמייכלט און האָט עס אָנגענומען פאר א ווייץ...

— א גאנץ פינע פרוי! — האָט ער א טראכט געטהאָן און האָט זיך דערפיהלט ווי דערוואַרעמט.

די קאר איז אריינגעפאָהרען אין א רייכער רוישענדער סטריט. עס איז שוין געווען אבענד. די עלעקטרישע לאַמפּען און אנדערע בעלייכטונגען זיינען שוין געווען אין פולען גלאנץ. פייערען האָבען געטאַנצט פון די פענסטער, דעכער און אפילו פון איבער די דעכער. אפרת האָט בעשלאָסען דאָ אויף דער סטריט אראָבצוגעהן.

ער האָט אָנגעדריקט דאָס „קנעפעל“, עס האָט א קלונג געטהאָן און די קאר האָט זיך אָבגעשטעלט ספעציעל פאר אפרת'ן...

ער איז אראָב מיט א מינע פון איינעם, וואָס האָט אין דער דאָזיגער סטריט זעהר וויכטיגעס צו טהאָן. ער האָט געמאכט עטליכע שריט און איז פערמישט געוואָרען צווישען עולם... אָבער ערשט דאָ צווישען עולם, וועלכער האָט זיך גע- צויגען אין רייהען צו א געוויסען ציעל, האָט ער זיך דערפיהלט איינזאמער ווי ערגעץ אנדערש, וואו עס איז שטיל.

ער האָט זיך ביסלעכווייז אבגעטהיילט פון עולם און איז געקומען אין א לידיגער, שטילער, האלב דונקעלער גאס. אָבער דאָ האָט ער דערפיהלט דעם אומעט טיעפער און

שארפער. עס איז דורכגעגאנגען א פאָאר'ל. די „זי“ האָט גע-
רעדט, גערעדט און דער „ער“ האָט אויפּמערקזאם געהערט.
אפרת האָט זיי נאָכגעפּאָלגט מיט די בליקען ביז וואנען זיי זיי-
נען פערשוואונדען.

ער האָט זיך געלאָזט ווייטער און ווייטער. פארבייגעהענ-
דיג א דראָג סטאָר האָט ער זיך איינגעקוקט אינעווייניג צו עס
איז דא א זייגער. יא, עס איז דאָ! דער זייגער איז שוין אכט.
ביז צוועלף האָט ער נאָך פיער שטונדען. וואָס טהוט מען אין
די דאָזיגע פיער שטונדען?

אפשר וועט ער אריבערגעהן צו ליבעקינד. ליבעקינד איז
נאָר אן אלטער בעקאנטער, כמעט א יוגענד־חבר און זיין וויי-
בעל איז אזא פיינע. ער האָט זי נאָך געקענט אלס מיין על.

און פאר אפרת'ן האָט פאָרגעשוועבט א בלאַנדער קאָפּ,
צוויי בלאָהע אויגען און א רונד געזיכט מיט א גוטען ליבענען
שמייעל אויף צוויי פולע, בלוטיגע ליפען.

עס איז פונקט די צייט. אָט די קאר בריינגט איהם צו זיי.
העי, קאָנדוקטאָר, סטאפּ!

און אפרת איז שוין געזעסען אין קאר און געהאט פאר זיך
א ציעל: צו ליבעקינד'ען.

ער האָט אָנגעקלונגען און געווארט. עס האָבען זיך פון
אינווייניג געהערט טריט נאָך טריט. דאָס איז זי? דאָס איז
זי. די טהיר האָט זיך פון אינעווייניג געעפענט.

— אפרת! א גאסט! — האָט איהם דער פריינד גע-
דריקט די האַנד.

אפרת האָט זיך דערפיהלט טיעף געריהרט. ער האָט פריהער
געוואוסט, אז ער וועט זיין א גאסט און אומזיסט האָט ער זיך
ארוםגעשלעפט אויף קארס און סטרימען.

ער איז אריין אינעווייניג אין גאסט־צימער. עני, דאָס יונג-
גע ווייבעל, האָט זיך שטארק דערפרעהט:

— אפרת, פארוואס זעהט מען אייך ניט?

זי האָט איהם דערלאנגט ביידע העגד.

— מען איז שטארק, שטארק פערנומען! — האָט אפרת

מיט א יום-טוב'דיגער מינע זיך פערענטפערט...

— יא, יא, מיר האָבען געהערט — האָט עני מיטגעפיהלט.

איהר ארבייט אין אן אָפּיס. אָבער דאָך, אמאָל כאפט מען זיך

אריין. אהר זייט דאָך דאָ אזוי איינזאם...

— א, ניין! — האָט זיך אפרת פערטהיידעגט. איינזאם

ניט! איך האָב דאָ פריינד, בעקאנטע... דוקא ניט איינזאם, עס

הייסט ווי אמאָל... א מאָדערנער מענש איז איינזאם צווישען

פריינד.

— אך, די מאָדערנע מענשען! — האָט עני געשמיכעלט —

איך בין שוין אין גאנצען ארויס פון דעם לאַגער. בין געוואָרען

אן אלטמאָדישע...

און זי האָט א שמיכעל געטהאָן. ווי זי וואָלט מיט'ן שמיי-

כל געוואָלט אבליקענען איהרע אייגענע ווערטער.

אפרת האָט זיך דערפיהלט היימיש און גוט. זי איז געזע-

סען די גאנצע צייט נעבען איהם, אָפט איהם אָנגענומען פאר

דער האנד. געפוצט איהם דאָס קנעפעל פון ראָק און אָבנע-

שטויבט דעם אַש פון סיגארעט, וואָס ער האָט נאכלעסיג אראָב-

געלאָזט אויפ'ן וועסטעל.

עס איז געגאנגען א שעה נאָך א שעה. זאָל ער שוין אוועק-

געהן?

אך! — האָט ער הויך אויסגעשפראָכען זיין געדאנק —

עס ווילט זיך גאָר ניט אוועקגעהן.

— נו, וואס דארפט איהר אוועקגעהן? — האָט עני ווי

מוטערליך זיך געווענדעט צו איהם. — מיר זיצען אלע מאָל

שפעט. ווייסט איהר גאָר וואָס — האָט זי זיך פלוצלונג גע-

כאפט — בלייבט ביי אונז נעכטיגען. מיר האָבען א פרייען צי-

מער פאר א גאסט.

— געוויס, אפרת. בלייבט דאָ נעכטיגען, ווארום ניט? —
האַט אויף ליעבקינד פאַרגעשלאָגען אויפריכטיג. אזוי לאַנג
ניט געווען. איהר וועט אויפשטעהן מאַרגען פריה, אכטרינקען
טהעע און אוועקגעהן אין אַפּים.

ווירקליך א זעלטענע אידעע. אפרת האָט אָבער אָנפאנגט
זי ניט אָנגענומען. וואָס הייסט — ער האָט דען ניט קיין איי-
גענעם צימער? און נאָך וואָס פאר א צימער — מיט דריי
פענסטער צום פראָנט. אבער דאָס צימערלי, וואָס איז פריי ביי
ליעבקינד'ן איז אויף ניט קיין שלעכטס. עני האָט איהם פערזי-
כערט, אז ער וועט שלאָפען ווי א גראַף...

—האַסט פאר איהם א קאָלדרע? — האָט ליעבקינד ווי
פאטערליך-פערזאָרגט געפרעגט.

— געוויס. אפילו צוויי, נארעלע! וואָס הייסט? — האָט
זיך עני אָנגעכאפט.

אפרת האָט געפיהלט דאנקבארקייט צו די דאָזיגע עני, וואָס
זי איז אזוי פריינדליך צו איהם. און אפשר איז דאָס מעהר
ווי פריינדשאפט?...

ניין. דאָס טאָר ער ניט טראכטען. זעהט ער דען ניט, ווי
ליעב זי האָט ליעבקינד'ן. ער איז זעהר ליעבענסווירדיג כאַטש
די נאָז זיינע איז אביסעל צו קורץ. ער האָט אמאָל געהערט, צי
געלעזען, אז א פרוי האָט ניט ליעב א מאן מיט א קורצען נאָז.
ער, אפרת, האָט געוויס א שעהנערע נאָז, א מעהר מענליכע.
אבער עס געהט דען אין דער נאָז? האָט ער פון זיך אליין
געלאכט. מין גאָט! עס איז דאָך אזוי גוט צו בלייבען דאָ, ליע-
גען אויף דעם געלעגער, וואָס די ליעבע עני האָט געמאכט.
געוויס בלייבט ער דאָ נעכטיגען.

דאָס געלעגער איז ווירקליך געווען ערהאבען. אפרת האָט
זיך געפיהלט, ווי ער איז נייע-געבוירען.
ער האָט שוין געוואָלט פערדרעהען די געז און זיך איבער-

דעקען. אבער ער האט דערהערט א שטיל קלאפען אין טיר:
— קען מען אריין?

אך, ס'איז עני... אפרת האט פערווירט אויסגעשריען:

— יא עני, מען קען.

זי איז אריין מיט א שמייכל און שטעהענדיג ביז'ן טיר,

געפרעגט:

— איז אייך ניט הארט?...?

— אך, אין געגענטהייט...

— נו, טו שלאפט געזונד.

— איהר אויך דאס זעלבע.

ער האט אבער דערפיהלט, אז ער מוז איהר דריקען די

האנד....

— גיט די האנד! — האט ער ארויסגעצויגען זיין האנד

פון דער קאלדרע.

זי איז צוגעגאנגען און האט איהם מיט א ליעבען שמיי-

כל דערלאנגט די האנד.

— נו, איך דאנק אייך! — געהט שלאפען.

זי איז אבער געשטאנען און געשמייכלט.

— געהט, געהט! — האט ער פריינדליך זי געטריע-

בען — ליעבקינד קען נאך אייפערזיכטיג ווערען.

— א, ניין! — האט זי געלאכט — ליעבקינד האט מיר

אליין געשיקט פרעגען אייך צו איז אייך גוט צו שלאפען...

— אך. דאס האט ער אליין געשיקט — האט זיך אפרת

ווי בעלידיגט — איך דאנק איהם.

זי האט זיך געקליעבען ארויסצוגעהן, אבער עס איז געווען

קענטיג, אז זי האט נאך עפעס צו טהאן און איז ניט ענטשלא-

סען.

אפרת האט עס אבער פערשטאנען. געוויס, זי האט איהם

ליעב. ער קען איצט אויסנוצען די געלעגנהייט. אך, ווי ריי-

צענד זי איז:

— עני! איהר זייט איצט אזוי הערליך!
 — א, איך דאנק אייך!
 — קומט צו נעהענטער! שעהמט זיך ניט...
 זי איז צוגעגאנגען.
 — נעוויס! איך שעהם מיך ניט.
 — בויגט זיך אָן. איך וויל אייך א קוש טהאָן אין שטער
 רען — האָט ער גערעדט ווי פון היץ.
 זי האָט זיך אָנגעבויגען און ווי פערשעהמט געפליסן
 טערט:
 — איהר מענט אין די ליפען אויך...
 — ווי הייסט איך מעג — און ליעבקינד...
 — ליעבקינד? ... ליעבקינד האָט מיר אליין געשיקט אייך
 געבען א קוש... ער האָט אייך אזוי ליעב...
 אפרת האָט אָכגעלאָזט איהר קאָפּ, א מאָדנעם שמייכל
 געטהאָן פון דער דאָזיגער זאָנדערבארער פריינדליכקייט און
 מיט א נעמאכמען שטאָלץ געזאָגט:
 — א, איך דאנק אייך ביידען. איהר זייט אזוי גוט צו
 מיר. ווירקליך! ... איך וועל קומען אָפט צו אייך...
 און פיהלענדיג זיך נאָך אלץ בעליידיגט, האָט ער פלוצלונג
 אויסגעשריען:
 — אד, מיין גאָט! איך האָב דאָך אייך גאָר פערנעסען צו
 דערצעהלען. איך געה דאָך אין א פאָר וואָכען ארום חתונה האָ-
 בען...
 — ווירקליך! — האָט זיך עני אָנגעכאפט — פארוואָס
 האָט איהר עס ניט דערצעהלט גלייך? ליעבקינד! — האָט זי
 פלוצלונג גענומען רופען: ליעבקינד!
 ליעבקינד איז אריין אין צימערל.
 — ער געהט דאָך חתונה האָבען! — האָט זי מיט פרייד
 געמעלדעט.
 — פארוואָס האָסטו עס ניט דערצעהלט פריהער? —

האָט ליַעבקינד פאַרווירפּע געמאַכט...

— ווייס איך... — האָט אַפּרע געשטאַמעלט — איך האלט דאָס נישט פאַר וויכטיג... איבעריגענס, איך האָב פּערגעסען גראַד...

— אזוינס פּערגעסען! — האָט ליַעבקינד פּראָטעסטירט — ביזט טאַקי אַ זאַנדערבארער מענש... אבי איך האָב געמיינט, אז דו האָסט אין לעבען גאָר נישט און ס'האָט מיר זעהר וועה געטהאָן... אויב אזוי, שלאָף געזונט און קום אַ צווייטען מאל מיט דער כללה...

— נישט אַנדערש מיט דער כללה! — האָט עני שוועסטערליך געפאָדערט — זי איז אַ בלאַנדינקע צי אַ ברונעמקע?
— אן עכטע ברונעמקע! — האָט ליַעבקינד געשמייכלעלט — איך „גלייך“ נישט קיין בלאַנדינע.

— הערסט אויפ'ן שעהנעם מענשען — ער גלייכט נישט קיין בלאַנדינע! — האָט עני זיך געמאַכט ברוגז — פון דעסט וועגען מיר אַ קוש טהאָן אין שטערן האָט ער געוואָלט... מיר וועלען זיך שוין מאָרגען אפּרעכענען מיט אייך. דערוויילע שלאָפט געזונט... און אַ לאַכענדיגע האָט זי מיט ליַעבקינד'ן פּערלאָזט דאָס צימערלי.

אַפּרע איז געבליעבען אליין, אויסגעלאָשען דאָס ליכט און בלייבענדיג אין דער פינסטער האָט ער גענומען טראכטען וועגן אַ ברונעמקע מיידעל, וואָס ער וועט מוזען געפינען, כדי נישט צו בלייבען קיין נאָר ביי ליַעבקינד'ן מיט זיין בלאַנדער ווייבעל...

דער אונפעחיגער כלל-טהוער.

— און איה, מיינע פריינד, — האָט אָנגעהויבען מיט זיין גוטמוטהיגען שמייכעל מר. פרידמאן, א מאן ארום פיערציג יאָהר, מיט כאַראַקטעריסטישע קנייטשען ארום די גרויסע שוואַרצע אויגען — איה, מיינע פריינד, האָב כלל-טהועריי ניט ליעב און איה ווייך עס אויס ווי א פעסט. איה האָב מיר אמאָל נאָך אלס אינגעל אָבגעבריהט און זייט דעמאָלט ווייס איה דעם גאנצען סוד און ווען איה הער וועגען כלל-טהוער און וועגען צדקה חברות, וועלכע ווערען אזוי געריהמט, — שמייכעל איה צו און טראכט זיך: איה קען אייך אלע!

איה בין נאָך דאן געווען אין דער היים אין א קליין שטעטל-טעל אין ליטא. דאָס גאנצע שטעטלע איז בעשטאָנען פון א פאָר הונדערט פאמיליעס, אבער חברות האָט זי פערמאָגט פיעל: כמעט א חברה אויף א משפחה... און דאָס רוב פון די חברות זיינען געגרינדעט געוואָרען אויסצוהעלפען די שטארק געפאלע-נע לייט פון שטעטלע, וועלכע האָבען געדארפט אָנקומען צו היילף. אזוינע זיינען אבער קיין סך ניט געווען און די עטליכע, וואָס זיינען יא געווען האָבען שטענדיג געליטען דחקות און גוים און די אלע חברות האָט זיי געהאַלפּען, ווי א טויטען באַנקעס... איז ביי איינעם פון די אַרימע קראַנק געוואָרען א קינד צי אן אנדער מיטגליעד און דער מאן, צי אמאָל דאָס ווייב פלעגט קומען צום גבאי פון בקור חולים, פלעגט דער גבאי פרעגען, ווי א דאָקטאר אויף דער קראַנקהייט און אויב עס איז געווען א טיפּוס פלעגט ער זאָגען, אז טיפּוס געהערט צו דער חברה לנת-הצדק... טאָמער איז דאָס געווען סקארלאַנטין האָט ער געהייסען

געהען צו דער חברה „רופא חולים“ און אויב עס איז געווען אַ
לונגען ענטצינדונג האָט ער אָנגעשיקט צו רחל לאה דער שפרע-
כערקע:

— שפרעכט אב עין הרע און עס וועט איבערגעהן...

און אַט אזוי פלעגט יעדער גבאי פון דער חברה אויספרע-
גען די קראנקהייט, שאַקלען מיט'ן קאַפּ און שטארק בעדויע-
רען ארויסווייזענדיג דערמיט זיין גוטערציגקייט, אבער העל-
פען האָט קיינער פון די גבאים נישט געקענט און אלץ צולעב
דעם, וואָס ווערליג די תקנות פון דער חברה געהערט די קראנק-
הייט צו „לינת הצדק“ און דער גבאי פון לינת הצדק ווייזט אויף
פערקעהרט אז א „טיפאָזנעם“ חולה דארף שטיצען דער בקור
חולים. און דער גבאי פון בקור חולים פרעגט ווידער אויס
גענוי די קראנקהייט און געפינט אויס, אז דאָס איז א געוועהנ-
ליכע פערקיהלונג און זי זאָל פאר'ן שלאָף נעהמען „פראַשקעס“
צום שוויצען...

— וואו זאָל איך נעהמען געלד אויף די פראַשקעס ? —
קלאַנט זיך דער בעטער אָדער די בעטערין...

— פראַשקעס... הם.. פראַשקעס ? — פערטראכט זיך דער
גבאי — פרובט אריבערגעהן צו דער חברה אַרימע קינדער-
טאָרינס...

— ווי קומט עס צו קינדעטאָרינס — עס איז מיין על-
טערע מיידעל... גאָט איז מיט אייך — קלאַנט זיך דער אַרימער
פאָטער, צי די אַרימע מוטער...

— נו, דעריבער איז וואָס ? וואָס איז שייך איינס צו
ס'אנדערע... א מיידעל טאָר דען נישט בעקומען קיין הילף פון
דער חברה אַרימע קינדעטאָרינס... זי וועט דאָך אמאָל חתונה
האַבען... צפּעס האָבען מיר דאָך א חברה „הכנסת כלל“... וואָס
הייסט ? מען וועט נישט לאָזען א אידישע טאָכטער פערזיצען...
זייט רוהיג...

אט אזוי און עהנליך צו דעם האָבען די נבאים בעהאנדעלט
די עטליכע אַרימע פאמיליען, וואָס פלענען דארפֿען אַנקומען צו
די דאָזיגע חברות...

אין יענע צייט, מיינע פריינד, — האָט מר. פריעדמאן
שמיכלענדיג פאַרטגעזעצט — בין איך געווען אלט ארום פיער-
צעהן יאָהר, אבער אזוי ווי איך בין געווען א געוויקסיגער און
ביכלעך האָב איך געלייענט און שוין געווען ערנסטער און זיך
ניט נע'חבר'ט מיט די צולאָזענע אינגלעך, האָבען מיר די שטאָד-
טישע משכילים, יונגע בחורים, צווישען אכטצעהן און צוויי
און צוואנציג יאָהר, אריינגענומען אין זייער „מיטע“, ווי מען
דריקט זיך אויס, און איינמאַל ווען עס איז געווען א
יקרות - יאָהר, זיינען צוגעקומען א פאַר אַרימע משפחות
אין שטערטעל, האָבען די דאָזיגע בחורים זיך ארום-
געזעהן, אז אזוי ווי די אלטע חברות זיינען שוין אָבעלעכט
און ליגען אין די הענד פון פאַנאַטיקער און פראָצענטניקעס,
זאָלען מיר, די יונגע, די נייע, די לעזער פון „המליץ“ און פון
„פאַלקס-בלאט“ מאכען אַ חברה אויף נייע יסודות און אשטאט
אידען מיט בערד, זאָלען האָבען די דעה טאקע מיר אליין...
און כדי אונזער חברה זאָל געקרוינט ווערען מיט ערפאָלג,
זיינען מיר געווען גענוג דיפלאַמאַטיש און האָבען אויך צוגע-
צויגען צוויי חברה-לייט פון די פני פון שטאָדט, איינער איז
געווען יחיאל דעם רב'ס, אַ בחור וואָס האָט זיך געהאלטען
מעשה חבר מיט די וועניגער ראדיקאלע משכילים און דעם
גביר'ס איידעם, יודעל, וואָס האָט זיך געשטופט צווישען אונז...
די צוויי האָבען געזאָלט געבען אונזער חברה פּרעסטיזש,
און ארבייטען האָבען מיר אליין ניט געדארפט...
די חברה האָבען מיר א נאָמען געגעבען „אוהבי אביונים“,
דאָס האָט בעדייט: די לעבעהאָבער פון אַרימע לייט... ווי ווייט
די לעבע צו די אַרימע לייט האָט געגרייכט ביי די איבעריגע

חברה לייט, קען איד איצט ניט בעשטימען. איד ווייס נאָר, אז דעם גביר'ס איידעם, איז דער דאָזיגער נאָמען ניט געפעהלען געוואָרען...

— למאי אהבי — האָט ער זיך געוויינקעלט...

— ווי דען? עס זאָל הייסען שונאי אביונים — די פיינד

פון אַרימע לייט? — האָט איינער געשטעלט א קלאַץ קשיא...

— דאָס וועל איד ניט זאָגען.. מען זאָל רופען שונאי-

אביונים, עס איז ניט פאסיג, — האָט זיך דער איידעם פער-
ענטפערט — איד מיינ נאָר, אז מען זאָל דאָס רופען סתם חברה
אביונים — האָט ער פאַרגעשלאָגען.

— ערשטענס — האָט איינער איבערגעשלאָגען איז חברה-

אביונים ניט על פי דיקדוק... על פי דיקדוק דארף זיין חברת
אביונים. און דערצו איז חברת אביונים דער טייטש, אז מיר,
די מאכער, זיינען די אביונים...

און דעם גביר'ס איידעם, יודעל, האָט געמוזט מסכים זיין
אויפ'ן נאָמען אהבי אביונים מיט גוואלד... אבער געפיהלט,
האָבען אייניגע פון אויז, די מעהר פסיכאָלאָגען, אז דער דאָזיגער
יונגער מאן איז מיט'ן נאָמען ניט צופריעדען... און אז קיין
שטארקער ליעבהאָבער פון אַרימע מענשען איז ער ניט, דער
דאָזיגער זיידענער יונגערמאנטשיק...

דערפאר האָבען מיר איהם צוגעווארפען א ביינדעל און
פעררייניגט איהם דערמיט, וואָס איהם האָבען מיר אויסגעקלי-
בען פאר'ן קאסיר. עס הייסט, אז דאָס געלד, וואָס אונזער חברה
וועט פערמעגען, זאָל ליגען ביי איהם און ארויסגעבען קען ער
נאָר דעמאָלט, ווען דער מזכיר, דאָס הייסט דער סעקרעטער זאָל
זיך אונטערשרייבען.

אזוי ווי איד האָב געהאט א שעהנעם כתב און א סטא-
טעטשנער בחור'ל בין איד געווען, האָט מען מיד אויסגעקלי-
בען פאר'ן מזכיר, מיט דער מאכט צו קענען שרייבען צעטליך
און דער יודעל, מוז אויף מיינע צעטליך געבען געלד דעם אביו-

וואָס וועט קומען מיט מיינעם א צעטעלע...

דער דאָזיגער אמט האָט מיך אויפגעהויבען שטארק אין מיינע אויגען און אין די אויגען פון די פאָר אַרימע משפחות, וואָס האָבען זיך געפונען אין אונזער גאס.

די ערשטע האָט פון מיין דאָזיגען אמט ערפאהרען פּעשע די שוסטערין, וואָס איהר מאן האָט זעלטען ווען געהאט אַר-בייט. און עס איז ניט געווען קיין סוד, אז זיי לעבען האלב אין הונגער מיט די קליינע קינדער זייערע... פּעשע, אלס אונזערע א נאָהענטע שכנה'טע פלעגט מיר אלע מאָל זאָגען דו און רופען מיט מיין אינגעלשען נאָמען „חיים'ל“, — פלוצים בעמערק איך ווי זי האָט געענדערט איהר גאנצע בעציהונג צו מיר. דערזע-הענדיג מיר שטעהן אויפ'ן הויף, איז זי צוגעגאנגען און וויי-שענדיג מיט'ן פארטוך די שפיץ נאָז, האָט זי זיך אָנגערופען:

— איך האָב געהערט זאָגען, אז א י ה ר זיינט געוואָר-רען א גאנצער מאכער... אז איהר ניט א צעטעלע און זיי גיבען געלד... איהר וואָלט זיך געקויפט עולם חבא ווען איהר שרייבט אַז א צעטעלע, אז זיי זאָלען מיר אויסהעלפען מיט עטליכע גילדען... איך זאָג אייך, חיים, אַז...

און וועלענדיג מעהר ווירקען אויף מיר, אָדער איהר האָט טאָקע באמת פערדריקט דאָס הארץ — זי האָט זיך צולאָזט אין א העפטיגען געוויין...

איך האָב איהר קודם געטרייסט, אז עס איז ניטאָ וואָס צו וויינען, די חברה אוהבי אביונים איז ניט גלייך צו אנדערע חברות, עס איז א חברה, וואָס גלייך, ווי מען קומט מיט'ן צע-טעלע פון דעם מזכיר, פון מיר הייסט עס, גיט מען גלייך שטיי-צע... אַט זאָל זי מוחל זיין ווארטען א וויילע, איך וועל אריינ-געהן אַנשרייבען א צעטעלע צו יודלען דעם קאסיר פון דער חברה אויף פינף גילדען... וועט זיין גוט...

איך האָב זי געלאָזען שטעהן און איך בין כהרף עין אריינ-

געלאָפּען אין שטוב, געכאַפּט זיך פאַר'ן טינט און פּעדער און
אַנגעשריבען אַ צעטעלע קורץ און שאַרף:

„להגביר המפורסם והמופלג מוהר"ר יהודא ליב נ"י!

„נא לתת להמוכו חמשה זהובים, כי אביונה גדולה היא
ואין לה במה להחיות את נפשה ואת נפשות בניה, בנותיה ובעלה
הסנדלר אשר אין לו עבדה כלל וכלל...“

אונטערגעשריבען דעם נאָמען און אוועקגעלעגט דעם „פּער-
טשאַט“, „חברת אוהבי אביונים“ בין איך שנעל אַרויסגעלאָפּען
אנטקעגען דער אַרימער פּעשען, וועלכע איז געשטאַנען אין ער-
ווארטונג און זיך אלץ געווישט די אויגען.

דערוועהנדיג מיך מיט'ן צעטעלע, האָט זי מיר אַנפאַנגס
בעראנקט מיט שטומע בליקען, באלד איז זי אבער רעדעוודיג
געוואָרען און אויך נייגעריג און געבעטען מיר, איך זאָל איהר
איבערלייענען וואָס עס שטעהט אין צעטעלע.

איך האָב ערפילט איהר בקשה און איך האָב איהר איבער-
זעצט כמעט וואָרט אין וואָרט:

„צום גרויסען גביר, צום למדן מוהר"ר יהודא ליב! איך
בעט דיר צו געבען דער דאָזיגער, וואָס ברענגט דעם דאָזיגען
כתב פינף גילדען...“

— אַי, זאָלט איהר לאנג לעבען... עס וועט זיך מיר עפענען
די אויגען... ווייטער וואָס איהר שרייבט איז מיר שוין ניט
וויכטיג... אבי פינף גילדען... אבער ער וועט אפנים געבען? —
איז זי ענדליך געוואָרען פּעסימיסטיש.

— ער מוז געבען האָב איך איהר פּערוזיכערט, איהר זעהט
דאָך, דאָ איז מײן חתימה און דער שטעמפּעל פון דער חברה.
— אויב אזוי מוז ער טאקי געבען — האָט זי מיר פאָר-
טאַקעוועט, אבער געגלויבט האָט זי נאָך אלץ ניט, דאָך האָט
זי זיך גענומען אויסווישען די לעצטע טרעהרען, ווי געזאָגט:
— אפשר וועט ער יא געבען.

מר. פרידמאַן האָט אָנגעקוקט די געזעלשאפט, פאר וועלכע

ער האט דערצעהלט און בעמערקט ווי א פאך פון זיי שמייכלען.
 — איהר שמייכלט — האט מר. פרידמאן אליין צוגע-
 שמייכלט... איהר טראכט אודאי, אז ער האט ניט געגעבען...
 האט איהר טאקי ניט געטראפען: ער האט יא געגעבען און טאקע
 די גאנצע פינף גילדען.

אבער מיין גליק וואס איך האב געהאט דער-
 פון דעם גאנצען טאג, ערשטענס וואס איך האב געטהאן
 אזא טובה מיט אן ארימע שכנה'טע און צווייטענס טאקי דער
 שטאלץ, אז מיין צעטעלע גילט — אבער מיין גליק און מיין
 שטאלץ האט לאנג ניט געדויערט. אין עטליכע טעג ארום, נאכ-
 דעם ווי איך האב א צווייטער ארימער שכנה געשריבען א צע-
 טעלע און ווידער אויף דער זעלבער ריעזיגער סומע „חמשה
 זהובים“, בין איך גערופען געווארען צו דער אסיפה, וואס אונ-
 זער חברה געהט מאכען דאנערשטאג אבענד נאך מעריב אין
 קליינעם בית-המדרש. וועגען דעם ציעל פון דער „פראוויזארי-
 שער“ פערזאמלונג האט מען מיר ניט איבערגעגעבען...

דאס הארץ אבער האט מיר געזאגט, אז פאר מיר איז דאס
 ניט צו גוטען... עס שמעקט מיט פערלירען די קרוין פון מיר.
 און אס הארץ האט מיר פערזאגט דאס ריכטיגע. אפיציעל
 האט עס געהייסען, אז אין די פריהערדיגע „וואהלען“ איז גע-
 מאכט געווארען טעותים, אין אמת'ן אבער האט יודעל דעם
 גביר'ס איידעם נישט געקענט פערטראגען, וואס צוויי מענשען
 האט ער געמוזט נישט דיר נישט מיר ארויסגעבען אין א קורצער
 צייט שטיצע... און כדי, אז ווייטער זאל מען ניט אריינפאלען
 מיט אזא ווייכהערציגען מזכיר, האט ער פארגעשלאגען, א מזכיר
 אליין צו זיין און דער קאסיר וועט זיין דער שווער-זינער, דער
 גביר...

און זיי זיינען ביידע ערוועהלט געווארען איינשטימיג. איך
 מיין דערמיט צו בעטאנען, אז אפילו איך האב מיין שטימע אויך

געגעבען, אזוי ווייט שולדיג האָב איך זיך אין יענעם אבענד געפיהלט.

די חברה האָט דערפאר עקזיסטירט א לאנגע צייט, אָבער אז איך האָב אין א יאָהר ארום נאָך מיין „ענטקרוינונג“ זיך צורעדט מיט פעשען, וועלכע איז ווידער געווען אין א גרויסער צויט און געראטהען איהר זי זאָל געהן צו דער חברה אוהבי אביונים, האָט זי א ביטערען שמייכעל געטהאָן און געענטפערט: — ערשט יענע וואָך געווען...

— נו, — בין איך נייגעריג געוואָרען.

— דער האָט מיר געשיקט צו „הכנסת כלה“... און דער גביר אליין האָט מיר געשיקט צו דער חברה „אַרימע קינדפּע-טאַרינס“...

פון דעמאָלט אָן, מיינע פריינד, מיש איך מיך ניט אין די אַלע צדקה חברות, האָב איך א פאַר גראַשען. ניב איך אליין... און מר. פרידמאן האָט א גוטמוטהיגען שמייכעל געטהאָן.

מענשען-ליעבע.

חייקעלסאן האָט געמאכט א לעבען דערפון, וואָס ער האָט געהאט א שעהנע האנדשריפט און א גוט הארץ. זיין האנדשריפט איז געווען אויסגעצייכענט — אותיות רונדע און גלאטע. זיין הארץ ווידער איז געווען א ווייכס און א גוטס. מענשען האָט ער ליעב געהאט ווי זיך אליין און אמאָל מעהר ווי זיך אליין. און אַט א דאנק דער גוטער האנדשריפט און גוט הארץ האָט ער „אונטערגעשריבען“, דאָס הייסט — זיך בעשעפטיגט מיט לי-טעראטור.

ארויסגעהענדיג אין נאס און דערזעהנדיג די מאסען צווי-שען וועלכע עס האָבען זיך ווי דער שטייגער איז, פיעל אַרימע און אונגליקליכע געפונען, איז זיין גוט הארץ גלייך געריהרט געוואָרען. און ער פלעגט גלייך אוועקלויפען א היים, אוועקזע-צען זיך ביי זיין קליין טישעל און אָנהויבען מיט זיין שעהנער האנדשריפט צו שילדערן די דאָזיגע אַרימע אונגליקליכע מענ-שען.

אָבשילדערענדיג אזוי עטליכע בייגעלעך פאפיער אויף איין זייט ווי עס האָבען געפאָדערט די „זעצער“, פלעגט ער די דאָ-זיגע בעשריבענע אונגליקען און מיטגעפיהל אוועקגעטראַגען אין דער רעדאקציע, וועלכער ריכטונג עס איז געוועזען „מענשען-ליעבע“ און ווי באלד די געפיהלען זיינען געווען עכט און האָבען דעם רעדאקטאָר געקענט ריהרען, פלעגט חייקעלסאן בעקומען זיין האַנאָראַר און אזוי ארום האָט ער געמאכט ניט קיין רייכען. אבער אן אשטענדיגען לעבען — פון „מענשען-ליעבע“...

ווער רעדט, אז חייקעלסאָן אליין פלעגט אויסקומען צו זיין ניט נאָר קיין פאסיווער צושויער פון די אלע אונגליקען און עס פלעגט איהם נאָך אויסקומען זיך אריינמישען און אליין אויך עפעס טאָן, ווי צו שענקען א פאָר גראַשען אן אַרימען פריינד, א חבֿר — דאן פלעגט ער שוין פערשרייבען מיט עטליכע בויי געלעך מעהר און אזוי ארום פלעגט ער פאר די פאָר גראַשען אבֿ-נעהמען כפֿל־כפֿלים.

איינמאָל האָט ער אין זיין קליין צימערל אריינגענומען נעכטיגען א היימלאָזען יונגען מאן און צורעדענדיג זיך מיט'ן דאָזיגען היימלאָזען האָט זיך זיין גוט און ווייך הארץ, אָנגע-פילט מיט ימים־געפיהלען און מיט מענשען־ליעבע אזוי, אז ער האָט דעם דאָזיגען אַרימען יונגען־מאן ארומגעכאפט און צוקושט זיך מיט איהם און געלאָזט רינען א טרעהר אויפ'ן גורל פון דעם יונגען מאן בפרט און פון דער אַרימער מענשהייט בכלל; ער האָט אויף מאָרגען די דאָזיגע סיטואַציע אויסגענוצט, האָט עס אָבגעשילדערט אויף א גרעסערע צאָהל בויגעלעך פאָפיער און פון דעם „קוש“ האָט ער געמאכט א גוואלדיגען „סימבאָל“, און האָט בפירוש אויסגעדריקט, אז ניט דעם אַרימען יונגען מאן האָט ער געקושט, נאָר ער האָט אין זינען געהאט די גאנצע אַרי-מע מענשהייט, — די דאָזיגע „שטעל“ איז דעם רעדאקטאר און נאָכדעם דעם פובליקום אזוי געפעלען געוואָרען, אז חייקעלסאָן האָט זיך גענומען צעהלען צווישען די גרעסטע הומאנע דיכ-טער, וואָס דאָס פאָלק פערמאָגט און מען האָט איהם געהעכערט דעם האָנאָראַר דאָפּעלט.

אַט אזוי האָט זיך עס געצויגען לאנגע יאָהרען. חייקעלסאָן האָט לייעב געהאט די מענשהייט און די מענשהייט האָט צוריק איהם לייעב געהאט און ער האָט אזוי ארום, ווי אויבען איז געשטאנען זיך געמאכט א שעהנעם אנשטענדיגען לעבען, האָט זאָגאר ברעה געהאט צו קויפֿען א הויז און אנהויבען לעבען מעהר סאָליר און באַדענהאפט.

אבער ווי זאגט דאס פאלק א ווערטעל: א מענש טראכט און גאט לאכט: גראד דאן ווען חייקעלסאן האט זיך דאָרט בע-רייט צו שרייבען א גרויס ווערק מיט דעם טיטעל „די ליעבע צום כלל“, האָט ער דערפיהלט אז עפעס איז אין זיין הארץ פאָרגעקומען אן ענדערונג און די אַרימע מענשהייט ריהרט עס שוין ניט אזוי ווי אמאָל.

ער האָט דערפיהלט, אז די מענשען מיט וועלכע ער האָט זיך אזוי געצאָצקעט הויבען איהם צו ווערען איבערדריסן. אין בעסטען אופן איז ער צו זיי גלייכגילטיג, ווי אזוי ער איז צו דעם דאָזיגען צושטאַנד געקומען איז שווער צו ווי-סען. אָבער ער האָט דערפיהלט, אז אויב דער צושטאַנד וועט זיך לאַנג ציהען איז ער קאפוט. אָהן ליעבע צו מענשען וועט ער ניט קענען עקזיסטירען.

ער האָט זיך געלאָזט אין די סאמע אַרימע ווינקלען פון שטאָרט, וואו די נויט האָט געמאכט איהר נעסט. ער האָט גע-זעהן נאקעטע קינדער שטעהענדיג ביי די שוועלען פון די טירען און האָבען געוויינט, געשריען און עפעס געבעטען. אן אנדערש מאָל, וואָלט ער פון אזא בילד געקענט מאכען עטליכע ארטיקלען און ארויסווייזען זיין מענשען-ליעבע אין פולען גלאנץ און וואָלט נתעשר געוואָרען, — איצט אָבער האָט עס איהם נישט געריהרט. ער האָט פון די אלע אַרימע ניט געקענט מאכען קיין איין ארטיקעל. „אַרימקייט איז א גאנץ געוועהנליכע זאך!“ האָט ער אָנגעהויבען פילאָזאָפירען.

אָבער פאר פילאָזאָפירען האָט ער זיך נאָך מעהר דער-שראָקען, פילאָזאָפיע ווייס ער איז ניט קיין גאנגבארע סחורה. און געהענדיג אזוי אין גאס אָהן א פונק ליעבע צו די אלע וואָס ער האָט בעגעגענט, האָט ער זיך געבייזערט און געברומט: — געהט צום טייוועל! פאר וואָס קען איך אייך מעהר ניט ליעבען!

דער בעזוד.

בערנשטיין האט פערלאזען זיין ליטווישע היים, אלס פופֿ-
צעהן יעהריגער אינגעל. ארמוואנדערנדיג פון איין שטאָט אין
דער אנדערער, איז ער ענדליך פֿערוואָרפען געוואָרען איבער'ן
ים אין דער גרויסער שטאָדט ניו יאָרק.

אויף ניו יאָרק האָט ער בעטראכט די ערשטע צייט אלס א
קורצע סטאַנציע פאר א ווייטערדיגען וואנדערן. אבער געשעהן
איז עס אנדערש. ניו יאָרק האָט איהם אזוי ווי אריינגענומען
פֿעסט אין איהרע שטארקע הענד, און וועגען ארויסרייסען זיך
ערנעץ אנדערש, האָט ער שוין לאנג אויפגעהערט צו טראכטען.

ווי באלד, אז ניו יאָרק איז שוין זיין היים געוואָרען, איז
ער זאָגאר געגען זיינע איבערצייגונגען געוואָרען אן אמעריקאנער
פאטריאָט, און זיצענדיג אין קאפע נאָך זיין ארבייט, אָדער אין
צייט פון ארבייטסלאָזיגקייט, פלעגט ער ניט מיט איינעם זיך
צוקריעגען, ווען יענער האָט געריחמט איידאָפּא אויפ'ן חשבון
פון אמעריקא.

גענלויבט אין זיינע ווערטער האָט ער ניט, אָבער עס האָט
איהם ווי וועה געטהאָן נאָכצוגעבען, אז איידאָפּא, וועלכע איז
שוין פאר איהם ווי א פערשלאַסענע לאנד, זאָל זיין שעהנער
פאר אמעריקא, דאָס לאנד וואו ער וועט שוין ענדיגען זיין לעבען
און געפינען זיין קבר...

— וואָס איז מיר יוראָפּ? ...! פלעגט ער האלבֿ־טרויעריג
און האלבֿ־טרייסטענדיג זיך, מבטל זיין זיין אלטע היים... — א
דעגענערירטע זמנה... אלץ איז פערפוילט.. די אַרימקייט

וואקסט... ווען דאָרטען וואָלט געווען גוט, וואָלט מען צו אונז
ניט געקומען...

און זאָגענדיג „אונז“ פלעגט ער זיך דערמאָהנען, אז איי-
גענטליך האָט ער דערווייל אין אמעריקא נאָך קיין שום חלק
ניט. ניט נאָר קיין הויז ניט, אפילו א צימערעל פעהלט איהם
אויך מאַנכעס מאָל אויס און איז פון צייט צו צייט געצוואונגען
צו געהן שלאָפּען אין א ביליגען האַטעל...

אַבער דעם „אונז“ פלעגט ער צוריק ניט כאַפּען. פער-
קעהרט, ער פלעגט, אזוי ווי ער וואָלט זיך געוואָלט רייצען, נאָך
שטארקער מאַכען דעם איינדרוק: און ניט נאָר זיי קומען צו
אונז... זיי שלעפּען ארויס אונזערע אוצרות... האַלב אייראָפּא
לעבט פון אונז... איהר פערשטעהט צי ניין? !

דעם „איהר פערשטעהט צי ניין? ! פלעגט ער שוין ארויס-
זאָגען מיט כעס... זאָנסט אַבער איז ער ניט געווען קיין שלעכ-
טער. אין געגענטהייל, די פאָר בעקאנטע זיינע אין קאפּע האָ-
בען איהם געשעצט פאר זיין מילדען כאַראַקטער, איבערהויפּט
דער קעלנער. מיט'ן קעלנער האָט ער געלעבט נאָר אינטים. אין
דער קאפּע פלעגט ער אריינגעהן דריי מאָל א טאָג און טרינק-
געלד פלעגט ער איהם לאָזען נאָך יעדעס מאָל. אין אן ענגערער
צייט, וואו ער פלעגט ניט האַכען קיין איבעריגען ניקעל, פלעגט
ער ווי פערשולדיגט, אַבערזאָהלענדיג די נויטיגע סומע, ארויס-
מורמלען:

— דעם טיפּ האָט איהר ביי מיר א חוב... — און אויף
מאָרגען, קריגענדיג שוין אביסעל מעהר געלד, פלעגט ער צור-
פּען דעם קעלנער, אַנקלאַפענדיג מיט'ן קוואַדער אין גלאַז:
— ווייטער !

דער קעלנער שפּרינגט אונטער.. און בערנשטיין דערלאנגט
איהם דעם קוואַדער און מורמעלט ארויס:
— קיין רעשט בויך מען ניט...

דאס בעדייט, אז די איבעריגע צעהן סענט שענקט ער איהם
א טיפ פאר נעכטען און היינט...
און בשעת מעשה טראכט ער :
— איך בין דאך א דזשענטעלמאן.
ארויסגעהענדיג דערמאנהנט ער זיך, אז עס איז איהם אי-
בערגעבליבען סך-הכל צוויי סענט... מילא, וועט ער שוין געהן
צופוס אהיים. אבער וואו נעהמט מען אויף סיגארעטען?
און ער קעהרט זיך אום צוריק אין קאפע, געהט צו צום
קעלנער און מורמעלט איהם אריין, ווי א וויכטיגען סוד...
— גיט מיר א פעקעלע סיגארעטלעך... מארגען בעקומט
איהר בעצאהלט...

אויסער'ן קאפע-הויז פלעגט בערנשטיין ערגעץ אנדערש
גיט געהן. און ער האט צוגעגעבען, אז אין הינזיכט פון גאסט-
פריינדליכקייט שטעהט אייראָפּא העכער. דא, צום ביישפּיעל,
איז עפעס גיט קיין מאָדע צו פערבעטען אמאָל אין א הויז אויף
א גלעזעל טהעע. ווי לויט ער גערענקט אין יוראָפּ.. יעדער לעבט
פאר זיך. „מיר, אמעריקאנער“, האָט ער עס מאַטיווירט, „זיי-
נען צו ביזי זיך אַבצוגעבען מיט געסט...“

אבער טיעף אין הארצען איז ער אויף אמעריקא געווען
בייז, וואָס זי אנערקענט גיט אזא שעהנע זיטע, ווי גאסט-
פריינדליכקייט. ווען גיט דאָס קאפע, וואו ער קען זיצען אונגע-
שטערט א פאַר שעה, וואָלט ער זיך באמת גיט געהאט וואו
אהינצוטהאן אין די לאנגע אַבענד-שטונדען.

אמת, ניראָרק פערמעגט א סך עפענטליכע ביבליאָטע-
קען, וואו מען קען זיצען און לעזען, אַבער בערנשטיין האָט גיט
ליעב צו זיצען מיט שטומע מענשען ארום טישען און גיט קע-
נען אויסרעדען מיט זיי א וואָרט... ביכער זיינען זעהר ניצליך
פאר מענשען, אבער אין דער היים... אין א ביבליאָטעק וועהט
עפעס אזא קעלט.. ווען מען וואָלט כאַטש געלעזען אין דער

הויך... זיצט אבער דא יעדער ווי א קאלטער פילאזאף, פער-
טיעפט אין זיין בוך און שווייגט...

און בערנשטיין האט די לעצטע צייט זיך שטארק פער-
בענקט נאך א פאמיליע-הויז, וואו עס זיינען דא קינדער... זיהן
און טעכטער... איבערהויפט טעכטער...

ער האט שוין ווירקליך אזוי לאנג ניט געזעהן א מיידעל
אין איהר היים... ער זעהט מיידלעך אויף די גאסען א סך...
אפילו צו פיעל... אבער זיי לויפען פערביי ווי א ווינד... זיי איי-
לען, איילען... קיינער האט ניט קיין צייט...

אין אזוינע מאמענטען פון בענקשאפט נאך א פרוי, בייט
ער איבער זיין רעסטאראן אויף א צווייטען, וואו עס געפינען
זיך מיידלעך-קעלנערנס, אבער אין אזוינע רעסטאראנטס גליקט
איהם ניט. אדער עס דערלאנגט איהם אויך דאָרט דער איינציג-
גער מאנסבילשער קעלנער, און אויב עס געהט צו איהם צו א
קעלנערין, איז זי ווי אויף צו להכעים אלט און מיאוס... און
פאר פראצענט קען ער נאך אין אזא מין רעסטאראן לאנג ניט
זיצען... און ער מוז צוריקגעהן אין זיין שטענדיגען נעסט, וואו
ער קען זיצען א פאר שטונדען, ביז ער רופט צו דעם קעלנער
צו בעצאָהלען...

ענדליך איז בערנשטיין'ס וואונש ערפילט געוואָרען. מר.
מיראָוויטש, א ביזנעס-מאן, וועלכער קומט אָפט אריין אין דער
זעלבער קאפע צוליעב ביזנעס, און מיט וועלכען בערנשטיין איז
די לעצטע צייט נאָהענט געוואָרען, האט איהם איינמאָל איינגע-
לאדען צו זיך אויף סאפער...

בערנשטיין האט זיך אָנפאנגט צוליעב עטיקעטע געקווייג-
קעלט. ווער ווייס, אפשר לאדט איהם מיראָוויטש איין צוליעב
מצוה, פשוט ווי מען לאדט איין אן אורח אין דער היים... אָבער,
אז מיראָוויטש האט איהם פריינדליך ארויפגעלעגט די האנט-
אויפ'ן פלייצע און געזאָגט: קומט, איהר וועט אביסעל פער-

ברענגען, — האָט ער דעם נסיון ניט געקענט ביישטעהן און איז מיט איהם אוועק.

מיראַוויטש האָט געוואוינט אפּטאון. אַרױפּגעהענדיג אויפ'ן עלעווייטער איז בערנשטיינען אויסגעקומען דעם ערשטען צו געהן. צוגעהענדיג צו דער קאסע, האָט ער געקויפט צוויי טיר קעטס.

— אַה, איהר האָט בעצאָהלט? ... צו וואָס? ... איך האָב אייך נאָר געוואָלט טריטען...

— אַ, עס מאכט ניט... — האָט בערנשטיין זיך צוהיצט... אָבער ער האָט זיך דערמאָהנט, אז ער איז בענאנגען אַ גרויסען פעהלער. ער האָט אויסגעגעבען די לעצטע צוויי ניר קעלס...

און זיצענדיג שוין אין קאר, האָט בערנשטיין שמייכלעך-דיג בעמערקט...

— זאָגט אייך וואָס איהר ווילט, מר. מיראַוויטש. אמע-ריקא איז א פיינע לאַנד... אז נעהמט אפילו דעם מנהג פון צאָהר לען איינער פאר'ן צווייטען...

— יא, — האָט מיראַוויטש צוגעגעבען... — דאָ זיינען אלע דזשענטעללייט... אין יוראָפּ איז דאָס ניט. דאָרט צאָהלט יעדער פאר זיך...

און האָט גלייך נאָך די ווערטער פערווארפען דעם קאַפּ און גענומען דרעמלען.

— איהר שלאָפט, מר. מיראַוויטש? — האָט בערנשטיין איהם אָנגעקוקט...

— הא... איך שלאָף... א מיאוס'ע טבע... זעץ איך זיך אוועק אין קאר, שליעסען זיך מיר די אויגען...

און נאָכדעם האָט ער גלייך צוריק פערמאכט די אויגען און בערנשטיין איז די גאנצע צייט פון פאָהרען געזעסען אליין און געגראַבעלט זיך אין זיינע אלע אכט טאשען, געזוכט א ניקעל

אויף צוריק צו פאָהרען.. געפונען האָט ער בלוז אן איינציגע פעני...

— אַה, מיין גאָט, — האָט ער געזיפצט... — איך וועל מווען געהן אזא מהלך צוריק צורפוס...

ענדליך האָט זיך מיראַוויטש אויפגעכאפט, און ארויסקור קענדיג צו דער פלאטפארמע צום סטיישאָן, האָט ער בעמערקט, אז עס איז שוין די לעצטע סטיישאָן...

זיי זיינען ביידע אראַפּ. צו מיראַוויטשעס וואוינונג איז נאָך געווען א פאָר בלאקס צוצוגעהן. געהענדיג, האָט שוין מר. מיראַוויטש ניט געשלאָפען, אבער גערעדט האָט ער זעהר וועניג און בערנשטיינען האָט זיך געדאכט, אז יענער האָט חרטה אויף זיין איינלאדונג.

ענדליך זיינען זיי צוגעגאנגען צו א טענעמענט-הויז...

— אויף וועלכען פלאַך?... — האָט בערנשטיין העפליך געפרעגט...

— אויפ'ן פיערטען... — האָט מיראַוויטש געענטפערט... און האָט ערקלעהרט, קריכענדיג אויף די טרעפּ, אז ער „גלייכט“ דעם פערטען פלאַך בעסער ווי די נידעריגערע, ווייל די לופט איז ריינער אין דער הויף.

בערנשטיין האָט, שווער אַטהעמענדיג, איהם נאָכגעגעבען: — יא... דער פערטער פלאַך איז דער בעסטער... איך וואוין אויך דאָס רוב אויף א פיערטען פלאַך...

מיראַוויטש איז געבליעבען שטעהן ביי א טוהר מיט'ן אויפשריפט 27. אָנגעקלונגען, און די טוהר האָט זיך געעפענט פון אינוועניג, און א דיקע פרוי מיט צושיבערטע האָר איז ענט-קעגען געקומען.

— דאָס איז מיין ליידו און דאָס איז מר. בערנשטיין, — האָט מיראַוויטש פאָרגעשטעלט.

די „ליידי“ האט בערנשטיין'ען אָנגעקוקט און א מורמעל
געטהאָן: האו דו יו דו, מר. בערנשטיין! ... קומט אריין אין
פראַנט רום...

בערנשטיין האט אריינגעהענדיג, בעטראכט דעם רום און
געזוכט עפעס מיט די אויגען...

— וואו זיינען אייערע קינדער? ... ארבייטען נאָך? —
האט ער פריינדליך געפרעגט...

מיראָוויטש האט א זיפץ געטהאָן. זיין פרוי נאָך איהם...
הייסט עס קיין קינדער האָבען זיי ניט, — האט בערנ-
שטיין פערשטאנען נאָכ'ן זיפץ און ער האט אראַבגעלאָזט דעם
קאַפּ...

נאָכ'ן סאפער האט בערנשטיין גענומען קלייבען זיך צו
געהן. ער האט אָנגעהויבען גריבלען זיך אין די טאַשען. דאָס
האט ער געזוכט צו בעצאהלען פאר'ן סאפער, ווי זיין שטייגער
איז.

פלוצלונג האט ער זיך א כאפ געטהאָן און זיך מאַדנע צו-
לאכט...

— וואָס געוואוינטהייט איז! — האט ער זיך געוויצעלט
פאר דער קינדערלאָזער פאָר פאָלקס.. — שטעלט זיך פאָר, אז
איך האָב געלעגט די האַנד אין טאַש און געוואָלט בעצאהלען...
כ'האָב געמיינט, אז איך זיץ אין רעסטאָראַן...

מיסעס מיראָוויטש האט זיך געסטארעט צו שמייכלען וואָס
עס איז איהר שווערליך אָנגעקומען, און מר. מיראָוויטש האט
פאָדטאַקעוועט, אז געוואוינהייט איז די צווייטע נאָטור, אויף
וואָס מיסעס מיראָוויטש האט בעמערקט:

— אין אמעריקא איז דאָך אלץ אין די רעסטאָראַנס... מיר-
נער לאָזט דאָרט אויך דאָס גאנצע געלד...

אין א פיערטעל שעה ארום האָט שוין בערנשטיין געשפּאנט
צופוס פון זיין בעזוך ביי דער פאמיליע, מיראַװיטש. ער האָט זיך
געאײלט צו קומען צו זיין קאפּע, איידער זי וועט נאָך פערמאכט
ווערען...

ביים שווי-פענסטער.

ליעבקינד איז אן ערנסט דענקענדער יונגער מאן; זיין געדענקטע, פלאַרא, איז אבער זעהר לייכטזיניג. איהר לייכטזיניג קייט האט אבער א סך חן און גראציע און ער קען קיינמאל נישט ביישטעהן דעם נסיון פון איהר חנ'עוודיגער לייכטזיניגקייט. האַבענדיג די העכסטע געדאנקען וועגען וועלט, מענשען און לעבען, פלעגט פלאַרא'ס איין קאָקעטישע ווענדונג צו איהם אריינברענגען איהם צוריק איז א לייכטער בעציהונג צו אלץ. וואָס ארום איז, און ער פלעגט טראכטען: מילא, זאָל זיך שוין די וועלט פיהרען אָהן מיר, איך וועל שוין נאָכגעבען פלאַרא'ן וואָס זי וויל.

און וואָס מיינט איהר האַט פלאַרא געוואָלט? נישט מעהר און נישט וועניגער, ווי אריין אין מאווענפיקטשורס-פלאץ.

— פלאַרא, עס איז דאָך נאָרישקייט! — פלעגט ער פרואדווען זיך דאָך זי אַברעדען, דערמאָנענדיג זיך וועגען די סענטי-מענטאלע בילדער, וואָס מען בעווייזט אויפ'ן לייווענט.

נאָר פלאַרא גיט זיך חנ'עוודיג א קריס, בלאָזט זיך אָן און מורמעלט, דריקענדיג זיך קאָקעטיש צו זיין אקסעל:

— יא, יא, נאָרישקייטען. ביי דיר איז אלץ נאָרישקייטען. איך דענק נישט זיין אזוי ערנסט, ווי דו. זיך דיר, אויב דו ווילסט אן אנדערע...

און כאַטש די לעצטע דראָהונג איז געווען א געמאכטע און לייכקינד האַט עס גוט געוואוסט, דאָך פלעגט עס אויף איהם מאַכען אן איינדרוק און ער פלעגט זאָגען ווייך:

— שא, פלאַרעלע, שא! צוליעב דעם וועל איך קיין אנדערע ניט זוכען... קום אריין, דא איז טאקע שעהנע בילדער..

— האב איך דיר טאקע ליעב! — פלעגט פלאַרא לוסטיג ווערען, און זי פלעגט אַננעהמען איהר ערנסט דענקענדען ליעב-קינד'ען פעסטער אונטער'ן אַרים און איהם צופיהרען צו דער קאסע.

גענומען צוויי טיקעטס, פלעגט ליעבקינד אריינגעהענדיג אינוועניג זיך וועלען זעצען ביי די לעצטע רייהען. פלאַרא אַבער פלעגט זיך לאָזען ווייטער, ווייטער.

— וואוהין, פלאַרא, וואוהין פליהסטו? פון ווייטען איז בעסער. פון נאָהענטען שאדט די אויגען...

— איך וויל ניט! — פלעגט זי זיך ווארפען קאָסעמיש, זעהסטו ניט, אז היינט שפיעלט דא אין די בילדער קאָסטעלא, מיין ליעבלינג... איך וויל איהם זעהן נאָהענט...

און ליעבקינד, וועלכער ווייס די שעדליכקייט פון דער נאָהענטקייט פאר די אויגען, מוז זיך זעצען אין די ערשטע ריי-הען.

נאָך די מופענפיקטשורס וויל ליעבקינד אביסעל שפאציר רען אין די שטילע, רוהיגע גאסען. פלאַרא אַבער וויל דוקא אויף בראָדוויי.

— איך האס די דאָזיגע טויטע סטרימען, — זאָגט זי ביין. באלד אַבער ווערט זי נוט און פאנגט אָן: — קום, מיין ליעבער, אויף בראָדוויי. דאָרטען איז אזוי פרעהליך. די ליכט... אזוי ווי א גרויסער יום-טוב...

אך, פלאַרא, דו ווילסט אלץ יום-טוב. עס איז דאָך דא 6 טעג א וואָך... — פרואוט ליעבקינד אריינווארפען אן ערנסטע פראַזע...

אַבער פלאַרא האקט איהם אָב:

— נישט רעד מיר פון וואָך. דאָס גאנצע לעבען דאַרף

זיין בלוז א יום-טוב, ווען ניט, וויל איך נישט דיר און דאס לעבען...

ליעבקינד ווערט ענטציקט פון איהר גרויסער לעבענס-לוסטיגקייט. „עס איז אויף אן אנשוואונג!“ טראכט ער צו-פרידען און לאזט זיך פיהרען פון זיין פלארא אין די רייכע סטריטען.

אריינגעהענדיג אין יענער טהייל פון בראדוויי, וואו די גרויסע געשעפטען פאנגען זיך אן, פערנעסט פלארא, אז זי געהט מיט ליעבקינד'ן. איהר גאנצעס וועזען איז אריינגע-טהאן אין די שווייפענסטער, און באלד גיט זי זיך א כאפ: — אוי, ליעבקינד, זעה!

און נישט ערווארטענדיג קיין ענטפער פון איהם, שלעפט זי איהם צו צו א פענסטער, וועלכע איז אויסגעהאנגען פון אויבען ביז אראב מיט דרעסעס און מאנטלען.

— א „סויל“! — רופט זי אויס ענטציקט. — זעה, ליעב-קינד, ווי ביליג!

ליעבקינד פיהלט זיך ווי פערלארען. אויך געהען איהם אן די קליידער מיט די מאנטלען, ווען ער ווייס זיכער, אז קויפען דארף פלארא גאר נישט...

— קום, פלארא, קום! רופט ער זי...

— קום, פלארא, קום! — קרימט זי זיך חנ'עוודיג. — זעה וואס פאר א שעהנע דרעס, זיעבען דאלאר מיט אכט און ניינציג סענט...

— גנבים! — שרייט ליעבקינד אויס ביז. — עס איז דאך אכט דאלאר. צוליעב צוויי סענט ווערט ביי זיי זיעבען דאלאר. אט אזוי בלאפט מען דעם עולם. פלארא פערטהיידגט אבער די ביזנעס-לייט.

— זיעבען דאלאר מיט אכט און ניינציג סענט איז טאקע ניט אכט... עס איז טאקע זיעבען, פערשטעהסט... ליעבקינד, קוק! — ווארפט זי זיך אויף אן אנדער קלייד, — אט די

דרעס איז גרויסארטיג. עכטער זייד! ביזט א מבין. ווי שעהן
זי ליעגט! זעה אונטען!

— אבער, פלארא, איך האב נישט קיין געדולד דערצו! —
בעט זיך ליעבקינד רחמים, — וואס געהען מיר אן די קליידער?
— ביזט א נאר! — האלט זיך פלארא ביי איהרס. —
מען דארף אלע מאל זעהן פרייזען... עס קומט צוניץ... זעהסט
אט די דרעס. קוק אויבען... זעה ווי שעהן. פינף דאלאר... מיין
גאט, ווי איז עס מעגליך...

— עס איז דאך מיט אכט און ניינציג סענט... — כאפט
ליעבקינד וויעדער דעם בלאף...

— ביזט א נארעלע! — ווערט פלארא גוט געשטימט.
דאס קלייד איז א מציאה פופצעהן דאלאר. און דו רעכענסט די
אכט און ניינציג סענט...

— אבער, פלארא, — ווערט דער ערנסטער ליעבקינד אונ-
געדולדיגער, — קום שוין... וויפיעל איז דער שיעור?
— ווארט. אט נאר דעם מאנטעל בעטראכטען... זעהסט...
דאס איז דער נייער סטייל... געפעלט דיר?

— איך ווייס ניט... — ענטפערט ער מיט רוגזא... — נאר
פלארא טרעט נישט אָב ביז ער זאגט, אז יא; עס געפעלט איהם
זעהר, א הערליכער סטייל...

— ביזטו טאקע א נאר און פערשטעהסט ניט, — זידעלט
זי איהם גוטמוטהיג, — דער סטייל איז פאר מעדיסאן סטריט.
אט זעה דעם מאנטעל, אויבען... נו, אדרבא, דער געפעלט דיר?...
ליעבקינד בעטראכט איהם און ס'געפעלט איהם וויעדער.
ער האט אבער שוין מורא, ער זאל ניט דורכפאלען, ענטפערט
ער:

— ניין, זעהר א פראסטער סטייל...

— אט ביזטו מיר א מבין! — מאכט פלארא חוזק — דאס
איז דאך זעהר שעהן... אויף פינפטע עוועניו האב איך שוין
עטליכע רייכע ליידעס געזעהן אין דעם מאנטעל; צוועלף דא-

לאר... ווייסט, ליעבקינד, אז עס איז ניט זעהר טהייער...
 — ווירקליך... — מורמעלט ליעבקינד ארויס, אבי אַב
 טשעפען זיך... און ער הויבט זיך אָן בעטען רחמים.
 — קום שוין, פלאַרא, קום! האַסט דאָך שוין אלץ בע-
 קומט...

— איין מינוט, — ענטפערט זי שטארק בעגייסטערט
 פון די פיעלע אויסגעהאנגענע קליידער און מאנטלען. זי ווארפט
 נאָך שנעלע בליקען אויף דער גאנצער פענסטער און זאָגט
 ענדליך:

— נו קום!

— דאָנקען גאָט! — טראכט ליעבקינד און לאָזט זיך
 מיט איהר געהן.

נאָר זיי געהען ניט אַב קיין צעהן טריט, ווי פלאַרא דער-
 זעהט א נייעם מאגאזין, שוין נישט פון קליידער, נאָר פון
 העטס.

— איין מינוט, ליעבקינד, קום צו... איך וויל נאָר בע-
 טראכטען אַט דעם העט... און נישט ערווארטענדיג פון איהם
 קיין יא, שלעפט זי איהם צו צום שווייפּענסטער...

— ווי געפעלט דיר, ליעבקינד, דער העט...

— זעהר... גרויסארטיג!

— ביזט א נאר! — זידעלט זי, וואָס ער האָט ניט קיין
 געשמאק. — דער העט איז צו פרעד! דער פערדער אליין איז
 טאָקע שעהן, אבער דער פאסאָן איז אַבשייליך...

— איך האָב טאָקע געמיינט, אז בלויז דער פערדער איז
 שעהן...

— אויב אזוי, ביזטו גערעכט... — ענטפערט פלאַרא פער-
 טראָנען מיט די איבעריגע העטס, וועלכע זי האלט אין איין בע-
 טראכטען. — אַט זעה! — שרייט זי אויס — זעה יענע קליינע
 העטקע, וואָס זאָגסטו?...

— איך ווייס ניט! — האלט ליעבקינד ענדליך ניט אויס.

— ניין! איך וויל דו זאלסט מיר זאגן, — שפארט זי זיך קאקעטיש איין.

דער ערנסט־דענקענדער ליבעקינד קען וויעדער נישט ביי־שטעהן דעם נסיון פון איהר לייכטזיניגען חן און ער ענטפערט: — יא, דער העט געפעלט מיר...

— איצט האסטו געטראפן — לויבט זי איהם. — מיר געפעלט ער אויך.

— נו, טא קום שוין! — בעט ער זיך.

דאס ערגסטע אבער איז ביי'ן מאנאזין פון וועש...

— פלארא, איך שעהם מיר... — ווערט ער רויט.

— ביזט א נאר... וואס שעהמסטו זיך?... זעהסט דאָרט

אויבען די העמד?... זעה ווי שעהן געהאפטען... איין דאלאר זיעבעצעהן סענט... ווערטה?

— דערויף בין איך קיין מבין ניט, — זאגט ער מיט כעס.

— ווייל דו ביזט א נארעלע, — פליסטערט זי איהם אריין

אין אויער און קוקט איהם נאכדעם אָן מיט שעלמישע בליק קעז...

און ליבעקינד קען וויעדער דעם נסיון ניט פערטראגן און

זאגט מבינות אויף די העמדער.

אין הארצען אבער נאָנט איהם דער געוויסען:

— אן ערנסטער מענש ביזטו און ניסט זיך אָב מיט וויי־

בערשע וועש!... שעהם זיך! — און ליבעקינד שעהמט זיך

טאקע פאר זיך אליין, פאר דער גאנצער גאס, פאר אלע דורכ־געהענדע.

אבער פלארא שטעהט וו בעגייסטערטע ביי'ן פענסטער און

קען ניט אברייסען די אויגען פון די פערשיעדענע העמדער. און

אלע וויילע רייסט זי איבער ליעבקינד'ען פון זיינע ערנסטע גע-
דאנקען:

— ליעבקינד, בעטראכט נאָר אַט די איין העמד... זאָג,
געפעלט דיר? ... איך וויל הערען דיין מיינונג.

און ליעבקינד זאָגט ארויס זיינע מיינונגען וועגען דעם...
און שעמט זיך פאר די פארבייגעהער...

דער בעגלייטער.

יעדע נייע בעקאנטשאפט מיט א מיידעל האָט עהרליך'ן געגעבען א געוויסע איליוויע. ביי'ן בעקענען זיך האָט זיין גוט-מוטהיגער פנים געשטראהלט. די צוויי מעגליכע טיעפע קנייטשען ביי די זייטען פון די באקען, זיינען ווי קלענער און פלאך-כער געוואָרען. דער שמיכעל ארום די ליפע װ האָט אויסגע-דריקט זעליגקייט און האָפענונג אויף אונבעשטיממען גליק.

ער האָט זיי לייעב געהאט — די דאָזיגע מיידלעך מיט די שווארצע אויגען, זעלטען מיט די בלויע; מיט די שווארצע האָר — זעלטען מיט די בלאַנדע; לייעב געהאט און געווען גרייט געהן פאר זיי אין פייער און אין וואסער.

און עס איז ווירקליך אויסגעקומען א סך צו טהאָן פאר יעדע נייע בעקאנטשאפט. פערזאָרגען מיט א בילעט אויף א קאָנצערט איז אויך ניט אזוי גרינג, אבער א בילעט אין דער אָפּערא, ווען דער גרויסער טענאָר זינגער טרעט אויף איז פער-בונדען מיט שוועריגקייט. קומט א בעריהמטהייט און די בילע-טען ווערען צוכאפט מיט 4 וואַכען בעפאָר, איידער עהרליך האָט נאָר געוואוסט אז אזא איז געקומען. פיהלט ער זיך ווי שולדיג. ער האָט זיך בעקענט מיט בערטען, אזא לייעבע מיידעל, און זי וויל געהן הערען די בעריהמטהייט. מען מוז בעקומען פאר איהר א בילעט. ער יאָגט זיך ארום פון איין פלאץ צום צווייטען, פון איין ספעקולאטאר צום צווייטען; גאָט זיי דאנק — ער האָט געקראָגען. א שאָד, צוויי פערשיעדענע בילעטען, זיצען צוזאמען מיט איהר וועט ער ניט קענען. זי וועט זיצען אויף דער ערשטער און ער אויף דער צווייטער באלקאָני. זי אין צענטער און ער אין

א זייט. אבער דאס ארט איהם שוין ניט, פערקעהרט. ער איז נאך צופריעדען, וואס זי וועט האבען דעם גוטען פלאץ און ער וועט צוליעב איהר מוזען אַבקומען. עס איז אנגענעהם אפצור-קומען, צו ליידען פאר דער, וועלכער מען איז איבערגעגעבען.

די הויפט זאך איז דאס טרעפען זיך, דאס געהן צוזאמען. אמאל בלויז זייט ביי זייט, אמאל האנד אין האנד... עס איז אנגענעהם. דאס מיידעל, א פרעהליכע און א גליסליכע, שטייט כעלט אין גאנג און לאכט. דאס רוב מיידלעך לאכען שעהן. עהרליך האט ליעב צו הערען ווי מיידלאך לאכען. עס גיט איהם גענוס, כאטש ווען זיי ווערען טרויעריג האט ער נאך ליעבער. דאמאלסט קוקען זייערע אויגען אזוי ווייט, אזש צום געדון, וואו זייער מוטער חוה האט פערלוירען דאס גליק און עס דאכט זיך, אז זיי האבען נאך אלץ געוויסענביסע...

אבער זעלטען ווערען זיי טרויעריג. עהרליך האט גליק צו פרעהליכע, יונגע, גוטגעשטימטע מיידלעך.

זיצט ער אויף דער צווייטער באלקאני, אין א זייט און קוקט אראב. ניט צו דער סצענע, חלילה, נאך אהין, וואו דאס מיי-דעל זיינס זיצט. ער איז פערזארגט, צי האט זי א גוטען פלאץ, צי פיהלט זי זיך בעקוועם, צי פערשטעלט איהר ניט ווער עס איז מיט א צו גרויסען קאפ. געפינט ער אויס, אז די אלע הינדער-ניסען זיינען ניטא, איז ער גליקליך און ער זיצט אויף זיין אונבעקוועמען פלאץ און ווארט אויף דער ענדע צו טרעפען זיך מיט איהר און אפפיהרען זי אהיים.

דאס אַבפיהרען א היים איז שוין ניט אזא פרעהליכע מיר-סיע. דאס רוב וואהנען זיי ווייט. די שטאדט איז גרויס און קיין נאָהענט איז נאָר ניטא. אַנקומענדיג צום הויז, וואו דאס מיי-דעל געפינט איהר רוח, בלייבט ער שטעהן ביי'ן שוועל. זי שטייכעלט איהם אזוי פריינדליך און דאנקט איהם.

— אך, פאר וואס דאנקט איהר מיר? ווערט ער געריהרט—

אין געגענטייל, עס איז געווען זעהר אנגענעהם.

עס איז איהם שווער אוועקצוגעהן. אייגענטליך דארף ער זי ניט לאָזען אליין אויף די טרעפּ. עס איז שוין שפעט. ווער ווייס, ווער אין קאָרידאָר לױערט אויף איהר.

— איך וועל אייך ארויפפיהרען ביז צו אייער טהיר.
— אף, צו וואָס... איז דאָס מיידעל נאָך מעהר דאנקבאר —
סיינער וועט מיר ניט טשעפען. איך דאנק אייך.

און זי דריקט איהם ווארים די האנד און דאנקט איהם אַב פאר אלעס.

ער לאָזט זיך געהן צוריק איינער אליין. עס איז שוין שפעט. אויף די גאסען איז שוין שטיל. וואו ניט וואו געהט נאָך דורך א פערשפעטיגט פאָרל. אנפאנגס איז ער דעם „ער“ מקנא. אָבער באלד דערמאָהנט ער זיך, אז אַט מיט צעהן מינוט צוריק איז ער דאָך אויף אזוי גענאנגען מיט א „זי“ און יעצט איז ער איינער אליין. מיט יענעם וועט באלד אויף פאסירען אזוי. בער גלייטען ביז'ן טהיר און וועט זיך לאָזען אן איינזאמער צוריק...

און אריינטראכטענדיג זיך אין דער דאָזיגער פראגע, האָט ער נאָך א לאנגע צייט פון אויסנעהמען און בעגלייטען, דער-פיהלט א בעלידיגונגס-נעפיהל און זיין הארץ האָט אלץ שטארקער און שטארקער פראָטעסטירט.

— מיין גאָט! עס מוז דאָך נעהמען אן ענדע די בעגליי-טענישען — האָט ער פון זיך אליין חוזק געמאכט, קומענדיג צו זיך אהיים א מיערער פון לאנגען וועג, וואָס ער האָט אין פער-לויף פון אבענד דורכגעמאכט!

— שטענדיג ביז'ן טהיר! האָט ער העפטיגער פראָטעס-טירט — איך בין זיכער, אז זי מאכט פון מיר נאָכדעם חוזק.

און וואָס מעהר ער האָט זיך פאָרגעשטעלט די לאנגע, אלץ קאמישער האָט ער זיך דערזעהן און דאָס מיידעל וואָס ער האָט בעגלייט ערגעץ אין א פערוואָרפענע גאס האָט ער געזעהן אלץ מעהר אין אן אָפלאכענדיג געשטאלט.

דער פראטעסט האט דערגרייכט דעם העכסטען פונקט. עס איז גראד געווען א קאלטע ווינטער נאכט. דער פראסט האט געשטאכען ווי מיט נאדלען. געהענדיג ביי דער זייט פון א נייער מיידעל, וועלכע ער האט בעגלייט פון עפעס א באַלל, האט ער ניט געפונען קיין ווארט וואס צו זאגען איהר.

— וואס זייט איהר אזוי פערטיעפט? — האט איהם דאס מיידעל א פרעג געטהאן...

— הם... פערטיעפט... האט ער ווי מיט איראניע איבערגע-פרעגט. און א שמייכעל טהוענדיג האט ער צוגעגעבען:

— איך טראכט, אז איהר פרויען נארט אונז שטענדיג אויס.

— מיר — אייך? — האט זי זיך אָנגעכאפט פון דעם נייעם בליק אויף פרויען. מיר דאכט פונקט פערקעהרט.... זיי זיינען ענדליך צוגעקומען צום הויז. זי האט זיך גע-גרייט צו זעגענען.

— אַט זעהט איהר! — האט עהרליך ווי טריאומפירט... הייסט עס ניט אויסגענארט.

אין זיינע אויגען האט זיך בעוועזען א נייער שמייכעל. — וואס מיינט איהר? — האט זי איהם נייגעריג גע-פרעגט.

— איך מיינ, אז אין דעם בעגלייטען א מיידעל ביז'ן טיחד שטעקט א סך קאמישעס... דער מאן פיהלט זיך עפעס בעליי-דיגט...

זי האט זיך פערטראכט.

— וואס דען האט איהר געוואלט?... — האט זי ענדליך ווי מיט אן אנטויל געפרעגט.

— איך מיינ... געוואלט... האט עהרליך אָנגעהויבען שטאַמ-לען... נאטירליך, עס זיינען דא געוויסע געזעצען, בעגרענעצונג-גען... אבער דאס מיידעל וועלכע דער מאן בעגלייט דארף זיך דאך אמאָל פערטראכטען: אפשר פיהלט זיך דער מאן בעליי-

דיגט: בעגלייט זי ביז'ן טיהר און נאכדעם געה ווי אן אַב־גערסענער נאָר צוריק...

— אַך, איהר ווילט ארויפגעהן! מיט'ן גרעסטען פערגע-ניגען! — האָט זיך דאָס מיידעל אָנגעכאפט — עס איז נאָך ניט שפעט, איך קען מאכען טהעע און מיר וועלען אביסעל פלוידערען...

— אביסעל פלוידערען פערשטעה איך! האָט זיך עהר-ליך געוויצעלט און האָט דערפיהלט א דאנקבארקייט צו איהר פאר איהר אָפּענהערציגקייט. זי האָט אין גאנצען איהם ווי אַב־געקויפט דערמיט.

ער איז נאָכגעגאנגען אויף די טרעפּ, ווי א הונגערדיג אינ-געל, וואָס געהט נאָך די מאמע, וועלכע פיהרט איהם פון גאס אין שטוב ארויף צו געבען עפעס עסען.

אריינפיהרענדיג איהם אין איהר צימער, האָט זי גלייך אָנגעצונדען די גאז. עהרליך האָט זיך באלד דערפיהלט אין א געהויבענער שטימונג. דאָס בעט איז געווען אזוי זויבער און זאָרגפעלטיג פארבעט, די גארדין אויף דער פענסטער אזוי גע-היימניספול אראָפּעגלאָזט און פון גאנצען צימערעל האָט גע-וועהט מיט רוהיגקייט, גליק און אינטימיטעט.

— זעצט זיך, עהרליך. איך וועל מאכען טהעע.

איהרע ווערטער האָבען אָפּגעקלונגען אין צימער ווי פון אַ ווייטען לאנד. אָבער עהרליך האָט זיך קיין מאָל ניט געפיהלט אזוי דערווארימט ווי איצטער.

אז די טהעע איז פערטיג געוואָרען, האָט דאָס מיידעל אַנ-געגאָסען צוויי גלעזער טהעע, איהם אוועקגעשטעלט די ערש-טע, זיך גענומען די צווייטע, זיך אוועקגעזעצט געבען איהם און אריינקוקענדיג איהם מיט א פריינדליכען שמייכעל, האָט זי געזאָגט:

— הייסט עס, גנב, ביז'ן טיהר אונז בעגלייטען איז אייך שוין נמאס געוואָרען.

— כמעט... האָט ער צוריק געשמייכלט...

— זייט איהר ניט הונגעריג? — האָט זי זיך פלוצים גע-

כאפט — איך קען אייך געבען א פוטערברויט...

און אז די צוויי פוטערברויטס זיינען פערטיג געוואָרען

האָט זי ווידער געפרעגט:

— הייסט עס, אז איהר האָט צו אונז טענות...

— יא... האָט עהרליך ערנסט געענטפערט — איהר פער-

שטעהט, עס מוז דאָך נעהמען א סוף... שטעלט זיך פאַר, אז מײן

גאנץ לעבען, איך מײן זייט איך בין פון א אינגעל א מאן גע-

וואָרען, האָב איך יעדעס מיידעל בעגלייט בלויז ביז'ן טיהר...

— נו, ווער האָט אייך געהייסען זיין א עגאָאיסט? ... האָט

זיך דאָס מיידעל גערויטעלט..

עהרליך האָט ניט פערשטאנען...

— וואָס מײנט איהר אן עגאָאיסט... פונקט קאפויר. עגאָ-

איסטקעס זיינען די מיידלעך.

— ניין! — איז דאָס מיידעל ערנסט געוואָרען — איהר

זייט דער עגאָאיסט!

— ווי אזוי? — האָט עהרליך ניט פערשטאנען.

— איך מײן, אז איהר ווילט אימער פריי זיין... איך וועל

דאָך ניט גלויבען, אז איהר זייט אזא פערדארבענער מענטש צו

וועלען יעדע מיידעל בעגלייטען און אריין געהן צו איהר נאָכ-

הער אין צימער... דאָס וואָלט דאָך געווען שרעקליך. אזא מענ-

שען, וואָלט איך קיין מאָל ניט ערלויבט מיך צו בעגלייטען.

— נאטירליך... האָט עהרליך געגען זיין מיינונג אויסגע-

שטאמעלט...

— איך פערשטעה... הייסט עס, אז יענע אלע מיידלעך

וואָס איהר האָט בעגלייט בלויז ביז'ן טיהר זיינען געווען סתם

בעקאנטע...

— געוויס...

— איהר דארפט דאך פערשטעהן, אז איך וואָלט אויך
 ניט געוואגט אייך ארויפצונעהמען צו מיר, ווען איך וואָלט
 ניט געפיהלט אייער ערנסטע בעציהונג צו מיר...
 „זי געהט צו ווייט“ — האָט עהרליך זיך אביסעל דער-
 שראַקען...

— דער וואָס בעגלייט דאָס מיידעל אין צימער אריין, איז
 ניט סתם קיין בעקאנטער... ווי מיינט איהר... האָט זי ווידער
 געפרעדיגט.

עהרליך'ען האָט בעשלאָגען א קאלטער שווייס... ער האָט
 אָבער געפיהלט זיך געצוואונגען צו נאָכגעבען.
 — געוויס... דער איז שוין א נאָהענטער מענש...

— אזוינס קען מען ערלויבען בלויז א חתן... האָט דאָס
 מיידעל מיט א גליקליכען שמייכעל ארויסגעזאָגט איהר ענדי-
 געדאנק און האָט זיך צוגערוקט געהענטער צו עהרליך'ען.
 עהרליך האָט זיך פאר דער דאָזיגער נאָהענטקייט דער-
 שראַקען. אזוי פלוצלונג א חתן ווערען האָט ער זיך ניט גע-
 ריכט... ער האָט זיך געוואָלט אברוקען אביסעל און פאַרבעריי-
 טען זיך צום אוועקגעהן. אָבער אויס העפליכקייט האָט ער זי
 אָנגענומען פאר דער האַנד...

זי האָט זיין האַנד אריינגעכאפט אין איהרע ווארימע העַנד,
 שטארק געדריקט און געפליסטערט:

— אַ, מיין ליעבער עהרליך, איהר זיינט אזא פיינער! איך
 בין אזוי גליקליך, אזוי גליקליך! אפשר ווילסטו — האָט זי
 פלוצים אָנגעהויבען אויף דו — אפשר ווילסטו נאָך א גלאַז
 טהעע...

און ווערענדיג צוטומעלט פון אונערווארטעטען אונגליקס,
 האָט ער געענטפערט:
 — יא...! איך וויל...

קליינע ערצעהרונגען.

1.

דער ריכטיגער גריס.

אנגעהויבען שפיעלען אויף דער ביהנע האט ער אין דער פריהער יוגענד זיינער. ער איז געווען פרעהליך, פריש און מונטער. אבער זיין טאלאנט אלס שוישפיעלער איז בעשטאנען אין ראָלען פון אלטע מענשען. פערשטעלען זיך פאר אן „אלט טען“ איז איהם אָנגעקומען זעהר שווער. אין זיין צימער'ל היינט טער די קוליסען פלעגט ער נוצען אלערליי פארבען, אלערליי בערד און אלערליי פארוקען. ער פלעגט מווען קומען מיט צוויי שעה פריהער איידער דאָס שפיעלען פאנגט זיך אָן, ביז איהם פלעגט געלינגען פערדעקען זיין יוגענד. אָט איז ער שוין, דאכט זיך, פארטיג — א פאַלקאַמענער זקן. אבער אָט כאפט ער זיך, אז די צוויי רייהען ווייסע צייהן גיבען ארויס זיין יוגענד און ער נעהמט זיך צו די שווארצע פארב בעשמירען די פאָדערשטע צייהן, עס זאָל אויסקוקען, ווי זיי פעהלען איהם.

אריינקוקענדיג אין קליינעם שפיגעלע, וואָס האָט זיך געפונען אין זיין גארדעראַב-צימערל און דערזעהענדיג זיך, אלס אַן עכטען אלטען, פלעגט ער זיך פיהלען גליקליך און בעפרידיגט. איהם האָט, הייסט עס, געלונגען נאָכצומאכען די אלט-קייט. אן עכטער ארטיסט.

דאָן פלעגט ער זיך פראווען דורכגען און מאכען פראָבע מיט דעם גאנג. ער פלעגט די פלייצע איינבויען אראָב, די פיס בעוועגען לאנגזאם און שטעלען קליינע אָבגעהאקטע טריט, ווי

יעדער טריט מאכען וואָלט איהם אָנגעקומען מיט גרויס מיה. און אז אויך דאָס פלעגט איהם געלינגען, פלעגט ער זיין אין זיבעטען הימעל פאר גליק. ער האָט בעזיעגט די יוגענד, וועלכע וואָלט איהם געשטערט אין זיין ערפאלג. און ער איז א פאלקס-מענער זקן...

אזוי זיינען די יאָהרען געגאנגען און געגאנגען. פערשוואונ-דען אונבעמערקטערהייט אין שפיעלען און אין פערשטעלען זיך. ביז ער האָט איינמאל זיך געכאפט, אז דאָס גרימירען זיך דארף שוין ביי איהם געהמען וועניגער צייט. האָט ער זיך דער-פאר שטארק דערשראָקען און האָט אויף צו להכעיס דער פער-שוואונדענער יוגענד זיך נאָך לענגער גרימירט און אָנגעטהאן דעם סאמע גראָהען פארוק...

עס זיינען אָבער פערגאנגען נאָך עטליכע יאָהר. זיינע איי-גענע האָר זיינען געוואָרען גראָה ווי דער גראָחסטער פארוק. זיין גאנג האָט זיך שוין זאָווייזאָ געוואקסעלט און די שטים האָט געקלונגען הייזעריג אַהן קיינע אנשטרענגונג.

ער ברויך זיך שוין ניט צו פערשטעלען. ער האָט זיך אזוי לאַנג פערשטעלט, ביז ער איז אין דער ווירקליכקייט געוואָרען א זקן. ער קען קומען פון נאס און גלייך ארויף אויף דער ביחנע צו שפיעלען די ראָלע פון אן אלטען... וועט עס אָבער הייסען געשפיעלט?...

2.

דער מענש מיט'ן בלוים איין לאַץ. די קאר איז געווען אָנגעפאקט מיט א גראָהער מענגע, וואָס זיינען געפאָהרען פון דער ארבייט. די וואָכיגקייט איז געווען אויסגעגאָסען אויף די פנים'ער, קליידער און גערוהט אין די אויגען. ענג און שווער א טריט צו מאכען. אָט איז די קאר שטעהן געבליבען. עס קריכען נאָך מענשען. וואו וועלען זיי זיך אהינטהאָן? זיי שטופען זיך ווי עס איז דורך מיט די עלענבוי-

גענם און די מעננע ווערט נאך גראַהער און וואַכיגער.
 נאָר אַט האָט זיך בעמערקט א מענש און אין זיין לאַץ האָט
 געשטעקט א פרישע בלום. די בלום איז געווען רויט און זאפֿ-
 טיג און האָט נאָך ניט ערוואַכט פון איהר חלוֹם, געמיינט, אַז זי
 איז נאָך אויפ'ן שטאַם און ניט אויף א לאַץ פון א מענשען אין
 א קאַר.

אַנפאַנגס האָט זי אין קאַר קיינעם ניט בעמערקט. באַלד
 אָבער האָט אַן אנטקעגענדיגער פאַסאַזשיר דערזעהן דעם מענ-
 שען מיט דער בלום און האָט זיך פער'חידוש'ט: ווער קען עס
 זיין און ווי קומט ער אהער אין קאַר.

ביסלעכווייז איז די אויפמערקזאמקייט פון דער נאנצער
 מעננע אין קאַר געצויגען געוואָרען אויף דעם דאָזיגען פאַר-
 שוין. ווער זאָל ער זיין — א רויטע פרישע בלום!

צוויי פאַסאַזשירען האָבען זיך צורעדט צווישען זיך:

— זעהט אויס, א שטיקעל משוגענער...

— איך מײן אויך אזוי...

— פון וואנען קען ער עס פאַהרען?...

— פון וואנען געהט מיר ניט אָן. איך בין א בעלן צו ווײ-

סען וואוהין?

— ווירקליך. די קאַר געהט אין דער ריכטונג, וואו עס וואָהר

גען לויטער ארבייטער.

— אַט דאָס איז דאָך מיר דער וואונדער — ער זעהט ניט

אויס ווי קיין ארבייטער.

אנדערע צוויי האָבען געמאכט אנדערע חשערות:

— וואָס זאָגסטו אויף דעם נפש... ער מוז זיין א בוקס-י-

פער.

— איך מײן — א שרייבער.

— געה, א שרייבער וועט ניט אַנשפיעלען קיין בלום אויף

א לאַץ....

— אפשר א יוניאן-פיהרער?

— ניין! ער זעהט אויס צו אַרעם...
 — אפשר א סטרייקער...
 — א סטרייקער — דאָס לעגט זיך אויף'ן זינען. אבער ער
 זעהט מיר אויס צו פרעהליך...
 דער געשפרעך האָט זיך געפיהרט אין אן אנדער ווינקעל:
 — זאָל עס ניט זיין אמאָל אן אקטיאָר...
 — ניין, דאָ ארום איז ערגעץ ניטאָ קיין מהעאטערס.
 — אפשר א קאדעט... מען קען גאָר ניט וויסען...
 — הא... א קאדעט... ששש... אויב אזוי, לאָמיר רעדען
 שטילער. א געפעהרליכער מענש! איך מיינ אָבער, אז ניט... ער
 זעהט אויס צו זיין א לעמעשקע...
 און קיינער פון דער גראָהער מענגע אין קאר האָט ניט גע-
 קענט לעזען דאָס פראָבלעם:
 ווער איז ער מיט דער בלום אין לאַץ אין א מיטען מיט-
 וואָך? פון וואנען פאָהרט ער און וואוהין?...

דאָס אַרעמע פנים.

ער האָט זיך ענדליך ארויפגעארבייט, געוואָרען רייך. זיין
 וואוינונג האָט זיך געפונען אין אן אריסטאָקראטישען געגענט-
 און די צימערען זיינען געווען מעבלירט אויפ'ן רייכסטען און
 אריסטאָקראטישסטען שטייגער.

אויף די ווענד זיינען געהאָנגען די שעהנסטע פאַרטער-
 טען. די גרעסטע מיוחסים פון דער וועלט: שריפטשטעלער,
 קינסטלער און רעגירער פון אלערליי צייטען און פון אלערליי
 לענדער.

ער אליין האָט אויף זיך געארבייט, צו בעקומען אן אויס-
 זעהן פון אן אריסטאָקראט. א דאנק זיינע פעהיגקייטען נאָכצו-
 מאכען, האָט עס איהם געלונגען: דאָס פנים האָט בעקומען א
 שטרענגען אויסזעהן: דער גאנג א גלייכער, א רוהיגער; די הענד
 זעלטען בעוועגט און אויב יא — רוהיג מיט א מאָס, זיי צופיעל

ניט אויפגעהויבען און ניט צופיעל אראַבעלעאַזט.

דאָס ווייב — די מאַדאַם — איהר איז עס נאָך לייכטער אָנגעקומען. עס האָט זיך געדאַכט, אז זי שטאַמט פון דורות מיליאָנערען און יחסנים. די קינדער — שוין געבאָרען אין לוקס סוס און רייכקייט, האָבען זיך ניט געדאַרפט אפילו אָנשטרענג גען. זיי האָבען אויסגעזעהן ווי רייכע, אַריסטאָקראַטישע קינדער ברויכען אויסזעהן: גרויסע אויגען, מאַטע ווייסע געזיכטער און שטאַלצע שמייכלען אויף די דינע ליפּען.

נאָך דער פּאַטער זיינער — ער האָט פערשטערט דעם זוהן דאָס גליק און צושטערט איהם די איליוויע. וועלענדיג אָבחיטען דאָס כבוד אָב, האָט ער דעם אַרימען טאַטען אַריינגענומען צו זיך אין הויז. פאַר וואָס ניט? — אן אלטער טאַטע. בפרט נאָך, אז דער טאַטע איז נאָך געוונד און ברויך קיין בעזונדערע אויפ־פּאַסונג ניט האָבען.

אַבער דאָס פנים — דאָס אַרימע פנים! ווי אזוי ווישט מען אָב די שפּורען וואָס די אַרימקייט האָט אַרויפגעלענט אויפ'ן טאַטענ'ס פנים. וואָס דער טאַטע זאָל ניט טהאָן — דריקט זיך עס אָב אויפ'ן פנים און יעדער אויסדרוק דערמאָהנט אָן דורות אַרימקייט.

שמייכלעט דער טאַטע, איז דאָס א שמייכלעל פון אן אַרי-מאַן, ווען יענער געהט צו א דערפראַהרענער צו א וואַרעמען אוי-ווען... גיט ער א זיפּץ, איז דאָס א זיפּץ פון איינעם וואָס האָט דריי טעג ניט געגעסען, זאָגט ער א ווייץ ביים טיש און צולאַכט זיך, דאַכט זיך אז דאָס לאַכען דורות הונגער־גייע אידען... אפשר ליעגט די אַרימקייט אין דער באַרד? ער זאָל אָבשערען די באַרד...

— טאַטע, דו מוזט ברענגען דיין באַרד אַלס א קרנ פאַר מיין נייעם לעבען...

דער טאַטע, א נכנע נאָך פון אמאָליגע יאָהרען, האָט מסכים געווען.

נאָר וועה! אַהן דער באָרד האָט ער אויסגעזעהן ווי אַן
אַרימער אפיקורס אין אַ קליין שטעדטעל.

און מען האָט געדולדיג געמוזט ווארטען עטליכע מאָנאַט
טען ביז די באָרד וועט צוריק אבוואקסען.

האָט מען בעשטעלט אַ סאַמעט רעקעל, האָט ער אין איהם
אויסגעזעהן, ווי אַ שטעדטעלדיגער כלי-זמר.

עס האָט ניט געהאַלפּען אין דער פריה דער זיידענער
שלאָפּראָק, וואָס דער טאַטע פלעגט טראָגען. פון זיידענעם
שלאָפּראָק האָט דעם טאַטע'ס פנים אויסגעזעהן דערפרוירען,
ווי ער וואָלט נאָרוואָס ארויס פון קאַלט וואסער.

עס האָט ניט געהאַלפּען קיין זייד און קיין סאַמעט. פון די
טהייערסטע שטאַפּען האָט ארויסגעקוקט פון טאַטען דאָס אַרימע
פנים, כאַטש טהו זיך עפעס!

פלעגט דער זוהן געהמען אַמאָל דעם טאַטען צו דער אָפּער-
רא — אפּשר וועט העלפּען די אריסטאָקראטישע אַטמאָספּערע.
פלעגט ער האָבען צרות, ערשטענס אין דער לאַזשע. דער
„אַשער“ האָט ניט געגלויבט, אז דער דאָזיגער מענשעל, מיט'ן
אַרימען פנים, זאָל זיצען אין אַ לאַזשע, און ער פלעגט רעווי-
דירען זיין בילעט... און אז דער „אַשער“ פלעגט זיך שוין אי-
בערציגען, אז דער בילעט איז אַ ריכטיגער, פלעגט ער אַנקוקען
דאָס אַרימע פנים מיט ערשטוינונג און נאָכדעם אַ שמייכעל
טהאָן...

איז דער טאַטע איינמאָל ניט געזונד געוואָרען און מען
האָט געבראַכט דעם דאָקטאר... דער דאָקטאר האָט בעטראַכט
דעם פאציענט און געפרעגט:

— איז דאָס פון אייערע הויז-משרתים...

— הם... עס איז דאָך מיין טאַטע...

— אַך... יא... — האָט דער דאָקטאר זיך פּערכאַפּט, אַ

קוק טהוענדיג אויפ'ן אַרימען פנים און זיך פּערוואונדערט: ווי
קומט דער דאָזיגער אהער?

אויף מאַרגען האָט דער טאַטע בעקומען היץ, די באַקען האָבען איהם געגליהט און די אויגען זיינען געוואָרען גרויס און אָפּגענער... דאָס פנים איז געוואָרען רייכער און אָנגעזעהענער... דער זוהן האָט זיך דערפרעהט... אבער די שמחה האָט לאנג ניט געדויערט. אין א פאָר טעג איז די היץ אָבגעפאלען און אראָבגעהענדיג פארנאכט פון בעט און שפאציערענדיג איבער'ן צימער האָט ער אויסגעזעהן, ווי ער וואָלט געקומען נאָר וואָס פון מרחץ — אזוי אַרים האָט אויסגעזעהן דאָס פנים.

הייסט עס, אז די קראנקהייט האָט אויך ניט געהאַלפּען — עס איז ניטאָ קיין סגולה צום טאַטענ'ס פנים.

ערשט, אז דער טאַטע איז אין עטליכע יאָהר ארום וויעדער קראנק געוואָרען און איז שוין פון דיעזער קראנקהייט גע- שטאַרבען — האָט דער זוהן דערזעהן דעם טאַטען אין אן אַב- דער ליכט... דער טויט האָט דוקא דעם טאַטען געפאסט. פון'ם ארון האָט דאָס פנים ארויסגעקוקט רייך און זעהר גרויסאַר- טיג... אז מען האָט דעם ארון ענדליך פּערהאקט און איהם ארויסגעטראָגען אויפ'ן וואַגען מיט די צוויי שווארץ-פערפוצטע פערד, האָט די פראָצעסיאָן אויסגעזעהן איינע פון די רייכסטע און די וואָס האָבען דעם געשטאַרבענעם ביים לעבען ניט גע- קענט, האָבען זיך פאָרגעשטעלט אין ארון דעם שעהנסטען מאן...

מידעלשער שפאס.

זי האט קיין שלעכטס ניט געמיינט. העניע איז אן עהר-ליכע אנשטענדיגע מידעל. אבער דורכשפאצירענדיג אויף בראד-וויי און בענגענענדיג זיך מיט די רייך און שרייענד-געקליי-דעטע מיידלעך, וואס געהען מיט פערריסענע קעפ און מיט קליינע טריט, ווי זייערע פיס וואלטען געפענטעט געווען, וואס דאס האט זיי צוגעגעבען א געוויסען פארשייטען חז, — דורכ-עפאציערענדיג אויף בראדוויי אין די ארבייטסלאזע שעהנע טעג פון אמעריקאנער הערבסט — האט העניע'ן דורכגעבליצט א געדאנק, אז אפשר...

מעהר ווי דעם אפשר האט זי אפילו אין דעם געדאנק נישט צוגעלאזט, נאר דער „אפשר“ אליין האט שוין איהר גענוג דער-שראקען און בעלעדיגט. פארבייגעהענדיג א „סטאָר“ מיט א גרויסער שוויפענסטער האט זי בעמערקט אין דעם גלאַז, ווי איהר געזיכט ברענט פאר חרפה. דאס האט זי זיך פערשעהמט פאר זיך אליין.

און זי מעג זיך שעהמען! האט זי זיך אליין געשטראפט. אבער זי האט צוריק זיך פערטיידיגט פון זיך אליין, אז דאס קומט אלץ פון דער ארבייטסלאזיגקייט. זי האט זיך דערמאנהנט, וואס זי האט ערגיץ געלעזען, אז ניינציג פראצענט פון די דאזיגע מיידלעך זיינען געקומען דערצו פון ארימקייט. דעמאלט האט זי עס ניט געגלויבט, זי האט איהרער א חבר'טע איינגע'טענה'ט, אז ווי ארים מען זאל ניט זיין קען מען דאך נישט פערקויפען די לייעבע פאר געלד.

אבער שפאציערענדיג אויף בראדוויי נאך דעם מאגערען דינער, וואס זי האט געהאט פאר עטליכע סענט געגעסען, האט

זי דערפיהלט, אז עס וואלט איהר זעהר שווער געווען בייצור שטעהן דעם נסיון, ווען עס קומט צו איהר א יונגער מאן און לעגט איהר פאר אריינגעהן מיט איהם אט אין דעם דאזיגען רייכען רעסטאראן פון וואנען עס טראגען זיך ארויס אויף דער גאס די פרעהליכע קלאנגען פון אַרקעסטער און די ריחות פון די שפיין...

נאטירליך. זי וואלט בלויז געטריבען שפאס, זי וואלט איהם אויסגענארט! זי וואלט בלויז געמאכט אן אַנשטעל, אז זי איז אזא מין מיידעל. זי וואלט געלאכט הויך אויפ'ן קול, זי וואלט אפילו א ביסעל וויין געטרונקען, אבער טאקי ניט מעהר ווי א ביסעל; קוים וואלט זי דערפיהלט, אז זי הויבט אן פערליערען איהר שכל, וואלט זי זיך אויפגעהויבען און זיך אַבגעזעגענט, אדער בעסער — אין גאנצען אַהן א „גור-באי“ אנטלאפען און זאל ער זי זוכען! טאמער וואלט ער איהר וועלען פעההאלטען, וואלט זי זיך אַנפאנגס צולאכט און נאכדעם געענטפערט מיט ווירדע און שטאַלץ:

— מיסטער! איהר האָט נישט געטראָפּען דעם אָרט!

ביי דעם דאזיגען געדאנק האָט זי געשמייכעלט. זי האָט אַבער באלד געכאפט זיך, אז פארבייגעהענדע קוקען זי מאַדנע אָן. און זי האָט גלייך אָנגענומען אן ערנסטען אויסדרוק. אַבער ווי אזוי די דאזיגע מיידלאך געהען קאמיש! — פאלט איהר וויעדער איין, — זי וואלט קיינמאָל ניט געקענט אזוי געהן.

און אפשר וואלט זי אויך געקענט... עס איז כדאי צו פרוּ- בירען.

זי לאַזט זיך געהן מיט די געוויסע קליינע טריט, דעם קאָפּ אין דער הויך אויפגעהויבען און דאָס געזיכט שטעלט זי אָן מיט א טראַצינער מינע.

יע, זי קען!

זי ווערט אליין נתפעל פון איהר פעהיגקייט נאכצומאכען די דאזיגע מיידלאך. ווען איהר קלייד וואלט געווען עפעס מעהר שרייענדיג, וואלט שוין נאך גוט געווען.

— עס איז אייגענטליך אזוי לייכט! — בעשליסט זי און פרעהט זיך און שרעקט זיך, וואס די דאזיגע זאך, וועלכע האט זיך איהר אלע מאל פארגעשטעלט פאר א ווייטע רעטזעלהאפטע אונמעגליכקייט איז פלוצים אזוי נאָהענט און אזוי קלאָר געוואָרען.

— אויב אזוי איז דאָך דאָס טאקי געפעהרליך! — דער-שרעקט זיך העניע און וויל שוין לאָזען זיך צום קאר, פאָהרען אַ היים און ראטעווען זיך, קוים עס איז נאָך דאָ צייט...

אבער א געהיימער וואונש צו עפּים ווייטעס און נישט אויסגעפרואוועטעס פעהאלט זי. וואס יאָגט זי זיך, אייגענטליך? איצט איז אויף בראַדוויי אזוי אינטערעסאנט, די גרויסע „סטאָרס“, קאפּע־הייזער און קאבארעטען ווערען בעלויכטען פון אינוועניג און פון דרויסען מיט העלע, טאנצענדיגע עלעקטרישע פייערען. מענשען, ווי אָנגעקומענע פון ווייטע גליקלייכע לענדער געהען אום היז און צוריק און זייערע אויגען ברענען מיט לוסט, בעגעהר און לעבענס־פרייד.

העניע פערגעסט א וויילע ווער זי איז און איהר דאכט זיך, אז זי געהערט צו די אלע פרעהליכע און גליקליכע.

אַט קוקט זי איינער אָן. אָנפאנגס פערשעהמט זי זיך, אבער באלד כאפט זי זיך, אז עס איז דאָך בלויז א שפּאס און ווען א צווייטער קוקט זי שוין אָן, שמייכלט זי, אבער זי טראָגט זיך שנעל אוועק... עס איז דאָך בלויז א שפּאס...

אָבער באלד איז זי מיעד געוואָרען, אט דאָ ניט ווייט איז דער קליינער סקווער, זי וועט זיך בלויז א וויילע צוועצען און אַברוהען.

זי האָט זיך פערקירעוועט צום סקווער, האָט זיך אוועק־געזעצט אויף א באַנק און געווארט.

באלד האט זיך געבען איהר אוועקגעזעצט א רייך-נעקלייך
דעטער יונגער מאן, א ספּאָרט, אן עכטער אמעריקאנער. איהר
ברוסט האט זיך געהויבען פאר אויפרעגונג און ערווארטונג. זי
פיהלט זיינע בליקען, ער וועט זיכער אָנהויבען, ער וועט פאָר-
לעגען... זי וועט שפיעלען די ראליע פון „אזא“ מין מיידעל, עס
וועט זיין אן אינטערעסאנטע „שפיעל“.

און טאמער לארט ער זי איין אויף א סאפער — זאל זי געהן
צי ניט?

און ענדליך בעשליסט זי, אז יא... אדאן... אז שפיעלען
איז שפיעלען... און פארוואס זאל זי איהם ניט אויסנארען?
זי דערפיהלט א האס צו איהם, צו דעם רייכען צופריעדע-
נעם יונגען מאן, וועלכען עס פעהלט ניט מעהר ווי איהר יונג-
גער, שעהנער קערפער, וואס דער שאפ האט נאך נישט בע-
וויזען צו פערצעהרען אין גאנצען. איהרע באקען זיינען נאך
ראַזעווע. איהר בלאַהע אויגען זיינען נאך פול מיט גלאנץ און
די בריסט פול און בעוועגענער, ווי פרוכט אויף א יונגען בוים...
די עטליכע ארבייטסלאזע וואַכען, אַבגעלעבט אין מאנגעל און
נויט, האבען נאך נישט געווירקט אויף איהר שעהנקייט. די
יונגער האט עס מוטהיג אויסגעהאלטען.

דער יונגערמאן האט אויף איהר געקוקט מיט בעהאלטענע
בליקען. עס איז געווען קעגנטיג, אז ער קען זיך נישט בעשליסען.
זי האט איהם אָנגעקוקט טראַציג פרעך און שעלמיש א שמייר-
כעל געטהאָן. דאָס האט געווירקט! דער יונגער מאן האט זיך
צו איהר געווענדעט מיט א פרעכער אבער אין אן איידעלער
פאָרם ארויסגעזאגטער פראגע.

זי איז געבליבען פערווירט און האט פאר פערווירונג די
פראגע נישט בענומען. איין וואָרט בלויז האט זי אויפגעכאפט
און עס האט איהר אויפגעשוידערט:

— ווי אזוי וואגט ער עס: האַמעל! מע! ער איז א גע-

מינער מענש!...

אבער באלד האט זי זיך בעהערשט און בעשלאסען ניט ארויסגעבען זיך פאר אן עהרליכע. עס איז דאך אזוי נייגעריג און אינטערעסאנט.

און זי האט מיט א שמייכעלע געענטפערט :

— ניין. אין האטעל וויל זי היינט ניט.... א צווייטען מאָל מיט'ן גרעסטען פערגעניגען. איבריגענס וואוינט זי אליין אין א האטעל... היינט אבער וואָלט זי געוואָלט געהן אין א רייכען פרעהליכען פלאטץ און אויב ער איז אזוי פריינדליך זאָל ער זי נעהמען...

— וואוהין? איז דער יונגער מאן גרייט געווען.

— צו מארטענס! — האט זי אויסגערופען.

דער יונגער מאן האט זיך פערוואונדערט:

— אין אזא רייכען פלאץ!

און ער האט מיט א שמייכעל אָנגעקוקט איהרע קליידער.

העניע האט בעגריפען, אז זי האט אביסעל איבערגעכאפט

די מאָס. זי איז טאָקי גאָר נישט געניט אין אזוינע זאכען. ווי

קומט זי צו מארטענס. באשר דער שאפ, וואו זי האט אמאָל גע-

ארבייט איז אין יענעם געגענד, ווייס זי פון דעם פלאץ. די

מיידלאך פון שאפ פלעגען זיך אַנדערצעהלען גאנצע לעגענדעס—

קומט זי און שיסט אויס : מארטענס!

אבער ארויסגעזאָגט און פערפאלען.

— איך געה בלויז צו מארטענס...

און א וואָרף טהוענדיג אויפ'ן יונגען מאן א פערעכטליכען

בליק האט זי זיך אויפגעהויבען און מיט א שטאָלץ פון איינע

וואָס ווייס איהר ווירדע האט זי זיך געלאָזט געהן, מיט קליינע

אבער שנעלע טריט.

אריינגעהענדיג אבער אין א שטילע סטריט, וואו עס זייר

נען געשטאנען הויכע און כמורנע שעפער מיט בלינדע אויסנע-

לאָשענע פענסטער, האבען איהרע טריט זיך גענומען וואקסלען.

אין איין שאפ האט זי מיט א יאָהר צוריק געארבייט, עס

איז דעמאלט געווען שטארק ביזי און מען האט געארבייט „אָווערטיים“...

— א גוטע צייט געווען! — האט זי געטראכט און זיך פערבענקט נאך יענעם גליקליכען סיזאן...

ענדליך האט העניע געפונען ארבייט. עס איז געווען א שווערע ארבייט. דער דעזיינער, א מענש מיט א ווילדער פאנז טאזיע, האט אויסגעטראכט א נייעם פאסאן מאנטעל. העניע האט געהאט פיעל אויסצושטעהן ביז זי האט געקאנט זיך צו געוואהנען צו דער נייער פארם. זי האט זיך אבער נישט בעקלאגט. אין געגענטייל, נאך עטליכע וואכען ארבייטסלאז זינקייט האט זי איצט די ארבייט ליעב געקראנען.

ארבייטענדיג פלעגט איהר אפט ארויפקומען אויפ'ן געדאנק יענער עפיואד מיט'ן יונגען מאן און איהר פארשלאגן צו מארן טענס! דערמאנהענדיג זיך עס פלעגט זי זיך קוים איינהאלטען זי זאל זיך ניט צולאכען.

אט ווי אזוי אן ארבייטער מידעל קען זיך אמאל אויסרעדן דען א נארישקייט!

— עס איז נאך א גליק — האט זי זיך געטרייסט, — וואס דער יונגער מאן איז א ווילד-פרעמדער, ער ווייסט ניט ווער זי איז און קיינמאל וועט זי איהם שוין ניט בעגעגענען. ווען ניט וואלט זי זיך ניט געקענט ווייזען פאר דער וועלט! — צו מארטענס!

ווי אזוי איז איהר איינגעפאלען אזא דומהייט!

אבער אין פערלויף פון א פאר מאנאטען שווערע ארבייט האט זי אן יענעם זאנדערבארען און קאמישען פארפאל אין גאנצען פערנעסען.

דער דאזיגער שאפ איז געווען אזוי ווייט פון מאטער-נעס! דער איינציגער נאָהענטער רעסטאראנט וואס איז גע-

שטאנען בשכנות מיט'ן שאפ איז געווען אזוי ארים און קליין און ביליג.

אבער אויך אין דעם רעסטאראן פלעגט זי ניט אריינגעהן. העניע האט אנגעהויבען לעבען שפאראם און פלעגט ברענגען אין שאפ א לאנטש פון דער היים.

שטעהנדיג אזוי פערטיעפט אין דער ארבייט האט איינמאל העניע דערפיהלט, ווי עמיצער דרינגט איהר דורך מיט די בליקען. זי האט אויפגעהויבען דעם קאפ און האט דערזעהן פון פארענט פון שאפ שטעהן דעם באס מיט עפעס א סיליסמאן און שמועסען וועגען ביזנעס.
— אזעלכע פרעכע סיליסלייט! — האט זי אין געדאנק פראטעסטירט.

אבער דא האט העניע בעמערקט, אז זיין קוקען אויף איהר איז נאך פון אן אנדער ארט. עפעס קנייטשט ער צופיעל דעם שטערען, און אט האט ער זיך ווי דערמאנהט, א שמייכל געטהאן צו איהר און ווי צוגעוואונקען.
העניע האט זיך שטארק בעליידיגט. ווי וואגט ער עס? אבער באלד איז צו דער בעליידיגונג צוגעקומען א געפיהל פון פער-וואונדערונג נעמישט מיט שרעק:
— ווער איז ער?

זי האט איהם נאך אמאל אנגעקוקט און דאס שטיקעל שטאף, וואס זי האט געהאלטען אין האנד איז ביי איהר ארויס-געפאלען.

— העניע, וואס איז מיט אייך, וואס זייט איהר אזוי בלאס געווארען? — האט איהר געפרעגט דאס מיידעל וואס האט געארבייט ביי איהר זייט.

זי האט צושראקען געשמייכלט און געענטפערט:

— נאך נישט... עפּים דער קאפ...

זי האט מורא געהאט אויפצוהויבען די אויגען א צוויי-

טען מאָל. אבער זי האט זיך ניט געקענט בעהערשען און האָט פאַרט אויפגעהויבען די אויגען.

איהר שרעק איז נאָך גרעסער געוואָרען. דער סויליסמאן איז שוין געשטאַנען ניט נאָר מיט'ן באָס. די באַסעווע א יונג ווייבעל מיט שוואַרצע, רוחיגע אויגען, מיט ברויליאַנטענע אוי- רינגלעך און מיט שווערע רינגלעך אויף די פינגער, איז געשטאַ- נען ניט ווייט פון איהם און נעבען איהר די פאָרליידי און אלע אינאיינעם האָבען געקוקט אויף העניען, געקוקט און געשוש- קעט זיך... דער באָס מיט'ן יונגען מאן האָבען מיט דייטליכער אַנצוהערענישען געשמייכעלט.

דאָס איז יענער יונגער מאן! איז שוין העניע זיכער געוואָרען און די ארבייט איז איהר געפאלען פון די הענד.

זי האָט אלע וויילע גענומען קוקען צום זייגער, ווען וועט מען שוין קענען אוועקגעהן. עס איז דאָך אזוי מאָדנע שרעקליך. ווי אזוי האָט עס געקענט פאסירען? איז ער גאָר א סויליסמאן און האָט דוקא ביזנעס מיט איהר באָס. ווי די וועלט איז געקניפט און געבונדען... זי קען עס גאָר ניט בעגרייפן.

און וואָס קוקט אזוי אויף איהר די פאָרליידי, די צנועה. עפּים ווייס זי פון איהר גאָר ניט קיין שעחנע זאכען, פון דער דאָזיגער פאָרליידי... וואָס-זשע נעהט זי אלע וויילע פערביי און שטעכט איהר דורך מיט די בליקען און שמייכעלט אזוי ביז.

אבער אויף די מיידלאך אין שאפ, אלע קוקען אויף איהר. שושקען זיך און שמייכלען. שפעטער א וויילע איז נאָך די לאַגע ערגער געוואָרען. איהר איינציגע חבר'טע, וועלכע אר- בייט נעבען איהר די גאנצע צייט, און וועלכע זי קען נאָך פון די פריהערדיגע שעפער, איז צוגעגאנגען צו דער פאָרליידי און צפּעס געפאָדערט.

און באַלד איז שוין די חבר'טע געשטאַנען און געארבייט אין אן אנדער זייט. עס הייסט, איהר האָט ניט געפאסט צו שטעהן נאָהענט נעבען איהר, נעבען העניען...

— אזא אידאטקע!

און העניע האָט זיך דערמאָהנט, אז די דאָזיגע מיידעל
נעהט אין גיכען חתונה האָבען מיט א יונגען מאן, וועלכען זי
האָט גאָר ניט לייעב. זי האָט עס איהר אליין דערצעהלט.

— ווי אזוי־זשע נעהסטו חתונה האָבען מיט אזא ? —

האָט איהר העניע דעמאָלט געפרעגט.

— ווייל ער איז א פערדיענער ! — האָט די חבר'טע קורץ

און ציניש געענטפערט.

העניע האָט איהר דעמאָלט, געדענקט זי, גוט אויסגע-
מוסר'ט: עס איז ניט שעהן ! זעהר ניט שעהן, זי, העניע, וואָלט
עס קיינמאָל נישט געטהאָן. אבער דאָך, אז יענע האָט זיך צע-
וויינט, אז זי קען שוין מעהר ניט ארבייטען אין די שפּעטער, האָט
זי איהר גלייך מוחל געווען און זי האָט איהר אפילו געגעבען
האָפנונג, אז שפעטער וועט זי איהם זיכער לייעב קריגען.

און איצט בעדאנקט זי איהר אזוי. זי, העניע, האָט דאָך
קיין שום שלעכטעס ניט געמיינט. זי האָט בלויז פאר פערצווייפ-
לונג געטריבען א שפּאס. זי האָט דאָך בלויז חוזק געמאכט פון
א רייכען יונגען מאן. זי וואָלט זיך קיינמאָל נישט פערקויפט
צוליבע געלד, אָדער אפילו צוליבע פערגעניגען.

העניע האָט עס געוואָלט ערקלערען, גוט מאכען, אבער אַז-
קוקענדיג אלעמענס פנים'ער האָט זי געפיהלט אז קיין ער-
קלערונגען וועלען ניט העלפען.

ענדליך איז די ארבייט געוואָרען געענדיגט. העניע האָט
זיך געלאָזט די ערשטע צום עלעווייטאָר. זי האָט אלעמען גע-
וואָלט אויסמיידען.

אבער ביים פינפטען פלאַר איז אריין דער זעלבער יונגער

מאן.

העניע האָט זיך דערפיהלט ווי אין א פאסטקע. זי האָט
געוואָלט שפּרינגען, לויפען, ברעכען די קייטען פון עלעווייטאָר

אבער דער עלעווייטאָרמאן איז דוקא געווען קאלטבלוטיג און רוהיג און האָט גערודערט לאנגזאם ווי שטענדיג. זי האָט בער מערקט ווי דער סויליסמאן קוקט זי אָן רוהיג, געלאסען און שמייכעלט...

איהר גאנצעס בלוט האָט זיך ווי אָנגעצונדען. זי האָט זיך ניט געקענט בעהערשען. וואָס איז ער געקומען דער דאָזיגער מענש און האָט זי דאָ פערשווארצט? זי איז אן אַרימער אונשולדיגע ארבייטער-מיידעל. זי מוז עפעס טהאָן, זי מוז זיך ריינוואשען.

און זייענדיג שוין אויף דרויסען און בעמערקענדיג דעם סויליסמאנס פרעכען בליק און שמייכעל האָט זי אויסגעשריען: — וואָס קוקט איהר אויף מיר אזוי, איהר מאוס'ער מענש! דער סויליסמאן האָט זיך גראַב צולאכט און נאָכגעהענדיג האָט ער איהר געפליסטערט:

— איהר זייט א שעהן מיידעל, איהר געפהעלט מיר, לאָך מיר זיך זעהן היינט אבענד, א זיגער ניין... אויפ'ן זעלבן פלאץ וואו דאן, קומט! איך וועל ווארטען! און פערנייגענדיג זיך ווי א דושענטעלמען איז ער פערשוואונדען.

זי האָט איהם געוואָלט נאָכלויפען, ערקלערען דעם דאָזיגען מאוס'ען מענשען, אז ער איז זיך טועה, אז זי איז אן עהרליך מיידעל, ער זעהט דאָך, אז זי ארבייט שווער. דעמאָלט האָט זי קיין ארבייט ניט געהאט איז איהר דורכגעפלויען א געדאנק... א שפאס.

איהר אויפגעגונג איז געוואקסען און דעם גאנצען וועג האָט זי געמאכט פלענער ווי אזוי עס איהם צו ערקלעהרען. זי מוז איהם געפינען און ער מוז איהר ראטעווען פון שאנד!

זי איז געקומען א היים, אריין אין איהר קליינעם ציג-מערעל, וועלכעס איז געווען ניט אויפגערוימט נאָך פון דער

פריה, עס האָט איהר אָנגענומען א שרעק און עקעל פאר אזא לעבעז.

זי האָט זיך גענומען אויפֿרוימען, אבער פאר אויפֿרעגונג איז איהר אלץ געפאלען פון די הענד. און וואָס האָט ער פון איהר געוואָלט דער דאָזיגער פרעמדער, אונבעקאנטער מאוס'ער מענש!

ווער איז ער?

און זי בעשליסט, אז ניין א זייגער געהט זי אהין. ער וועט דאָרט זיכער זיין. זי ווייס עס, זי פיהלט עס, זי וועט פון איהם מאכען א בארג אש... ער האָט ניט געהאט קיין רעכט צו פער־שוואַרצען איהר די אויגען. זי קען דאָך מאַרגען נישט געהן אין שאפ. איז וואָס וועט פון איהר ווערען? ... איינע אליין אין דער פרעמד, אַהן פריינד און אַהן א גואל...
און זי האָט מיט דער גרעסטער אונגעדולד געווארט אויף האלב ניין...

ווייל א האלבע שעה וועט געדויערען אהין דער וועג...

די געשיכטע פון צוויי קאסעס.

ענדליך איז די צוויי חבר'טעס און לאנדסמיידלעך ראזע און בערטע, געלונגען נאך א לאנגער צייט ארבייטסלאזיגקייט צו געפינען ארבייט אין שאפ. בעקומענדיג די ערשטע „פידע“ זיינען זיי געווען אזוי גליקליך, אז זיי האבען געהענדיג פון שאפ, אלע וויילע די געלד ארויסגענומען, געצעהלט זיי און אמוזירט זיך מיט זיי, ווי מיט אלטע אבער שוין לאנג ניט געזעהענע פריינד...

אבער אין מיטען דער שמחה איז ראזע, וואס איז געווען עלטער פאר בערטע'ן מיט א יאהר, פלוצים ערנסט געוואָרען. האט אויפגעהערט מיט דעם געלד צו שפיעלען זיך און האט זיך געהענדיג אָנגערופען צו בערטע'ן:

— ווי וועט מען זיך איצט אן עצה געבען מיט די חובות?
בערטע איז אויך ערנסט געוואָרען. אבער אזוי ווי זי איז געווען אינגער און שטיפערישער האט זי זיך באלד צולאכט און געענטפערט:

— מיר וועלען מעלדען באנקראט ווי די באנקירען!
ראזע האט געשמייכלט און זיך אָנגערופען:
— די מיסעס וועט דיר ארויסווארפען.
— אד די מיסעס! די מיסעס! — האט בערטע חוזק גע-
מאכט — מיר וועלען זיך ביי נאכט ארויס'גנב'נען!
אזוי שמועסענדיג זיינען זיי צוגעקומען צו א סטיישענע-
ר. דורכ'ן שווייפנעסטער האבען ארויסגעקוקט פערשיעדענע
שפיעלצייג און חפצים.
זיי האבען זיך געשמעלט ביים פענסטער און האבען גע-
נומען בעטראכטען.

באלד איז ראָזעס בליק געפאלען אויף א קליין קאסעלע, וואָס האָט געהאט דעם אויפשריפט: סיי־ינגבאנק, פרייז איין דאָלאַר. — זעהסט בערטע, דאָס קאסעלע, דאָ זאמעלט מען געלד... ווייסט, אז מיר האָבען געדארפט אזוינע קאסעלעך צו קויפֿען. בערטע איז פון דעם קאסעלע גאָר ענטציקט געוואָרען. זי האָט גלייך מסכים געווען און געשלעפט ראָזע'ן אין סטאָר. דער סטאָרק־פער, א איד אין די מיטעלע יאָהרען, מיט א גוטען פאטערליכען אויסדריק אויפ'ן פנים, האָט דערזעהענדיג די צוויי מיידלעך זיך אויפגעשטעלט און געקוקט אויף די קענדי. לויט זייער פרעהליכער שטימונג, וואָס האָט זיך אכגע־שפיגעלט אויף זייערע פנים'ער, האָט זיך איהם געדאכט, אז דאָס זיינען קענדי־קויפערנס.

ראָזע אָבער האָט איהם גלייך געמאכט ענדערען זיין מיי־נונג. מיט א פראקטישקייט אין טאָן, האָט זי זיך געווענדעט: — איך האָב געוואָלט איהר זאָלט מיר געבען א קאסעלע. — און מיר אויך! — האָט בערטע ווי קינדיש נאָכגע־פלאַפעלט.

דער סטאָרק־פער איז גאָר אן אנדערער געוואָרען. זיין גור־טער פנים האָט זיך בעדעקט מיט א געדיכטער צופריעדענקייט, זיינע אויגען האָבען איהם גענומען לויכטען און ער האָט דיי־בענדיג די הענט אויסגערופען:

— אָט אזוי! אָט אזוי! שען! שען! שפאָרען געלד איז א וויכטיגע זאך! אזוינע מיידלעך גלייך איך! וואָס דען? פאר־שפענדען דאָס געלד אויף נאָרישקייט! מען שפאָרט אב א צוואנ־ציג דאָלאַר קומט עס צוניץ! אי קינדערלאך, קומט עס צוניץ... און ווארפענדיג אויף די צוויי חבר'טעס א פריינדליכען און כמעט א דאנקבארען בליק איז ער צוגעגאנגען צו א פאָלי־צע, אראָבגענומען צוויי קאסעלעך און זיי אוועקגעשטעלט פאר די מיידלעך.

ראָזע און בערטע האָבען זיך בעטראכט פון אלע וויטען.

און דער קרעמער האָט זיי דערווייל געהאלטען א לעקציע, ווי אזוי מען זאמעלט :

— למשל, איהר ווילט אין אבענד געהן אין מאווינג־פיקט טשורס, זיינט איהר זיך מישב, וואָס וועט איהר געהן ספענד דען אויף נאַרישקייט צעהן סענט, בעסער — איז ער אריינגע־פאלען אין א טאָן פון א פאָלקסטימליכען פאָפוליאריזאטאָר — בעסער וועט איהר דעם דיים אריינווארפען אַט דאָ אויבען אין שפעלטעלע... איהר פערשטעהט?... ווייסט איהר, אז איהר האָט צעהן סענט בעהאלטען, בעקומען צוריק קענט איהר שוין ניט... אזוי ווי אין א קבר... אבער שרעקט זיך ניט קינדערלעך... גע־שטאַרבן זיינען זיי ניט, גלייך נאָכ'ן קלונג בעווייזט זיך, אַט דאָ, איהר זעהט, אן אויפשריפט צעהן. ווארפט איהר אויף מאָרגען אריין וויעדער צעהן סענט, פאלט עס וויעדער אריין ווי אין א קבר... פערפאלען. בעקומען צוריק קענט איהר עס ניט... אבער דאָס קעסטעלע ווייזט אייך שוין 20. עס הייסט איהר האָט שוין צוואנציג סענט... און אז איהר וועט אזוי ווארפען און ווארפען א צוויי הונדערט דיימס — וועלען זיי אלע, די אלע דיימס אויפשטעהן תחית המתים. דאָס קאסעלע הויבט אָן פרעהליך קלינגען און עפענט זיך אויף און זיי פלי־הען אלע ארויס...

— נאנצע צוויי הונדערט דיימס! — האָט זי בערטע קינדיש גע'חרוש'ט!

— קיין איינע וועט ניט פעהלען! — האָט דער סטאַר־קיפער פערזיכערט.

און די צוויי מיידלעך האָבען געקויפט די צוויי קאסעלעך און מיט ראָזעווע פאנטאזיעס וועגען א רייכער צוקונפט זיינען זיי ארויס פון סטאַר, האלטענדיג יעדערע איהר קאסעלע פעסט אונטער'ן אַרם!...

אין פערלויף פון צוויי וואָכען האָט זיך ביי ראָזען אין

קאסעלע אָנגעזאמעלט 60 סענט. ביי בערטע'ן אבער איז אין קאסעלע געווען בלויז 40 סענט.

בערטע האָט אבער געהאַפּט, אז איהר קאסעלע וועט ראָ-זעם שפעטער אריבעריאָגען. זי וועט בלויז א פאַר טעג ניט געהן אין מאווינג-פיקטשורס, אָדער זי וועט ניט עסען עטליכע טעג קיין בייקט-עפעל מיט קרים ביי טשיילדס, און טאקע וואָס דארף זי די בייקט-עפעל? און אפשר די בייקט-עפעל וועט זי יאָ עסען, אבער די קרים... די קרים איז אינגאנצען איבעריג... און ווער ווייס, צו וואלט בערטע'ס קאסעלע ענדליך טאקע ניט איבערגעיאָגט ראָזעס, ווען פלוצים (אלץ טרעפט די דאָזיגע צוויי מיידלעך פלוצים!) וואלט דער באָס פון שאפּ ניט גע-מאַלדען, אז עס איז ניטאָ מעהר קיין ארבייט.

און די צוויי מיידלעך האָבען דעם געדאנק וועגען אָנזאמל-לען צו צוואנציג דאָלאַר געמוזט אויפגעבען אויף אן אונבער-שטימטער צייט.

טריבע און פערשעמטע זיינען די צוויי קאסעלעך געשטא-נען אויפ'ן קאסטען און די ביידע אויפשריפטען 40 און 60 האָבען אויסגעזעהן ווי א קורצער נוסח אויף אַרימע קברים...

און איינמאָל זיצענדיג אזוי אין רומקע אָהן א סענט געלד האָט בערטע אָנגעקוקט די צוויי קאסעלעך און זיך צולאכט... — וואָס עפעס אין מיטען דערינען? — האָט ראָזע, וועל-כע איז פאר דער לעצטער צייט גערוועזן געוואָרען, מיט כעס געפרעגט.

— איך האָב מיך דערמאָהנט אָן דעם סטאָרקופער, ווי אזוי ער האָט אונז דערקלערט, ווי אלע די דיימס וועלען אויפ-שטעהן תחת המתים... חי—חי—חי!

זי האָט זיך געוואָרפען פאר געלעכטער...

ראָזע האָט זיך ענדליך אויף צולאכט, געקוקט אויף די קאסעלעך און פעסימיסטיש געברומט:

— איך גלויב שוין ניט אין תחת המתים!

אבער בערטע, וועלכע איז געווען אינגער און דערפאר אפֿ-
טימיסטישער האָט זיך אויפגעשטעלט, צוגעגאנגען צו ראָזעס
קאסעלע מיט'ן שטאַלצען אויפשריפט 60 און געזאָגט לאכענ-
דיג, אָבער גענוג ערנסט:

— צו וואָס דארפֿען מיר צוויי קברים'לעך? ... לאַמיר איין
קבר'ל עפענען און זעהן זיך מיט די ליעבע מתים'לעך...

ראָזע האָט ניט פערשטאַנען, האָט פערוואונדערט אָנגע-
קוקט בערטען און געפרעגט:

— ווי אזוי? ... עס מוז זיך דאָך אָנזאמלען צוואנציג דאָ-
לער...

— ווייס איך וואָס... האָט בערטע גע'חזק'ט... צוואנציג
דאָלאַר איז גאָר אויף דער וועלט ניטאָ... איך מיינ, אז מען
דארף זעהן ארויסבעקומען די זעכציג סענט און געהן עסען
סאפער...

— ווי אזוי אבער? — האָט ראָזע געפרעגט און אין האר-
צען שוין מודה געווען, אז א גוטע זאך וואָלט דאָס געווען.
— מיר וועלען דיין קאסעלע צוברעכען... האָט בערטע
קאָלט געמאָלדען...

— ביזט משוגע?...

— ניין! איך בין הונגעריג... האָט בערטע זיך געווי-
צעלט...

— נו, נו... האָט ראָזע מסכים געווען... אדרבא ווייז א
קוגל...

— איך וואָלט איצט געקענט אפילו אמת'ע קאסעס ברע-
כען! ... האָט בערטע ביין גערעדט.

און האָט זיך גענומען צו דער זעכציג סענטיגער קאסעלע
מיט אלערליי געצייגען, וואָס האָבען זיך געפונען אין צימערלי:
מיט'ן מעסער, שערעלע און זאגאר מיט א ניקעלנער לעפעל...

דאָס קאסעלע האָט זיך ניט געלאָזט... זי האָט איהרע זעקס
קרבנות, די זעקס דיימס ניט געוואָלט בשום אופן ארויסגעבען...

אבער בערטע איז אויף אן אמת ביין געוואָרען און האָט
געברומט :

— אַ, איך וועל אייך בעקומען!...

און האָט גענומען קלאַפען און ברעכען אויף וואָס די
וועלט שטעהט. אין צימער איז פאַרגעקומען אַ קאמפף אויף
טויט און לעבען...

די מיסעס איז ענדליך אריינגעלאָפּען.

— וואָס ברעכט איהר דאָרטען...

בערטע האָט אָנגעלאָזט איהר קרבן, איז אָנגעשפרונגען און
געענטפערט צוטומעלט :

— איך פערריכט מיין „טראַנק“...

די מיסעס האָט געדריקט מיט די פלייטשעס און איז
ארויס...

בערטע איז ביזער געוואָרען. זי האָט די קאסעלע גערי-
סען פון אלע זייטען. ענדליך איז די קאסעלע געוואָרען רויט
אין בלוט...

— זעה דו האָסט די פינגער צושניטען — איז ראָזע
צוגעלאָפּען...

— עס שאדט נישט... האָט בערטע זיך ניט אונטערגע-
געבען... דאָס איז בלוטיג געלד...

ראָזע איז געריהרט געוואָרען. האָט זיך געווישט די אוי-
גען. אָבער וועלענדיג צוגעבען מוט איהר גומער און לייעבער
חבר'טע האָט זי זיך צולאכט, און איז איהר געקומען צו הילף.
דאָס קאסעלע איז צוריסען געוואָרען אויף צוויי.

פאר די צוויי חבר'טעס האָט זיך ענטפלעקט א פער'
כשופ'טע וועלט. אינוועניג איז געווען עפעס אַ מאַדנע רעדעל
אויסגעדערהט מיט פאַפירענע ציפער און צווישען דעם רעדעל
האָט זיך גערודעלט זילבערנע דיימס....

זיי האָבען די דיימס ארויסגעגראבעלט מיט די פינגער

איינע נאך די אנדערע, ווי מען גראבעלט ארויס געלד אין חלום
און מען זוכט נאך...

אז זיי האבען שוין געהאט די זעכציג סענט האבען זיי
זיך פרעהליך צולאכט און זיינען אראב אין סטריט.

אין צימער האט זיך געוואלנערט דאס קאסעלע און האט
אויסגעקוקט, ווי א צוגראבענער קבר...

דאס צווייטע קאסעלע איז געשטאנען אין א ווינקעל מיט
דעם גרויזאמען ציפער 40 און האט ווי מיט שרעק געווארט אויף
דעם זעלבען סוף פון איהר חבר'טע...

אינהאלט :

7	—	—	—	—	—	ליעבע אהן א היים
13	—	—	—	—	—	די אמעריקאנער אייראָפּעאישע
19	—	—	—	—	—	די אילוזיע
25	—	—	—	—	—	גלייכהייט
36	—	—	—	—	—	אויגען
39	—	—	—	—	—	ראַטשילד און ראקאפּעלער
44	—	—	—	—	—	זיין ריזע קיין אמעריקא
49	—	—	—	—	—	דעם ברודער'ס טשעק
55	—	—	—	—	—	ערשטע רייהען
61	—	—	—	—	—	דער גענאָסע מיט'ן וויין
65	—	—	—	—	—	דעם באַרבערס ווייבעל
72	—	—	—	—	—	די הינקעדיגע טענצערין
77	—	—	—	—	—	דער אלטער
84	—	—	—	—	—	א שאפֿ־מיידעל
88	—	—	—	—	—	די צוויי אַרבייטער מיידלעך
100	—	—	—	—	—	צוקונפֿטס־אַרטיקלען
106	—	—	—	—	—	וויכטיגע מיטינגען
112	—	—	—	—	—	דער מאַן קומט !
118	—	—	—	—	—	דער רב
126	—	—	—	—	—	דער זין פון אַרבייט
132	—	—	—	—	—	וויסענשאַפֿטליכע ליעבע
137	—	—	—	—	—	דער אויטאָמאָביל
141	—	—	—	—	—	דער נייער לעזער
147	—	—	—	—	—	ער האָט געלאַכט

153	—	—	—	—	—	—	—	די פרעמדע
157	—	—	—	—	—	—	—	די צוויי מוטערס
163	—	—	—	—	—	—	—	די געשטאָרבענע
168	—	—	—	—	—	—	—	די „עלעניע“
173	—	—	—	—	—	—	—	גויטיגע ווערטער
176	—	—	—	—	—	—	—	זיי האָבען מורא
184	—	—	—	—	—	—	—	די טובה
193	—	—	—	—	—	—	—	דער אונפעהיגער כלל־טהוער
201	—	—	—	—	—	—	—	מענשען־ליעבע
204	—	—	—	—	—	—	—	דער בעזוך
212	—	—	—	—	—	—	—	ביים שווי־פענסטער
219	—	—	—	—	—	—	—	דער בעגלייטער
226	—	—	—	—	—	—	—	קליינע ערצעהלונגען
233	—	—	—	—	—	—	—	מידעלשער שפּאָס
244	—	—	—	—	—	—	—	די געשיכטע פון צוויי קאסעס

Date Due

בעל ריזען, אברהם
 ריזע אין אמעריקע - געזאמעלטע
 שריפטן

6259

#6259

Toronto Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT

21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.
 A fine of 4 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

PLEASE ADVISE CHANGE OF ADDRESS

